TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamiskorkeakoulu

Tero Holopainen

VÄLIYHTEISÖLAIN SOVELTAMINEN EUROOPAN TALOUSALUEELLE JA VEROSOPIMUSVALTIOIHIN SIJOITTAUTUNEISIIN YHTEISÖIHIN

Pro gradu -tutkielma

Vero-oikeus

Tampere 2011

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

HOLOPAINEN, TERO:

Pro gradu -tutkielma, XVIII + 122 s.

Vero-oikeus

Huhtikuu 2011

Tutkimuksessa haetaan vastausta siihen, milloin väliyhteisölakia sovelletaan Euroopan talousalueella ja verosopimusvaltioissa asuviin yhteisöihin. Tutkimukseni keskittyy Suomen väliyhteisösäännösten uudistuksiin ja muutoksiin, niiden synnyttämiin haasteisiin ja niistä johtuviin rajoituksiin sekä väliyhteisölain aiheuttamiin tulkintaongelmiin.

Tutkimuksen metodologinen perusta on lainopillinen eli oikeusdogmaattinen. Oikeusdogmatiikan tehtäväksi on perinteisesti määritelty oikeussäännösten sisällön selvittäminen eli tulkinta ja voimassa olevien oikeussäännösten systematisointi. Lisäksi tutkimuksessa on myös oikeushistoriallisia, veropoliittisia ja verosuunnittelullisia piirteitä. Tutkimuksen tärkein oikeuslähde on voimassa oleva oikeus, koska lainsäädäntö on sitovaa oikeutta ja sillä on etusija muihin oikeuslähteisiin verrattuna.

Suomen väliyhteisölakiin lisätyn uuden 2a §:n poikkeussäännöksen perusteella, jos EU-, ETA-, tai muun verosopimusvaltion kanssa on sovittu riittävästä viranomaisten välisestä verotietojenvaihdosta, väliyhteisölaki voi jäädä soveltumatta riippumatta kyseessä olevan yhteisön saamista veronhuojennuksista, edellyttäen että yhtiö on tosiasiassa sijoittautunut asuinvaltioonsa harjoittamaan taloudellista toimintaa. Näin ollen kynnys väliyhteisölain soveltamiselle EU-, ETA- ja verosopimusvaltioihin sijoittautuneisiin yhteisöihin asettuu nykyään varsin korkeaksi. Lakimuutosten johdosta kansallisten väliyhteisölakien soveltaminen rajoittuu käytännössä lähinnä ETA-alueen ulkopuolella sijaitseviin verosopimuksettomiin valtioihin.

Tällä hetkellä väliyhteisölain mukainen verotus on sallittua EU- tai ETA-valtioissa asuvien yhteisöjen osalta vain, jos se koskee *puhtaasti keinotekoisia järjestelyitä*, joilla pyritään kiertämään normaalisti maksettava Suomen vero. Väliyhteisöverotus voi siten EU- ja ETA-valtioissa sijaitsevien yhtiöidenkin osalta olla sallittua esimerkiksi silloin, jos kyseessä on pelkkä bulvaani tai postilaatikkoyhtiö. Väliyhteisösäännökset eivät kuitenkaan saa ylittää toimia, joita tarvitaan keinotekoisen voitonsiirron estämiseksi. Täten on syytä varmistaa, että säännöt kohdennetaan vain täysin keinotekoisiin järjestelyihin.

Pöytälaatikko- ja bulvaanitilanteiden lisäksi minimiedellytysten ulkopuolelle näyttävät sulkeutuvan periaatteessa lähinnä vain eräät valmistelevat toimet. Esimerkiksi pelkästään väliyhteisön perustamiseen liittyvät, kohdevaltiossa maksetut asiantuntijapalkkiot eivät selvästikään täytä väliyhteisölain 2a §:n kriteerejä, vaikka ne sinänsä ovatkin kohdevalti-

oon sijoittuvaa taloudellista toimintaa. Näiden tilanteiden ulkopuolella tuomioistuimen tarjoamat suuntaviivat ovat tulkinnanvaraisempia. Todennäköisesti myös väliyhteisön tosiasiallinen johtopaikka ja johtamisjärjestelyt voidaan ottaa huomioon määritettäessä sitä, heijastaako väliyhteisön perustaminen taloudellista todellisuutta. Taloudellisen läsnäolon fyysisten tunnusmerkkien, kuten toimitilojen, henkilöstön ja kaluston merkitystä on arvioitava harjoitetun toiminnan laadun ja laajuuden kannalta. Joka tapauksessa toiminta lienee verraten helppoa järjestää edellä esitetyt kriteerit täyttäväksi.

EY-tuomioistuimen määrittelyn perusteella on selvää, että näin muotoiltuna myös kynnys *puhtaasti keinotekoisten järjestelyjen* toteamiselle asettuu korkealle. Tältä osin perustelut näyttävät rakentuvan ajatukselle, jonka mukaan puhtaasti keinotekoisesta järjestelystä on kysymys ainoastaan silloin, kun muut syyt voidaan käytännössä sulkea pois. Toisaalta EY-tuomioistuimen tulkinta sijoittautumisvapauden tavoitteista asettaa taloudelliselle toiminnalle tietynlaisen minimisisällön. Konkreettinen puuttumiskynnys vahvistetaan viime kädessä yksittäistapauksittain jäsenvaltioiden viranomaisten ja tuomioistuinten ratkaisuharkinnassa, jota EY-tuomioistuimen tarjoamat varsin niukat suuntaviivat eivät voi aukottomasti ohjata.

Periaatteessa 2a §:n poikkeussäännös johtanee siihen, että lakia sovelletaan tulevaisuudessa tosiasiassa Euroopan talousalueella ja pääosassa verosopimusvaltioita vain hyvin poikkeuksellisesti, koska erityishuojennuksia on harvassa ja nekin erityisesti EU-alueella ja OECD-jäsenvaltioissa suurelta osin kuolevia säännöksiä muun muassa yritysverotuksen käytännesääntöjä koskevan jäsenvaltioiden yhteistyön ansiosta. Väliyhteisölain mukaan siltä osin, kun EU-alueelle tai johonkin hyväksyttyyn verosopimusvaltioon sijoittautunut väliyhtiö saa erityishuojennuksia osakseen, sillä on kuitenkin aina oikeus osoittaa toimintansa tosiasiallisuus ja sijoittautumisen aitous. Lain 2a §:ää arvioitaessa merkittävää on se, että pykälän soveltamisala ulottuu näin laajemmalle kuin mitä EU-oikeus edellyttäisi, sillä sijoittautumisvapaus on SEUT:n 49 artiklan perusteella taattu periaatteessa vain EU-jäsenvaltioiden kansalaisille.

Monimutkaiseen lakiin on tullut vielä sitä monimutkaistavia, mutta tärkeitä muutoksia, joista on syytä olla tietoinen. Tulkinnallisia tilanteita ja sen mukaisia muutostarpeita on laissa aika paljon. Väliyhteisölain viimeisimmät muutokset edustavat eräänlaista pakollista päivitystä. On toivottavaa, että väliyhteisölaki otetaan kohtuullisen ajan kuluessa kokonaisuudessaan systemaattisen arvioinnin ja sen pohjalta tehtävän perusteellisen valmistelun alaiseksi jo ihan sen vuoksi, että se olisi läpinäkyvämpi ja helpommin hallittavissa tulevaisuudessa.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ *II*
LÄHTEET *VI*
OIKEUSTAPAUKSET *XV*
LYHENTEET *XVII*
1. JOHDANTO *1*
1.1. Tutkimuksen taustaa *1*
1.2. Tutkimusongelma, keskeiset kysymykset ja rajaukset *4*
1.3. Metodologinen lähestymistapa ja lähdeaineisto *5*
1.4. Tutkimuksen rakenne *9*
2. VÄLIYHTEISÖT VEROSUUNNITTELUN VÄLINEENÄ *11*
2.1. Verosuunnittelusta yleensä *11*
2.1.1. Yleistä *11*
2.1.2. Verosuunnittelussa huomioon otettavat seikat *13*
2.1.3. Verosuunnittelun riskit *14*
2.1.4. Verosuunnittelun eri tasot *16*
2.2. Väliyhteisöt verosuunnittelussa *17*
3. VÄLIYHTEISÖLAINSÄÄDÄNTÖ SUOMESSA *23*
3.1. Väliyhteisölain rakenne ja tarkoitus *23*
3.2. Säädöstausta *28*
3.2.1. Suomen alkuperäinen väliyhteisölaki *30*
3.2.2. Väliyhteisölain 2 ja 4 §:n muuttamisesta vuoden 1999 alusta lukien *33*
3.3. Väliyhteisöjen verotusta koskevan sääntelyn viimeisimmistä muutoksista *36*
4. VÄLIYHTEISÖN MÄÄRITELMÄ *43*
4.1. Yhtiömuoto *43*
4.2. Suomalaisten määräämisvalta ja osakaskohtainen omistusosuus *45*
4.2.1. Määräämisvalta *45*
4.2.2. Osakaskohtainen omistusosuus *47*
4.3. Vapautetut toimialat ja toiminnan luonne *49*
4.3.1. Yleistä *49*
4.3.2. Teollinen ja siihen verrattava muu tuotantotoiminta *50*
4.3.3. Laivanvarustustoiminta *53*
4.3.4. Myynti- ja markkinointitoiminta *54*

4.3.5. Konsernien asema 55
4.4. Verotuksen tason ja erityisten veronhuojennusten selvittäminen 56
4.4.1. Verotuksen taso 56
4.4.2. Veronhuojennusten merkitys 60
5. EU-, ETA- JA VEROSOPIMUSVALTIOISSA ASUVIA YHTEISÖJÄ KOSKEVAT POIKKEUKSET 64
5.1. Sopimus Euroopan unionin toiminnasta ja väliyhteisölainsäädäntö 64
5.2. Poikkeusten syyt 67
5.2.1. Vapaa sijoittautumisoikeus ja sitä koskevat rajoitukset 67
5.2.2. Puhtaasti keinotekoiset järjestelyt 72
5.3. Poikkeuksen pääpiirteet 80
5.3.1. Yleistä 80
5.3.2. Mustan listan verosopimusvaltiot 81
5.3.3. Mustan listan ulkopuoliset verosopimusvaltiot 82
5.3.4. EU-, ETA- ja verosopimusvaltioita koskevat poikkeukset Suomessa 82
5.4. Käytännön kokemuksia ja näkemyksiä 2a §:n toimivuudesta 87
5.5. Väliyhteisölain 2a §:ään liittyviä tulkintakysymyksiä 91
5.6. EU-, ETA- ja verosopimusvaltioita koskevat poikkeukset Ruotsissa 96
5.6.1. Väliyhteisölain kehitys 96
5.6.2. Verohallinnon muutosehdotus vireillä Ruotsissa 99
5.6.3. Suomen ja Ruotsin lainsäädännön eroavaisuuksista 103
6. MUUT VÄLIYHTEISÖJEN KÄYTTÖÄ RAJOITTAVAT NORMIT 105
6.1. Sisäisen lainsäädännön tarjoamat keinot 105
6.2. Verosopimusten veroedut ja rajoitukset 107
7. KOKOAVIA PÄÄTELMIÄ 109
7.1. ”Kahden vaiheen” -vapautusmalli ja toimialaluettelon täydentäminen 109
7.2. Väliyhteisölainsäädännön tilasta, kehittämisestä ja tulevaisuudennäkymistä 112

LÄHTEET

Aarnio 1989 — Aarnio, Aulis: Laintulkinnan teoria. WSOY, 1989.

Aarnio 1997 — Aarnio, Aulis: Oikeussäännösten systematisointi ja tulkinta. Teoksessa: Häyhä, Juha (toim.): Minun metodini. Werner Söderström Lakitieto Oy. Porvoo 1997, s. 35–56.

Andersson 1992 — Andersson, Edward: Miten ulkomaisia sijoituksia verotetaan? Verotus 2/1992, s. 112–116.

Andersson 2000 — Andersson, Edward: Förhållandet mellan Bassamfundsskattelagen och Finlands dubbelskattningsavtal. JFT 2000/3, s. 203–216.

Arnold – Dibout 2001 — Arnold, Brian J. – Dibout, Patrick: General Report. Limits on the use of low-tax regimes by multinational businesses: current measures and emerging trends. Cahiers de droit fiscal international, Volume LXXXVIb, s. 21–89. Kluwer.

Betänkande 2007/08:SkU13 — Riksdagen: Skatteutskottets betänkande 2007/08:SkU13, Ändrade regler för CFC-beskattning.

Carlberg 2000 — Carlberg, Anders: Bassamfundsbeskattningens förenlighet med EG-rätt. JFT 3/2000, s. 217–234.

Dahlberg 2000 — Dahlberg, Mattias: Svensk skatteavtalspolitik och utländska basbolag. Iustus Förlag, Uppsala 2000.

Dahlberg 2005a — Dahlberg, Mattias: Internationell beskattning. En lärobok. Lund 2005.

Dahlberg 2005b — Dahlberg Mattias: Direct Taxation in Relation to the Freedom of Establishment and the Free Movement of Capital, Kluwer 2005.

Grönroos 1997 — Grönroos, Jouni: Väliyhteisölainsäädännön soveltamiseen liittyviä ongelmia ja tulkintaratkaisuja. Verotus 1/1997, s. 63–66.

Grönroos – Tuomolin 1999 — Grönroos, Jouni – Tuomolin, Jarkko: Väliyhteisölainsäädännön tulkintaongelmia ja epäkohtia vuoden 1998 muutosten jälkeen. Verotus 2/1999, s. 164–171.

Eerola ym. 2002 — Eerola, Risto – Mylly, Tuomas – Saarinen, Päivi: EU-oikeuden perusteet. Toinen, uudistettu painos. Tampereen yliopisto, Julkisoikeuden laitos, 2000.

European Commission 2007
European Commission, CCCTB: possible elements of a technical outline. Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group, 20 November 2007, (CCCTB/WP057/annotated).

European Commission 2008
European Commission, CCCTB: Anti-abuse rules. Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group, 26 March 2008, Meeting to be held 14 and 15 April 2008, Working document. (CCCTB/WP065/doc\en\).

European Parliament 2008
European Parliament: The Impact of the Rulings of the European Court of Justice in the Area of Direct Taxation. Policy Department Economic and Scientific Policy, March 2008.

FEE CFC survey 2002 Survey on Controlled Foreign Companies in the EU, January 2002. A paper issued by the Direct Tax Working Party of the European Federation of Accountants.

FK 2008 Finanssialan Keskusliitto (FK): Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaostolle, HE 74/2007 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain muuttamisesta, Lausunto Jouko Jormalainen 10.9.2008. Saatavilla: http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_1160

Fontana 2006a Fontana, Renata: The Uncertain Future of CFC Regimes in the Member States of the European Union. Part 1. European Taxation, IBFD, June 2006, s. 259–267.

Fontana 2006b Fontana, Renata: The Uncertain Future of CFC Regimes in the Member States of the European Union. Part 2. European Taxation, IBFD, July 2006, s. 317–334.

HE 6/1994 Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi teollisten investointien väliaikaisesta investointituesta.

HE 155/1994 Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta.

HE 149/1998 Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta.

HE 74/2008 Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain muuttamisesta.

HE 197/2009	Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta annetun lain ja ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta.
HE 327/2010	Hallituksen esitys eduskunnalle Liechtensteinin kanssa veroasioita koskevasta tiedonvaihdosta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.
Helminen 1999	Helminen, Marjaana: The Dividend Concept in International Tax Law – Dividend Payments between Corporate Entities. Kluwer, 1999.
Helminen 2003	Helminen, Marjaana: Kansainvälisen verotuksen ajankohtaiskatsaus viimeaikaisen oikeuskäytännön valossa. WSOY Yritystietoseminaari 2003, s. 37–42.
Helminen 2004a	Helminen, Marjaana: Väliyhteisölaki aiheuttaa edelleen päänvaivaa. Verotus 1/2004, s. 28–38.
Helminen 2004b	Helminen, Marjaana: National Report Finland, CFC Legislation, Domestic Provisions, Tax Treaties and EC Law (toim. Lang, Michael – Aigner, Hans-Jörgen – Scheuerle, Heinrich – Stefaner, Markus), s. 191–219. Linde Verlag.
Helminen 2005	Helminen, Marjaana: Is There a Future for CFC-regimes in EU? Intertax 2/2005, s. 117–123.
Helminen 2009a	Helminen, Marjaana: Amendments to Finland's CFC Regime. Bulletin for International Taxation 4/2009, s. 163–165.
Helminen 2009b	Helminen, Marjaana: Kansainvälinen tuloverotus. Edita Prima Oy, Helsinki 2009.
Helminen 2009c	Helminen, Marjaana: Väliyhteisölain muutos. Tilisanomat 1/2009, s. 42–45.
Helminen 2010	Helminen, Marjaana: The International Tax Law Concept of Dividend. Kluwer, 2010.
Helminen 2011	Helminen, Marjaana: Kansainvälinen verotus, WSOYpro Oy, jatkuvatäydenteinen, viimeinen päivitys tehty 12.1.2011.
Joutsamo ym. 2002	Joutsamo, Kari – Aalto, Pekka – Kaila, Heidi – Maunu, Antti: Eurooppaoikeus. Kolmas uudistettu painos. Kauppakaari, 2000.

Juusela 2001 Juusela, Janne: National Report of Finland. Limits on the use of low-tax regimes by multinational businesses: current measures and emerging trends. Cahiers de droit fiscal international, Volume LXXXVIb, s. 479–494. Kluwer.

Juusela 2011 Juusela, Janne: Suomi voi menettää päätösvaltansa yritysverotuksessa. Kauppalehti N:O 62, s. 4-5. Keskiviikko 30.3.2011.

Juusela – Walden 2002 Juusela, Janne – Walden, Risto: International Fiscal Association (IFA):n 55. kongressi San Franciscossa 30.9.–5.10.2001. Verotus 1/2002, s. 72–76.

Kanervo 2001a Kanervo, Timo: Kansallinen väliyhteisölainsäädäntö, verosopimukset ja EY-lainsäädäntö, I osa. Verotus 3/2001, s. 305–314.

Kanervo 2001b Kanervo, Timo: Kansallinen väliyhteisölainsäädäntö, verosopimukset ja EY-lainsäädäntö, II osa. Verotus 4/2001, s. 421–428.

Kanervo 2006 Kanervo, Timo: Tapaus väliyhteisötulosta ratkaistu EYT:ssa. Verotus 5/2006 s. 542–546.

Karhu 2009 Karhu, Einari: Väliyhteisölaki muutosten edessä. Verotus 2/2009, s. 175–186.

Keskuskauppakamari 2007
Keskuskauppakamari 14.8.2007: Hallituksen esitysluonnos laiksi väliyhteisön osakkaan verottamisesta. Saatavilla: http://www.keskuskauppakamari.fi/Edunvalvonta/Lausunnot/Hallituksen-esitysluonnos-laiksi-valiyhteison-osakkaan-verottamisesta

Kilpi 1989 Kilpi, Lassi: Verosuunnittelun sudenkuopista. Verotus 5/1989, s. 377–390.

KM 1979:4 Kansainvälisten yritysten verotustoimikunnan mietintö 1979:4, Kansainvälisten yritysten verottamisesta.

KOM (2007) 785 lopullinen
Komission tiedonanto: Väärinkäytön vastaisten toimenpiteiden soveltaminen välittömässä verotuksessa EU:ssa sekä kolmansien maiden osalta.

Koski – Sillanpää 2010 Koski, Pauli – Sillanpää, Matti J.: Yhtiöoikeus, WSOYpro Oy, jatkuvatäydenteinen, viimeinen päivitys tehty 1.11.2010.

Kuortti 1999 Kuortti, Hannu: Veroparatiisiyhtiöt ja niiden verotus, Verotus 4/1999, s. 386–398.

Laakso 1990 Laakso, Seppo: Oikeudellisesta sääntelystä ja päätöksenteosta erityisesti julkisoikeuden alalla, Valtionhallinnon kehittämiskeskus, Valtion painatuskeskus, 1990.

Lagrrådsremiss 19.9.2007
Lagrådet: Lagrådsremiss 19.9.2007, Ändrade regler för CFC-beskattning.

Lang 2002 Lang, Michael: CFC Legislation and Community Law. European Taxation 9/2002, s. 374–379.

Leppiniemi – Walden 2009
Leppiniemi, Jarmo – Walden, Risto: Tilinpäätös- ja verosuunnittelu. WSOY, 2009.

Liede – Kuivasto 2006 Liede, Hannele – Kuivisto, Eija: Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa Oy AA (C-231/05) – konserniverotuksen näkymät EY-oikeuden valossa. – Verotus 5/2006 s. 475–485.

Lindström-Ihre – Karlsson 2008
Lena, Lindström-Ihre – Robert, Karlsson: De nya CFC-reglerna – är en verklig etblering affärsmässig eller ej? Skattenytt 10/2008, s. 605–616.

Linnakangas 1999a Linnakangas, Esko: KHO:n oikeustapausselostuksia. Näyttövelvollisuus veroparatiisiyhtiön kanssa tehdyistä veronkiertämisoperaatioista. Verotus 1/1999, s. 87–95.

Linnakangas 1999b Linnakangas, Esko: KHO:n oikeustapausselostuksia yritysverotuksessa. Verokeidasyhtiön kiinteä toimipaikka – liikkeen johdon sijaintipaikka. Verotus 4/1999, s. 399–407.

Malmgrén 2000 Malmgrén, Marianne: Johtopaikka kiinteän toimipaikan edellytyksenä tuloverotuksessa. Verotus 3/2000, s. 310–321.

Malmgrén 2008 Malmgrén, Marianne: Oikeushenkilön asuinvaltio verotuksessa ja yrityksen kansainvälistyminen. Edita Prima Oy, 2008.

Malmgrén 2011 Malmgrén, Marianne: Kansainvälisen yritysverotuksen asiantuntijaohjelma, Kansainvälinen verosuunnittelu, Väliyhteisöt ja väliyhteisötulon verotus. Tampereen yliopisto, VM 20.01.2011.

Meussen 2007 Meussen, Gerhard T.K.: Cadbury Schweppes: The ECJ Significantly Limits the Application of the CFC Rules in the Member States. European Taxation, IBFD, January 2007, s. 13–18.

Myrsky 2003 Myrsky Matti: Basic research in tax law. Scandinavian studies in law Volyme 44, Almgvist & Wiksell, Stockholm 2003, s. 277–287.

Myrsky 2009 Myrsky, Matti: Väliyhteisölaista, sen muutoksista ja tulevaisuudennäkemyksistä. Defensor Legis 1/2009, s. 81–92.

Myrsky – Linnakangas 2009
Myrsky, Matti – Linnakangas, Esko: Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus. Talentum, 2009.

Niskakangas 2010 Niskakangas, Heikki: Henkilöverotus, WSOYpro Oy, jatkuvatäydenteinen, viimeinen päivitys tehty 15.9.2010.

Nykänen 2008 Nykänen, Pekka: Kansainvälisen verotuksen perusteet, Kansainvälinen yritysverotus (luentomateriaalit), Väliyhteisö. Tampereen yliopisto, 2008.

OECD 1987 OECD (1987): International Tax Avoidance and Evasion. Four related studies. Issues in International Taxation No. 1.

Ossa 2002 Ossa, Jaakko: Sijoitustoiminnan verotus ja verosuunnittelu. Kauppakaari, 2002.

Pallonen – Erkinheimo 1999
Pallonen, Raimo – Erkinheimo, Pekka: Näkökohtia väliyhteisölainsäädännön muutoksesta. Tilintarkastus 2/1999, s. 96–99.

Panayi 2007 Christina, HJI Panayi: Double Taxation, Tax Treaties, Treaty Shopping and the European Community. Kluwer Law International. EUCOTAX Series 2007.

Penttilä 2006 Penttilä, Seppo: Ajankohtaista eurooppavero-oikeutta. Veroopintopäivät 2006, s. 121–137.

Penttilä 2007 Penttilä, Seppo: Veron kiertäminen – EY-oikeudellisia näkökohtia. Teoksessa Andersson, Edward et al. Kari S. Tikka in memoriam 1944–2006. Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki 2007.

Penttilä 2009 Penttilä, Seppo: Kansainvälisen verotuksen syventävä jakso, Treaty shopping (luentomateriaalit). Tampereen yliopisto, 2009.

Penttilä – Laaksonen 2008
Penttilä, Seppo – Laaksonen, Jarno: Muutoksia Suomen väliyhteisölakiin. Tax bulletin 3/2008, s. 10–14.

Promemoria 2007 Finansdepartementet, Promemoria: Ändrade regler för CFC-beskattning. 25 juni 2007.

Prop. 2003/04:10 Regeringens proposition 2003/04:10: Ändrade regler för CFC-beskattning. Stockholm den 25 september 2003.

Prop. 2007/08:16 Regeringens proposition 2007/08:16: Ändrade regler för CFC-beskattning.

Raitio 2010 Raitio, Juha: Eurooppaoikeus ja sisämarkkinat. Talentum, Helsinki 2010. (Hämeenlinna, Kariston kirjapaino.)

Samuelson – Karlsson 2010
Lars, Samuelson – Christian, Karlsson: Skatteverkets förslag till ändringar i CFC-lagstiftningen. Skattenytt 7–8/2010, s. 530–536.

Sivonen 2005 Sivonen, Jaakko: Väliyhteisölainsäädännön EY-oikeuden mukaisuus Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen punnittavana. Tilintarkastus 4/2005, s. 76–81.

Skatteverkets promemoria 2010
Skatteverkets promemoria 2010-04-14: CFC-beskattning, Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229), 39 a kap 7 § andra stycket och bilaga 39 a kap.

Ståhl – Persson-Österman 2000
Ståhl, Kristina – Persson-Österman, Roger: EG-skatterätt. Iustus Förlag, 2000.

Sundgren 2008 Sundgren, Peter: Swedish CFC Taxation and the ”Business Purpose” Concept. Tax Analyst, April 18, 2008.

Terra – Wattel 2001 Terra, Ben – Wattel, Peter: European Tax Law. Third edition. Kluwer Law International, 2001.

van Thiel 2002 van Thiel, Servaas: Free movement of Persons and Income Tax Law: the European Court in search of principles. Volyme 3, Doctoral Series, International Bureau of Fiscal Documentation Academic Council, 2002.

Tikka 1972 Tikka, Kari S.: Veron minimoinnista. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja N:o 165, 1972.

Tikka – Nykänen – Juusela 2010
Tikka, Kari S. – Nykänen, Olli – Juusela, Janne: Yritysverotus I–II, WSOYpro Oy, jatkuvatäydenteinen, viimeinen päivitys tehty 13.9.2010.

Tokola 2010 Tokola, Antti: Uudistettu väliyhteisölaki veronkiertoa estävänä säädöksenä. Pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto 31.10.2010. Saatavilla: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110038/urn_nbn_fi_uef-20110038.pdf

Tuomolin 2001 Tuomolin, Jarkko: Väliyhteisölain soveltamisperusteet muutospaineessa? Verotus 3/2001, s. 292–304.

Urpilainen 2008 — Urpilainen, Matti: Puhtaasti keinotekoiset järjestelyt eurooppavero-oikeudessa (referee-artikkeli). Verotus 5/2008, s. 536–549.

Vapaavuori 1994 — Vapaavuori, Ahti: Ulkomaisen väliyhteisön tulon verottaminen Suomessa. Verotus 5/1994, s. 524–532.

Vapaavuori 1995 — Vapaavuori, Ahti: Ulkomaisen väliyhteisön tulon verottaminen Suomessa II. Verotus 2/1995, s. 159–166.

Vapaavuori 1998 — Vapaavuori, Ahti: Eurooppavero-oikeuden vaikutuksesta ulkomaisten väliyhteisöjen verotukseen. Verotus 1/1998, s. 47–58.

Vapaavuori 2002 — Vapaavuori, Ahti: Väliyhteisölainsäädännön soveltamisesta verosopimustilanteessa. Verotus 4/2002, s. 360–371.

Vapaavuori 2003a — Vapaavuori, Ahti: Eurooppaoikeus ja kansainvälinen verotus. Talentum, 2003.

Vapaavuori 2003b — Vapaavuori, Ahti: Om förhållandet mellan bassamfundsskattelagen och Finlands dubbelbeskattningsavtal. Festskrift till Edward Andersson, s. 399–410. Juridiska Föreningen i Finland, 2003.

Vapaavuori 2004 — Vapaavuori, Ahti: Kansainvälisen vero-oikeuden kehityslinjoja KHO:n viimeaikaisen oikeuskäytännön valossa, julkaisussa Pekka Hallberg 1944 – 12/6 – 2004.

VM 1994:13 — Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 1994:13. Kansainvälisen verotuksen uudistamistyöryhmän väliraportti. Helsinki: Valtiovarainministeriö.

VaVM 75/1994 — Valtiovarainvaliokunnan mietintö 75/1994. Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 75 hallituksen esityksen johdosta laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta.

VaVM 51/1998 — Valtiovarainvaliokunnan mietintö 51/1998. Hallituksen esitys laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta.

VaVM 12/2008 — Valtiovarainvaliokunnan mietintö 12/2008. Hallituksen esitys laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain muuttamisesta.

Verohallinnon julkaisu 38.08.2
Verohallinnon julkaisu 38.08.2. Verotiedote 2/2008. Väliyhteisölain muutokset, s. 10–11. Saatavilla: www.vero.fi/julkaisut.

Verohallinnon julkaisu 284.10
Kansainvälisen verotuksen käsikirja 2010. Verovuosi 2009. Ulkomainen väliyhteisö, s. 252–283.

Verohallituksen ohje Dnro 696/37/2007
Verohallituksen ohje Dnro 696/37/2007, 16.5.2007. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen (EYT) ratkaisun vaikutus Suomen väliyhteisölain soveltamiseen.

Verohallinnon ohje 29.8.2008
Verohallinnon kannanottoja yritysverokysymyksiin 2008. Verohallinnon ohje Dnro 1359/345/2008, 29.8.2009.

Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999
Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999 (23.4.1999). Väliyhteisölain soveltamisesta (muutos 1091/1998).

Weckström 2010 Weckström, Jouni: Verosuunnittelua vai veronkiertoa? Bützow. Käräjät 14.10.2010. Saatavilla: http://www.karajat.fi/Jouni_Weckstrom.pdf

Wenehed 2000 Wenehed, Lars-Erik: CFC-Lagstiftningen. Juristförlaget i Lund. Lund, 2000.

Ylönen 2008 Ylönen, Matti: Veroparatiisit, 20 ratkaisua varjotalouteen. Like Kustannus Oy, 2008.

Äimä 2003 Kristiina, Äimä: EY-oikeuden vaikutukset välittömään verotukseen. Talentum, Helsinki 2003.

OIKEUSTAPAUKSET

Korkein hallinto-oikeus:

KHO	1988 B 566
KHO	1997:9
KHO	1999:25
KHO	27.12.1999 T 4219
KHO	16.10.2000 T 2583 (ei julk.)
KHO	2002:26
KHO	2003:49
KHO	18.08.2003 T 1837
KHO	2003:70
KHO	30.10.2003 T 2667
KHO	2003:87
KHO	2007:7
KHO	2010:7

Keskusverolautakunta:

KVL	1995/312
KVL	1996/37
KVL	2009/50
KVL	2009/72
KVL	2010/24

Euroopan unionin tuomioistuin (ent. EY-tuomioistuin):

C-2/74	Reyners v. Belgia
C-270/83	Avoir fiscal
C-81/87	Daily Mail
C-484/93	Svensson-Gustavsson
C-55/94	Gebhardt
C-264/96	ICI
C-212/97	Centros
C-294/97	Eurowings

C-311/97	Royal Bank of Scotland
C-35/98	Verkooijen
C-200/98	A AB, Y AB
C-110/99	Emsland-Stärke
C-324/00	Lankhorst-Hohorst
C-436/00	X ja Y
C-167/01	Inspire Art
C-364/01	Barbier
C-9/02	De Lasteyrie du Saillant
C-255/02	Halifax
C.446/03	Marks & Spencer
C-196/04	Cadbury Schweppes
C-341/04	Eurofood IFSC
C-492/04	Lasertec
C-524/04	Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation.
C-101/05	Oy AA
C-201/05	Test Claimants in the CFC and Dividend Group Litigation
C-203/05	Vodafone 2
C-298/05	Columbus Container Services
C-321/05	Kofoed
C-251/06	Firma Ing. Auer

Regeringsrätten (Ruotsi):

RÅ	2008 ref. 11 I
RÅ	2008 ref. 11 II
RÅ	2008 ref. 24
RÅ	2008 not. 59

Skatterättsnämnden (Ruotsi):

SRN	2005-04-04
SRN	2005-07-08

LYHENTEET

CCCTB	Common Consolidated Corporate Tax Base, yhteinen konsolidoitu veropohja
CFC	Controlled Foreign Company (väliyhteisö)
DL	Defensor Legis
EFTA	Euroopan vapaakauppajärjestö
ETA	Euroopan talousalue
ETY	Euroopan talousyhteisö
EVL	Elinkeinoverolaki
EY	Euroopan yhteisö
FEE	European Federation of Accountants
FK	Finanssialan Keskusliitto
HE	Hallituksen esitys
IL	Inkomstskattelag
JFT	Tidskrift utgiven av juridiska föreningen i Finland
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KM	Komiteanmietintö
KVL	Keskusverolautakunta
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OECD:n malliverosopimus	OECD Model Tax Convention on Income and on Capital condensed version 15 July 2005
Prop.	Proposition (Ruotsi)
Ref.	Referat
RÅ	Regerinsrättens årsbok (Ruotsi)
RR	Regeringsrätten (Ruotsi)

SEU	Sopimus Euroopan unionista
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
SFS	Svensk författningssamling (Ruotsi)
SK	Säädöskokoelma
SKV	Skattevarket (Ruotsi)
SRN	Skatterättsnämnden (Ruotsi)
TVL	Tuloverolaki
VaVM	Valtiovarainvaliokunnan mietintö
VeroH	Verohallitus
VL	Verotuslaki (12.2.1958/622)
VM	Valtiovarainministeriö
VML	Laki verotusmenettelystä (18.12.1995/1558)
VYL	Laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta (16.12.1994/1217)

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen taustaa

Verokilpailu valtioiden välillä on osa hyvää verojärjestelmää. Se, että toisessa valtiossa on alempi verokanta kuin Suomessa, ei voi olla peruste vaikeuttaa suomalaisyritysten kansainvälistymistä. Suomalaisyritysten on pystyttävä laajentumaan myös matalan verorasituksen valtioihin. Verokilpailusta on kuitenkin erotettava haitallinen verokilpailu, joka voi johtaa yritysten toiminnassa myös veronkiertoon. Kansainvälisen veronkierron tarkoituksena on välttää veroa yhdessä valtiossa ja siirtää tuloa alemman verotuksen valtioon. EU ja OECD ovat suhtautuneet haitalliseen verokilpailuun torjuvasti, ja ne hyväksyvät erilaisia säännöksiä haitallisen verokilpailun rajoittamiseksi. Haitallista verokilpailua voidaan rajoittaa esimerkiksi yleisillä veronkiertosäännöksillä, siirtohinnoittelusäännöksillä ja väliyhteisölainsäädännöllä. Lisäksi myös valtioiden välinen verotietojenvaihto rajoittaa haitallista verokilpailua, koska se mahdollistaa tiedon saannin toisissa valtioissa kertyneistä tuloista ja siellä harjoitetusta toiminnasta.[1]

Ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetulla lailla eli väliyhteisölailla[2] pyritään torjumaan Suomen verotuksen kiertämistä hyödyntämällä matalan verorasituksen valtioihin perustettuja väliyhteisöjä. Väliyhteisölaissa tarkoitettu veronkiertäminen voi tapahtua siten, että kotimainen yhteisö, luonnollinen henkilö tai kuolinpesä siirtää keinotekoisesti voitot Suomesta, jossa ne ovat toteutuneet, toiseen valtioon, jossa on alhainen verotuksen taso. Verovelvollinen voi esimerkiksi perustaa kyseiseen valtioon yhtiön ja tehdä liiketoimia, joiden pääasiallisena tavoitteena on voiton siirtäminen.[3] Asialla on myös yhteiskunnallinen ulottuvuutensa, koska tuloista maksettavia veroja tarvittaisiin yhteiskuntamme ylläpitämiseksi ja rakentamiseksi. Ei voida pitää perusteltuna eikä oikeudenmukaisena esimerkiksi sitä, että yksityiset henkilöt voivat siirtää veroparatiiseihin tulojaan ja varallisuuttaan vain siksi, että he voisivat välttyä Suomen verotukselta.[4]

[1] Malmgrén 2008, s. 530.
[2] Laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta 1217/1994, jäljempänä väliyhteisölaki, VYL.
[3] Ks. HE 74/2008, s. 3.
[4] Ks. Myrsky 2009, s. 92.

Väliyhteisölain viimeisten muutosten ensisijaisena tarkoituksena oli saattaa väliyhteisölaki vastaamaan EU-oikeutta ja EY-tuomioistuimen[5] käytäntöä[6]. EY-tuomioistuimen esittämät tulkinnat ja myös muut oikeus- ja verotuskäytännössä esiin nousseet puutteet ja ongelmakohdat pyrittiin ottamaan huomioon jo väliyhteisölain uudistamisen valmisteluvaiheessa. Väliyhteisölain uudistamisen suurimmat haasteet yhteisöoikeuden mukaisen lain luomisessa liittyivät lähtökohtaisesti veronkiertämisen estämiseksi luotavien keinojen oikeasuhtaisuuteen, koska yrityksen toiminnan ja verorasituksen perusteella tapahtuva kategorinen luokittelu väliyhteisöksi tai ei-väliyhteisöksi oli Euroopan talousalueen jäsenvaltioihin sijoittautuneiden yhtiöiden osalta suhteellisuusperiaatteen vastainen vaikkakin tavoitteiltaan hyväksyttävä keino puuttua veron kiertämiseen.[7]

Se on selvää, että eri kansantaloudet ovat erilaisessa asemassa pyrkiessään saamaan ulkomaisia investointeja alueelleen. Toisissa kansantalouksissa ulkomaisia investointeja tehdään, vaikka verosäännökset ovat tiukkoja, jos liiketoiminnan muut edellytykset ovat hyvät. Houkuttimena saattavat olla esimerkiksi toimiva infrastruktuuri ja hyvät markkinat. Sen sijaan toisissa valtioissa taas markkinat ovat niin pienet, että tiukka verolainsäädäntö voi entisestään karkottaa ulkomaisia investoijia ja jopa kannustaa omia yrityksiä siirtymään ulkomaille. Väliyhteisölainsäädäntö on yksi keino, jolla pyritään estämään veropakoa eli kotimaisten yritysten toiminnan siirtymistä matalan verotuksen valtioihin. Tätä keinoa käytettäessä on kuitenkin oltava varovainen ja otettava huomioon myös muut kuin verotustekijät, jotta liiketoiminnan harjoittamista ei perusteetta vaikeuteta.[8]

Väliyhteisölain tarkoituksena on luoda sääntely, joka ei rajoita liikaa yhtiöiden toimintavapauksia siirtyä ulkomaille ja kansainvälistyä, mutta samanaikaisesti se pyrkii peittämään veropohjan aukot riittävän tehokkaasti. Toisaalta liiketoiminnan harjoittamisen monimuotoisuus johtaa siihen, että kaikkien mahdollisten huomioon otettavien tekijöiden tyhjentävä luetteloiminen esimerkiksi lainsäädännöllä on mahdoton tehtävä.[9] Sen vuoksi ulkomaisia, Suomessa yhteisöksi katsottavia yhtiöitä ja muita oikeussubjekteja voidaan käyttää hyväksi myös verosuunnittelussa. Käytännössä se tapahtuu perustamalla ulko-

[5] Nykyinen Euroopan unionin tuomioistuin. Tuomioistuin toimii Luxemburgissa ja ratkoo Euroopan unionin sopimuksiin ja säännöksiin liittyviä oikeuskysymyksiä. Se on yksi Euroopan unionin toimielimistä. Tuomioistuimen nimi oli vuoteen 2009 asti Euroopan yhteisöjen tuomioistuin. Nykyisen nimensä se sai Lissabonin sopimuksessa.
[6] Ks. Verohallinnon julkaisu 284.10, s. 254.
[7] Karhu 2009, s. 179.
[8] Ks. Malmgrén 2008, s. 435.
[9] Karhu 2009, s. 186.

maille, usein verokeitaiksi katsottaviin matalan verorasituksen valtioihin yhtiöitä, jotka eivät itse välttämättä harjoita lainkaan varsinaista liiketoimintaa ja joilla ei ole välttämättä mitään omaa organisaatiota, vaan ne ovat pelkästään niin sanottuja pöytälaatikkoyhtiöitä, joilla ei ole sijaintivaltiossaan muuta kuin postilokero.[10]

Väliyhteisölainsäädäntö on kansainvälisesti hyväksytty menettelytapa ja se on laajalti käytössä niin Euroopan unionin jäsenvaltioissa kuin esimerkiksi taloudellisen yhteistyön järjestön OECD:n jäsenvaltioiden piirissä. Laki on katsottu tärkeäksi ja toimivaksi välineeksi taistelussa veropetoksia ja veronkiertoa vastaan, eikä sille toistaiseksi ole kyetty esittämään varteenotettavaa vaihtoehtoa. Osoituksena väliyhteisölainsäädännön välttämättömyydestä ja sen tarkoituksenmukaisuudesta on esimerkiksi se, että OECD:n haitallista verokilpailua koskevassa työssä niitä valtioita, joilla väliyhteisölainsäädäntöä ei vielä ole, on kehotettu ryhtymään tällaisen sääntelyn luomiseksi.[11] Myös Euroopan komissio on tiedonannossaan[12] pitänyt väliyhteisölainsäädäntöä siirtohinnoittelu- ja asuinvaltiosäännösten hyödyllisenä lisänä, jolla voidaan puuttua keinotekoisiin verosuunnittelun muotoihin eli voittojen johtamiseen väliyhteisöihin.

Jos väliyhteisölainsäädäntöä sovelletaan ulkomaiseen yhteisöön, siitä ei tule verovelvollista omistajansa kotivaltiossa, vaan väliyhteisön tulosta ovat verovelvollisia sen osakkaat omassa asuinvaltiossaan siitä riippumatta, jakaako ulkomainen yhteisö voittoa osakkailleen[13]. Väliyhteisölainsäädännön on tarkoitus estää erityisesti passiivisesta toiminnasta saadun tulon siirto ulkomaille kevyemmän verotuksen valtioihin ja rajoittaa väliyhteisöjen keinotekoista käyttöä veronkiertotarkoituksessa[14]. Lisäksi väliyhteisölainsäädännöllä pyritään myös torjumaan veronkiertoa, turvaamaan kansainvälinen veroneutraalisuus, puolustautumaan haitallista verokilpailua vastaan ja estämään pääoman virtaaminen matalan verotuksen valtioihin[15].

---

[10] Helminen 2009c, s. 42–45.
[11] Ks. HE 74/2008, s. 3.
[12] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen.
[13] Myrsky 2009, s. 82 ja Malmgrén 2008, s. 24.
[14] Ks. Andersson 2000, s. 206 ja HE 74/2008, s. 3.
[15] Ks. FEE CFC survey 2002 s. 4-5 ja KOM (2007) 785 lopullinen s. 7. Väliyhteisölainsäädännön lisäksi mainittuihin seikkoihin voidaan vaikuttaa muun muassa siirtohinnoittelusäännöksillä, tulon verottamisella asuinvaltiossa sekä kiinteän toimipaikan tulon verottamisella.

1.2. Tutkimusongelma, keskeiset kysymykset ja rajaukset

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, milloin väliyhteisölakia sovelletaan EU-, ETA- ja verosopimusvaltioihin sijoittautuneisiin yhteisöihin. Kysymys on ajankohtainen, koska kansainvälinen kilpailu sijoituspääomasta on saanut monet valtiot olennaisesti poikkeamaan niistä periaatteista ja perusteista, joille tuloverojärjestelmä yleensä rakentuu. Tuntuvien verohelpotusten ja täydellisten verovapauksien avulla monet valtiot houkuttelevat ulkomaista sijoituspääomaa ja tarjoavat ulkomaiselle sijoittajalle anonymiteettisuojaa esimerkiksi pankkisalaisuuksien turvaa.[16] Väliyhteisöjä käytetään usein kansainvälisten yritysten verosuunnittelun apuvälineenä, mutta niiden avulla pyritään välttämään myös suurituloisten ihmisten pääomatulojen ja ansiotulojen verotusta.

Ulkomaisten väliyhteisöjen käyttäminen on ristiriidassa Suomen verojärjestelmän tavoitteiden kanssa, koska ne voivat osaltaan rapauttaa veropohjaa[17]. Sen vuoksi Suomessa on säädetty väliyhteisöjä koskevaa erityislainsäädäntöä, jolla pyritään estämään Suomen yhteisöverotuksen välttäminen ja voittovarojen siirtyminen kotimaan verotuksen ulkopuolelle matalan verorasituksen valtioihin perustettuihin väliyhteisöihin[18]. Toisaalta uudistettu väliyhteisölainsäädäntö on omiaan aiheuttamaan eräiltä osin sangen merkittäviä tulkintaongelmia ja oikeusepävarmuutta. Väliyhteisölain kaltaisen erityissääntelyn tulkinnassa korostuvat erityisesti verosuunnittelun ja ennakollisten sitovien kannanottojen merkitys. Uudistetun väliyhteisölain tulkinnallinen epävarmuus koskee pääasiassa väliyhteisölain 2a §:ää.[19]

Tämän tutkimuksen keskeisenä tavoitteena on saada vastaus seuraaviin kysymyksiin:

- Milloin väliyhteisölakia sovelletaan Euroopan talousalueella tai verosopimusvaltioissa asuviin yhteisöihin? Toisin sanoen kysymys on siitä, milloin on kyseessä puhtaasti keinotekoinen järjestely?

[16] Myrsky – Linnakangas 2009, s. 305.
[17] Karhu 2009, s. 175.
[18] Myrsky – Linnakangas 2009, s. 307.
[19] Myrsky 2009, s. 91.

- Millainen vaikutus väliyhteisölainsäädäntöön on Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen[20] sijoittautumisoikeudella?
- Milloin väliyhteisön harjoittama toiminta täyttää todellisen sijoittautumisen ja aidon ja tosiasiallisen taloudellisen toiminnan tunnusmerkit, esimerkiksi holdingyhtiöiden ja konsernin sisäisten rahoitusyhtiöiden tilanteessa?
- Miksi ja miten väliyhteisölainsäädäntöä tulisi kehittää tulevaisuudessa?

Tutkimuksessa käsitellään vain Euroopan talousalueella ja verosopimusvaltioissa asuvia yhteisöjä. Tutkimuksesta on rajattu ulkopuolelle ne valtiot, jotka eivät kuulu Euroopan talousalueeseen tai joiden kanssa Suomi ei ole solminut verosopimusta. Tutkimuksessa tarkastellaan vain suppeasti väliyhteisötulon verottamiseen liittyviä kysymyksiä, jotka koskevat muun muassa väliyhteisötulon laskemista, verosubjektia, tulo-osuutta ja verovuoden määräytymistä, tulotyyppiä, tulolähdettä ja tulolajia sekä ulkomaisen veron hyvittämistä.

Tutkimukseen haetaan kansainvälistä näkökulmaa ja tulkinta-apua laajemmin Ruotsista, koska Ruotsin verojärjestelmä on pitkälti samankaltainen kuin Suomen. Tutkimukseni sisältää oikeusvertailevaa pohdintaa Suomen ja Ruotsin väliyhteisösäännösten välillä, kun tarkastellaan aidon taloudellisen toiminnan tunnusmerkkejä ja tekijöitä, joiden perusteella keinotekoisuutta arvioidaan kyseisten valtioiden väliyhteisölainsäädännöissä. Oikeusvertaileva osuus käsittelee pelkästään Ruotsin väliyhteisölainsäädäntöä koskevia kysymyksiä, koska muutoin tutkimuksesta muodostuisi aivan liian laaja-alainen. Pääpaino tutkimuksessa on kuitenkin Suomen väliyhteisölainsäädännön nykytilassa, sen kehittämistarpeissa ja tulevaisuudessa. Muiden valtioiden väliyhteisölainsäädäntöjä sivutaan kuitenkin myös viimeisessä luvussa, jossa pohditaan Suomen väliyhteisölain kehittämistarpeita ja tulevaisuudennäkymiä.

1.3. Metodologinen lähestymistapa ja lähdeaineisto

Oikeustieteessä on monia erilaisia tutkimusmenetelmiä. Oikeudellisessa tutkimuksessa metodologiset lähestymistavat voidaan jakaa eri luokkiin. Tällaisia luokkia ovat muun

[20] Jäljempänä SEUT-sopimus.

muassa oikeusdogmaattinen, oikeussosiologinen, oikeusvertaileva, oikeuspoliittinen, verosuunnittelullinen tutkimus. Monet erilaiset tutkimusmenetelmät ovat usein edustettuina ja yhdistyvät tutkimuksen edetessä.[21] Näin on tässäkin vero-oikeudellisessa tutkimuksessa.

Tutkimuksen alussa selvitetään, miten ulkomaisia, Suomessa yhteisöksi katsottavia yhtiöitä ja muita oikeussubjekteja voidaan käyttää hyväksi verosuunnittelussa. Tyypillisesti tällainen menettely toteutetaan perustamalla ulkomaille, usein veroparatiiseiksi katsottaviin kevyen verorasituksen valtioihin yhtiöitä, jotka eivät itse välttämättä harjoita lainkaan varsinaista liiketoimintaa ja joilla ei ole välttämättä mitään omaa organisaatiota, vaan ne ovat pelkästään niin sanottuja postilaatikkoyhtiöitä. Verokeidasvaltioilla ei useinkaan ole verosopimuksia toisten valtioiden kanssa, eikä verovelvollisia koskeva tiedonvaihto ole mahdollinen.[22] Verosuunnittelulla on myös fiskaalinen merkityksensä, koska ulkomaisia väliyhteisöjä käytetään tässä mielessä lähinnä veronvälttämistarkoitukseen.

Lisäksi tutkimuksessa käsitellään myös väliyhteisöjen verotuksen historiaa ja säädöstaustaa, joten tutkimuksessa on oikeushistoriallisiakin ulottuvuuksia. Tutkimuksen oikeushistoriallisessa osuudessa tarkastellaan väliyhteisölain oikeusnormien ja oikeussääntöjen kehitystä Suomessa. Oikeushistoriallisessa osuudessa pyrin antamaan pääpiirteittäisen kuvauksen väliyhteisölainsäädännön taustasta. Säännöshistorian tunteminen auttaa ymmärtämään nykyisten säännösten taustaa ja niitä syitä, miksi säännökset ovat muotoutuneet nykyisiksi. Tämän osuuden käsittely lähtee liikkeelle vuodesta 1975, jolloin ulkomaisia väliyhteisöjä hyödyntämällä tapahtuvaan Suomen verotuksen välttämiseen kiinnitettiin huomiota ensimmäistä kertaa. Kuitenkin vasta vuonna 1994 hallitus antoi esityksen eduskunnalle laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta. Väliyhteisölakia sovellettiin ensimmäisen kerran verovuodelta 1995 toimitettavassa verotuksessa. Ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetulla lailla eli väliyhteisölailla oli tarkoitus estää Suomen verotuksen kiertämistä hyödyntämällä matalan verorasituksen valtioihin perustettuja väliyhteisöjä. Väliyhteisölakia muutettiin merkittävästi laeilla

[21] Myrsky 2003, s. 277–287.
[22] Myrsky – Linnakangas 2009, s. 305.

1091/1998, 680/2008 ja 1361/2009[23]. Tutkimuksessa selvitetään kronologisessa järjestyksessä, miten Suomen väliyhteisölainsäädäntö on kehittynyt ja millaisia muutoksia siihen on tehty 1990-luvun puolivälistä nykypäivään.

Tutkimuksen metodologinen perusta on kuitenkin lainopillinen eli oikeusdogmaattinen. Oikeusdogmatiikan tehtäväksi on perinteisesti määritelty oikeussäännösten sisällön selvittäminen eli tulkinta ja voimassa olevien oikeussäännösten systematisointi[24]. Oikeussäännösten systematisointi helpottaa oikeusjärjestykseen perehtyvää löytämään etsimänsä säännökset ja hahmottamaan kokonaiskuvaa oikeudellisista järjestelyistä[25]. Oikeusdogmaattisen lähestymistavan ja siihen sisältyvän systematisoinnin lisäksi tutkimuksen on tarkoitus selvittää, saavutettiinko väliyhteisölainsäädännön uusilla säännöksillä haluttu lopputulos.

Toisaalta tutkimuksessani on myös veropoliittisia piirteitä. Tarkoitukseni on selvittää, miten Suomen kansallista verojärjestelmää pitäisi ja voitaisiin kehittää, jotta se vastaisi eurooppaoikeuden ja verosopimusten vaatimuksia sekä mahdollistaisi yritykselle verotuksellisesti järkevän pohjan kansainvälistymiselle. Tutkimuksessa pyritään lausumaan veropoliittisena kannanottona, miten ja mihin suuntaan väliyhteisölainsäännöksiä tulisi muuttaa tai tulisiko niitä muuttaa vai onko voimassa oleva sääntely riittävän tarkoituksenmukainen ja nykyaikainen.

Tutkimuksen tärkein oikeuslähde on voimassa oleva oikeus, koska lainsäädäntö on sitovaa oikeutta ja sillä on etusija muihin oikeuslähteisiin verrattuna. Tutkimuksen kannalta keskeisimmät säännökset ovat laissa väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta, joka koskee yleisesti verovelvollisten omistamia, matalan verorasituksen valtioissa olevia ulkomaisia yhteisöjä. Toisaalta sellaisiin tapauksiin, joihin väliyhteisölaki ei sovellu, voi olla mahdollista puuttua esimerkiksi yleisen veronkiertopykälän[26] tai muiden Suomen veron välttämisen estämiseen tähtäävien säännösten avulla[27]. Euroopan unionin säännösten selvit-

[23] Laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain muuttamisesta, 1091/1998, 680/2008 ja 1361/2009.
[24] Aarnio 1997, s. 36.
[25] Ks. Aarnio 1989, s. 288.
[26] Ks. VML 28 §.
[27] Helminen 2009b, s. 208.

tämisessä keskeisenä lähteenä on sopimus Euroopan unionin toiminnasta[28]. Myös niin sanotulla virka-apudirektiivillä (77/799/ETY) on merkitystä, koska direktiivi sisältää viranomaisten välistä avunantoa ja tietojenvaihtoa koskevia säännöksiä, joiden nojalla viranomaisten on mahdollista puuttua veronkiertoon yhteisön alueella väliyhteisölakia kevyemmin keinoin[29]. Väliyhteisösäännösten ja verosopimusten suhdetta on selvitetty OECD:n malliverosopimusten kommentaarien avulla. Lisäksi valtiovarainministeriön asetuksella säädetään nykyisin säännöllisin väliajoin niistä ETA-alueen ulkopuolisista verosopimusvaltioista, joissa veron katsotaan olennaisesti eroavan verosta, jota yhteisöjen on Suomessa suoritettava (ns. musta lista)[30].

Myös lainvalmisteluaineisto on merkittävä informaationlähde tutkimuksessani, koska se antaa tietoa lainsäätäjän tarkoituksesta[31]. Hallituksen esityksellä eduskunnalle laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta ja hallituksen esityksillä tämän annetun lain muuttamisesta on tärkeä rooli Suomen väliyhteisölain tulkitsemisessa ja tiedonlähteenä[32].

Koska tutkimuksessani on kysymys Suomen väliyhteisölainsäädännöstä, korkeimman hallinto-oikeuden päätöksillä, keskusverolautakunnan päätöksillä ja erityisesti EY-tuomioistuimen[33] ratkaisulla C-196/04 (Cadbury Schweppes) on merkitystä. Myös oikeuskirjallisuudella on keskeinen rooli muuna lähdemateriaalina. Kotimaisesta lähdekirjallisuudesta on syytä mainita erityisesti Malmgrénin teos, Oikeushenkilön asuinvaltio verotuksessa ja yrityksen kansainvälistyminen (2008), Helmisen jatkuvatäydenteinen Kansainvälinen verotus sekä Myrskyn ja Linnakankaan Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus (2009). Lisäksi tutkimuksessa on käytetty hyväksi erityisesti Verohallinnon tiedotteita, kirjoituksia Tilisanomissa ja Tilintarkastus-lehdissä, Verotus-lehdissä julkaistuja esityksiä, komission lopullista tiedonantoa[34] ja Defensor legis-lehdessä julkaistua Matti

[28] Lissabonin sopimus tuli voimaan 1.12.2009. Lissabonin sopimuksella muutettiin kahta keskeistä EU:n perussopimusta, Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja Euroopan yhteisön perustamissopimusta, jonka uusi nimi on sopimus Euroopan unionin toiminnasta eli SEUT.
[29] HE 74/2008, s. 12.
[30] Ks. Valtiovarainministeriön asetus ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain 2 §:n 5 momentissa tarkoitetuista valtioista 12.6.2009/541.
[31] Ks. Laakso 1990, s. 111–112.
[32] Ks. HE 155/1994, HE 149/1998, HE 74/2008 ja HE 197/2009.
[33] Nykyinen Euroopan unionin tuomioistuin.
[34] Ks. KOM (2007) 785 lopullinen.

Myrskyn artikkelia, joka käsitteli väliyhteisölakia, sen muutoksia ja tulevaisuudennäkymiä.

1.4. Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen ensimmäisessä luvussa selvitetään tutkimuksen aihe ja sen rajaukset, tutkimusongelma ja keskeiset kysymykset sekä tutkimuksen metodologinen lähestymistapa ja tutkimuksen kannalta olennainen lähdeaineisto. Luvussa kaksi selvitetään, mitä verosuunnittelulla tarkoitetaan yleisesti ja miten ulkomaisia väliyhteisöjä käytetään verosuunnittelun apuvälineenä. Verosuunnittelua koskevan osan tarkoituksena on selvittää väliyhteisölain olemassaoloa ja tavoitteita. Tutkimuksen kolmannessa luvussa käsitellään pääpiirteittäin Suomen väliyhteisölainsäädännön säädöstausta, väliyhteisölain rakenne ja tarkoitus sekä väliyhteisöjen verotusta koskevan sääntelyn viimeisimmät muutokset vuoden 2009 ja 2010 alusta lukien.

Tutkimuksen neljännessä luvussa määritellään, mitä Suomessa väliyhteisöllä tarkoitetaan. Kyseisessä luvussa selvitetään väliyhteisölain kattamien yhteisöjen joukko, suomalaisten osakkaiden määräämisvalta ja osakaskohtainen omistusosuus, toiminnan luonne ja väliyhteisölain ulkopuoliset toimialat sekä verotuksen taso ja erityisten veronhuojennusten vaikutus väliyhteisölain soveltamiselle. Luku viisi on tutkimuksen keskeisin luku. Siinä keskitytään väliyhteisölaissa esiintyviin poikkeuksiin, jotka koskevat Euroopan talousalueen jäsenvaltioissa ja verosopimusvaltioissa asuvia yhteisöjä. Samassa luvussa tarkastellaan uuden väliyhteisölain 2a §:ään liittyviä tulkintakysymyksiä, erityisesti holdingyhtiöiden ja konsernin sisäisten rahoitusyhtiöiden kohtelua. Kyseisessä luvussa esitetään myös työelämässä heränneitä näkemyksiä ja käytännön kokemuksia väliyhteisölain uuden 2a §:n poikkeussäännöksen toimivuudesta. Lisäksi samaisen luvun lopussa selvitetään Ruotsin väliyhteisölain kehitysvaiheet, mahdolliset tulevat muutokset sekä vertaillaan Ruotsin väliyhteisölain ETA- ja verosopimusvaltioissa asuvia yhteisöjä koskevia poikkeuksia Suomen vastaavan säännöksen kanssa.

Kuudennessa luvussa selvitetään myös muita normeja ja keinoja, joilla voidaan puuttua väliyhteisöoperaatioihin silloin, kun väliyhteisölain soveltamisedellytykset eivät täyty.

Tutkimuksen viimeisessä luvussa kootaan tehtyjä havaintoja ja tuloksia sekä pohditaan Suomen väliyhteisölainsäädännön nykytilaa, sen kehittämistarpeita ja tulevaisuutta.

2. Väliyhteisöt verosuunnittelun välineenä

2.1. Verosuunnittelusta yleensä

2.1.1. Yleistä

Verotekijän merkitys taloudellisessa päätöksenteossa aiheuttaa verosuunnittelun tarpeen. Verosuunnittelulla pyritään selvittämään ne veroseuraamukset, jotka liittyvät erilaisissa suunnittelutilanteissa avoinna oleviin toimintavaihtoehtoihin. Tarkoituksena on huolehtia siitä, että veroseuraamukset otetaan huomioon jo arvioitaessa vaihtoehtojen edullisuutta verovelvollisen tavoitteiden pohjalta. Verovelvollisen ”perusoikeuksiin” kuuluu, että hän saa lain tarjoamien mahdollisuuksien sisällä järjestää toimenpiteensä ja olosuhteensa vähimpiin veroihin johtavalla tavalla. Jos lainsäädäntö antaa mahdollisuuksia, voidaan verosuunnittelukeinoja hyödyntää eri toimintavaihtoehtoja valittaessa. Verosuunnittelu ei käsitteellisesti johda siihen, että aina valitaan verot minimoivin vaihtoehto, sillä verovelvolliselle saattaa optimaalisin ratkaisu olla muukin kuin verotuksellisesti edullisin vaihtoehto. Toisinaan veron minimoiminen on kuitenkin ratkaisevana motiivina valitulle toimelle.[1]

Verosuunnittelu on laillista ja sen tavoite on lain sallimalla tavalla valita veroefektiivisin toimintamalli. Verosuunnittelua ei pidä sekoittaa veronkiertoon, joka on laitonta. Veronkierrolla tarkoitetaan keinotekoisia järjestelyjä, jotka tehdään vain verojen välttämiseksi ja minimoimiseksi. Sallitun verosuunnittelun ja ei-sallitun veron kiertämisen välinen rajankäynti onkin eräs verotuksen klassisista sääntelyongelmista, jota taustoittavat muun ohessa verotuksen tasapuolisuuden ja verovelvollisten yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseen liittyvät tavoitteenasettelut sekä verokertymiin liittyvät, luonteeltaan puhtaasti fiskaaliset näkökohdat. Verosuunnittelutilanteissa on olennaista valita erilaisista toimintavaihtoehdoista mielekkäin kunkin yksilöllisen tilanteen mukaan. Verovelvollisella on oikeus suunnitella veronsa siten, että verokustannus on mahdollisimman alhainen. Siten esimerkiksi EU-tasolla veroperusteinen sijoittautuminen on sallittua verosuunnittelua.[2]

---

[1] Ks. Tikka – Nykänen – Juusela 2010, luku 34: Verosuunnittelu.
[2] Ks. Weckström 2010, s. 7.

Useiden erilaisten verojen olemassaolo tekee verosuunnittelun erittäin haastavaksi. Verosuunnittelua pohdittaessa on otettava huomioon kaikki erilaiset veromuodot, koska verosuunnittelun mahdollisuudet ovat erilaiset eri veromuotojen kohdalla. Yleensä verosuunnittelun mahdollisuudet ovat suurimmat tuloverotuksessa.[3] Tuloverotuksen lisäksi on arvioitava muun muassa arvonlisäveron, varainsiirtoveron, varallisuusveron sekä perintö- ja lahjaveron yhteisvaikutuksia verostrategisia ratkaisuja kartoitettaessa.

Yrityksen verosuunnittelussa on lukuisia näkökohtia, jotka on syytä ottaa huomioon mielekkäimpiä toimintavaihtoehtoja valittaessa. Yrityksen verostrategisia ratkaisuja tehtäessä on päätettävä esimerkiksi yritysmuoto ja sen mahdollinen vaihtaminen, yritysrakenne ja mahdolliset fuusiot, jakautumiset, purkamiset ja osien siirrot sekä toimitaanko kenties yhtenä yhtiönä vai konsernina. Lisäksi yrityksen tulee miettiä investointeja, tulolajeja, rahoitustapoja, sukupolvenvaihdostilanteita ja yritysostoja sekä yritysmyyntejä koskevia kysymyksiä. Erityisesti suurten ratkaisujen, kuten yrityskauppojen, sulautumisten, ulkomaisen toiminnan aloittamisen ja lopettamisen yhteydessä on syytä laatia kirjallinen, aikataulutettu ja vastuiltaan jaettu verosuunnitelma. Tällainen menettely on tärkeää, koska näin voidaan varmistaa kaikkien näkökulmien huomioon ottaminen, riskien hallinta sekä ylipäätään toiminnan laatu ja järjestelmällisyys.[4]

Tiivistäen voidaan todeta, että verosuunnittelu ei ole verojen minimointia vaan verojen optimointia. Verosuunnittelussa tavoitteena ei ole nollavero vaan ”kohtuulliset” verot. Näin ollen esimerkiksi yrityksen strategia ja yrityksen johdon riskiprofiili saattavat vaikuttaa verosuunnittelun rajoihin. Verosuunnittelun tarkoituksena ei ole tuoda yritykselle negatiivista julkisuutta tai haitata yrityksen mainetta. Edellä mainittuja tekijöitä, jotka vaikuttavat yrityksen verosuunnitteluun, voidaan kutsua yrityksestä itsestään johtuviksi rajoitteiksi.

Yrityksellä on myös tietynlainen yhteiskuntavastuu, koska yritykset hyötyvät valtion infrastruktuurista. Hyvän yrityskansalaisen tulee maksaa kohtuulliset verot. Sen vuoksi yritysten tulee toimia tiettyjen rajojen sisällä. Verosuunnittelua rajaavia tekijöitä ovat esimerkiksi kotivaltion lainsäädäntö ja erityisesti veron kiertämistä estävät säännökset, vero-

[3] Leppiniemi – Walden 2009, s. 143.
[4] Leppiniemi – Walden 2009, s. 143.

sopimusten asettamat rajat, muiden valtioiden lainsäädäntö, EU-oikeus ja OECD:n toiminta.

2.1.2. Verosuunnittelussa huomioon otettavat seikat

Verosuunnittelussa huomioon otettavat seikat ja valintakriteerit vaihtelevat yrityksittäin suuresti. Toisissa yrityksissä suunnittelun näkökulma voi rajoittua yrityksen omaan verotukseen, kun taas suppeassa omistuksessa olevan yrityksen päätöksentekoon saattavat vaikuttaa omistajien verotukseen liittyvät näkökohdat. Toisaalta myös yritysten veronmaksupolitiikka saattaa vaihdella. Yritys voi pitää tärkeänä tuloksen ja verojen tasaisuutta, mutta se voi myös aktiivisesti pyrkiä verojen minimointiin. Tällaisessa tilanteessa yrityksen veronmaksupolitiikkaan saattaa vaikuttaa muun muassa osingonjakopakko tai sen puuttuminen. Yrityksen ja sen omistajan tai omistajien välisessä suhteessa liittyy merkittävä suunnitteluintressi siihen, miten yrityksestä saatu tulo jakautuu pääomatuloon ja ansiotuloon.[5]

Verosuunnittelun toinen merkittävä seikka on verosopeutus, koska yritysten asenteet voivat olla erilaisia myös siinä, kuinka pitkälle menevään verosopeutukseen yritys on valmis. Toinen yritys saattaa verojen minimoimiseksi muuttaa organisatorisia rakenteitaan tai investointikäyttäytymistään, kun taas toinen yritys ehkä lähtee siitä, että verot ovat menestykselliseen toimintaan liittyvä normaali voitonjakoerä.[6]

Kolmas huomioon otettava seikka on verosuunnittelun aikaväli. Verosuunnittelussa voi aikaväli vaihdella huomattavasti. Verosuunnittelun vaikutusaika voi olla joko lyhyt tai pitkä. Yritys saattaa tähdätä verojen minimointiin esimerkiksi yhtä tilikautta silmällä pitäen. Toisaalta se voi noudattaa myös pitkän aikavälin verostrategiaa, jossa esimerkiksi tulokseenvaikuttamiskeinojen ylläpitämistä suunnitellaan usean vuoden tähtäimellä. Pitkän aikavälin verostrategian piiriin kuuluvat muun muassa päätökset, jotka koskevat yritysrakenteen muodostamista ja muuttamista, sillä verovaikutukset tämäntyyppisissä tilan-

[5] Tikka – Nykänen – Juusela 2010, luku 34: Verosuunnittelu, Yleistä, Suunnittelussa huomioon otettavat seikat.
[6] Tikka – Nykänen – Juusela 2010, luku 34: Verosuunnittelu, Yleistä, Suunnittelussa huomioon otettavat seikat.

teissa ovat pitkäaikaisia. Kuitenkin erityisesti pitkälle tulevaisuuteen ulottuvaa suunnittelua saattaa vaikeuttaa esimerkiksi lainsäädännön mahdollinen muuttuminen.[7]

Verosuunnittelua voi harjoittaa passiivisesti tai aktiivisesti. Passiivisessa suunnittelussa hyödynnetään optimaalisella tavalla esimerkiksi poistoja ja varauksia. Aktiivisessa verosuunnittelussa taas tehdään taloudellisia järjestelyjä, kuten kauppoja ja sopimuksia, verokustannusten minimoimiseksi. Aktiivinen verosuunnittelu vaikuttaa yleensä myös taloudelliseen tulokseen ja siviilioikeudelliseen tilaan.[8]

Verosuunnittelua voi harjoittaa myös aggressiivisesti. Aggressiiviseksi verosuunnitteluksi voidaan kutsua toimia, joilla etsitään verolaista aukkoja tai epäselvyyksiä. Toisaalta tällaisissa tilanteissa on mahdollisuus joutua veronkierron alueelle, koska verosuunnittelun piiri ei ole tarkkarajainen. Aggressiivisessa verosuunnittelussa on vaarana, ettei tehtyä toimenpidettä hyväksytä verotuksessa ja verottaja soveltaa kyseiseen tilanteeseen verotusmenettelylain säännöstä veronkierrosta[9] tai peitellystä osingosta[10]. Tällaisia verosuunnittelutilanteita välttääkseen, veroseuraamuksia voi ennakoida hankkimalla niistä keskusverolautakunnan ennakkoratkaisun tai veroviraston ennakkotiedon.[11]

2.1.3. Verosuunnittelun riskit

Verosuunnitteluun liittyy myös erilaisia riskejä. Toisaalta yritysten asenteet riskinottoon vaihtelevat. Verosuunnitteluun saattaa liittyä soveltamisriskejä, jotka voivat aiheutua oikeustilan yleisestä epäselvyydestä tai siitä, että enemmän tai vähemmän tietoisesti koetellaan jonkin normin soveltamisalan äärirajoja[12]. Veroetuja tavoitellessaan yritys voi pitäytyä niihin vaihtoehtoihin, joiden veroseuraamukset ovat varmasti ennakoitavissa ja joiden tuomat veroedut ovat lainsäätäjän yleisesti hyväksymiä. Käytännön tilanteessa verosuunnittelussa törmätään kuitenkin usein rajoihin, joita veronkiertämistä koskeva yleislauseke ja peiteltyä osingonjakoa koskevat säännökset sille asettavat.[13]

---

[7] Tikka – Nykänen – Juusela 2010, luku 34: Verosuunnittelu, Yleistä, Suunnittelussa huomioon otettavat seikat.
[8] Niskakangas 2010, luku 19: Verosuunnittelu, Yleisiä verosuunnittelunäkökohtia.
[9] Ks. VML 28 §.
[10] Ks. VML 29 §.
[11] Verosuunnittelusta yleisesti ks. Ossa 2002, s. 81–86 ja Tikka 1972, s. 28–33.
[12] Ks. Kilpi 1989, yleisesitys verosuunnittelun sudenkuopista.
[13] Tikka – Nykänen – Juusela 2010, luku 34: Verosuunnittelu, Yleistä, Riskit.

Ongelmallinen tilanne syntyy erityisesti silloin, kun normaaliin liiketoimeen liittyvät verovaikutukset ovat epävarmoja lainsäädännön tai oikeuskäytännön tulkinnanvaraisuuden vuoksi. Aina tätä epävarmuutta ei voida ajan puutteen tai muiden syiden vuoksi poistaa myöskään Verohallinnon antamalla ennakkotiedolla tai keskusverolautakunnan antamalla ennakkoratkaisulla. Usein verosuunnitteluun kuitenkin kuuluu ennakollisen kannanoton hakeminen veroviranomaiselta. Verohallinto voi antaa ennakkotiedon myös esimerkiksi peiteltyä osingonjakoa, veron kiertämistä ja kansainvälisten yritysten siirtohinnoittelua koskevissa kysymyksissä.[14]

Soveltamisriskin lisäksi varsinkin pitkän aikavälin verosuunnitteluun liittyy myös lainsäädäntöriskejä. Vaikka lainsäädäntökäytäntömme mukaan ankarampaa verokohtelua merkitsevää lakia ei yleensä saatetakaan voimaan takautuvasti, lain uudistus saattaa silti olennaisesti muuttaa sellaisen toimen, esimerkiksi yritysmuodon valinnan, veroedellytyksiä, jonka vaikutukset ulottuvat pitkälle tulevaisuuteen. Näin ollen esimerkiksi verotuksen näkökulmasta optimaalisesti suunniteltu yritysrakenne saattaa uudessa lainsäädäntöympäristössä osoittautua verotuksellisesti raskaaksi. Vaikka verotusta ei yleensä tiukennetakaan takautuvasti, muutokset lainsäädännössä saattavat tosiasiassa johtaa siihen, että tehdyt ratkaisut pitkällä aikavälillä osoittautuvat vahingollisiksi.[15]

Riskien minimoimiseksi verosuunnittelussa on tärkeää huolehtia siitä, että verotuksen kannalta tarpeelliset selvitykset ja muu todistusmateriaali kerätään ajoissa talteen. Todistusaineisto voi liittyä esimerkiksi koneen käyttöönottohetken osoittamiseen, vaihtoomaisuuden epäkuranttiuden todentamiseen, ennakoitujen takuumenojen perustelemiseen tai arvonalentumispoiston edellyttämän arvonlaskun näyttämiseen. Yllätykset veroseuraamuksissa saattavat johtua myös siitä, ettei aikanaan ole huolehdittu toimien yksityisoikeudellisesta moitteettomuudesta. Yhtiöoikeudelliset ja sopimusoikeudelliset epäselvyydet sekä kirjanpidolliset sekavuudet synnyttävät helposti vaikeuksia myös verotuksessa.[16]

[14] Tikka – Nykänen – Juusela 2010, luku 34: Verosuunnittelu, Yleistä, Riskit.
[15] Ks. Niskakangas 2010, luku 19: Verosuunnittelu, Yleisiä verosuunnittelunäkökohtia ja Tikka – Nykänen – Juusela 2010, luku 34: Verosuunnittelu, Yleistä, Riskit.
[16] Tikka – Nykänen – Juusela 2010, luku 34: Verosuunnittelu, Yleistä, Riskit.

2.1.4. Verosuunnittelun eri tasot

Verosuunnittelu jaetaan usein eri tasoihin. Verosuunnittelun eri tasoja voidaan kutsua strategiseksi, taktiseksi ja operatiiviseksi tasoksi. Näitä eri tasoja tai tasojen välisiä rajoja ei verosuunnittelussa voi kovin täsmällisesti erottaa, koska eri tasot ja veroihin liittyvät toimenpiteet lomittuvat monin tavoin toisiinsa, mutta luokittelusta on kuitenkin hyötyä toiminnan organisoinnin sekä tehtävien ja vastuiden jakamisessa.[17]

Strategisessa verosuunnittelussa on kyse pitkän aikavälin suunnittelusta. Strateginen verosuunnittelu koskee lähinnä yritysmuodon valintaa tai muutosta ja yritysrakennetta koskevia valintoja. Yrityksen tulee pohtia, toimitaanko yhtenä yrityksenä, konsernina vai löyhempänä yritysryhmänä. Lisäksi myös yritysjärjestelyt ovat yleensä strategisia valintoja. Yritysjärjestelyitä ovat esimerkiksi sulautuminen, jakautuminen, liiketoimintasiirto, osakevaihto, yrityskauppa, yrityksen lopettaminen ja saneeraaminen.[18]

Taktisen verosuunnittelun tehtävänä on osoittaa ne keinot, joiden avulla suunnittelukauden tavoitteet voidaan saavuttaa[19]. Tavoitteet liittyvät usein sellaisiin toimenpiteisiin, jotka edellyttävät tiettyä kirjanpidon ja verotuksen tavoitetulosta[20]. Taktisia verosuunnittelutoimenpiteitä ovat esimerkiksi omistajan yksityistalouden hoitamisen perusratkaisut, kuten omistajan työsuhde, osingonjakotavoitteet sekä tavoitteet tulon jakautumisesta pääomatuloksi ja ansiotuloksi, yrityksen ja omistajan väliset muut taloudelliset suhteet (esimerkiksi osakaslainasuhde, vuokrasuhde, kauppasuhde), tilikauden valinta ja muuttaminen, investointien ajoittaminen ja muut erilaiset ratkaisut, joiden muuttaminen on suhteellisen helppoa.[21]

Operatiivista verosuunnittelua toteutetaan järjestämällä lainsäädännön ja oikeuskäytännön seuranta niin, että yritys menettelee juoksevassa toiminnassaan ja tilinpäätöstä laatiessaan oikein ottaen huomioon uusimman lainsäädännön ja oikeuskäytännön vaikutukset[22]. Systemaattinen seuranta on hyödyllistä, koska sen avulla saadaan lähtökohtia ja

[17] Leppiniemi – Walden 2009, s. 143.
[18] Leppiniemi – Walden 2009, s. 144.
[19] Leppiniemi – Walden 2009, s. 144.
[20] Leppiniemi – Walden 2009, s. 144.
[21] Leppiniemi – Walden 2009, s. 145.
[22] Leppiniemi – Walden 2009, s. 145.

herätteitä taktiselle ja strategiselle verosuunnittelulle sekä suunnitelmien tarkistamiselle. Operatiiviseen suunnittelun tasolla tarkoituksena on huolehtia siitä, että yksittäisissä toimenpiteissä menetellään oikein ja tarkoituksenmukaisesti ottaen huomioon tilinpäätös- ja veronäkökulmista lähtevät tavoitteet. Operatiivisen verosuunnittelun oikein tekeminen koskee muun muassa menojen ja tulojen tosittamista, riittävien pöytäkirjojen ja dokumenttien laatimista sekä oikeita menettelytapoja, ohjeiden antamista (esimerkiksi matkakertomukset ja inventoijien ohjeet) sekä lopuksi valvontaa. Riittävä dokumentointi tilinpäätöstä ja verotusta varten syntyy automaattisesti, jos yrityksen organisaatiossa ymmärretään ohjeet ja niiden tausta riittävän laajasti.[23]

2.2. Väliyhteisöt verosuunnittelussa

Jotta voitaisiin tunnistaa, milloin yhteisö on väliyhteisö, väliyhteisölle on annettu monia kansainvälisesti hyväksyttyjä tunnusmerkkejä, joiden kaikkien ei kuitenkaan tarvitse voimassa olevissa väliyhteisösäännöksissä toteutua samanaikaisesti:

- Väliyhteisö on alhaisen verotuksen valtiossa sijaitseva yhteisö, jonka avulla pyritään välttämään verojen maksua ankarammin verottavassa valtiossa.
- Väliyhteisö on oikeushenkilö, esimerkiksi osakeyhtiö tai muu sellainen yhtiömuoto.
- Väliyhteisö on verosubjekti, joka asuu verotuksellisesti perustamisvaltiossaan.
- Väliyhteisön johtajat asuvat usein verotuksellisesti väliyhteisön asuinvaltion ulkopuolella, mutta omistavat merkittävän osan yhteisön pääomasta tai äänistä.
- Tavallisesti yhteisöverokanta väliyhteisön kotivaltiossa on matala.
- Yhteisö on perustettu veroetujen saamiseksi omistajien kotivaltiossa tai lähdeverorasituksen alentamiseksi.
- Väliyhteisön kansainvälisenä tunnusmerkkinä voidaan pitää myös sitä, että yhteisö harjoittaa pääasiallista toimintaa kotivaltionsa ulkopuolella.
- Yhtiön harjoittama toiminta, kuten pääomanhallinta tai konsernipalveluiden tuottaminen, ei ole välttämättä sidottu mihinkään tiettyyn paikkaan.[24]

[23] Leppiniemi – Walden 2009, s. 145.
[24] Ks. Dahlberg 2000, s. 28, jossa tunnusmerkit on esitetty. Dahlbergin mukaan lista tunnusmerkeistä ei ole tyhjentävä.

Edellä esitettyjä ulkomaisia, Suomessa yhteisöksi katsottavia yhtiöitä ja muita oikeussubjekteja voidaan käyttää hyväksi myös verosuunnittelussa[25]. Verosuunnittelutarkoituksessa saatetaan perustaa ulkomaille matalan verorasituksen valtioihin yhtiöitä, jotka eivät itse välttämättä harjoita lainkaan varsinaista liiketoimintaa ja joilla ei ole välttämättä mitään omaa organisaatiota, vaan ne ovat pelkästään niin sanottuja postilaatikkoyhtiöitä. Tavallisesti tällaisia matalan verorasituksen valtioita kutsutaan veroparatiiseiksi tai verokeitaiksi[26]. Tyypillisiä ominaisuuksia veroparatiiseille ovat korkea pankkisalaisuus, matala tai olematon verotus sekä haluttomuus yhteistyöhön toisten maiden viranomaisten kanssa. Ulkomaille perustettu yhteisö toimii väliyhteisönä tulon lähteiden ja niiden henkilöiden välissä, jotka ilman väliyhteisöä olisivat tulon saajia. Väliyhteisöjä hyödyntämällä on tarkoitus pyrkiä välttämään veroa niin tulon alkuperäisessä lähdevaltiossa kuin tulojen lopullisen saajan asuinvaltiossakin.[27]

Monet eri seikat vaikuttavat ulkomaisen pääoman sijoituspäätökseen. Verotuksen merkitys on ratkaiseva erityisesti finanssisijoitusten osalta. Toisaalta verokohtelu on vain yksi investointipäätökseen vaikuttava tekijä. Toinen merkittävä tekijä on veroetuuksien olemassaolo, joka mahdollistaa myös sellaisen toiminnan jonka pääasiallisena tarkoituksena on verotuksen välttäminen. Tällaisessa tilanteessa yritystoiminnan tulo ohjataan kevyen verotuksen valtioon perustettuun yksikköön ja jätetään kotiuttamatta yksikön osakkaan asuinvaltiossa. Kyseiseen valtioon perustettu yksikkö voi toimia aktiivisesti, mutta se voi olla myös niin sanottu pöytälaatikkoyhtiö.[28]

Englanninkielinen termi *primary sheltering* tarkoittaa menettelyä, jossa ulkomaisiin yhteisöihin kerätään varsinaisesti muissa valtioissa syntynyt tulo. Verokeitaisiin sijoittautuneisiin yhtiöihin voidaan siirtää esimerkiksi arvopaperiomistukset ja immateriaalioikeudet. Ulkomaiseen yhtiöön on mahdollista kerätä myös osinkotulot, korot, palvelumaksut, myyntivoitot ja rojaltit. Lisäksi konserniin kuuluvien tytäryhtiöiden osakkeet voivat olla myös väliyhteisön omistuksessa[29]. Yhteisön omistajien asuinvaltioon ei välttämättä lain-

[25] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Väliyhteisöt verosuunnittelun välineenä.
[26] Veroparatiiseissa arvellaan olevan suuria määriä suomalaistakin pääomaa. Ks. aihepiiristä enemmän esim. Matti Ylönen, Veroparatiisit – 20 ratkaisua varjotalouteen (2008), jonka mukaan maailman kaikista rikkaimmat ihmiset ovat tallettaneet veroparatiiseihin 11.500.000.000.000 dollaria.
[27] Helminen 2009b, s. 183.
[28] Myrsky – Linnakangas 2009, s. 306.
[29] Myrsky – Linnakangas 2009, s. 306.

kaan kotiuteta tuloa ulkomaisesta yhtiöstä.[30] Väliyhteisöjä voidaan hyödyntää verosuunnittelutarkoituksessa myös toisella tapaa. Jos ulkomaisiin yhteisöihin kerätyt tulot halutaan kotiuttaa, saatetaan kotiuttaminen toteuttaa alkuperäisen tulotyypin asemasta sellaisten tulojen muodossa, joita ulkomaisen yhteisön asuinvaltio ei verota lähdevaltiona eikä lopullisen tulonsaajan asuinvaltio tulonsaajan asuinvaltiona. Tällaista ulkomaisten yhteisöjen käyttöstrategiaa kutsutaan englanninkielisellä termillä *secondary sheltering*.[31]

Verosopimuskeinottelu eli *treaty shopping*[32] tarkoittaa menettelyä, jossa tulojen kotiuttaminen tapahtuu eri valtioiden verosopimusverkostoa hyväksi käyttäen. Tulojen kotiuttaminen saatetaan toteuttaa eri valtioiden verosopimusverkostoa hyödyntäen yhden tai useamman eri valtiossa asuvan yhtiön kautta siten, että verolta vältytään.[33]

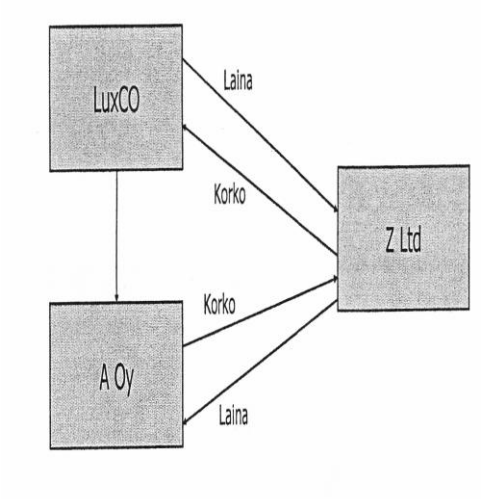

Kuvio 1: Back-to-back laina[34]

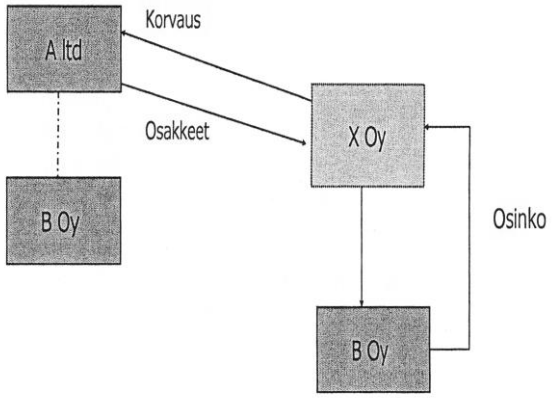

Kuvio 2: Dividend stripping[35]

Eräs vaihtoehtoinen menettely on *läpikulkuyhtiöiden* hyväksikäyttäminen. Läpikulkuyhtiöiden avulla voidaan hyödyntää verosopimusverkostoa ja pyrkiä välttämään lähdeverotusta. Menettelyn tarkoituksena on läpikulkuyhtiön avulla tulojen kuljettaminen takaisin

[30] Helminen 2009b, s. 183.
[31] Helminen 2009b, s. 184.
[32] Ks. tarkemmin verosopimuskeinottelusta Panayi 2007, luvut 2 ja 5.
[33] Helminen 2009b, s. 184.
[34] Penttilä 2009, dia 4–5. Back-to-back lainoilla pyritään saamaan veroetuja siten, että lainan antaja ei ole lainanottajan emoyhtiö, vaan muu taho. Järjestely voidaan tehdä verosopimusetujen saavuttamiseksi, mutta myös ulkopuolisen tahon saamiseksi takaamaan lainaehtojen markkinaehtoisuus. Välikädelle maksetaan provisio esimerkiksi korkomarginaalin muodossa.
[35] Penttilä 2009, dia 6–7. Dividend strippingissä huolehditaan siitä, että osingonjakohetkellä osingonmaksaja ja osingonsaaja ovat samassa valtiossa asuvia. Näin osingon lähdevero voidaan välttää. Toisessa valtiossa asuva saa osinkoa vastaavan edun osakkeen luovutushinnan ja takaisinostohinnan erotuksena. Muita keinoja samaan lopputulokseen pääsemiseksi ovat esimerkiksi osinko-oikeuden luovuttaminen, osakelainaus ja johdannaiset.

asuinvaltioon edullista verosopimusreittiä pitkin tai jopa veroparatiisissa sijaitsevaan väliyhtiöön. Menettely toteutetaan perustamalla verosopimusvaltioon läpikulkuyhtiö, joka kanavoi toisessa valtiossa sijaitsevalle yhtiölle kuuluvia tuloja ja mahdollistaa siten epäoikeutetusti yhtiölle tulevan verosopimusten mukaisen hyödyn. Tulot pyritään kierrättämään läpikulkuyhtiöiden kautta veroetujen saavuttamiseksi ja verojen minimoimiseksi. Menettelyssä on tavallisesti kyse osingoista, koroista, rojalteista tai myyntivoitoista.[36]

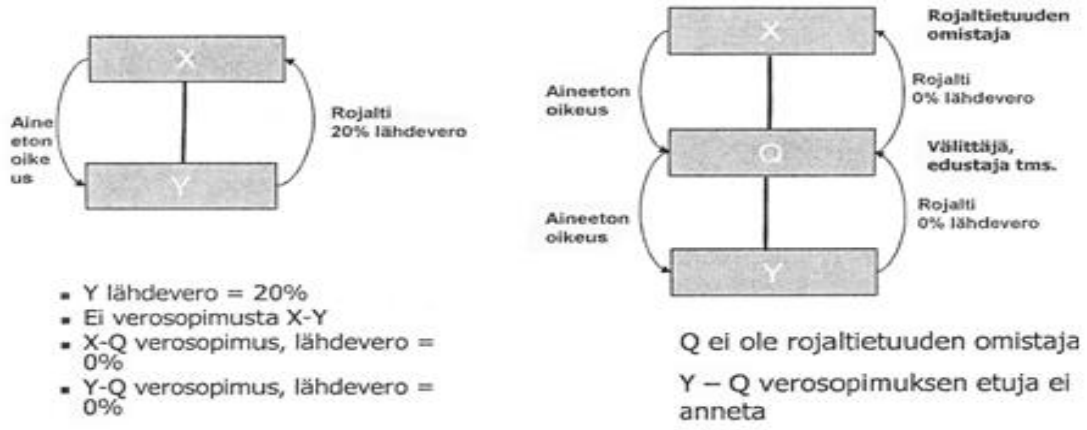

Kuvio 3: Rojaltietuuden omistaja (Beneficial ownership)[37]

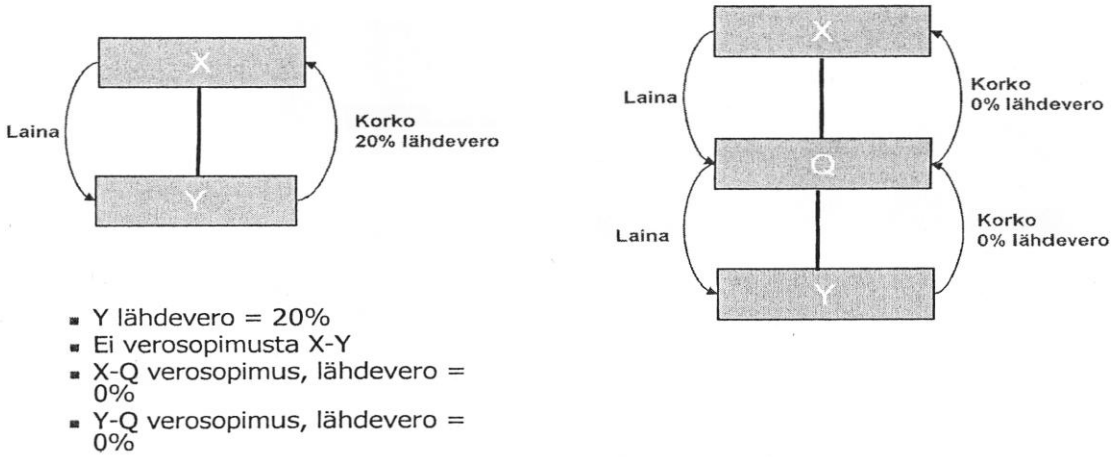

Kuvio 4: Verosopimuskeinottelu (treaty shopping)[38]

---

[36] Myrsky – Linnakangas 2009, s. 307. Ks. esim. ratkaisu läpikulkuyhtiöistä KVL 2009/72.

[37] Penttilä 2009, dia 14–15. Etuudenomistaja (Beneficial ownership) lausekkeet verosopimuksissa, esimerkiksi osinko-, korko- ja rojaltietuuden omistaja lausekkeet. Verosopimuksissa ja OECD:n kommentaarissa ei ole etuudenomistaja määritelmää.

[38] Penttilä 2009, dia 3 ja 8–9. Verosopimukset perustuvat vastavuoroisuuteen. Treaty shopping on ristiriidassa tämän lähtökohdan kanssa. Se voi johtaa nollaverotustilanteisiin. Tämä ei ole verosopimusten tarkoitus. Treaty shopping verovelvollisen asuinvaltiolla ei tällöin ole kannustinta verosopimuksen solmimiseen tulon lähdevaltion kanssa. Sen ei tarvitse ottaa huomioon vastavuoroisuutta eikä sille aiheudu veromenetyksiä. Etenkin pääomaa tuovissa valtioissa treaty shopping voi aiheuttaa veromenetyksiä. Treaty shopping kohdistuu erityisesti lähdeverojen minimoimiseen. Treaty shoppingia voidaan estää esimerkiksi siten, että ei solmita verosopimuksia sellaisten valtioiden kanssa, jotka ovat tyypillisiä väliyhtiöiden sijoittautumispaikkoja.

Väliyhteisöjen käyttäminen verojen välttämiseksi on kasvanut jatkuvasti. Suosittuja verokeidaskohteita ovat olleet esimerkiksi Brittiläiset Neitsytsaaret, Caymansaaret, Bahamasaaret, Bermuda, Kypros, Mansaari ja Jersey.[39] Verokeidasvaltioiden tyypillinen piirre on siinä, ettei niissä kanneta lainkaan veroja tai että verokanta on hyvin alhainen. Toinen tyypillinen piirre voi olla myös, että veroparatiisivaltioissa verotetaan vain sieltä saaduista tuloista. Mahdollista voi olla lisäksi, ettei ulkomaisia tuloja veroteta lainkaan, tai jos verotetaan, niin vain lievästi. Toisaalta verokeitaassa voidaan noudattaa myös sellaista käytäntöä, että erityisiä etuja myönnetään vain ulkomaisille tuloille.[40]

Kuitenkin myös sellaisia valtioita voidaan lukea verokeitaiksi, joiden verotuksen taso muuten vastaa normaalia teollisuusmaiden verotuksen tasoa, mutta joissa ulkomaalaisomisteisille yhtiöille tarjotaan erityisiä veronhuojennuksia[41]. Tällaisia valtioita ovat olleet esimerkiksi Irlanti, Luxemburg, Malta sekä myös Portugali Madeiran tarjoamien veroetujen vuoksi. Verokeidasvaltion piirteitä on myös eräiden sellaisten valtioiden lainsäädännössä, joilla on kattava verosopimusverkosto. Kyseisissä valtioissa ulkomaisessa omistuksessa oleville yhteisöille tarjottavat veroetuudet on kuitenkin yleensä rajattu koskemaan vain tietyntyyppistä toimintaa tai toimialaa. Verosopimusverkostonsa kannalta edullisesta valtiosta voidaan mainita Alankomaat[42]. Perinteisesti veroparatiisiyhtiöitä on käytetty holdingyhtiöinä ja aineettomien oikeuksien omistajina. Verosuunnittelutarkoituksessa voi olla edullista sijoittaa holdingyhtiö valtioon, jossa osinkoja verotetaan lievästi tai ei ollenkaan ja jossa osakesijoitukset voidaan realisoida verovapaasti.[43]

Kansainvälisen verosuunnittelun taustalla on usein kansainvälinen verokilpailu. Monissa valtioissa onkin otettu käyttöön erityiset säännökset, joiden nojalla matalan verorasituksen valtioon perustetun yhteisön osakasta voidaan verottaa osuudestaan ulkomaisen väliyhteisön tuloon, vaikka yhteisö ei jaa tuloa osakkaille.[44] Siten esimerkiksi Caymansaarella sijaitsevan väliyhteisön tulo voidaan verottaa Suomessa asuvan osakkaan tulona. Tulon verottaminen ei edellytä sitä, että tulo olisi maksettu tai jaettu Suomessa asuvalle osakkaalle. Väliyhteisölainsäädäntö soveltuu sekä henkilö- että yhteisöosakkaisiin. Tulon

[39] Helminen 2011, luku 7:Väliyhteisöt, Väliyhteisöt verosuunnittelun välineenä, Verokeitaat.
[40] Myrsky – Linnakangas 2009, s. 305.
[41] Helminen 2011, luku 7:Väliyhteisöt, Väliyhteisöt verosuunnittelun välineenä, Verokeitaat.
[42] Helminen 2011, luku 7:Väliyhteisöt, Väliyhteisöt verosuunnittelun välineenä, Verokeitaat.
[43] Ks. Myrsky – Linnakangas 2009, s. 305–306.
[44] Myrsky – Linnakangas 2009, s. 306.

verovuodeksi katsotaan se vuosi, jona ulkomaisen yhteisön tilikausi päättyy tai jos tilikautta ei ole, tulo verotetaan kalenterivuosittain.

3. Väliyhteisölainsäädäntö Suomessa

3.1. Väliyhteisölain rakenne ja tarkoitus

Suomen väliyhteisölainsäädännön tarkoituksena on veropaon ja veronkierron estäminen. Säännöksellä pyritään luomaan ennaltaehkäisevä vaikutus ja näin vähentämään ulkomaisten väliyhteisöjen käyttämistä veronvälttämistarkoituksessa. Tarkoituksena on estää Suomen verotuksen kiertäminen siten, että tuloa siirretään matalan verotuksen valtioon. Väliyhteisölainsäädäntö on säädetty erityisesti sen vuoksi, koska kilpailu kansainvälisestä sijoituspääomasta on saanut monet valtiot olennaisesti poikkeamaan niistä perusteista ja periaatteista, joille tuloverojärjestelmä yleensä rakentuu. Tähän veropoliittiseen ilmiöön kuuluu ulkomaisen sijoituspääoman houkuttelu tuntuvien verohelpotusten tai täydellisten verovapauksien avulla. Usein tähän toimintatapaan liittyy vielä ulkomaisen sijoittajan tiivis anonymiteettisuoja. Kevyen verorasituksen valtioissa tällainen menettely on mahdollista, koska niillä ei useinkaan ole verosopimuksia toisten valtioiden kanssa, eikä verovelvollisia koskeva tiedonvaihto ole siten mahdollista.[1]

Ulkomaisia yhteisöjä voidaan hyödyntää esimerkiksi varastoimalla sinne konsernin immateriaalioikeuksia tai osakeomistuksia, jolloin konsernin passiiviset tulot on mahdollista kerätä varastoon väliyhteisöön ja välttää tai minimoida näistä maksettavaa veroa. Lisäksi erilaisten rahoitus- ja palvelutehtävien hoitaminen väliyhteisön kautta mahdollistaa konsernin kokonaisverorasituksen keventämisen. Väliyhteisöä käyttämällä saatetaankin välttyä verolta kokonaan tai ainakin lykätä verotusta siihen asti, kunnes yhtiö jakaa voittoa tai yhtiön omistajat myyvät yhtiöosuutensa. Väliyhteisö voi olla myös luonnollisten henkilöiden omistuksessa. Tällöin passiivisen postilaatikkoyhtiön muodossa toimivaan väliyhteisöön voidaan ohjata esimerkiksi henkilön ulkomailta saatavat tekijänoikeuskorvaukset, rojaltit ja osingot, ja näin välttää näistä henkilön asuinvaltiosta maksettava vero. Väliyhteisön verovelvollisuuden erillisyys estää usein veroviranomaisten mahdollisuuksia puuttua ulkomaisen postilaatikkoyhtiön toimintaan luonnollisen henkilö kotivaltiossa.[2]

[1] Vapaavuori 1994, s. 524.
[2] Karhu 2009, s. 175

Ripeästi edennyt kansainvälistymiskehitys ja valuuttakontrollin poistuminen ovat olleet omiaan lisäämään ja helpottamaan matalan verorasituksen valtioihin perustettujen yhteisöjen käyttämistä kansainvälisen veronvälttämisen välineenä. Väliyhteisölainsäädäntö on yksi keino, jolla pyritään estämään veropakoa eli kotimaisten yritysten siirtymistä matalan verotuksen valtioihin[3]. Monet valtiot ovatkin ottaneet käyttöönsä erityisen väliyhteisölainsäädännön, jonka nojalla matalan verorasituksen valtioon perustetun yhteisön osakasta voidaan verottaa osuudestaan ulkomaisen väliyhteisön tuloon, vaikka yhteisö ei jaa voittoa osakkaalle[4]. Lain tarkoituksena on pyrkiä torjumaan Suomen yhteisöverotuksen välttäminen matalan verorasituksen valtioihin perustettujen väliyhteisöjen avulla ja mahdollistamaan Suomessa yleisesti verovelvollisten verottaminen täällä myös heidän omistamiensa ulkomaisten väliyhteisöjen tulosta. Toinen pääasiallinen tavoite on estää voittovarojen siirtyminen kotimaan verotuksen ulkopuolelle matalan verorasituksen valtioihin perustettuihin väliyhteisöihin.[5] Tätä torjuntakeinoa käytettäessä on kuitenkin oltava varovainen ja otettava huomioon myös muut kuin verotustekijät, ettei liiketoiminnan harjoittamista ilman perustetta vaikeuteta[6].

Suomen väliyhteisölainsäädännön rakenne noudattelee yleensä enemmän tai vähemmän samoja peruslinjoja kuin ulkomaiset väliyhteisölainsäädännöt, vaikkakin lainsäädännöt yksityiskohdissaan sisältävät toisistaan poikkeavia ratkaisuja. Väliyhteisölainsäädännön perusrakenteeseen kuuluviksi voidaan katsoa säännökset siitä,

1) missä määrin ulkomaisen yhteisön tulee olla sen kotimaisten osakkaiden määräämisvallassa,
2) minkä tyyppinen toiminta kuuluu lain soveltamisalaan tai jää sen ulkopuolelle ja
3) milloin ulkomaisen yksikön katsotaan olevan alhaisen verorasituksen piirissä.[7]

Väliyhteisölain ensimmäiseen pykälään on kirjattu kyseisen lain ydinajatus, jonka mukaan Suomessa yleisesti verovelvollisen veronalaista tuloa on osuus ulkomaisen yhteisön tuloon siitä riippumatta, jakaako yhteisö voittoa osakkailleen. Säännös on poikkeus verooikeudelliseen pääsääntöön, jonka mukaan yhteisöjä verotetaan erillisinä verovelvollisina ja yhteisön osakkaita verotetaan yhteisön tulosta vasta, kun yhteisö jakaa saamansa voi-

[3] Malmgrén 2008, s. 435.
[4] Vapaavuori 1994, s. 524–525.
[5] Myrsky – Linnakangas 2009, s. 305–307.
[6] Malmgrén 2008, s. 435.
[7] Vapaavuori 1994, s. 532.

ton osakkailleen. Kiistämättä on selvää, että väliyhteisölailla voidaan näin rajoittaa väliyhteisöjen käyttöä veronkiertotarkoituksessa.[8]

Lain soveltamisalaa on kuitenkin rajoitettu monella tapaa kohtuuttoman lopputuloksen välttämiseksi. Lain soveltamisalan rajoittaminen on toteutettu käyttämällä laissa useita niin sanottuja safe harbour -säännöksiä, joiden avulla lain soveltamisalan ulkopuolelle rajataan käytännössä suuri osa yleisesti verovelvollisten osuuksista ulkomaisten yhteisöjen tuloon. Safe harbour -säännöksien tarkoituksena on vähentää verovelvollisten ja verohallinnon hallinnollista työtä sekä pyrkiä turvaamaan, että lailla puututaan ensisijaisesti vain niihin tilanteisiin, joissa väärinkäytösten todennäköisyys on suurin.[9]

Väliyhteisölain 2 §:ssä säännellään, että lain soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu kaikki ulkomaiset yhtiöt, joiden tuloverotuksen taso on vähintään 3/5 Suomen verorasituksesta. Suomen nykyisellä 26 prosentin yhteisöverokannalla se tarkoittaa käytännössä 15,6 prosentin tosiasiallista tuloverotuksen tasoa. Näin ollen yhtiö on kategorisesti lain soveltamisalan ulkopuolella, jos yhtiön tosiasiallinen verorasitus ylittää edellä mainitun alarajan. Samoin riippumatta veronkiertotarkoituksesta väliyhteisönä ei missään olosuhteissa ole pidetty yhteisöjä, joiden tulot pääasiallisesti kertyvät teollisesta tuotantotoiminnasta tai siihen verrattavasta toiminnasta tai laivanvarustamistoiminnasta tai siellä harjoitetusta myynti- ja markkinointitoiminnasta, joka välittömästi palvelee edellä mainittuja toimintoja ja joka suuntautuu pääasiallisesti yhteisön alueelle. Hallituksen esityksen mukaan näillä toimialoilla todennäköisyys väärinkäytöksiin on arvioitu olevan pieni[10] eikä veronkiertopyrkimystä ole väliyhteisölain tarkoituksessa katsottu tarpeelliseksi edes tutkia.

Lisäksi väliyhteisölakia ei myöskään sovelleta tuloon, joka on kertynyt pääasiallisesti suorituksista, joiden maksaja on siinä valtiossa asuva ja siellä teollista tuotantotoimintaa harjoittava, samaan konserniin kuuluva yhteisö. Tällä estetään konsernirakenteiden käytön tarpeeton rajoittaminen tilanteissa, joissa konsernilla on samassa valtiossa esimerkiksi teollista tuotantotoimintaa harjoittavan yhtiön lisäksi liiketaloudellisista syistä edellisestä itsenäinen hallinnointiyhtiö.[11]

---

[8] Karhu 2009, s. 176.
[9] Karhu 2009, s. 176.
[10] Ks. HE 155/1994, Yleisperustelut luku 4.4: Matalan verorasituksen valtiot ja tulon laadun merkitys.
[11] Karhu 2009, s. 177.

Väliyhteisölaissa on ollut säännökset verosopimusvaltioihin sijoittautuneiden yhteisöjen pääsääntöisestä vapauttamisesta lain soveltamisesta jo ennen vuosien 2009 ja 2010 väliyhteisöjen verotusta koskevan sääntelyn viimeisimpiä muutoksia. Lain soveltamisalan ulkopuolelle on jätetty ulkomainen yhteisö, joka on perustettu valtioon, jonka kanssa Suomella on voimassa kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskeva sopimus silloin kun yhteisöä on sopimuksen mukaan pidettävä tuossa valtiossa asuvana ja sopimusta sovelletaan yhteisön saamaan tuloon. Verosopimuspoikkeuksen soveltamiselle on kuitenkin asetettu laissa lisäedellytykseksi, että yhteisöt ovat asianomaisessa valtiossa velvollisia suorittamaan tulostaan veroa, joka ei olennaisesti eroa yhteisöjen Suomessa tulostaan suoritettavasta verosta eikä yhteisö ole saanut hyötyä tämän valtion erityisestä veronhuojennuslainsäädännöstä. Tällainen lisäedellytys on vaadittu, koska Suomen verosopimuskumppaneiden kirjo on laaja ja verojärjestelmät ovat hyvin erilaisia eri valtioissa. Edellä mainittu säännös johtaa käytännössä siihen, että lakia on sovellettava verosopimusvaltioihin sijoittautuneisiin yhteisöihin ainoastaan poikkeustapauksissa, eli niin sanotun mustan listan[12] verosopimusvaltioiden osalta tai jos yhteisö hyötyy erityisestä, esimerkiksi alueellisesta, toimialakohtaisesta tai yhtiökohtaisesta veronhuojennuslainsäädännöstä, jonka ansiosta yhteisön tosiasiallinen vero laskee alle 60 prosenttiin Suomen verosta. Edellä mainitulla lisävaatimuksella on tarkoituksena puuttua erityisesti sellaiseen haitalliseen verokilpailuun, jota myös eräissä verosopimusvaltioissa harjoitetaan.[13]

Jotta voitaisiin epäillä verovelvollisen subjektiivista tahtoa välttää Suomen veroa, edellytetään, että tähän tarkoitukseen perustetun väliyhteisön on oltava suomalaisten määräämisvallassa. Määräämisvallan lisäksi väliyhteisötulon veronalaisuus edellyttää, että verovelvollisella on mahdollisuus käyttää päätösvaltaa yhtiössä. Ennen väliyhteisölain vuoden 2009 muutoksia nämä edellytykset toteutettiin asettamalla väliyhteisön suomalaisomistukselle 50 prosentin yhteisomistuskynnys sekä osakaskohtainen 10 prosentin omistusraja. Väliyhteisölain perusteella velvollisuus maksaa veroa väliyhteisön tulosta syntyi näin ollen vain silloin, kun osakkaalla oli vähintään 10 prosentin omistusosuus sellaisessa ulkomaisessa yhteisössä, joka oli suomalaisessa määräämisvallassa. Tämä oli perusteltua ottaen huomioon vähemmistöosakkaan vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa yhtiön toiminnan luonteeseen ja sijoittautumispäätöksiin. Osakaskohtaisen omistusrajan myötä esimer-

[12] Ns. musta lista koostuu verosopimusvaltioista, joissa keskimääräinen yhteisövero olennaisesti eroaa Suomen yhteisöverosta.
[13] Karhu 2009, s. 177.

kiksi ulkomaisen yhtiön suomalainen pienosakas ei joudu verovastuuseen väliyhtiön tuloksesta. Väliyhteisölain osakaskohtaista omistusosuutta koskeva säännös on katsottu tarpeelliseksi sen varmistamiseksi, ettei osakas voi välttyä veron maksamiselta yritysjärjestelyin tai hajauttamalla omistustaan siten, että yhden osakkaan omistusosuus laskee alle 50 prosenttiin. Arvioitaessa osakkaan omistusosuutta otetaan huomioon myös osakkaan lähipiirin omistus.[14]

Väliyhteisölain tarkoituksena on varmistaa tulon yhdenkertainen verotus Suomen yhteisöverokannalla, mutta ei rangaista verovelvollista sijoittautumisesta ulkomaille kotimaista verotusta ankarammalla verorasituksella. Konsernin sisäisen kahdenkertaisen verotuksen välttämiseksi suomalaisen yhteisön väliyhteisölle kyseisessä valtiossa kertynyttä tuloa laskettaessa ei siksi oteta huomioon sellaista osinkoa, joka on sisältynyt saman suomalaisen yhteisön toisen väliyhteisön sellaiseen tuloon, joka on otettu huomioon tämän väliyhteisön tulona ja josta se on jakanut osinkoa ensiksi mainitulle väliyhteisölle. Väliyhteisölain 5 §:ssä todetaan, että osakkaan osuus ulkomaisen väliyhteisön tappioon myös vähennetään osakkaan tappiovuotta seuraavien verovuosien aikana väliyhteisölain nojalla osakkaan veronalaiseksi tuloksi luettavasta osuudesta tämän saman väliyhteisön voittoon. Ulkomainen yhteisö voi kuitenkin joutua maksamaan veroa asuinvaltiossaan tulosta, johon väliyhteisölakia sovelletaan. Sen vuoksi väliyhteisölaissa säännellään, että kahdenkertaisen verotuksen välttämiseksi ulkomaisen väliyhteisön maksamat laissa määritellyt verot hyvitetään osakkaille Suomessa maksuunpantavaa tuloveroa vastaan.[15]

Lisäksi väliyhteisölain 7 §:ssä on säännelty, että verovelvollisen tulee ilmoittaa ja liittää veroilmoitukseensa ulkomaista väliyhteisöä koskevat tiedot ja selvitykset. Kyseistä ilmoittamisvelvollisuutta on täsmennetty ilmoittamisvelvollisuudesta ja muistiinpanoista annetulla Verohallinnon päätöksellä. Verohallinto määrää, että veroilmoitukseen on liitettävä kaikki väliyhteisölain soveltamisen kannalta tarpeelliset tiedot ja asiakirjat. Tällaisia tietoja ja asiakirjoja ovat muun muassa luettelo välittömistä ja ulkomaisista välillisistä omistusosuuksista ulkomaisiin väliyhteisöihin, selvitys edunsaaja-asemasta mainituissa yhteisöissä sekä selvitys muista verotettavan tulon laskemista varten tarvittavista tiedoista. Lisäksi verovelvollisen on ilmoitettava ulkomaisen väliyhteisön voitonjako, tilikauden tappio ja yhteisön maksamat, mahdollisesti hyvitettäviksi tulevat verot. Veroilmoitukseen

[14] Karhu 2009, s. 177.
[15] Karhu 2009, s. 177–178.

on liitettävä myös jäljennös ulkomaisen yhtiön tuloslaskelmasta ja taseesta, jos ulkomainen väliyhteisö on verovelvollisen kirjanpitolaissa tarkoitettu tytär- tai osakkuusyritys. Muussa tapauksessa nämä asiakirjat on annettava kehotuksesta, ellei verovelvollinen osoita todennäköiseksi sitä, ettei asiakirjojen hankkiminen ole mahdollista. Ilmoittamisvelvollisuuden perusteella verovelvollisen on annettava tuloverotuksen toimittamisen yhteydessä lomake 74. Se sisältää laskelman ulkomaisen väliyhteisön tulo-osuudesta.[16]

Kuvio 5: Väliyhteisöjen tulot[17]

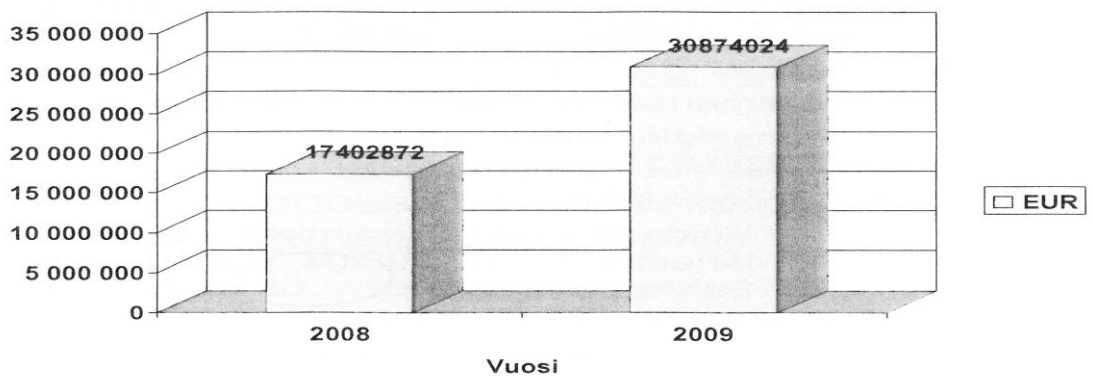

Uusi väliyhteisölaki on ollut voimassa verovuodesta 2009 lukien. Tuolta verovuodelta ilmoitettu väliyhteisötulo oli 30 874 024 €, mikä on hieman enemmän kuin vuonna 2008, jolloin väliyhteisötulot olivat 17 402 872 €. Väliyhteisötulon ilmoittajia oli yhteensä vain 28 kappaletta. Jo euromääräisistä summista voidaan päätellä, että väliyhteisölailla on enemmän ennaltaehkäisevää kuin fiskaalista merkitystä. Kun otetaan huomioon ilmoitettujen väliyhteisöjen lukumäärä, ei lain aiheuttama rasite voi olla yritystoiminnankaan näkökulmasta kohtuuton ainakaan verrattuna euromäärään, jonka valtio väliyhteisölain soveltamisesta hyötyy.

3.2. Säädöstausta

Suomessa väliyhteisöjen verotusta sääntelee väliyhteisölaki. Väliyhteisölaki tuli voimaan 1.1.1995. Voimaantulon jälkeen lakia muutettiin ensimmäisen kerran 1.1.1999 voimaan tulleilla säännöksillä[18]. Kesäkuussa 2008 annettiin jälleen uusi hallituksen esitys väliyh-

[16] Verohallinnon julkaisu 284.10, s. 256.
[17] Malmgrén 2011, dia 11.
[18] SK 1091/1998. Ks. Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999, jossa selvitetään väliyhteisölainsäädäntöön 1.1.1999 tehtyjä muutoksia.

teisölain muuttamiseksi. Muutosprosessin käynnistivät erityisesti tuomio asiassa C-196/04, Cadbury Schweppes ja komission antama tiedonanto KOM(2007) 785 lopullinen. Ne merkitsivät sitä, että väliyhteisösäännöksiä oli muutettava monessa valtiossa, myös Suomessa. Laki tuli voimaan vuoden 2009 alusta, ja sen tarkoituksena oli muuttaa väliyhteisölaki vastaamaan EY-tuomioistuimen käytäntöä. Viimeisimmät väliyhteisölain muutokset koskivat ulkomaisen veron hyvittämistä, ja niitä sovellettiin ensimmäistä kertaa vuoden 2010 verotuksessa.[19]

Väliyhteisölainsäädännöt jaetaan pääsääntöisesti alue- ja transaktiomenetelmään. Jaottelu toteutetaan sen mukaan, millä perusteella väliyhteisö määritellään. Suomen väliyhteisölainsäädäntö perustuu pääosin aluemenetelmään[20]. Aluemenetelmässä matalan verotuksen valtiossa toimivaa yhteisöä on voitu pitää väliyhteisönä. Alueiden ryhmittely on pääsääntöisesti toteutettu niin sanotulla mustalla tai valkoisella listalla. Mustalla listalla on selvitetty alhaisen verotuksen valtiot ja valkoisella listalla valtiot, joihin väliyhteisölainsäädäntö ei tyypillisesti sovellu. OECD:n ja EU:n jäsenvaltioista suurin osa soveltaa aluemenetelmää. Lähtökohtaisesti väliyhteisön tuloja ei ole ryhmitelty niiden luonteen mukaan. Suomessa poikkeuksen tästä ovat muodostaneet väliyhteisölain 2.1 §:n 1 kohdassa mainitut vapautetut toimialat. Myös muissa aluemenetelmää soveltavien valtioiden väliyhteisösäännöksissä tiettyjä toimintoja tai toimialoja on usein vapautettu säännöstön soveltamisesta.[21]

Väliyhteisöverotus voi perustua myös niin sanottuun transaktiomenetelmään[22]. Kyseisessä menetelmässä tulot jaetaan aktiivisiin ja passiivisiin tuloihin ja väliyhteisöyhteisötulona verotetaan yleensä vain passiivituloja. Tietyissä valtioissa transaktiomenetelmää sovelletaan siten, että kaikki passiivituloa saavan yhteisön tulot verotetaan väliyhteisötulona. Tällaisessa tilanteessa voidaan todeta, että transaktiomenetelmä on yhdistetty yhtiömenetelmään, jossa tiettyä yhtiötä pidetään väliyhteisönä[23]. Myös Suomessa harkittiin väliyhteisölain ensimmäisessä luonnoksessa osittaista siirtymistä transaktiomenetelmään[24]. Menetelmän tarkoituksena oli jakaa väliyhteisön tulot tulotyyppeihin, joista pas-

[19] Ks. HE 74/2008 ja HE 197/2009.
[20] Myös Ruotsin ja Ison-Britannian väliyhteisölainsäädäntö perustuu pääosin aluemenetelmään.
[21] Ks. Malmgrén 2008, s. 374.
[22] Esimerkiksi Saksan ja Yhdysvaltojen väliyhteisöverotus on perustunut transaktiomenetelmään.
[23] Ks. Wenehed 2000, s. 125 ja Fontana 2006a, s. 260–261.
[24] Ks. FK 2008 ja Keskuskauppakamari 2007. Kyseiset organisaatiot antoivat lausuntonsa hallituksen esitysluonnokseen laiksi väliyhteisön osakkaan verottamisesta, HE VYL luonnos 24.8.2007.

siivitulot olisivat olleet väliyhteisötuloa. Jos pääosa yhteisön tuloista olisi ollut passiivituloja, ETA:n ulkopuolisessa matalan verotuksen valtiossa asuvaa yhteisöä olisi pidetty aina väliyhteisönä riippumatta siitä, onko Suomella verosopimus asuinvaltion kanssa[25]. Harkinnasta huolimatta väliyhteisölain uudistuksessa säilytettiin aluemenetelmä ennallaan eli väliyhteisöinä pidetään vain tiettyjä matalan verotuksen valtioissa toimivia yhteisöjä[26].

Myös Euroopan komissio on esittänyt yleisen konsolidoidun veropohjan mallia selvittäessään, että väliyhteisö määriteltäisiin pelkästään passiivitulojen perusteella. Yhteisö katsottaisiin väliyhteisöksi, jos tietty osa sen tuloista olisi passiivituloa. Väliyhteisötulona verotettaisiin kuitenkin ainoastaan passiivitulo.[27]

3.2.1. Suomen alkuperäinen väliyhteisölaki

Ulkomaisia väliyhteisöjä hyödyntämällä tapahtuvaan Suomen verotuksen välttämiseen kiinnitettiin huomiota jo vuonna 1975. Valtiovarainministeriö asetti tällöin toimikunnan, jonka tehtävänä oli selvittää kansainvälisten yritysten ja erityisesti monikansallisten yritysten verotusta koskevien säännösten ja muiden normiluonteisten määräysten kehittämistarve koko laajuudessaan sekä tehdä tarpeelliseksi katsomansa ehdotukset asiassa. Toimikunta ehdotti vuonna 1979 julkaistussa mietinnössään säädettäväksi silloiseen tulo- ja varallisuusverolakiin uuden 5a §:n säännöksen, jossa olisi säädetty Suomessa yleisesti verovelvollisen ulkomaisen väliyhteisön osakkaan veronalaiseksi tuloksi säännöksessä määritelty väliyhteisötulo.[28]

Valtiovarainministeriön asettaman toimikunnan ehdottama vuonna 1979 julkaistu väliyhteisösäännös ei kuitenkaan johtanut lainsäädäntötoimiin. Se johtui käytännössä siitä, että toimikunnan ehdotus valmistui aikana, jolloin väliyhteisösäännökset olivat käytössä vain suurimmissa pääomaa vievissä valtioissa, eikä muissa Pohjoismaissakaan ollut säädetty

[25] Ks. FK 2008 ja Keskuskauppakamari 2007. Muutos olisi perustunut Iso-Britannian keskusteluluonnoksessa esitettyyn väliyhteisölainsäädännön uudistamiseen.
[26] Ks. HE 74/2008, s. 5.
[27] Ks. European Commission 2008, s. 6–8. Työryhmäraportissa on esitetty, että yhteisöä pidettäisiin väliyhteisönä, jos yhteisön passiivitulon määrä ylittää tietyn osan kokonaistuloista laskettavan kynnyksen. Kynnyksenä voisi olla esimerkiksi 80 prosenttia. Kynnyksen ylittävä tulo verotettaisiin osakkaan väliyhteisötulona. Väliyhteisön maksamat osingot olisivat osakkaan verovapaata tuloa siltä osin kuin ne eivät ylitä väliyhteisötulona verotettua määrää. Osinkoja oletettaisiin maksettavan pääasiassa passiivituloista.
[28] Ks. Tuomolin 2001, s. 294–295. Ks. KM 1979:4, Kansainvälisten yritysten verottamisesta, s. 89.

kyseisessä laajuudessa ulkomaisten väliyhteisön osakkaiden verotuksesta. Suomessa ulkomaisten väliyhteisöjen avulla tapahtuva veronkiertäminen ei kyseisenä aikana ollut laajalti tiedossa ja kaiken lisäksi mahdollisuuksia rajoitti osaltaan myös luvanvaraisuuteen perustunut valuuttakontrolli.[29]

Hallituksen esityksessä todettiin, että edellä mainittu työryhmä antoi ehdotuksensa aikana, jolloin Suomen yhteisöverojärjestelmä perustui korkeaan yhteisöverokantaan (noin 60 %) ja samalla aukolliseen veropohjaan[30]. Verovuoden 1993 alusta voimaan tulleen pääomaverouudistuksen keskeisenä sisältönä oli yhteisöverokannan alentaminen ja samalla veropohjan tiivistäminen[31]. Valitun alhaisen verokannan ja verojärjestelmän fiskaalisten tavoitteiden kanssa olisi väliyhteisölain esitöiden perusteella ollut ristiriidassa se, että ulkomaisten väliyhteisöjen avulla voitaisiin edelleen rapauttaa tiivistä veropohjaa[32].

Suomessa ulkomaisen yhteisön perustaminen oli ennen 1990-luvulla tapahtunutta valuuttasäännöstelyn poistumista luvanvarainen valuuttatoimi. Valuuttasäännöstelyn poistuminen ja niin sanottuihin verokeidasvaltioihin perustettujen ”valmisyhtiöiden” yleinen saatavuus loivat uusia mahdollisuuksia Suomessa yleisesti verovelvollisille yhteisöille ja luonnollisille henkilöille suunnitella Suomen verotuksen välttämistä ulkomaisten väliyhteisöjen avulla.[33]

Valtiovarainministeriö asetti 28. päivänä tammikuuta 1994 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida Suomen kansainvälisvero-oikeudellisen lainsäädännön kehittämistarpeita ja tehdä ehdotuksensa säännösten uudistamiseksi. Valtiovarainministeriö antoi kesäkuun 23. päivänä 1994 väliraportin, jossa valtiovarainministeriön asettama työryhmä ehdotti säädettäväksi lain ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta.[34] Hallitus antoi esityksen 155/1994 laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta, joka perustui

[29] Ks. HE 155/1994, Yleisperustelut luku 3: Esityksen tavoitteet. Ks. myös Kuortti 1999, s. 386, jossa hän toteaa, että verotuksessa ja erityisesti verotarkastustoiminnassa veroparatiisiyhtiöihin oli kuitenkin törmätty jo 1970-luvulla.
[30] Ks. HE 155/1994, Yleisperustelut luku 3: Esityksen tavoitteet.
[31] Ks. HE 155/1994, Yleisperustelut luku 2.3: Nykytilan arviointi.
[32] Ks. HE 155/1994, Yleisperustelut luku 3: Esityksen tavoitteet.
[33] Ks. HE 155/1994, Yleisperustelut luku 2.3: Nykytilan arviointi.
[34] Valtiovarainministeriön Työryhmämuistioita 1994:13, Kansainvälisen verotuksen uudistamistyöryhmän väliraportti.

kansainvälisen verotuksen uudistamistyöryhmän väliraporttiin[35]. Väliyhteisölaki tuli voimaan verovuoden 1995 alusta lukien[36].

Väliyhteisölaki poikkesi vuonna 1979 ehdotetusta väliyhteisösäännöksestä siten, että väliyhteisölain ensisijaisena soveltamisperusteena oli ulkomaisen yhteisön asuinvaltio eikä ulkomaiseen yhteisöön kertyneen tulon laatu. Väliyhteisölain mukaan Suomessa yleisesti verovelvollisella osakkaalla verotettava väliyhteisötulo-osuus verotetaan ikään kuin täällä yleisesti verovelvollinen osakas olisi saanut tulon suoraan eikä sitä olisi kanavoitu ulkomaiseen yhteisöön.[37]

Lain keskeinen sisältö käsitti ulkomailla yleisen, mutta Suomessa siihen päivään asti melko tuntemattoman verotuskäytännön. Väliyhteisölain mukaan ulkomaisen väliyhteisön tulosta voidaan verottaa laissa tarkemmin säädetyin edellytyksin yhteisön Suomessa asuvaa osakasta siitä huolimatta, ettei matalan verorasitukseen valtioon perustettu yhteisö jaa voittoa Suomessa yleisesti verovelvolliselle osakkaalleen. Vuoden 1995 alusta voimaan tulleeseen väliyhteisölakiin sisällytettiin kahdeksan pykälää ja sitä täydensi verotusasetukseen lisätty 23a §[38]. Väliyhteisölaki sisälsi säännökset soveltamisalasta, ulkomaisen väliyhteisön määritelmästä, suomalaisten määräämisvallasta, veronalaisen tulon laskemisesta, tappion vähentämisestä, ulkomaisen veron hyvittämisestä, ilmoittamisvelvollisuudesta ja lain voimaantulosta. Laajempikin säädösteksti olisi voinut olla perusteltu vaihtoehto sääntelyn kohteen monimutkaisuuden takia.[39]

Laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta sekä siihen liittyvä asetus eivät lyhykäisyydessään sisältäneet kovin yksityiskohtaista sääntelyä, jolla lainsäädännön soveltamisessa esiin nousseita tulkintaongelmia ja epäselvyyksiä olisi voitu ratkaista. Lainvalmistelutöistäkään ei löytynyt ratkaisua tai tulkinta-apua moneen käytännön kysymykseen. Vallitseva tilanne synnytti lain soveltamisongelmia, joita verovelvollisten lisäksi veroviranomaiset, keskusverolautakunta ja tuomioistuimet joutuivat käytännössä ratkai-

[35] Ks. HE 155/1994 ja VM 1994:13.
[36] Ks. verovuoden alusta voimaan tulleen väliyhteisölain soveltamisesta Ahti Vapaavuori, Ulkomaisen väliyhteisön tulon verottaminen Suomessa, Verotus 5/1994, s. 524–532 ja Ulkomaisen väliyhteisön tulon verottaminen Suomessa II, Verotus 2/1995, s. 159–166.
[37] Ks. VM 1994:13, s. 17.
[38] Ks. Verotusasetus 30.12.1959, 23a §.
[39] Vapaavuori 1995, s. 159.

semaan.[40] Näin jälkikäteen on helppo todeta, että väliyhteisölainsäädäntöön liittyvää epäselvyyttä ja tulkintaongelmia olisi voitu vähentää avoimella lainvalmistelulla ja käytännön soveltamistilanteiden etukäteisellä arvioinnilla.

Väliyhteisölain esitöiden mukaan vuoden 1995 alusta voimaan tulleen ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain alkuperäisenä tarkoituksena oli ehkäistä ulkomaisten väliyhteisöjen avulla tapahtuva Suomen verotuksen välttäminen. Väliyhteisösäännösten ensisijaisena tarkoituksena oli vaikuttaa verovelvollisten käyttäytymiseen ennakolta ja näin vähentää ulkomaisten väliyhteisöjen käyttämistä veronvälttämistarkoituksessa.[41] Väliyhteisölain soveltamisen piiri käsitti niin Suomessa yleisesti verovelvolliset luonnolliset henkilöt kuin kansainvälisiin konserneihin kuuluvat yhteisöt.

3.2.2. Väliyhteisölain 2 ja 4 §:n muuttamisesta vuoden 1999 alusta lukien

Ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annettua lakia muutettiin merkittävästi joulukuussa 1998. Vuoden 1999 alusta voimaan tullut väliyhteisölain muutos siirsi painopistettä selkeästi yhteisöjen puolelle. Väliyhteisölain tulkinnassa ja lainsäädännön kehittämisessä kiinnitettiin erityistä huomiota niihin tulkinta- ja soveltamisongelmiin, joita väliyhteisölaista aiheutuu nimenomaan suomalaisille kansainvälisille konserneille.[42]

Väliyhteisölain muutos ei muuttanut kuitenkaan lain peruslähtökohtaa. Laki kohdistui edelleen suomalaisomistuksessa oleviin ulkomaisiin yhtiöihin.[43] Väliyhteisölain 2 §:ssä säädettyyn ulkomaisen väliyhteisön määritelmään tuli eräitä muutoksia vuoden 1999 alusta lukien. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jätettävän liiketoiminnan määritelmää laajennettiin jonkin verran. Väliyhteisölain 2 §:n 2 momentin 1 kohdan alkuperäinen määritelmä säilyi lakimuutoksessa ennallaan. Se koski ulkomaisia yhteisöjä, joiden tulon selvitetään pääasiassa kertyneen teollisesta tuotantotoiminnasta tai laivanvarustamistoiminnasta. Kyseistä toimintaa harjoittavia yhteisöjä ei edelleenkään pidetty väliyhteisölaissa tarkoitettuina väliyhteisöinä. Muutoksen perusteella väliyhteisönä ei jatkossa pidetä myöskään yhteisöä, jonka tulon on selvitetty kertyneen teolliseen tuotantotoimintaan ver-

[40] Grönroos 1997, s. 63.
[41] Väliyhteisölain tavoitteista ks. HE 155/1994, Pääotsikko: Esityksen pääasiallinen sisältö.
[42] Grönroos – Tuomolin 1999, s. 164.
[43] Pallonen – Erkinheimo 1999, s. 97.

rattavasta muusta tuotantotoiminnasta. Lisäksi lakia ei myöskään sovelleta myynti- ja markkinointitoimintaa harjoittaviin yhtiöihin.

Määritelmän laajennus oli perusteltua sen vuoksi, että esimerkiksi konsernin valmistamien tuotteiden maa- ja aluekohtainen myynti ja markkinointivastuu on annettu tytäryhtiön palveluksessa oleville maan kielen ja paikalliset olot tunteville henkilöille. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan edellytyksenä oli lisäksi, että myynti- ja markkinointitoiminta välittömästi palvelee teollista tuotantotoimintaa, siihen verrattavaa muuta toimintaa tai laivanvarustamistoimintaa harjoittavaa yhteisöä ja suuntautuu pääasiallisesti yhteisön asuinvaltion alueelle.[44]

Verovelvollisen näkökulmasta väliyhteisölain muutoksen suurin vaikutus lienee ollut se, että tietyssä maassa tytär- tai sijoitusyhtiön kautta harjoitetun toiminnan lopullista verokustannusta ei enää ollut yhtä helppoa ennustaa, sillä muutettu väliyhteisölaki ei enää perustunut lakia täydentävässä asetuksessa annettuun niin kutsuttuun valkoiseen listaan. Verovuosina 1995–1998 verosopimusvaltioissa asuvia yhteisöjä ei pidetty väliyhteisölaissa tarkoitettuina väliyhteisöinä asuinvaltiossa harjoitetusta toiminnan luonteesta riippumatta silloin, kun ulkomaisen yhteisön asuinvaltio oli lueteltu väliyhteisölain 2 §:n perusteella annetussa asetuksessa (ns. valkoinen kirja). Väliyhteisölain alkuperäinen 2 §:n 3 momentti kuitenkin kumottiin 1.1.1999 tehdyllä lainmuutoksella[45]. Vuodesta 1999 lähtien verosopimusvaltioissa asuvia ulkomaisia yhteisöjä ei lähtökohtaisesti ole pidetty väliyhteisölaissa tarkoitettuina väliyhteisöinä toiminnan luonteesta riippumatta.

Uudeksi lähestymistavaksi valittiin Suomen solmimiin verosopimuksiin hyvin löyhästi perustuva järjestelmä, jossa myös tällaisen verosopimuskumppanin alueella sijaitsevien suomalaisomisteisten yhtiöiden tulee väliyhteisölain soveltumisen välttääkseen läpäistä lakiin otettu moniportainen testi[46]. Väliyhteisölain muutoksessa 2 §:n 2 momentin 2 kohtaan lisättiin verosopimusvaltioissa asuvien yhteisöjen kohdalle kaksi lisäedellytystä väliyhteisölain soveltamisen rajaamiseksi. Ensimmäisenä lisäedellytyksenä oli, että verosopimusvaltioissa sijaitsevat yhteisöt ovat velvollisia suorittamaan veroa, joka ei olennai-

[44] Pallonen – Erkinheimo 1999, s. 97 ja HE 149/1998, luku 1: Nykytila ja ehdotetut muutokset.
[45] Aikaisemmin oli olemassa niin sanottu valkoinen lista. Valkoisessa listassa mainituissa valtioissa sijaitsevat yhteisöt eivät olleet väliyhteisöjä. Valkoiselle listalle kuului valtaosa valtioista, joiden kanssa Suomi oli solminut verosopimuksen. Ks. SK 926/1998, jossa julkaistiin viimeinen valkoinen lista.
[46] Pallonen – Erkinheimo 1999, s. 97.

sesti[47] eroa yhteisöjen Suomessa tulostaan suoritettavasta verosta. Muutetun väliyhteisölain 2 §:n 2 momentin 2 kohdan soveltamisen toiseksi lisäedellytykseksi säädettiin, ettei verosopimusvaltiossa asuva yhteisö ole saanut hyötyä tämän valtion erityisestä veronhuojennuslainsäädännöstä.[48]

Vuoden 1999 alusta voimaan tulleen väliyhteisölain muutoksen[49] 2 §:n uuden 3 momentin mukaan laskettaessa sitä tuloa, jonka perusteella arvioidaan, onko tuloverotuksen tosiasiallinen taso yhteisön asuinvaltiossa alhaisempi kuin 3/5 Suomessa asuvan yhteisön verotuksen tasosta täällä, ei oteta huomioon väliyhteisön toiselta väliyhteisöltä saamaa osinkoa, joka on jaettu voitosta, joka on jonkin osingonjakoa välittömästi edeltäneen viiden verovuoden osalta otettu Suomessa huomioon viimeksi mainitun yhteisön tuloverotuksen tasoa arvioitaessa. Väliyhteisölain 4 §:n 1 momenttiin lisättiin eduskunnassa valtiovarainvaliokunnan esityksestä lause, jonka mukaan edellä 2 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla huomioon otetusta voitosta jaettua osinkoa ei pidetä veronalaisena tulona[50]. Lakimuutoksen taustalla oli KHO:n ratkaisu 1997:9[51].

Osa väliyhteisölain soveltamista koskevista ongelmista ratkaistiin vuoden 1999 alussa voimaan tulleella väliyhteisölain muutoksella. Muutetun väliyhteisölain vaikutuksista huolimatta lain soveltamiseen liittyi edelleen useita avoimia tulkintakysymyksiä ja epäkohtia. Näistä voidaan mainita esimerkiksi teollinen tuotantotoiminta ja alihankinta, tuloverotuksen tosiasiallinen taso ja kiinteän toimipaikan maksamat verot, väliyhteisötappioosuuksien vähentämisaika sekä verohyvityksen rajaaminen vain valtionveroon.[52] Jo lakiuudistuksen voimaantulovaiheessa oli ilmeistä, että erityisesti verovelvollisen oikeusturva vaatisi väliyhteisölain soveltamista koskevan oikeustilan selvittämistä ainakin siltä osin, kun oli kysymys lain soveltamisen ulkopuolelle jäävistä, ”hyväksyttävää verotuksen tasoa” edustavista verosopimusvaltioista. Sen vuoksi Verohallitus ryhtyikin heti toimenpi-

[47] Olennaisen ”keskimääräisen poikkeavuuden” rajaa ei laissa yksilöity, mutta valtiovarainvaliokunnan mietinnössä rajapyykiksi asetettiin 75 % Suomen vastaavasta verotuksen tasosta.
[48] Grönroos – Tuomolin 1999, s. 166–167.
[49] Ks. Laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta, 1091/1998.
[50] Ks. VaVM 51/1998.
[51] Ks. KHO 1997:9; tapauksessa suomalainen A Oy omisti tytäryhtiöitä Chilessä, jonka kanssa Suomella ei ole verosopimusta. Chileläisen tytäryhtiön toiselta chileläiseltä tytäryhtiöltä saamat osingot otettiin huomioon laskettaessa sitä tuloa, jonka perusteella määräytyvien verojen perusteella verrataan yhtiön ulkomaisen asuinvaltion ja Suomen verotuksen tosiasiallista tasoa. Osingot luettiin myös A Oy:n ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetussa laissa tarkoitetuksi veronalaiseksi tuloksi.
[52] Ks. Grönroos – Tuomolin 1999, s. 169–171.

teisiin laatiakseen uuden verosopimusvaltioita koskevan ohjeellisen listan, joka tällä kertaa oli väriltään musta.[53]

3.3. Väliyhteisöjen verotusta koskevan sääntelyn viimeisimmistä muutoksista

Ulkomaisten yhteisöjen Suomessa asuvia osakkaita voidaan verottaa heidän osuudestaan ulkomaisen yhteisön tuloon väliyhteisölain perusteella siitä riippumatta, jakaako ulkomainen yhteisö osinkoa. Säännös rajoittaa huomattavasti väliyhteisöjen keinotekoista käyttöä veronkiertotarkoituksessa. Tästä on syntynyt ongelmia ja epäselvyyttä, koska väliyhteisölaki on voinut soveltua laissa nimenomaan mainittujen edellytysten täyttyessä myös silloin, kun kyse ei ole ollut täysin keinotekoisesta veronkiertojärjestelystä. Erityisen ongelmallista tämä on ollut EU- ja EFTA-valtioihin perustettujen yhteisöjen osalta. Ongelmia on muodostunut myös väliyhteisölain tulkinnassa. Usein yritysten on ollut vaikea tietää varmuudella, soveltuuko väliyhteisölaki tiettyihin yhtiöihin vai ei. Toisaalta väliyhteisölain soveltamisalassa on ollut myös aukkoja, joita on voitu hyödyntää verosuunnittelussa.[54]

Väliyhteisölakia muutettiin merkittävästi vuoden 2009 alusta. Väliyhteisölain muuttaminen oli tarpeen erityisesti EY-tuomioistuimen antaman Ison-Britannian väliyhteisölainsäädäntöä koskevan ratkaisun (Cadbury Schweppes, C-196/04) vuoksi[55]. Kyseisen ratkaisun perusteella myös Suomen väliyhteisölainsäädännön soveltamisalan todettiin olevan liian laaja. Tuomion perusteella oli ilmeistä, että väliyhteisölakia ei voida soveltaa ETA-alueelle sijoittautuneisiin väliyhteisöihin, jos väliyhteisön harjoittama toiminta täyttää aidon ja tosiasiallisen taloudellisen toiminnan tunnusmerkit[56].

EY-tuomioistuimen tuomion vuoksi veroviranomaiset valmistelivat keväällä 2007 ohjeen väliyhteisölain yhteisöoikeuden mukaiseksi soveltamiseksi[57]. Ohjeen tarkoituksena oli

[53] Pallonen – Erkinheimo 1999, s. 98.
[54] Helminen 2009c, s. 42.
[55] Ks. Malmgrén 2008, s. 405–409.
[56] Laintasoinen säädös oli asiasta tarpeen, vaikka Verohallitus oli jo aikaisemmin antanut ohjeen (Dnro 696/37/2007, 16.5.2007) siitä, miten väliyhteisölakia on sovellettava Cadbury-Schweppes -tuomion mukaisesti.
[57] Ks. Verohallinnon ohje Dnro 696/37/2007.

taata EY-tuomioistuimen mukainen tulkinta Suomen väliyhteisölakia sovellettaessa siihen asti, kunnes lakiuudistus saadaan valmisteltua ja voimaan.

Väliyhteisölain muutos perustui hallituksen kesäkuussa 2008 antamaan esitykseen väliyhteisölain muuttamisesta[58]. Väliyhteisölain muutos vahvistettiin 7.11.2008 ja se tuli voimaan vuoden 2009 alusta. Laki muutettiin vastaamaan EY-tuomioistuimen käytäntöä. Muutetussa muodossaan lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät pääasiallisesti sellaiset Euroopan talousalueelle tai verosopimusvaltioihin sijoittautuneet yhteisöt[59], jotka ovat tosiasiallisesti asettautuneet asuinvaltioonsa ja harjoittavat siellä taloudellista toimintaa. Vuoden 2009 alusta voimaan tulleet lakimuutokset supistivat väliyhteisölain soveltamisalaa[60] ja saattavat vaatia myös nykyisten konsernirakenteiden[61] uudelleenjärjestelyjä. Seuraavassa pyrin käymään läpi väliyhteisölainsäädännön muutosta olennaisilta osin.[62]

Väliyhteisön määritelmä lain 2 §:ssä säilyi pienin tarkennuksin ennallaan. Uudistuksen jälkeen pääsääntönä on edelleen se, että väliyhteisönä pidetään Suomessa yleisesti verovelvollisten määräämisvallassa olevaa yhteisöä, jonka tuloverotuksen tosiasiallinen taso yhteisön asuinvaltiossa on alhaisempi kuin 3/5 Suomessa asuvan yhteisön verotuksen tasosta täällä. Suomen nykyisellä 26 prosentin yhteisöverokannalla se tarkoittaa 15,6 prosentin tosiasiallista verotusta. Teollista tuotantotoimintaa, siihen verrattavaa muuta tuotantotoimintaa ja laivanvarustustoimintaa sekä näitä palvelevaa myynti- ja markkinointitoimintaa harjoittavia yhteisöjä ei kuitenkaan eräin rajoituksin pidetä väliyhteisöinä. Kyseinen toimialaan perustuva rajaus säilytettiin myös lakimuutoksessa ennallaan.

Myöskään verosopimusvaltiossa asuvaa yhteisöä ei pidetä väliyhteisönä, jos yhteisöt ovat tuossa valtiossa velvollisia suorittamaan tulostaan veroa, joka ei olennaisesti eroa verosta, jota yhteisöjen on Suomessa tulostaan suoritettava. Lisäksi edellytetään, että yhteisö ei ole saanut hyötyä kyseisen valtion erityisestä veronhuojennuslainsäädännöstä. Väliyhteisölakiin lisättiin säännös siitä, että verosopimusvaltion yhteisöveron katsotaan olennai-

[58] HE 74/2008.
[59] Pois lukien ns. mustan listan valtiot.
[60] Lain soveltamisen ulkopuolelle jäävät pääasiallisesti sellaiset ETA- tai verosopimusvaltioihin sijoittautuneet yhteisöt, jotka ovat tosiasiallisesti asettautuneet asuinvaltioonsa ja harjoittavat siellä taloudellista toimintaa. Tämä oli VYL tärkein muutos, ja sillä supistettiin VYL:n soveltamisalaa.
[61] Väliyhteisön määritelmää muutettiin siten, että matalan verorasituksen valtioon sijoittautunut ulkomaisen yhteisön kiinteä toimipaikka rinnastetaan tietyin edellytyksin ulkomaiseen väliyhteisöön. Toisaalta tällä puolestaan laajennettiin lain soveltamisalaa.
[62] Myrsky – Linnakangas 2009, s. 308–309, Helminen 2009c, s. 42 ja Myrsky 2009, s. 85.

sesti eroavan yhteisöjen Suomessa suoritettavasta verosta, jos yhteisöjen tosiasiallisen veron määrä on keskimääräisesti pienempi kuin 3/4 yhteisöjen Suomessa tulostaan tosiasiallisesti suorittaman veron määrästä. Nykyisellä 26 prosentin yhteisöverotasolla se vastaa 19,5 prosentin keskimääräistä verorasitusta. Säännös ei muuta nykyistä käytäntöä.[63] Valtiovarainministeriön asetuksella[64] säädetään jatkossa näistä valtioista. Asetuksen mukaan ”mustalle listalle” kuuluvat Arabiemiraattien liitto, Barbados, Bosnia-Hertsegovina, Georgia, Makedonia, Malesia, Montenegro, Serbia, Singapore, Sveitsi ja Uzbekistan.

Euroopan talousalueella ja verosopimusvaltioissa asuvia yhteisöjä varten lakiin otettiin uusi 2a §. Sen mukaan lakia ei sovelleta ulkomaiseen yhteisöön, jonka kotipaikka on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa tai lain 2 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitetussa valtiossa (verosopimusvaltio) edellyttäen, että virka-apudirektiivi soveltuu kyseiseen valtioon tai että asianomaisen valtion kanssa on sovittu viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta veroasioissa, joka yhdessä sopimusvaltioiden sisäisen lainsäädännön kanssa mahdollistaa tämän lain soveltamisen kannalta riittävän tietojenvaihdon. Lisäksi edellytetään, että yhteisö on todellisuudessa asettautunut asuinvaltioonsa ja tosiasiallisesti harjoittaa siellä taloudellista toimintaa. Väliyhteisölain soveltamisesta vapauttavaa uutta säännöstä sovelletaan nyt kaikkiin Euroopan talousalueen jäsenvaltioihin Liechtensteinia lukuun ottamatta sekä lähtökohtaisesti kaikkiin verosopimusvaltioihin lukuun ottamatta valtiovarainministeriön asetuksessa mainittuja verosopimusvaltioita, joiden tuloverotuksen taso poikkeaa olennaisesti Suomen verotuksen tasosta.[65] Hallitus on kuitenkin antanut eduskunnalle esityksen Liechtensteinin kanssa veroasioita koskevasta tiedonvaihdosta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Liechtensteinin kanssa joulukuussa 2010 veroasioita koskevasta tiedonvaihdosta tehdyn sopimuksen. Sen jälkeen väliyhteisölain soveltamisesta vapauttavaa uutta säännöstä voidaan soveltaa myös Liechtensteiniin. Hallituksen esityksen mukaan sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona sopimuspuolet ovat il-

[63] HE 74/2008, s. 4.
[64] Ks. Valtiovarainministeriön asetus ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain 2 §:n 5 momentissa tarkoitetuista valtioista. Tarkoituksena on, että asetuksen uudistamisen yhteydessä sen voimaantulolle varataan riittävä siirtymäaika, jotta elinkeinoelämä voi sopeutua mahdollisiin muutoksiin, joita ulkomaisten verolainsäädäntöjen muutokset voivat aiheuttaa.
[65] HE 74/2008, s. 7.

moittaneet toisilleen täyttäneensä valtiosäännössään sopimuksen voimaantulolle asetetut edellytykset.[66]

Uudessa 2a §:n 2 momentissa määritellään ne kriteerit, joiden perusteella arvioidaan ulkomaisen yhteisön todellista asettautumista asuinvaltioonsa ja taloudellisen toiminnan tosiasiallista harjoittamista. Kysymys on kokonaisarvioinnista, joka perustuu objektiivisesti havaittavissa oleviin tunnusmerkkeihin. Sen perusteella merkitystä annetaan toimialan erityispiirteille ja toiminnan luonteelle.[67] Hallituksen esityksen perustelujen mukaan olosuhteiden arvioinnin tarkoituksena on selvittää, onko yhteisön sijoittautuminen asuinvaltioon EY-tuomioistuimen tarkoittamalla tavalla puhtaasti keinotekoinen järjestely[68].

Väliyhteisölain 2a §:n 2 momentin mukaan yhteisön katsotaan asettautuneen asuinvaltioonsa ja harjoittavan siellä taloudellista toimintaa, kun yhteisön harjoittaman toiminnan luonne huomioon ottaen

1) yhteisöllä on käytettävänään asuinvaltiossaan toimintansa harjoittamiseksi tarpeelliset toimitilat ja kalusto;
2) yhteisöllä on käytettävänään asuinvaltiossaan riittävä henkilökunta, joka on toimivaltainen itsenäisesti harjoittamaan liiketoimintaa; ja
3) yhteisön henkilökunta tekee itsenäisesti yhteisön päivittäistä toimintaa koskevat päätökset.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan toimitila voi olla esimerkiksi toimisto, kauppa, tehdas taikka muu rakennus tai sen osa, joka on väliyhteisön käytössä ja hallinnassa toiminnan harjoittamista varten. Niin sanottu pöytälaatikkoyhtiö, jolla ei ole sijaintivaltiossaan muuta kuin postilokero, ei voi täyttää aidolle sijoittautumiselle asetettuja kriteerejä. Ulkomaisen yhteisön harjoittaman toiminnan luonne määrittelee toimitilojen riittävyydelle asetettavat vaatimukset.[69]

Aidosti sijoittautuneella ulkomaisella yrityksellä tulee olla asuinvaltiossaan myös riittävä ja ammattitaitoinen henkilöstö, joka myös tosiasiallisesti vastaa yrityksen toiminnan har-

[66] Ks. HE 327/2010, s. 1.
[67] Ks. HE 74/2008, s. 7.
[68] Ks. C-196/04 (Cadbury-Schweppes) ja KOM(2007) 785 lopullinen. Väliyhteisöverotus voi siten EU- ja EFTA-valtiossa sijaitsevien yhtiöidenkin osalta olla sallittua esimerkiksi silloin, jos kyseessä on pelkkä bulvaani tai postilaatikkoyhtiö.
[69] HE 74/2008, s. 7–8.

joittamisesta. Henkilökunnalla on oltava riittävät valtuudet tehdä yrityksen päivittäistä toimintaa koskevia päätöksiä. Myös henkilöstökriteeri arvioidaan toiminnan luonteen ja toimialan perusteella.[70]

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan lain tarkoituksen vastaista olisi olettaa, että yhteisö hankkisi isompaa toimitilaa tai enempää henkilöstöä tai kalustoa kuin yhtiön tehokas toiminta edellyttää. Esimerkiksi konsernin sisäinen rahoitusyhtiö, jonka toimintaajatuksena on ainoastaan tarjota lainoja keskitetysti konsernin muille yhtiöille, voi täyttää tosiasiallisen sijoittautumisen vaatimukset, vaikka konsernin lainojen hoitaminen ei edellyttäisi täysipäiväistä työskentelyä. Hallituksen esityksen mukaan tämä kuitenkin edellyttää, että yhtiöllä on toimitilat kalustoineen ja riittävän pätevä henkilökunta hoitamaan yhtiön asioita yhtiön kotipaikassa. Yhtiön tehokas toiminta voi myös edellyttää tehtävien ulkoistamista. Olennaisinta kuitenkin on, että yhtiön päivittäisistä asioista päätetään yhtiön kotipaikassa.[71]

Lisäksi hallituksen esityksen perusteluissa todetaan holdingyhtiöistä, että väliyhteisölain tarkoituksena ei voi olla holdingyhtiöiden kategorinen luokittelu väliyhteisöiksi. Niiden perustamiselle voi olla liiketaloudellinen peruste, koska holdingyhtiöille on myös ominaista hyvin vähäinen toiminta, esimerkiksi osakkaiden hallinta ja kauppa. Komissio lausuu tiedonannossaan, että ei ole täysin varmaa, miten konsernin sisäisten rahoitusyhtiöiden ja holdingyhtiöiden toiminnan objektiivisia tekijöitä pitäisi arvioida. Komissio toteaa lisäksi, että näiden yhtiöiden toiminta ei yleensä vaadi merkittävää fyysistä läsnäoloa.[72]

Ennen lakimuutosta väliyhteisölainsäädännössä ei ollut säännöksiä kiinteän toimipaikan rinnastamisesta väliyhteisöön. Väliyhteisön määritelmää muutettiin siten, että kiinteä toimipaikka rinnastetaan tietyin edellytyksin ulkomaiseen väliyhteisöön. Väliyhteisölain 2 §:n uuden 2 momentin perusteella ulkomaiseen väliyhteisöön rinnastetaan ulkomaisen yhteisön sellainen ulkomailla sijaitseva kiinteä toimipaikka, joka sijaitsee eri valtiossa kuin ulkomainen yhteisö ja jonka tuloa ei veroteta ulkomaisen yhteisön asuinvaltiossa. Lähtökohtaisesti säännöstä sovelletaan silloin, kun yhteisön asuinvaltion ja kiinteän toimipaikan sijaintivaltion välillä sovelletaan kaksinkertaisen verotuksen poistamisessa va-

[70] HE 74/2008, s. 7.
[71] Ks. HE 74/2008, s. 8.
[72] Ks. HE 74/2008, s. 8 ja KOM (2007) 785 lopullinen, s. 5.

pautusmenetelmää. Jos laissa mainitut edellytykset täyttyvät, kiinteää toimipaikkaa käsitellään Suomessa kuten kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa asuvaa yhteisöä ja väliyhteisölain soveltaminen ratkaistaan kiinteän toimipaikan osalta itsenäisesti suhteessa yhteisön toisessa valtiossa sijaitsevaan päätoimipaikkaan. Lain soveltamisedellytyksiä arvioitaessa suhteessa kiinteään toimipaikkaan otetaan huomioon muun muassa kiinteän toimipaikan toimiala sekä uuden 2a §:n erityissäännökset. Kiinteitä toimipaikkoja koskeva muutos tulee voimaan seitsemän vuoden siirtymäsäännöksellä: uutta säännöstä sovelletaan sellaisiin ulkomaisten yhteisöjen kiinteisiin toimipaikkoihin, jotka ovat olleet olemassa jo vuoden 2007 lopussa, vasta vuoden 2015 alusta lähtien.[73]

Väliyhteisölakiin tehtiin myös joitakin pienempiä muutoksia. Ennen lakimuutosta väliyhteisölain 4 §:n mukaan osakas oli verovelvollinen väliyhteisön tulosta, jos osakkaan omistusosuus oli vähintään 10 prosenttia yhteisön pääomasta. Lakimuutoksessa omistus- ja tuotto-osuuden alaraja nostettiin 25 prosenttiin[74]. Väliyhteisölakia tarkennettiin myös siten, että lain 4 §:ään lisättiin uusi 3 momentti, jonka mukaan osuus väliyhteisön tulosta luetaan osakkaalla sen tulolähteen tuloksi, johon väliyhteisön osakkeet kuuluvat. Veronalaisen tulon tulolaji säilytti osakkaan verotuksessa alkuperäisen luonteensa. Näin väliyhteisöä ei ole mahdollista hyödyntää esimerkiksi ansiotulojen muuttamiseksi pääomatuloksi[75], vaan tulo jakaantuu ansio- ja pääomatuloksi tulon alkuperän perusteella.[76]

Väliyhteisölain 5 §:n mukaan osakkaan osuus väliyhteisön tappiosta vähennetään siitä tulosta, joka myöhempinä vuosina luetaan osakkaan tuloksi samasta väliyhteisöstä. Väliyhteisölain muutoksessa tappion vähentämisaikaa pidennettiin – vastaamaan tuloverolain tappiontasausta[77] koskevia säännöksiä – kymmeneen vuoteen aikaisemman viiden vuoden asemasta.[78]

---

[73] Ks. HE 74/2008, s. 4.
[74] Ks. C-492/04 (Lasertec), tämä vastaa EY-tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, jonka mukaan yli 25 prosentin omistusosuus yleensä antaa tosiasiallisen päätösvallan yhtiössä. Ratkaisu tukee puolestaan sitä, että lain soveltamista tarkastellaan yksinomaan sijoittautumisvapauden eikä pääomien vapaan liikkuvuuden valossa. Kysymys ei olisi siis silloin pelkästä passiivisesta pääoman sijoitustoiminnasta.
[75] Ks. KHO 2007:7. Kyseisessä tapauksessa luonnollinen henkilö A oli saanut ulkomaisen väliyhteisönsä kautta sanotun väliyhteisön omistamien yhtiöiden osakkeiden myynnistä tuloa, jota oli pidettävä tuloverolain luovutusvoiton verottamista koskevien säännösten mukaisena tulona ja jota oli A:n kuoltua verotettava hänen kuolinpesänsä tulona. Tulo oli yksinomaan pääomatuloa, eikä siihen ollut sovellettava osinkotulon tapaan jakoa ansiotuloon ja pääomatuloon.
[76] Myrsky – Linnakangas 2009, s. 312–313 ja Helminen 2009c, s. 45.
[77] Ks. TVL 117–123b §.
[78] Ks. KHO 2003:70.

Väliyhteisölain 6 §:ssä säännellään, että ulkomaisen väliyhteisön osakkaalla on oikeus vähentää väliyhteisön maksamaa veroa omaa veroaan vastaan[79]. Lakia tarkennettiin veron hyvitysoikeuden ajallisen ulottuvuuden osalta vastaamaan korkeimman hallinto-oikeuden tulkintaa siten, että hyvitys on mahdollinen myös seuraavana verovuonna[80]. Muutoksen tarkoituksena oli yhdenmukaistaa väliyhteisön maksamien verojen hyvitysaika ulkomaisten verojen yleisen hyvitysajan kanssa[81]. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisusta huolimatta säännös jäi edelleen tulkinnanvaraiseksi hyvitysoikeuden ajallisen ulottuvuuden osalta[82]. Tämän seurauksena väliyhteisölain 6 §:ää muutettiin uudelleen vuoden 2009 lopussa. Uuden hallituksen esityksen mukaan, jos ulkomaisen väliyhteisön suorittamien verojen määrää ei kokonaan voida hyvittää, hyvittämättä jäänyt määrä vähennetään verovelvollisen vaatimuksesta tämän lain nojalla seuraavalta viideltä verovuodelta verotettavasta tulosta maksettavasta verosta[83]. Lakia sovellettiin ensimmäisen kerran vuodelta 2010 toimitettavassa verotuksessa.[84]

Väliyhteisölain muutos saattoi lain vastaamaan EU-oikeuden vaatimuksia ja selvensi useita lain tulkintaan liittyviä ongelmia. Kokonaisuudessaan muutos oli onnistunut, koska uuden lain voimaantultua yritysten on helpompi ennakoida, soveltuuko väliyhteisölaki tietyssä valtiossa olevaan yhtiöön vai ei, ja jos soveltuu, miten soveltuminen vaikuttaa verotukseen. Toisaalta lainmuutos toi mukanaan uusia tulkintakysymyksiä, joihin pureudutaan erityisesti pääluvussa viisi. Uudet väliyhteisölain tulkintaongelmat koskevat lähinnä sitä, miten jatkossa arvioidaan todellisen sijoittautumisen ja tosiasiallisen taloudellisen toiminnan vaatimusta ja milloin on taas kyseessä puhtaasti keinotekoinen järjestely. Joka tapauksessa verovelvolliselle on aina varattava mahdollisuus todistaa, että kyseessä on tosiasiallinen sijoittautuminen ja tosiasiallinen taloudellisen toiminnan harjoittaminen, koska EU-oikeus näin edellyttää. Jos toiminta täyttää aidon ja aktiivisen liiketoiminnan tunnusmerkit, se jää automaattisesti väliyhteisölain ulkopuolelle.[85] Lisäksi uudistettu väliyhteisölaki jättää edelleen avoimeksi myös toimialapoikkeuksia koskevat kysymykset[86].

---

[79] Ks. KHO 2010:7.
[80] Ks. HE 74/2008, s. 9.
[81] Ks. Laki kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta 5 §, 1552/1995.
[82] Ks. KHO 2003:87.
[83] HE 197/2009, s. 8.
[84] Lain 7 §:n mukaan väliyhteisön osakkaan on liitettävä veroilmoitukseensa kaikki väliyhteisölain soveltamisen kannalta tarpeelliset tiedot ja selvitykset siten kuin Verohallinto määrää.
[85] Helminen 2009c, s. 45.
[86] Uudistuksen myötä ei valitettavasti saatu kaivattua muutosta vanhentuneeseen toimialapoikkeuslistaan.

4. Väliyhteisön määritelmä

4.1. Yhtiömuoto

Väliyhteisölain kattamien yhteisöjen soveltamispiiri on laaja. Väliyhteisölaissa säännellään, että Suomessa väliyhteisöllä tarkoitetaan ulkomaista yhteisöä, joka on Suomessa asuvien *välittömässä tai välillisessä määräysvallassa*. Ulkomaisella väliyhteisöllä tarkoitetaan matalan verorasituksen valtioon perustettua yhteisöä, joka oikeudelliselta muodoltaan voi olla mikä tahansa tuloverolain 3 §:ssä tarkoitettu yhteisö, toisin sanoen erillisenä verovelvollisena kohdeltava ulkomainen yhtiömuoto tai varallisuusmassa. Kysymykseen voi tulla esimerkiksi rahasto, säätiö, laitos, trusti tai vastaava yksikkö[1]. Yhteisö voi olla myös yhtiön ja rahaston välimuoto eli niin sanottu vaihtuvapääomainen yhtiö[2]. Periaatteessa jopa ulkomainen kuolinpesä voi tulla kysymykseen, koska ulkomaisia kuolinpesiä käsitellään Suomen verolainsäädännössä yhteisöinä.[3] Useimmiten väliyhteisöt ovat oikeudelliselta muodoltaan kuitenkin yhtiöitä, jolloin on luontevaa käyttää väliyhteisökäsitteen sijaan myös käsitettä väliyhtiö.[4]

Suomen verolakien mukaan ulkomaiset henkilöyhtiöt ja muut yhteenliittymät katsotaan yhtymiksi. Ne eivät sellaisenaan kuulu väliyhteisölain kattamien yhteisöjen joukkoon. Tämä johtuu siitä, että niitä ei Suomessa kohdella erillisinä verovelvollisina[5]. Vuoden 2009 verotuksesta lähtien ulkomailla olevat kiinteät toimipaikat kuitenkin katsotaan väliyhteisöiksi, vaikka ne eivät erillisiä verovelvollisia olekaan. Kiinteän toimipaikan muodostamisesta johtuen myös ulkomaiset yhtymät saattavat siten tulla väliyhteisölain soveltamisalaan.[6]

Väliyhteisön määrittely on siis laajennettu koskemaan kiinteitä toimipaikkoja[7]. Väliyhteisölain 2 §:n 2 momentissa säännellään, että ulkomaiseen väliyhteisöön rinnastetaan ulkomaisen yhteisön ulkomainen kiinteä toimipaikka, joka täyttäisi tämän lain edellytykset,

[1] Ks. HE 155/1994, Yleisperustelut luku 4.2: Ulkomainen yhteisö.
[2] Ks. HE 155/1994, Yksityiskohtaiset perustelut luku 1: Lakiehdotuksen perustelut ja Vapaavuori 1995, s. 159–160.
[3] Ks. VM 1994:13, HE 155/1994 ja Vapaavuori 1995, s. 159–160.
[4] Ks. Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Väliyhteisön määritelmä, Yhtiömuoto.
[5] Yhtymäverotuksesta tarkemmin ks. esim. Helminen 2009b, s. 116–125.
[6] Helminen 2009b, s. 185.
[7] Ks. Malmgrén 2008, jossa kiinteän toimipaikan verokysymyksiä käsitellään laajasti.

jos se olisi itsenäinen yhteisö. Lisäksi edellytetään, että kiinteä toimipaikka sijaitsee eri valtiossa kuin ulkomainen yhteisö ja että siihen liittyvää tuloa ei ole verotettu yhteisön asuinvaltiossa[8]. Jos yllämainitut lain edellytykset täyttyvät, kiinteää toimipaikkaa käsitellään Suomessa kuten kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa asuvaa yhteisöä ja väliyhteisölain soveltaminen ratkaistaan kiinteän toimipaikan osalta itsenäisesti suhteessa yhteisön toisessa valtiossa sijaitsevaan päätoimipaikkaan. Laissa mainittuja soveltamisedellytyksiä arvioitaessa suhteessa kiinteään toimipaikkaan otetaan näin ollen huomioon muun muassa kiinteän toimipaikan harjoittaman toiminnan toimiala sekä väliyhteisölain 2a §:n erityissäännökset.[9]

On kuitenkin syytä muistaa, että Suomessa sijaitsevia kiinteitä toimipaikkoja ei ole pidetty perusteltuna kohdella väliyhteisöinä. Tämä johtuu lähinnä siitä, että Suomella on muun sisäisen lainsäädäntönsä ja verosopimusten nojalla pääsääntöisesti oikeus verottaa tuloja, jotka voidaan lukea täällä sijaitsevaan kiinteään toimipaikkaan.[10]

Väliyhteisölaissa todetaan, että sellaiset kiinteät toimipaikat, jotka olivat olemassa jo 31.12.2007 lukien, katsotaan väliyhteisöiksi kuitenkin vasta 1.1.2015 alusta lähtien. Väliyhteisölakiin asetettiin kiinteitä toimipaikkoja koskevalle säännökselle pitkä siirtymäaika, jottei lain soveltamisalan laajentaminen aiheuttaisi kohtuuttomia veroseuraamuksia olemassa oleville kiinteitä toimipaikkoja hyödyntäville yhtiörakenteille.[11] Väliyhteisölainsäädännön uudistuksia sovellettiin ensimmäisen kerran vuodelta 2009 toimitettavassa verotuksessa. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että uudistuksen tarkoituksena on estää väliyhteisölain kiertäminen käyttämällä hyväksi mutkikkaita kiinteän toimipaikan rakenteita. Tarkoituksena on, että kyseistä säännöstä sovelletaan silloin, kun yhteisön asuinvaltion ja kiinteän toimipaikan sijaintivaltion välillä sovelletaan kaksinker-

[8] Aikaisemmin väliyhteisölaissa ei ollut säännöksiä kiinteän toimipaikan rinnastamisesta ulkomaiseen väliyhteisöön. Väliyhteisölaki ei siten ole soveltunut järjestelyihin, joissa suomalaisen yhtiön ulkomainen tytäryhtiö on rekisteröitynyt sellaiseen valtioon, jonka kanssa Suomi on tehnyt verosopimuksen ja jonka verotus vastaa Suomen verotasoa, vaikka tytäryhtiöllä on kiinteä toimipaikka matalan verotuksen valtiossa, ks. KHO 16.10.2000 T 2583 (julkaisematon), esitelty tarkemmin jäljempänä luvussa 4.4.1. Sen sijaan vastaavan toiminnan harjoittaminen tytäryhtiömuodossa on voinut samoissa olosuhteissa johtaa väliyhteisölain soveltamiseen. Kiinteitä toimipaikkoja käyttämällä on siten toistaiseksi voitu välttää veroja ja väliyhteisölain soveltuminen.
[9] Myrsky 2009, s. 85–86.
[10] Myrsky 2009, s. 86.
[11] Helminen 2009c, s. 44 ja Verohallinnon julkaisu 38.08.2, s. 11.

taisen verotuksen poistamisessa vapautusmenetelmää[12]. Väliyhteisölain muutokset saattavat vaikuttaa myös olemassa oleviin konsernirakenteisiin, mikäli konsernilla on kiinteitä toimipaikkoja. Lakimuutoksen seurauksena erityisesti mustan listan valtioissa, kuten Sveitsissä sijaitsevat kiinteät toimipaikat saattavat joutua väliyhteisöverotuksen kohteeksi, mikäli kiinteän toimipaikan tuloon sovelletaan vapautusmenetelmää.

4.2. Suomalaisten määräämisvalta ja osakaskohtainen omistusosuus

4.2.1. Määräämisvalta

Väliyhteisölain 2 §:n 1 momentin mukaan väliyhteisöksi katsotaan ainoastaan sellaiset ulkomaiset yhteisöt, jotka ovat Suomessa *yleisesti verovelvollisten* henkilöiden määräämisvallassa. Tarkoituksena on ollut rajata lain soveltamisala tilanteisiin, joissa suomalaisilla yhteisöillä tai Suomessa asuvilla luonnollisilla henkilöillä on tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa yhtiön voitonjakopolitiikkaan[13]. Määräämisvaltaa arvioitaessa kysymykseen tulevat niin suomalaiset juridiset henkilöt kuin Suomessa asuvat luonnolliset henkilötkin. Sen sijaan *rajoitetusti verovelvollisia*, esimerkiksi ulkomaisia yhtiöitä, ei lasketa mukaan määräämisvallan olemassaoloa arvioitaessa, vaikka rajoitetusti verovelvollisella olisi kiinteä toimipaikka Suomessa.

Väliyhteisölain 3 §:n perusteella määräämisvallan katsotaan olevan olemassa, jos jompikumpi seuraavista edellytyksistä täyttyy:

- yksi tai useampi täällä *yleisesti verovelvollinen* omistaa välittömästi tai välillisesti yhteensä vähintään 50 % yhteisön pääomasta tai sen osakkaiden tai osuuksien yhteisössä tuottamasta yhteenlasketusta äänimäärästä.
- yhdellä tai useammalla Suomessa *yleisesti verovelvollisella* on oikeus vähintään 50 %:iin yhteisön varallisuuden tuotosta.

Useimmiten on kyse omistukseen perustuvasta määräämisvallasta. Tuotto-oikeuteen perustuva määräysvalta tulee kysymykseen kuitenkin esimerkiksi ulkomaisten trustien ja muiden varallisuusmassojen kohdalla, joissa omistusoikeus ja edunsaajataho on eriytetty

[12] Ks. VaVM 12/2008. Ks. tarkemmin vapautusmenetelmästä Laki kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta 18.12.1995/1552, 6 § ja 7 §.
[13] Ks. HE 155/1994, Yleisperustelut luku 4.3: Määräämisvalta ja omistusosuus.

toisistaan. Se on riittävää, että jompikumpi edellytyksistä täyttyy. Määräämisvallan ei tarvitse olla kummassakaan tapauksessa yli 50 %, vaan tasan 50 % on riittävä.[14]

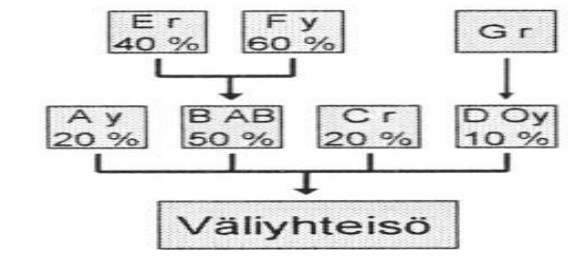

Kuvio 6: Määräämisvalta (F y = Yleisesti verovelvollisten määräysvalta VYL 3 §)[15]

Hallituksen esityksessä todetaan, että tosiasiallinen vallankäyttömahdollisuus otetaan huomioon määräysvallan olemassaoloa arvioitaessa. Näin ollen esimerkiksi osakassopimukset on siten otettava huomioon arvioitaessa määräämisvaltaa koskevien edellytysten täyttymistä.[16]

Se yleisesti verovelvollisten henkilöiden joukko, joiden omistuksesta tai voittooikeuksista 50 %:n määräämisvalta syntyy, voi olla kuinka suuri tahansa. Sillä ei ole merkitystä, vaikka henkilön omistus- tai tuottointressi olisi miten pieni tahansa, se lasketaan mukaan. Määräämisvaltavaatimusta ei voida kiertää hajauttamalla omistusta useille yleisesti verovelvolliselle. Kysymykseen tulevien juridisten tai luonnollisten henkilöiden ei myöskään tarvitse olla missään sukulaisuus- tai muussa intressisuhteessa keskenään, vaan ne voivat olla toisistaan täysin riippumattomia.

Väliyhteisölakia ei voida kiertää ketjuttamalla ulkomaisen yhteisön omistus, koska myös *välilliset omistukset* otetaan huomioon määräämisvaltaa laskettaessa. Hallituksen esityksessä todetaan, että mukaan luetaan yleisesti verovelvollisen henkilön omistus ulkomaisessa väliyhteisössä esimerkiksi yhden tai useamman muun ulkomaisen yhteisön kautta. Määräämisvalta on olemassa, olipa omistusketju miten pitkä tahansa, kunhan 50 %:n vaatimus täyttyy jokaisessa ketjun portaassa.[17]

---

[14] Ks. HE 155/1994, Yksityiskohtaiset perustelut luku 1: Lakiehdotuksen perustelut.
[15] Nykänen 2008, dia 62.
[16] HE 155/1994, Yksityiskohtaiset perustelut luku 1: Lakiehdotuksen perustelut ja VM 1994:13.
[17] Ks. HE 155/1994, Yksityiskohtaiset perustelut luku 1: Lakiehdotuksen perustelut.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan lisäksi, että välillisen omistuksen seurauksena yleisesti verovelvollisella voi olla myös useampia samaan konserniin kuuluvia väliyhteisöjä samassa valtiossa[18].

Esimerkki A:

- Suomalainen yhtiö voi esimerkiksi omistaa 50 % ulkomaisesta väliyhteisöstä, joka puolestaan omistaa 50 % toisesta kyseisessä valtiossa asuvasta yhtiöstä. Tällöin myös kyseinen tytäryhtiön tytäryhtiö on suomalaisen yhtiön väliyhtiö, vaikka suomalaisen yhteisön suhteellisesti laskettu omistusosuus kyseisessä yhtiössä on vain 25 % (50 % + 50 % = 25 %). Riittää, kun omistus kussakin portaassa on vähintään 50 %. Yleisesti verovelvollisen suhteellisen osuuden väliyhteisössä ei tarvitse olla 50 %.[19]

Esimerkki B:

- Jos esimerkiksi A Oy omistaa ulkomaisesta B-yhteisöstä 50 % ja B puolestaan omistaa 80 % ulkomaisesta yhteisöstä C, niin sekä B:n että C:n katsotaan olevan A Oy:n määräämisvallassa. Määräämisvalta on olemassa, jos omistusosuus on omistusketjun jokaisessa vaiheessa vähintään 50 %.[20]

Määräämisvallan edellytysten olemassaoloa arvioidaan pääsääntöisesti ulkomaisen yhteisön tilikauden päättymishetken mukaan. Arvioimishetki perustuu keskusverolautakunnan antamaan ennakkoratkaisuun[21]. Hallituksen esityksen mukaan arvio voidaan kuitenkin tehdä myös muun hetken perusteella, jos on erityistä syytä epäillä, että kysymyksessä on väliyhteisölain kiertoyritys.[22]

4.2.2. Osakaskohtainen omistusosuus

Aivan piensijoittajia väliyhteisöverotus ei koske. Taustalla on ajatus siitä, että piensijoittajilla ei ole mitään vaikutusvaltaa ulkomaisessa yhteisössä ja heidän saattaisi olla myös hyvin vaikeaa saada siitä tarvittavia tietoja. Jotta väliyhteisön osakas on Suomessa vero-

[18] Ks. HE 155/1994, Yksityiskohtaiset perustelut luku 1: Lakiehdotuksen perustelut.
[19] Ks. HE 155/1994, Yksityiskohtaiset perustelut luku 1: Lakiehdotuksen perustelut.
[20] Ks. HE 155/1994, Yksityiskohtaiset perustelut luku 1: Lakiehdotuksen perustelut.
[21] Ks. KVL 1995/312.
[22] Ks. HE 155/1994, Yksityiskohtaiset perustelut luku 1: Lakiehdotuksen perustelut.

velvollinen tulo-osuudestaan, hänen täytyy omistaa vähintään 25 % yhteisön pääomasta tai olla oikeutettu edunsaajana vähintään 25 %:n osuuteen yhteisön varallisuuden tuotosta[23]. Omistusosuutta ja osuutta varallisuuden tuotosta korotettiin vuoden 2009 alusta 10 %:sta 25 %:iin[24].

Usein on kyse nimenomaan omistajasta, mutta tuotto-oikeuteen perustuva asema tulee kysymykseen esimerkiksi ulkomaisten trustien ja muiden varallisuusmassojen kohdalla, joissa omistusoikeus ja edunsaajataho on eriytetty toisistaan. On riittävää, että jompikumpi edellytyksistä täyttyy. Johtuen 25 %:n intressivaatimuksesta väliyhteisötulon verotus ei normaalisti koske esimerkiksi sijoitusrahastojen kautta tapahtuvia omistuksia. Ongelmana rajassa on kuitenkin, että se houkuttelee järjestelyihin, joilla vältytään väliyhteisölain soveltamiselta. Näin saatetaan toimia perustamalla ulkomaille esimerkiksi eräänlainen sijoituspooli tai pienoisrahasto, jossa kaikkien omistajien omistus jää alle 25 %:n.[25]

Omistusosuutta selvitettäessä otetaan huomioon verovelvollisen ja hänen kanssaan samaan etupiiriin kuuluvien omistusosuudet. Näin ollen 25 %:n rajaa ei voida kiertää hajauttamalla omistus samaan etupiiriin kuuluvien henkilöiden kesken. Etupiiri-käsitteen on tulkittu merkitsevän samoja tahoja, jotka katsotaan etupiiriin kuuluviksi peitellyn osingonjaon verotusta koskevaa VML 29 §:ää sovellettaessa. Hallituksen esityksen mukaan samaan etupiiriin kuuluvina pidetään VL:n 57 §:n mukaisia lähisukulaisia sekä yhteisöjä ja yhtymiä, joissa lähisukulaiset ovat osakkaina tai edunsaajina. Lisäksi samaan etupiiriin kuuluvat etuyhteydessä olevat yhtymät ja yhteisöt sekä näiden osakkaat.[26]

---

[23] VYL 4.1§.

[24] Ks. HE 74/2008, s. 8. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin 10 päivänä toukokuuta 2007 asiassa C-492/04 (Lasertec) antamassaan määräyksessä arvioi, että 25 prosentin omistus yhtiössä antaa pääsääntöisesti mahdollisuuden käyttää selvää vaikutusvaltaa yhtiön päätöksiin ja määrätä yhtiön toiminnasta. Vaikka 25 prosentin osuutta pienempikin omistus yhtiössä voi yksittäistapauksissa antaa mahdollisuuden käyttää selvää vaikutusvaltaa yhtiössä, olisi aikaisemman kymmenen prosentin alarajan säilyttäminen voinut johtaa siihen, että väliyhteisölakia sovelletaan myös tilanteisiin, joissa verovelvollinen ei käytä sijoittautumisoikeuttaan, vaan sijoittaa ulkomaiseen yhteisöön passiivisen sijoituksen. Osakkeen- tai osuudenomistajaa, jonka omistusosuus yhtiössä ei riitä antamaan selvää vaikutusvaltaa yhtiön päätöksiin tai määräämään sen toiminnasta, ei tule kuitenkaan saattaa vastuuseen yhtiön sijoittautumista ja toimintaa koskevien päätösten vaikutuksista. Koska väliyhteisölain ensisijaisena vaikutuksena on, että Suomessa yleisesti verovelvollisen on vähemmän houkuttelevaa sijoittautua toiseen maahan, lain vaikutukset kohdistuvat pääasiallisesti sijoittautumisvapauteen. Jotta turvataan se, että lailla ei rajoiteta liikaa mahdollisuuksia sijoittaa pääomaa yhteisöön, yksittäisen verovelvollisen omistus- ja tuotto-osuuden alaraja nostettiin 25 prosenttiin aikaisemman kymmenen prosentin sijaan.

[25] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Väliyhteisötulon verottaminen, Verosubjekti, 25 %:n intressi.

[26] Ks. HE 155/1994, Yksityiskohtaiset perustelut luku 1: Lakiehdotuksen perustelut.

Tosiasiallinen omistus on ratkaisevana tekijänä 25 %:n omistusta määriteltäessä samalla tavalla kuin esimerkiksi peitellyn osingon tapauksissa[27]. Jos esimerkiksi bulvaanisuhteen olemassaolo pystytään osoittamaan, verotus kohdistetaan todelliseen osakastahoon yleisen veronkiertopykälän nojalla. Omistus määritellään tavallisesti väliyhteisön tilikauden lopun tilanteen mukaan. Jos kuitenkin on erityistä syytä epäillä väliyhteisölain kiertoa, myös muu ajankohta voi olla ratkaiseva.[28]

4.3. Vapautetut toimialat ja toiminnan luonne

4.3.1. Yleistä

Väliyhteisölailla ei ole tarkoitus heikentää varsinaista liiketoimintaa harjoittavien yritysten toimintaedellytyksiä ulkomailla[29]. Näin ollen väliyhteisölain 2.3 §:n 1 kohdan mukaan ulkomaisena väliyhteisönä ei pidetä:

1) yhteisöä, jonka tulon on selvitetty pääasiallisesti kertyneen yhteisön asuinvaltiossaan harjoittamasta teollisesta tuotantotoiminnasta, siihen verrattavasta muusta tuotantotoiminnasta tai laivanvarustustoiminnasta taikka siellä harjoitetusta myynti- ja markkinointitoiminnasta, joka välittömästi palvelee teollista tuotantotoimintaa, siihen verrattavaa muuta tuotantotoimintaa tai laivanvarustustoimintaa harjoittavaa yhteisöä ja joka suuntautuu pääasiallisesti yhteisön asuinvaltion alueelle, taikka suorituksista, joiden maksaja on siinä valtiossa asuva ja siellä mainitunlaista toimintaa harjoittava, samaan osakeyhtiölain (624/2006) 8 luvun 12 §:ssä tarkoitettuun konserniin kuuluva yhteisö.

Tulojen kertymisen pääasiallisuuden määrittelemisestä ei ole mitään erityissäännöksiä. Riittävää on ainakin, jos yli puolet yhtiön tuloista muodostuu tuotannollisesta toiminnasta tai laivanvarustustoiminnasta. Väliyhteisölain 2.3 §:n 1 kohdassa mainittujen yhteisöjen osalta ratkaisevaa toiminnan laatua arvioitaessa on sen toiminnan luonne, josta pääasiallisen tulon on selvitetty kertyneen. Pääasiallisuus voidaan määritellä esimerkiksi liikevaihdon perusteella ottaen tapauksesta riippuen mukaan myös muita tuloja, esimerkiksi osinkoja ja korkoja. Tulon pääasiallisuus tulee Verohallituksen käsityksen mukaan arvioida ensisijaisesti yhteisön liikevaihdon perusteella.[30]

---

[27] Ks. esimerkiksi KHO 1988 B 566.
[28] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Väliyhteisötulon verottaminen, Verosubjekti, Tosiasiallinen omistus.
[29] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Toiminnan luonne.
[30] Ks. Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999 ja Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Toiminnan luonne.

Jotta yhteisö jää lain soveltamisalan ulkopuolelle, tulee sen harjoittaa a) teollista tuotantotoimintaa, b) teolliseen tuotantotoimintaan verrattavaa muuta tuotantotoimintaa, c) laivanvarustustoimintaa tai d) edellä a-, b- tai c-kohdassa mainittua toimintaa välittömästi palvelevaa myynti- ja markkinointitoimintaa. Lain soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu myös yhteisöt, jotka saavat suorituksia, joiden maksaja on edellä mainittua ”etuoikeutettua” toimintaa harjoittava konserniyhtiö. Lisäedellytyksenä väliyhteisölain 2.3 §:n 1 kohdan mukaan on myös se, että yhteisön toiminta ”suuntautuu pääasiallisesti yhteisön asuinvaltion alueelle”.[31]

Väliyhteisölain ulkopuoliselle toiminnalle on laissa asetettu lisäkriteerejä. Se, onko kyse väliyhteisölain piiriin kuuluvasta toiminnasta, on ratkaistava kunkin kysymykseen tulevan yhtiön ja kyseiseen tapaukseen liittyvien erityispiirteiden perusteella. Lisäksi lain ulkopuolista toimintaa tulee harjoittaa asuinvaltiossa. Siten väliyhteisölakia sovelletaan *pelkkiin niin sanottuihin postilaatikkoyhtiöihin, jotka eivät harjoita lainkaan todellista toimintaa, ja muihinkin yhtiöihin, jotka tosiasiallisesti toimivat muualla kuin asuinvaltiossa*. Tällaiset yhtiöt ovat pääasiallisesti lain tarkoittamia väliyhteisöjä, joiden tulo tulee verotettavaksi suomalaisten osakkaiden tulona.[32]

4.3.2. Teollinen ja siihen verrattava muu tuotantotoiminta

Teollisella tuotantotoiminnalla tarkoitetaan valmistusta eli Tilastokeskuksen vahvistaman toimialaluokituksen mukaisesti ensi sijassa epäorgaanisten tai orgaanisten aineiden mekaanista tai kemiallista muuntamista uusiksi tuotteiksi. Myös tuotteiden kokoaminen (kokoonpano) luetaan teollisuustoimintaan.[33] Verohallituksen käsityksen mukaan lisäksi koneiden, laitteiden ynnä muiden sellaisten olennainen muuttaminen, uudistaminen ja jälleenrakentaminen ovat valmistusta ja näin ollen teollista tuotantotoimintaa[34].

[31] Ks. Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.
[32] Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.
[33] Ks. HE 155/1994, HE 6/1994 ja Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.
[34] Ks. Verohallinnon ohjeessa 29.8.2008 esitetty kysymys siitä, sovelletaanko väliyhteisölakia Singaporessa olevaan yhtiöön, joka harjoittaa sähköasennustoimintaa risteilylaivoilla. Vastauksen mukaan Singaporessa asuvaa yhteisöä pidetään väliyhteisönä, ellei yksittäistapauksessa osoiteta, että kysymyksessä olevan ulkomaisen yhteisön verotus on vähintään 3/5 Suomen yhteisöveron tasosta tai että yhteisön tulo on peräisin toiminnasta, johon väliyhteisölaki ei sovellu. Nyt käsillä olevan singaporelaisen yhtiön toimiala on ”repair of ships, tankers and other oceangoing vessels”. Yhtiö tekee sähköasennustöitä risteilylaivoilla. Toimintaa harjoitetaan Kaakkois-Aasiassa. Yhtiön toimitilat ovat Singaporessa ja yhtiön kirjanpito on siellä. Yhtiötä verotetaan vain Singaporessa. Yhtiön Singaporeen suorittaman yhteisöveron suuruus ei ole tiedossa. Yhtiön emoyhtiön toiminta perustuu pääasiallisesti eri puolilla maailmaa olevien tytäryhtiöiden hallintaan.

Tulkintaproblematiikka on pienentynyt, kun myös *teolliseen tuotantotoimintaan verrattava toiminta* on nimenomaan jätetty väliyhteisölain soveltamisalan ulkopuolelle. Teolliseen tuotantotoimintaan verrattavalla muulla tuotantotoiminnalla tarkoitetaan teollisen tuotantotoiminnan kaltaista toimintaa, jolta ei välttämättä edellytetä liityntää teollisuuteen. Käsite on siten laajempi kuin teollinen tuotantotoiminta, mutta toiminnan tulee olla kuitenkin luonteeltaan tuotantoa.[35]

Väliyhteisölain alkuperäisen sanamuodon pohjalta syntyneessä verotuskäytännössä teollisen tuotantotoimintaan on eräissä olosuhteissa rinnastettu muun muassa kaivostoiminta, malminetsintä, huolto- ja korjaustoiminta, rakennustuotanto ja energiantuotanto. Tämän niukan käytännön perusteella ei voida ehdottomasti päätellä, että näin luokitellut toiminnot kaikissa olosuhteissa olisivat laissa tarkoitettua tuotantotoimintaa. Nämä toiminnot ovat kuitenkin, jollei erityisiä kriteereitä löydy, katsottava väliyhteisölain 2.3 §:n 1 kohdassa tarkoitetuksi teolliseen tuotantotoimintaan verrattavaksi muuksi tuotantotoiminnaksi, jolloin näitä toimintoja harjoittavat yhteisöt tavallisesti jäävät lain soveltamisalan ulkopuolelle. Kyseiset toiminnot on jo aikaisemmassakin oikeuskäytännössä rinnastettu teolliseen tuotantotoimintaan[36].

On kuitenkin syytä huomata, että toiminnan jättäminen lain soveltamisalan ulkopuolelle edellyttää, että harjoitettava toiminta on verrattavissa teolliseen tuotantotoimintaan. Siten väliyhteisölain säännöksen tarkoituksena ei ole se, että mikä tahansa huolto- ja korjaustoiminta jää lain soveltamisalan ulkopuolelle, vaan toiminnan luonnetta arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota sen verrattavuuteen teolliseen tuotantotoimintaan. Lain sovelta-

---

Tilastokeskuksen toimialaluokituksen mukaan sähköasennustoiminta kuuluu pääluokkaan rakentaminen. Verohallituksen tiedotteen 3/1999 kohdassa 2.2 esitetään, mitä toimintaa voidaan pitää teolliseen tuotantotoimintaan verrattavana muuna toimintana. Tiedotteen mukaan rakennustoiminnan tulee olla luonteeltaan tuotantotoimintaa. Esimerkiksi hirsien ja taloelementtien valmistus (tehtaalla) on luonteeltaan selkeästi tuotantotoimintaa. Toisaalta puhdas palvelutoiminta ei ole tuotantoa. Esimerkiksi korjausrakentaminen ei ole pääasiallisesti tuotantoa, vaan kyseessä on lähinnä rakennuspalvelu. Jos kuitenkin yhteisön toiminta käsittää rakennuskohteiden olennaista muuttamista, uudistamista tai jälleenrakentamista, voidaan toimintaa pitää valmistuksena, joka jää lain soveltamisen ulkopuolelle. Kysyjän antaman selvityksen mukaan korjauskohteena olevien risteilylaivojen alkuperäistä käyttötarkoitusta ei muuteta. Alukset ovat myös aikaisemmin olleet risteilykäytössä. Niihin tehdään muutostöitä vain siten, että ne vastaavat uuden omistajan ja tietyn markkina-alueen vaatimuksia. Yhtiön tekemät sähköasennustyöt ovat osa muutostöitä.

Tällaista toimintaa ei voida pitää rakennuskohteen olennaisena muuttamisena, uudistamisena tai jälleenrakentamisena. Verohallinnon käsityksen mukaan näissä olosuhteissa singaporelaisen yhtiön tulon ei voida katsoa kertyneen yhtiön asuinvaltiossa harjoittamasta teolliseen tuotantotoimintaan verrattavasta muusta tuotantotoiminnasta. Mikäli kysymyksessä oleva singaporelainen yhtiö ei osoita, että sen verotus on vähintään 3/5 Suomen yhteisöveron tasosta, sen tuloon on sovellettava väliyhteisölakia.

[35] Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.

[36] Ks. KVL 1996/37 ja HE 149/1998, Perustelut luku 1: Nykytila ja ehdotetut muutokset.

misalan ulkopuolelle jäävänä huolto- ja korjaustoimintana voidaan pitää esimerkiksi sellaista käyttö-, korjaus- ja ylläpitopalvelujen myyntiä, joka olennaisesti liittyy verovelvollisen tai samaan konserniin kuuluvan yhteisön valmistus- ja myyntitoimintaan.[37]

Suunnittelu-, tutkimus-, kehittämis-, ynnä muu sellainen toiminta voidaan katsoa jäävän lain soveltamisalan ulkopuolelle, jos se välittömästi palvelee laissa tarkoitettua teollista tuotantotoimintaa tai siihen verrattavaa muuta tuotantotoimintaa ja on luonteeltaan selkeästi sitä tukevaa.[38]

Rakennustoiminnan, siihen luettuna maa- ja vesirakentaminen, tulee olla luonteeltaan tuotantotoimintaa. Esimerkiksi hirsien ja taloelementtien valmistus tehtaalla on luonteeltaan selkeästi tuotantotoimintaa. Toisaalta puhdas palvelutoiminta ei ole tuotantoa. Esimerkiksi korjausrakentaminen ei ole pääsääntöisesti tuotantoa, vaan lähinnä rakennuspalvelua. Jos kuitenkin yhteisön toiminta käsittää rakennuskohteiden olennaista muuttamista, uudistamista tai jälleenrakentamista, voidaan toimintaa pitää valmistuksena, joka jää lain soveltamisalan ulkopuolelle.[39]

Edellä esitetyn kaltainen toiminta jää siis väliyhteisölain soveltamisalan ulkopuolelle, ellei erityisten syiden takia tapauksen olosuhteet huomioiden ole syytä katsoa, ettei kyseisenlainen toiminta ole teolliseen tuotantotoimintaan verrattavaa[40]. Esimerkiksi alihankintana teetetyistä tuotteista saadut myyntitulot rinnastettaneen myyntitoiminnasta eikä teolliseen tuotantotoimintaan verrattavasta toiminnasta saaduiksi tuloiksi, eivätkä ne siten ole väliyhteisölain soveltamisalan ulkopuolella[41]. Verohallituksen tiedotteen mukaan rajankäynti palvelu- ja tuotantotoiminnan välillä tulee tehdä pääasiallisen toiminnan perusteella. Vähäinen toiminnan palveluosuus voidaan siten jättää huomiotta harkittaessa väliyhteisölain soveltuvuutta, jos toiminta on pääasiallisesti tuotantoa.[42]

---

[37] Ks. Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.
[38] Ks. Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.
[39] Ks. Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.
[40] Ks. Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.
[41] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Toiminnan luonne, Teolliseen tuotantotoimintaan verrattava toiminta.
[42] Ks. Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.

4.3.3. Laivanvarustustoiminta

Laivanvarustustoiminta lisättiin väliyhteisölakiin eduskuntakäsittelyssä[43]. Valiokunta piti tärkeänä jättää lain ulkopuolelle matalan verotuksen valtioon perustettujen yhtiöiden harjoittama laivanvarustustoiminta, jolloin se olisi samassa asemassa kuin teollinen tuotantotoiminta. Väliyhteisölain säännöksen tarkoituksena oli turvata kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten kansainväliset kilpailuedellytykset.

Verohallituksen ohjeen mukaan laivanvarustustoiminnalla tarkoitetaan aluksen/alusosuuden tai alusten/alusosuuksien ostamista, omistamista, rahdiksiantamista ja -ottamista, operointia, teknistä hoitamista ja huoltoa sekä miehittämistä. Laivanvarustustoimintaa ei ole pelkästään vuokrattujen alusten käyttöön perustuva toiminta, vaan edellytyksenä on aina myös aluksen/alusosuuden tai alusten/alusosuuksien omistaminen. Omistus- ja vuokra-alusten määrän suhde tulee olla sellainen, että yhtä omistettua bruttorekisteritonnia kohden enintään viisi vuokrattua bruttorekisteritonnia. Omistamiseen rinnastetaan aluksen hallinta bareboat-vuokrasopimuksen, leasingsopimuksen tai vastaavan rahoitusjärjestelyn perusteella.[44]

Jotta laivanvarustustoimintaa harjoittava yhteisö voi jäädä väliyhteisölain soveltamisalan ulkopuolelle, tulee yhteisön tulon *pääasiallisesti* kertyä laivanvarustustoiminnasta. Seuraavan korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun perusteella sekä emoyhtiön että tytäryhtiöiden voidaan katsoa harjoittavan laivanvarustustoimintaa, jos merirahtaustoimintaa harjoitetaan aluksilla, jotka vuokrataan emoyhtiön täysin omistamilta tytäryhtiöiltä. Laivanvarustustoiminnasta katsottiin olevan kyse sekä emon että tyttärien osalta järjestelyssä, jossa emoyhtiö solmii rahtaussopimukset, saa tulot näistä toimeksiannoista ja maksaa tytäryhtiöille alusvuokran.

> **KHO 30.10.2003 T 2667:** Yhtiön toiminta oli tarkoitus järjestää uudelleen siten, että Alankomaihin perustettava ja siellä rekisteröitävä yhtiön määräysvallassa oleva alakonserni, johon kuuluivat emoyhtiö ja 7 laivayhtiötä, jotka kukin omistaisivat yhden aluksen, jatkaisi yhtiön harjoittamaa merirahtausta. Toimintaa harjoitettaisiin aluksilla, jotka vuokrattaisiin alakonsernin emoyhtiön täysin omistamilta tytäryhtiöiltä. Alakonsernin emoyhtiö solmisi rahtaussopimukset, saisi tulot näistä toimeksiannoista ja maksaisi tytäryhtiöille alusvuokran. Näissä olosuhteissa alankomaalaisen alakonsernin emoyhtiö ja sen täysin

[43] Ks. VaVM 75/1994.
[44] Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.

omistamat tytäryhtiöt harjoittivat laivanvarustustoimintaa. Koska alakonsernin emoyhtiön tulot kertyvät pääasiallisesti tästä toiminnasta, ei yhtiötä pidetty väliyhteisönä.

4.3.4. Myynti- ja markkinointitoiminta

Myynti ja markkinointi ovat pääasiassa sellaista toimintaa, johon väliyhteisölaki soveltuu. Nykyisin kuitenkin suomalaiset yritykset myyvät ja markkinoivat tuotteitaan ulkomailla monesti ulkomaisten alueellisten yhtiöiden kautta.[45] Sen vuoksi väliyhteisölain 2.3 §:n 1 kohdan mukaan soveltamisalan ulkopuolelle on jätetty sellainen myynti- ja markkinointitoiminta, joka *välittömästi palvelee* teollista tai siihen verrattavaa muuta tuotantotoimintaa tai laivanvarustustoimintaa ja joka suuntautuu pääasiallisesti yhteisön asuinvaltion alueelle.

Kyseessä on toiminta, joka ei sinänsä ole tuotantotoimintaa mutta palvelee sitä välittömästi, esimerkkinä suoranaisesti asiakkaisiin kohdistuva myynninedistäminen ja markkinatutkimus, tapahtuipa se sitten esimerkiksi agentti-, jälleenmyynti- tai jakelusopimuksen perusteella. Lain tarkoituksena ei ole estää suomalaisten yritysten ulkomaanmyynti- ja markkinointitoiminnan hoitamista ulkomaisten alueellisten myynti- ja markkinointiyhtiöiden kautta.[46] Jos myynti ja markkinointi itsessään muodostavat vain vähäisen osan tuotantotoiminnasta, arvioidaan yrityksen toimintaa sen pääasiallisen luonteen perusteella[47].

Jos kuitenkin myynti- ja markkinointitoiminta on erillinen osa tuotantotoiminnasta, tulee ensin arvioida sen toiminnan luonnetta, johon myynti- ja markkinointitoiminta kohdistuu tai jota se palvelee. Myynnin ja markkinoinnin tulee palvella edellä esitettyä teollista tai siihen verrattavaa muuta tuotantotoimintaa taikka laivanvarustustoimintaa. Lisäksi sen tulee suuntautua pääasiallisesti yhteisön asuinvaltioon. Kyseessä on siten asuinvaltiossa harjoitettu ja pääasiallisesti sinne kohdistettu myynti- ja markkinointitoiminta.[48] Myynti- tai markkinointitoiminnan on kuitenkin aina suuntauduttava pääasiallisesti yhteisön asuinvaltion alueelle. Ei ole kuitenkaan olemassa mitään yleistä tulkintaohjetta siitä, milloin näin on. Se on esimerkiksi epäselvää riittääkö, että myynti- ja markkinointitoiminta voidaan katsoa suoritetuksi pääosin yhteisön asuinvaltiosta käsin.[49]

---

[45] Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.
[46] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Toiminnan luonne, Myynti tai markkinointi.
[47] Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.
[48] Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.
[49] Ks. enemmän tästä tulkinnasta Grönroos – Tuomolin 1999, s. 165.

Väliyhteisölainsäädäntö ei ota kantaa myöskään yhtiöihin, joiden pääasiallinen tulo muodostuu *raaka-aineiden hankinnasta ja välittämisestä* tuotannollista toimintaa harjoittaville yhtiöille. Tällaista asiaa ei ole laissa mainittu, vaikka kysymys on myynti- ja markkinointitoimintaan verrattavalla tavalla tuotannollista toimintaa harjoittavaa yhtiötä tukevasta toimesta, mutta tuotantoprosessin toisessa päässä. Koska laki ei kuitenkaan mainitse tällaista toimintaa, se voi jäädä väliyhteisölain soveltamisalan ulkopuolelle vain, jos sen tulkitaan olevan lain tarkoittamaan teolliseen tuotantotoimintaan verrattavaa muuta toimintaa. Tuotannolliseen toimintaan verrattavan toiminnan käsitettä olisi tarkoituksenmukaista tulkita tässä mielessä laajasti. Kyseisestä asiasta ei kuitenkaan ole toistaiseksi yhtään oikeustapausta, jonka nojalla tulkinnasta voisi olla varma.[50]

4.3.5. Konsernien asema

Väliyhteisölain 2.3 §:ssä todetaan, että väliyhteisönä ei pidetä yhteisöä, jonka tulon on selvitetty pääasiallisesti kertyneen suorituksista samassa valtiossa asuvalta ja siellä edellä kuvattua ”etuoikeutettua” toimintaa harjoittavilta, samaan OYL (624/2006) 8 luvun 12 §:ssä tarkoitettuun konserniin kuuluvalta yhteisöltä. Tällöin ei ole väliä, vaikka yhtiö ei itse harjoittaisi esimerkiksi tuotannollista toimintaa. Se riittää, että kyseisen yhtiön tulon selvitetään pääasiallisesti muodostuneen esimerkiksi sellaisista osinko- tai korkotuloista, joiden maksaja on samassa valtiossa asuva, tuotannollista toimintaa harjoittava samaan konserniin kuuluva yhtiö.[51] Konsernisuhteen katsotaan olevan olemassa, jos konsernisuhde on osakeyhtiölain tarkoittaman konsernisuhteen kaltainen[52].

[50] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Toiminnan luonne, Raaka-aineiden hankinta ja välittäminen.
[51] Ks. Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Toiminnan luonne, Tulot konserniyhtiöiltä.
[52] Koski – Sillanpää 2010, ks. enemmän yhtiöoikeudellisesta konserni-käsitteestä luku 13.

4.4. Verotuksen tason ja erityisten veronhuojennusten selvittäminen

4.4.1. Verotuksen taso

Väliyhteisölain mukaan suomalaisen yhtiön suoraan tai välillisesti omistaman yhtiön tuloa voidaan tiettyjen edellytysten täyttyessä verottaa *Suomessa* verotuksellisesti asuvan omistajan tulona. Kriteerit vaihtelevat sen mukaan, toimiiko yhtiö verosopimusvaltiossa tai valtiossa, jonka kanssa Suomella ei ole verosopimusta. Yksi edellytyksistä on ulkomaisen yhtiön kotivaltion matala verokanta.[53]

Väliyhteisölain 2 §:n 1 momentissa todetaan, että ulkomainen väliyhteisö on siis yhteisö, joka on Suomessa yleisesti verovelvollisten määräämisvallassa ja jonka tuloverotuksen tosiasiallinen taso yhteisön asuinvaltiossa alittaa 3/5 suomalaisen yhtiön verotuksen tasosta[54]. Verotuksen tasoa verrataan siihen yhteisöveron määrään, joka olisi ollut suoritettava, jos ulkomainen yhteisö olisi ollut Suomessa yleisesti verovelvollinen yhteisö. Yhteisön tulo lasketaan sovellettavan Suomen verolain mukaisesti[55]. Kun suomalaiset omistajat osoittavat, että ulkomainen yhteisö on ulkomailla maksanut vähintään 3/5:n tasoisen veron, suomalaiset omistajat välttyvät väliyhteisölain mukaiselta verotukselta. Jos ulkomaisen yhtiön kotipaikka siirretään pois valtiosta, jossa verotuksen taso on alle 3/5 Suomen verotuksen tasosta, yhtiö katsotaan väliyhteisöksi vain siihen hetkeen asti, jolloin asuinvaltio vaihtuu[56].

Ulkomaiseen väliyhteisöön rinnastetaan myös ulkomaisen yhteisön kiinteä toimipaikka, joka täyttäisi väliyhteisölain edellytykset, jos se olisi itsenäinen yhteisö. Lisäksi väliyhteisölain 2 §:n 2 momentissa edellytetään, että kiinteä toimipaikka sijaitsee eri valtiossa kuin ulkomainen yhteisö ja siihen liittyvää tuloa ei ole verotettu yhteisön asuinvaltiossa. Veropohjien eroista johtuen 3/5:n taso voi poikkeuksellisesti täyttyä silloinkin, kun ulkomainen yhtiö ei ole tosiasiassa maksanut lainkaan veroa. Näin oli asianlaita seuraavassa korkeimman hallinto-oikeuden tapauksessa.

---

[53] Malmgrén 2008, s. 384.
[54] Vuonna 2011 Suomen yhteisöverokanta on 26 % eli Suomen nykyisellä 26 prosentin yhteisöverokannalla se tarkoittaa käytännössä 15,6 prosentin tosiasiallista tuloverotuksen tasoa.
[55] Usein EVL.
[56] Ks. KVL 2009/50.

KHO 2003:49. JP Oyj oli verovuonna 1999 hankkinut sveitsiläisen E AG:n koko osakekannan. E AG:n tappiot vuosilta 1996 ja 1997 oli vähennetty verovuoden 1999 tulosta, minkä vuoksi yhtiö ei ollut suorittanut lainkaan tuloveroa Sveitsiin. Jos E AG olisi Suomessa asuva yhteisö, verovuosien 1996 ja 1997 tappiot eivät olisi vuonna 1999 tapahtuneen omistajanvaihdoksen vuoksi vähennettävissä ilman tuloverolain 122 §:n 3 momentin mukaista poikkeuslupaa.[57]

Ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua tuloverotuksen tosiasiallista tasoa laskettaessa tulee verrattavien veron määrien perusteena olla vertailukelpoisilla tavoilla Suomen ja asuinvaltion verolakien mukaan lasketut tulokset. Tämän vuoksi vertailuperusteena käytettävien verojen määrät tuli molemmissa valtioissa laskea kyseisen verovuoden tuloksen perusteella, josta ei oltu vähennetty aikaisempien vuosien tappioita. Kun E AG:n tuloverotuksen tosiasiallinen taso Sveitsissä näin laskettuna ei ollut alhaisempi kuin 3/5 Suomessa asuvan yhteisön verotuksen tasosta täällä, ei E AG:tä ollut pidettävä ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetussa laissa tarkoitettuna väliyhteisönä.

Kyseisessä tapauksessa JP Oy hankki vuonna 1999 sveitsiläisen tytäryhteisön E AG:n, jolle vuosina 1996 ja 1997 vahvistetut tappiot olivat vähennyskelpoisia Sveitsissä omistajanvaihdoksesta huolimatta, eikä yhtiö maksanut lainkaan tuloveroa Sveitsiin vuonna 1999. Suomessa tehdyssä vertailussa verojen määrät tuli laskea molemmissa valtioissa kyseisen verovuoden tuloksen perusteella, josta tuloksesta ei ollut vähennetty aikaisempien vuosien tappioita. Suomen veroa verrattiin näin eräänlaiseen fiktiiviseen todelliseen veroon (verotettava tulo ennen tappioita), eikä yhtiötä pidetty Suomessa väliyhteisönä.[58]

Väliyhteisölain 2 §:n 4 momentissa säännellään, että arvioinnin perusteena olevaa tuloa laskettaessa ei oteta huomioon väliyhteisön toiselta väliyhteisöltä saamaa osinkoa, joka on jaettu voitosta, joka on jonkin osingonjakoa välittömästi edeltävän viiden verovuoden osalta otettu Suomessa huomioon jälkimmäisen yhteisön tuloverotuksen tasoa arvioitaessa. Näin ollen sama tulo ei voi tulla kahteen kertaan huomioon otetuksi, ensin yhden väliyhteisön osalta ja sitten saadun osingon muodossa toisen väliyhteisön osalta. Ennen vuoden 1999 lainmuutosta tällainen kohtelu oli mahdollista[59].

Vertailulaskelmassa otetaan huomioon ainoastaan ulkomaisen yhteisön asuinvaltioonsa maksamat tuloverot. Asuinvaltioksi katsotaan valtio, jossa yhtiön katsotaan verotukselli-

[57] TVL 122 §:n mukaan tappiota ei vähennetä, jos tappiovuoden aikana tai sen jälkeen yli puolet yhtiön osakkeista on vaihtanut omistajaa muun saannon kuin perinnön tai testamentin perusteella. Verotuksen toimittava verovirasto voi erityisestä syystä kuitenkin myöntää poikkeusluvan tappioiden vähentämiseen, jos se on yhtiön toiminnan jatkumisen kannalta tarpeen.
[58] KHO:n kanta vastasi valmistelutöissä otettua kantaa. Ks. HE 155/1994. Tapauksesta tarkemmin ks. Vapaavuori 2004, s. 489 ja Helminen 2004a, s. 28–38.
[59] Ks. KHO 1997:9.

sesti asuvan yhtiön rekisteröinnin, johtopaikan tai minkä tahansa muun kriteerin perusteella. Muita kuin tuloveroja ei oteta huomioon. Vertailulaskelmassa ei oteta huomioon myöskään kolmansiin valtioihin maksettuja tuloveroja, kuten väliyhteisön kolmansiin valtioihin maksamia lähdeveroja. Ulkomaisen yhteisön maksamiksi veroiksi ei katsota myöskään kolmannessa valtiossa sijaitsevan väliyhteisön kiinteän toimipaikan sijaintivaltioon maksettuja veroja.[60]

Ulkomainen yhteisö voidaan katsoa väliyhteisölain mukaiseksi väliyhteisöksi myös sellaisena vuonna, jona yhtiön tulos on ollut tappiollinen. Vaikka tappiollinen yritys ei Suomessakaan tappiovuotena maksaisi käytännössä veroa, se ei estä katsomasta, että yhteisön verotuksen tosiasiallinen taso on alle 3/5 Suomen verotuksen tasosta[61].

Väliyhteisölain 2.3 §:n 2 kohdan mukaan ulkomaisena väliyhteisönä ei pidetä myöskään:

> ”yhteisöä, jonka asuinvaltion kanssa Suomella on voimassa kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskeva sopimus, jos yhteisöä on sopimuksen mukaan pidettävä kyseisessä valtiossa asuvana ja sopimusta sovelletaan yhteisön saamaan tuloon, edellyttäen, että yhteisöt ovat kyseisessä valtiossa velvollisia suorittamaan tulostaan veroa, joka ei olennaisesti eroa verosta, jota yhteisöjen on Suomessa tulostaan suoritettava, ja että yhteisö ei ole saanut hyötyä kyseisen valtion erityisestä veronhuojennuslainsäädännöstä.”

Jotta väliyhteisölain 2.3 §:n 2 kohta soveltuu, tulee verosopimusta lisäksi soveltaa yhteisön saamaan tuloon. Esimerkiksi Suomen ja Luxemburgin välistä verosopimusta ei sovelleta Luxemburgin vuoden 1929 lain mukaisiin holdingyhtiöihin, eikä näitä yhtiöitä siten koske kyseinen rajoitus, koska kyseisten yhteisöjen verokanta on ollut väliyhteisölaissa tarkoitetulla tavalla alhainen. Lisäksi yhteisön tulee olla sen asuinvaltiossaan yleisesti verovelvollinen, jotta se voi jäädä väliyhteisölain soveltamisalan ulkopuolelle. Verovelvollisuus ratkaistaan tällöin asuinvaltion verolainsäädännön perusteella.[62]

Väliyhteisölain 2.5 § koskee Euroopan unionin ulkopuolisten verosopimusvaltioiden yhteisöjä. Säännöksen mukaan veron, jota yhteisöjen on asuinvaltiossaan tulostaan suoritettava, katsotaan VYL 2.3 §:n 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla olennaisesti eroavan verosta, jota yhteisöjen on Suomessa suoritettava, jos yhteisöt asuvat Euroopan unionin ulkopuolella ja ovat asuinvaltiossaan voimassa olevan verolainsäädännön mukaan siellä velvolli-

[60] Ks. HE 155/1994, Yleisperustelut luku 4.4: Matalan verorasituksen valtiot ja tulon laadun merkitys.
[61] Ks. KVL 1996/37.
[62] Myrsky – Linnakangas 2009, s. 323.

sia suorittamaan valtiolle tai sen osalle tulostaan veroa, jonka tosiasiallinen yhteismäärä on keskimääräisesti pienempi kuin 3/4 yhteisöjen Suomessa tulostaan tosiasiallisesti suorittaman veron määrästä[63]. Jos ulkomaisen Euroopan unionin ulkopuolella asuvan yhteisön yleinen verokanta on alle 3/4[64] Suomen verokannasta tai se on hyötynyt erityisestä veronhuojennuksesta, tutkitaan, onko yhteisön tosiasiallinen vero alle 3/5 Suomessa asuvan verotuksen tasosta täällä.

Väliyhteisölain 2.5 §:ssä todetaan, että selvyyden vuoksi valtiovarainministeriön asetuksella säädetään säännöllisin väliajoin niistä verosopimusvaltioista, joissa veron katsotaan olennaisesti eroavan verosta, jota yhteisöjen on Suomessa suoritettava[65]. Arvioinnissa otetaan huomioon muun muassa nimellinen verokanta, veropohjan laajuus ja vähennysjärjestelmä. Jos tosiasiallinen verokanta on alle 3/5 Suomen yhteisöverosta, yhtiö voi olla Suomessa väliyhteisö.

Yhteisön asuinvaltion ohella verotusoikeus voi olla asuinvaltion valtiollisilla osilla ja paikallisyhteisöillä. Arvioinnissa otetaan huomioon valtionveron ohella esimerkiksi osavaltiolle, provinssille, kantonille, kunnalle tai muulle vastaavalle valtion osalle maksetut tuloverot. Lopullinen verotus koostuu tällöin usealle eri veronsaajalle maksettavasta verosta. Erityisesti liittovaltioiden, kuten Sveitsin eri osissa voi yhteisöverotuksen yleinen taso vaihdella paljonkin. Joissakin osissa valtiota yhteisöverotus voi olla Suomen verotasoa korkeampi, kun taas toisissa osissa se voi olla huomattavasti matalampikin. Verotuksen tasoa arvioitaessa lasketaan eri veronsaajille maksettavat verot yhteen ja määritetään valtion yhteisöverotuksen tosiasiallinen yhteismäärä keskimääräisesti. Sen jälkeen tätä määrää verrataan Suomen yhteisöverotuksen tasoon. Ratkaisevaa on tarkastella valtiota kokonaisuudessaan.[66]

Yksinkertaistaen voidaan todeta, että selvitettäessä tosiasiallista verotuksen tasoa yhteisön asuinvaltiossaan todella maksamaa veroa verrataan veroon, jonka yhteisö olisi maksanut, jos se olisi asunut Suomessa. Vertailua varten yhteisön verotettava tulo lasketaan Suomen lainsäädännön mukaan ja tästä tulosta lasketaan vero, joka olisi ollut maksettava,

[63] Verotuksen taso eroaa olennaisesti Suomen yhteisöverotuksen tasosta, jos yhteisön asuinvaltion yhteisöverokanta on vuonna 2011 pienempi kuin 19,5 %.
[64] Ns. mustan listan verosopimusvaltiot.
[65] Ks. Valtiovarainministeriön asetus (541/2009) ns. mustan listan verosopimusvaltioista.
[66] Ks. Helminen 2004a, s. 30–32 ja Myrsky – Linnakangas 2009, s. 324.

jos yhteisö olisi ollut Suomessa asuva. Yhteisön asuinvaltion tuloverotuksen taso ei saa *olennaisesti* erota yhteisön tuloveron tasosta Suomessa. Ratkaisussa tulee erityisesti ottaa huomioon, että joissakin valtioissa voi lähtökohtaisesti olla Suomen yhteisöverokantaa vastaava nimellinen verokanta, mutta siitä huolimatta verotuksen taso ei vastaa Suomen verotuksen tasoa. Verotuksen tasoa arvioitaessa tuleekin tarkastella myös esimerkiksi veropohjan laajuutta ja vähennysjärjestelmää. Lisäksi aina on selvitettävä esimerkiksi se, onko yhteisö hyötynyt kotivaltiossaan erityisistä veronhuojennuksista. Vertailussa on kiinnitettävä huomiota verotuksen tosiasialliseen tasoon ja todelliseen efektiiviseen verotukseen yhteisön asuinvaltiossa.

> **KHO 16.10.2000 T 2583.** Väliyhteisölaki ei soveltunut tilanteessa, jossa suomalaisella emoyhtiöllä A:lla oli Luxemburgissa tytäryhtiö B S.A., joka oli Luxemburgissa yleisesti verovelvollinen eikä saanut hyväkseen erityisiä veronhuojennuksia. Tytäryhtiöllä oli puolestaan kiinteä toimipaikka Sveitsissä. Asiassa esitetyn selvityksen mukaan tytäryhtiön tuloverotuksen tosiasiallinen taso oli ilmeisesti alle 3/5 Suomessa asuvan yhteisön verotuksen tasosta täällä. Verotuksen matala taso johtui siitä, että Luxemburgin ja Sveitsin välisessä verosopimuksessa S.A:n kiinteästä toimipaikasta saama tulo oli menetelmäartiklan perusteella vapautettu Luxemburgin verosta.
>
> Perusteluina todettiin, ettei ulkomaisena väliyhteisönä pidetä yhteisöä, jonka asuinvaltion kanssa Suomella on kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskeva sopimus, jos yhteisöä on sopimuksen mukaan pidettävä tuossa valtiossa asuvana ja sopimusta sovelletaan yhteisön saamaan tuloon, edellyttäen, että yhteisöt siinä valtiossa ovat velvollisia suorittamaan tulostaan veroa, joka ei olennaisesti eroa yhteisöjen Suomessa tulostaan suoritettavasta verosta, eikä yhteisö ole saanut hyötyä tämän valtion erityisestä veronhuojennuslainsäädännöstä.

4.4.2. Veronhuojennusten merkitys

Vaikka kysymyksessä olisi verosopimusvaltiossa asuva yhteisö eikä kyseisen valtion yhteisöverotuksen taso keskimääräisesti eroaisi olennaisesti Suomen yhteisöverotuksen tasosta, valtiossa asuva yhteisö saattaa joutua väliyhteisölain soveltamisalan piiriin, jos yhteisö on saanut hyötyä asuinvaltionsa erityisestä veronhuojennuslainsäädännöstä. Merkitystä ei ole sillä, onko valtiossa ylipäätään tarjolla kyseisenlaisia huojennuksia. Ratkaisevaa on, onko kyseessä oleva yhtiö juuri tarkasteltavana verovuonna saanut hyväkseen erityisiä huojennuksia.[67]

Erityisellä veronhuojennuksella tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaisia asuinvaltion verolainsäädäntöön sisältyviä, tiettyjä yhteisöjä tai tiettyä toimintaa harjoittavia yhteisöjä kos-

[67] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Kaikki verosopimusvaltiot, Veronhuojennusten merkitys.

kevia tai muulla tavalla rajattuja veronhuojennuksia, jotka eivät ole yhtäläisin perustein kaikkien valtion alueella toimivien yritysten käytettävissä tai saatavilla. Ratkaisu tulee tehdä arvioimalla ensin, perustuuko veronhuojennus valtion yleisen verojärjestelmän perus- tai pääperiaatteisiin. Jollei näin ole, on kyseessä erityinen veronhuojennus. Erityisiä veronhuojennuksia ovat tietyt alueelliset tai alakohtaiset huojennukset, tiettyjä yrityksiä[68] suosivat huojennukset sekä harkinnanvaraiset hallinnolliset menettelyt. Käytännössä kysymykseen saattavat tulla esimerkiksi eri valtioiden lainsäädäntöön sisältyvät, rahoitusyhtiöitä tai koordinaatiokeskuksia koskevat erityissäännökset.[69]

Esimerkiksi Madeira (Portugali) ja Kanarian saaret (Espanja) tarjoavat alueellaan toimiville yrityksille erityisiä alueellisia veronhuojennuksia, jotka voivat johtaa väliyhteisölain soveltamiseen ja tulon verottamiseen Suomessa siitä huolimatta, että Portugalin ja Espanjan verotuksen tason katsotaan olevan Suomen yhteisöverotuksen tasoon verrattavaa. Samoin on huomattava Irlannin tarjoamat erityiset veronhuojennukset tietynlaista palvelutoimintaa harjoittaville yhteisöille sekä eräille sijoitusrahastoille. Erityisiä veronhuojennuksia tulee tarkastella verovuosikohtaisesti. Siten jonakin vuonna hyväksiluetut veronhuojennukset vaikuttavat yhteisön väliyhteisöaseman arviointiin vain siltä vuodelta.[70]

Väliyhteisölaki ei sen sijaan tule sovellettavaksi, jos huojennukset sisältyvät verosopimusvaltion yleiseen verojärjestelmään, ovat tavanomaisia ja koskevat kaikkia verovelvollisia. Näin ollen yritys voi saada hyväkseen *yleisiä huojennuksia* ilman, että tällä olisi vaikutusta väliyhteisölain soveltamiseen. Yleisiä huojennuksia ovat esimerkiksi tietyissä valtioissa (kuten Alankomaat ja Saksa) käytössä olevat myyntivoittoja koskevat yleiset huojennukset.[71] Jos kyseisissä valtioissa ei veroteta myyntivoittoja lainkaan, se ei merkitse sitä, että väliyhteisölaki pelkästään sen takia tulisi sovellettavaksi. Sama koskee kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamiseksi myönnettäviä yleisiä vapautuksia. Kriteerinä tietenkin on, että yhteisöverotuksen tosiasiallinen taso ei tällaisten etujen joh-

[68] Veronhuojennus on erityinen silloin, kun se myönnetään esimerkiksi tietyn toimialan yrityksille tai tietyllä alueella toimiville yrityksille.
[69] Ks. erityishuojennuksista HE 149/1998, Perustelut luku 1: Nykytila ja ehdotetut muutokset, Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999 ja Juusela 2001, s. 481.
[70] Ks. Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.
[71] Ks. HE 149/1998, Perustelut luku 1: Nykytila ja ehdotetut muutokset ja Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.

dosta eroa keskimäärin olennaisesti Suomen yhteisöverotuksen tasosta.[72] Erityisenä veronhuojennuksena ei pidetä myöskään esimerkiksi useassa valtiossa voimassa olevia osakkeiden luovutusvoiton verovapaussäännöksiä, jos niitä sovelletaan yleensä kaikkiin valtiossa asuviin yrityksiin[73].

Korkein hallinto-oikeus on joutunut ottamaan kantaa seuraavassa ratkaisussaan väliyhteisölain suhteeseen Suomen solmimiin verosopimuksiin ja EY-oikeuteen. Kyseisessä tapauksessa väliyhteisölakia sovellettiin coordinating centereihin Belgiassa, vaikka näissä oli oikeaa toimintaa ja henkilökuntaa. Belgiaan oli sijoittauduttu pelkästään verotuksen vuoksi. Cadbury Schweppes -ratkaisua seuranneen lakimuutoksen johdosta myös edellä mainitut konsernipankit ja coordinating centerit vapautuvat nykyisin lähtökohtaisesti lain soveltamisen piiristä.

> **KHO 2002:26.** Suomalaisen emoyhtiön Belgiassa olevaan tytäryhtiöön, johon sovellettiin sikäläisen lainsäädännön ns. koordinaatiokeskuksia (coordinator centre) koskevia säännöksiä ja joka sen vuoksi sai hyötyä Belgian erityisestä veronhuojennuslainsäädännöstä, voitiin soveltaa väliyhteisölain säännöksiä. Tytäryhtiön tulo voitiin verottaa suomalaisen emoyhtiön tulona Suomen ja Belgian välisen verosopimuksen tai EY:n perustamissopimuksen estämättä.

Yksittäistapauksessa erityisiä veronhuojennuksia saanut yhteisö voi kuitenkin osoittaa, että se on asuinvaltiossaan suorittanut yhteisöveroa, jonka taso on vähintään 3/5 Suomen yhteisöveron tasosta[74]. Tällöin väliyhteisölain 2.1 §:n pääsäännön mukaan yhteisöä ei pidetä väliyhteisönä Suomen verotuksessa.

[72] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Kaikki verosopimusvaltiot, Yleiset huojennukset.
[73] Malmgrén 2008, s. 385.
[74] Kynnysarvo 15,6 % Suomen yhteisöverokannan ollessa 26 %.

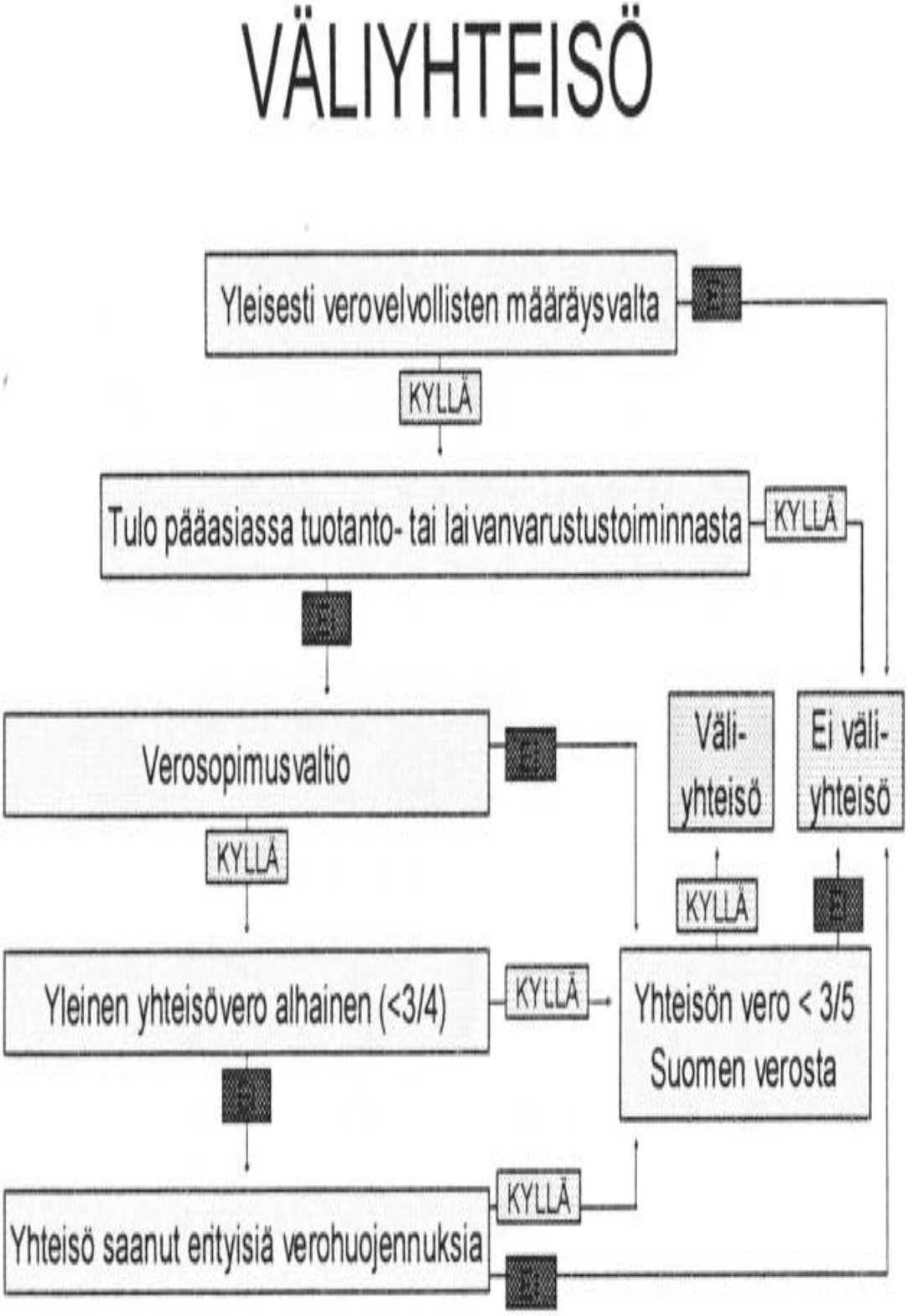

Kuvio 7: Väliyhteisö[75]

[75] Nykänen 2008, dia 66.

5. EU-, ETA- ja verosopimusvaltioissa asuvia yhteisöjä koskevat poikkeukset

5.1. Sopimus Euroopan unionin toiminnasta ja väliyhteisölainsäädäntö

Euroopan Unionin keskeinen tavoite on luoda yhteismarkkinat, joilla yritykset voivat kilpailla samoilla edellytyksillä. Näin ollen esimerkiksi suomalaisyrityksillä on myös Suomea matalamman verorasituksen valtioissa oltava sama kilpailuasema kuin tuossa valtiossa toimivilla muilla yrityksillä. Euroopan Unionin jäsenvaltioita tai muita Euroopan talousalueen valtioita ei ole perusteltua tarpeettomasti luokitella verokeitaiksi ja ulottaa väliyhteisölain soveltamista niihin. Siten väliyhteisölainsäädännön suhde EU-oikeuteen onkin mielenkiintoinen kysymys. EU:ssa on omat mekanisminsa, joilla perusteettomiin veroetuihin puututaan[1] ja verolainsäädännön sisältöä kehitetään jatkuvasti. Väliyhteisölainsäädäntöä ei pidä käyttää tässä ainoana varmistuskeinona.[2] Väliyhteisölainsäädännön ja EU-oikeuden suhteesta on olemassa sekä kansallisten tuomioistuinten että EY-tuomioistuimen päätöksiä[3]. Erityisen merkittävä ratkaisu väliyhteisösäännösten ja EU-oikeuden yhteensopivuudesta oli tuomio asiassa C-196/04, Cadbury Schweppes[4]. Kyseisessä tapauksessa oli erityisesti esillä väliyhteisölainsäännösten yhteensopivuus EY:n perustamissopimuksen[5] sijoittautumisvapaussäännösten kanssa[6].

---

[1] EU-valtioiden hallitusten edustajat ovat laatineet esimerkiksi yritysverotusta koskevat menettelysäännöt eli ns. Code of Conduct -säännökset, joiden tarkoituksena on saada jäsenvaltiot luopumaan sellaisista edullisista verosäännöksistä, joita pidetään haitallisina muiden valtioiden kannalta.

[2] Ks. Keskuskauppakamari 14.8.2007.

[3] Ks. esim. Suomessa on asiaan otettu kantaa tapauksessa KHO 2002:26 ja Ruotsissa SRN 2005-04-04. Ks. Andersson 2000, s. 214–215, jossa hän ei usko, että väliyhteisölainsäädännön voitaisiin väittää olevan ristiriidassa EY:n sijoittautumisvapauden tai syrjintäsäännösten kanssa, joskaan hän ei pidä mahdottomana, että EY-tuomioistuin katsoisi säännöksen olevan sijoittautumisvapauden vastainen. Ks. myös Wenehed 2000, s. 110 ss., Vapaavuori 2002, s. 370, Lang 2002, s. 374–379 ja Helminen 2004a, s. 36–38.

[4] Ks. myös ennakkoratkaisupyyntö asiassa C-203/05, Vodafone 2, ja määräys asiassa C-201/05, Test Claimants in the CFC and Dividend Group Litigation. Molemmissa asioissa oli kyse Ison-Britannian väliyhteisölainsäädännöstä. Asiassa C-203/05, Vodafone 2, käsitellään Ison-Britannian väliyhteisölainsäädäntöön vuonna 2001 tehtyjä muutoksia, kun taas asiassa C-196/04, Cadbury Schweppes, käsiteltiin vuoden 1996 säännöksiä. Ks. myös Meussen 2007, s. 13–18, jossa hän tarkastelee asiassa C-196/04, Cadbury Schweppes, annettua tuomiota sekä Fontana 2006b, s. 318–319, jossa tarkastellaan ennakkoratkaisupyyntöä asiassa C-203/05, Vodafone 2. EY-tuomioistuimen määräyksessä kohdassa 86 asiassa C-201/05, Test Claimants in the CFC and Dividend Group Litigation, toistettiin se, että väliyhteisösäännöksiä voidaan soveltaa vain puhtaasti keinotekoisiin järjestelyihin. Määräyksessä todetaan, että kansallisessa lainsäädännössä voi kuitenkin olla vaatimuksia, joiden tarkoituksena on selvittää väliyhteisön maahan asettautuminen ja toiminnan tosiasiallisuus, jos näistä vaatimuksista ei aiheudu liiallisia hallinnollisia velvoitteita.

[5] Nykyinen SEUT-sopimus.

[6] Ks. Andersson 2000, s. 215, jossa hän mainitsee EY-tuomioistuimen päätöksen asiassa C-264/96, ICI, jossa kyse oli siitä, oliko Ison-Britannian lainsäädäntö EY:n perustamissopimuksen sijoittautumisvapauden

Väliyhteisölainsäädäntö saattaa rajoittaa emoyhtiön mahdollisuuksia etabloitua[7] ulkomaille. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin antoi 12.9.2006 päätöksen asiassa C-196/04 (Cadbury Schweppes), jossa arvioitiin Ison-Britannian väliyhteisölainsäädännön yhteisöoikeuden mukaisuutta. Tapauksessa oli kyse Irlannissa sijaitsevan tytäryhtiön saaman tulon verottamisesta Isossa-Britanniassa sijaitsevan emoyhtiön verotettavana tulona. Ison-Britannian tuomioistuin kysyi ennakkoratkaisupyynnössään, ovatko EY 43, EY 49 ja EY 56 artikla[8] esteenä senkaltaiselle kansalliselle verolainsäädännölle, josta pääasiassa on kyse ja jonka mukaan emoyhtiö voidaan tietyin edellytyksin määrätä maksamaan veroa ulkomaisen väliyhteisön toteuttamista voitoista[9].

EY-tuomioistuimen tuomion perusteella tämä tytäryhtiön tulo ei saa olla emoyhtiön kotivaltiossa verotettavaa tuloa, jos tytäryhtiö on todellisuudessa sijoittautunut Irlantiin ja yhtiö harjoittaa siellä aitoa taloudellista toimintaa, vaikka tytäryhtiön perustamisen taustalla olisikin pelkästään verotuksellisia syitä. Asiassa annetun ratkaisun perusteella väliyhteisölainsäädäntöä ei voida soveltaa Euroopan talousalueella, jos väliyhteisön harjoittama toiminta täyttää aidon ja tosiasiallisen taloudellisen toiminnan tunnusmerkit. Ison-Britannian lainsäädännön todettiin näin ollen olevan sijoittautumisvapautta koskevan EY

---

vastainen, koska tietyn tyyppinen konsernin tappiontasaus (consortium relief) oli mahdollinen vain, jos tytäryhtiöt kokonaan tai pääasiassa asuivat Isossa-Britanniassa. Kyse ei siis ollut varsinaisesti väliyhteisölainsäädännöstä. Päätöksen perusteella Ison-Britannian säännös oli sijoittautumisvapauden vastainen.

[7] Kyseinen termi tarkoittaa asettautumista tai vakiintumista uudelle markkina-alueelle.

[8] Nykyisin SEUT 49 (sijoittautumisvapaus), SEUT 56 (palvelujen vapaa liikkuvuus) ja SEUT 63 (pääoman vapaa liikkuvuus) artikla.

[9] Asiassa EY-tuomioistuin otti kantaa siihen, voidaanko Isossa-Britanniassa voimassa olevaa väliyhteisölainsäädäntöä soveltaa vai onko se EY:n perustamissopimuksen sijoittautumisvapauden, palveluiden vapaan tarjonnan tai pääoman vapaan liikkuvuuden vastaista. Ks. Wenehed 2000, s. 112, jossa hän toteaa, että väliyhteisölainsäädäntö voi olla ristiriidassa EY:n perustamissopimuksen 12 artiklan syrjintäkieltosäännöksen, 43 ja 48 artiklojen sijoittautumisoikeuden ja 56 artiklan pääoman vapaan liikkuvuuden kanssa. Wenehed viittaa EY-tuomioistuimen aikaisemmin sijoittautumisvapaudesta antamiin päätöksiin asioissa C-81/87, Daily Mail; C-264/96, ICI ja C-200/98, A AB, Y AB. Wenehed mainitsee, että väliyhteisölainsäädännössä tytäryhtiön kotivaltiolla on samalla tavalla merkitystä kuin tapauksissa ICI ja A AB, Y AB, jossa tytäryhtiön asuinvaltio vaikutti tappiontasaukseen ja konserniavustuksen maksamiseen. Wenehed toteaa myös, että väliyhteisölainsäädäntö on pääoman vapaan liikkuvuuden este, jos se on sijoittautumisvapauden este. Sijoittautumisoikeus liittyy välittömästi pääoman vapaaseen liikkuvuuteen. Pääoman vapaan liikkuvuuden este ei kuitenkaan välttämättä ole sijoittautumisvapauden este. Sijoittautumisvapautta loukkaavan säännöksen ristiriitaa pääoman vapaan liikkuvuuden kanssa ei ole tarpeen selvittää. Tällöin ei myöskään tarvitse selvittää, onko pääoman vapaan liikkuvuuden rajoittaminen oikeutettua esimerkiksi perustamissopimuksen 58 artiklan perusteella. Ks. myös Meussen 2007, s. 15, jossa hän toteaa, että asiaa tarkastellaan vain vallitsevan perusvapauden näkökulmasta. Asiassa C-196/04, Cadbury Schweppes, vallitsevana vapautena on kohdan 31 mukaan sijoittautumisvapaus, koska omistajalla on selvä vaikutusvalta yhtiön päätöksiin ja mahdollisuus määrätä yhtiön toiminnasta. Samoin myös KOM(2007) 785 lopullinen, s. 8. Vrt. asiassa C-298/05, Columbus Container Services, annettua tuomiota. Asiassa oli kyse Saksan niin sanotusta switch over -säännöistä, joiden mukaan Saksa saattaa tietyissä tilanteissa muuttaa ulkomaisen kiinteän toimipaikan kaksinkertaisen verotuksen poistamisen vapautusmenetelmästä hyvitysmenetelmään. Asiassa tutkittiin Saksan säännöksen sijoittautumisvapauden ja pääoman vapaan liikkuvuuden mukaisuus ja katsottiin, että säännös ei ole ristiriidassa EY:n perustamissopimuksen kanssa.

43 artiklan vastainen. Ison-Britannian väliyhteisölainsäädännöllä oli tuomion antamisajankohtana monia kytköksiä Suomen nykyiseen väliyhteisölainsäädäntöön, joten Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiolla oli vaikutuksia myös Suomen väliyhteisölain soveltamiseen.[10]

Tarkastelematta sen enempää tuomion yksityiskohtia[11] ratkaisusta voidaan vetää seuraavat johtopäätökset. Ensinnäkin on ilmeistä, että väliyhteisölainsäädäntö sellaisena kuin se Isossa-Britanniassa oli voimassa, on perustamissopimuksen turvaaman sijoittautumisvapauden vastainen rajoittaessaan yhtiöiden sijoittautumista EU:n alueelle. Siitä huolimatta EY-tuomioistuin totesi, että tämän kaltainen rajoitus on lähtökohtaisesti perusteltavissa yleistä etua koskevista pakottavista syistä. Tällaisena yleistä etua koskevana syynä pidetään muun muassa veronkierron estämistä[12]. Kyseisessä tapauksessa tuomioistuin ei kuitenkaan katsonut Ison-Britannian lainsäädännön olevan suhteellisuusperiaatteen mukainen keino tämän hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi, vaan keino oli ylimitoitettu[13].

Tuomionsa perusteluissa EY-tuomioistuin totesi, että sijoittautumisen käsite merkitsee pysyväisluonteista taloudellisen toiminnan tosiasiallista harjoittamista jäsenvaltiossa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta käsin[14]. Tämän lisäksi tuomioistuimen mukaan väliyhteisöjä koskevan lainsäädännön yhteensoveltuvuus yhteisöoikeuden kanssa edellyttää, että lakia ei sovelleta, jos ulkomaisen väliyhteisön perustamisella on verotuksellisten syiden olemassaolosta huolimatta taloudellinen todellisuuspohja[15]. EY-tuomioistuimen antaman ratkaisun mukaan todellisen asettautumisen, jonka tavoitteena on taloudellisen toiminnan tosiasiallinen harjoittaminen jäsenvaltiossa, on nojauduttava objektiivisiin ja ulkopuolisten tarkastettavissa oleviin tekijöihin, erityisesti väliyhteisön fyysisen olemassaolon tasoon toimitilojen, henkilöstön ja kaluston osalta[16].

---

[10] Ks. C-196/04, Cadbury Schweppes.
[11] Tapauksen tarkempi selostus, kommentointia ja vaikutuksia ks. esim. Urpilainen 2008, s. 536–549 tai Kanervo 2006, s. 542–546.
[12] Ks. oikeuttamisperusteista Fontana 2006b, s. 323–329.
[13] Ks. Wenehed 2000, s. 119–127, jossa hän käsittelee oikeuttamisperusteita. Wenehed mainitsee, että EY-tuomioistuin on hyväksynyt käytännössä suhteellisuusperiaatteen oikeuttamisperusteeksi. Hän katsoo, että objektiivisesti perusteltavat väliyhteisösäännökset voitaisiin hyväksyä, kun ne kohdistuvat veronkierron rajoittamiseen ja toimiin, joilla ei ole liiketoiminnallisia perusteita. Ks. oikeuttamisperusteista asiassa C-196/04, Cadbury Schweppes, Penttilä 2006, s. 132–133.
[14] Ks. tuomion 54 kohta.
[15] Ks. tuomion 65 kohta.
[16] Ks. tuomion 67 kohta.

Tässä yhteydessä on syytä korostaa, että näillä kriteereillä tuomioistuin ei arvioinut pelkästään yhtiön harjoittaman toiminnan luonnetta vaan erityisesti väliyhteisön asettautumisen todellisuutta. Arvioitaessa sijoittautumisoikeutta koskevan SEUT 49 artiklan soveltuvuutta on syytä huomioida, että sijoittautumisvapauden käyttäminen, johon verovelvollinen ensisijaisesti vetoaa väliyhteisölain soveltamisen kyseenalaistaessaan, edellyttää todellista asettautumista jäsenvaltioon. Tämä on perusteltua, sillä ei kai kukaan voi vedota sijoittautumisvapauteensa ellei tosiasiassa myös käytä tätä vapauttaan.[17]

EY-tuomioistuimen näkemyksen perusteella siltä osin kuin edellä mainittujen tekijöiden tutkiminen johtaa toteamukseen, että väliyhteisö on asettautunut jäsenvaltioon fiktiivisesti harjoittamatta toimintaa sen alueella vaan toisesta valtiosta käsin, väliyhteisön perustaminen on katsottava puhtaasti keinotekoiseksi järjestelyksi.[18]

5.2. Poikkeusten syyt

5.2.1. Vapaa sijoittautumisoikeus ja sitä koskevat rajoitukset

Väliyhteisölaki ei pääsääntöisesti sovellu verosopimusvaltioissa asuviin yhteisöihin, riippumatta siitä, millaista toimintaa ne harjoittavat, ja siitä, että niiden verotuksen tosiasiallinen taso saattaa olla alle 3/5 Suomessa olevan yhteisön verotuksen tasosta. Käytännössä tämä perustuu siihen, että verosopimusvaltioissa verotuksen taso usein vastaa Suomen verotuksen tasoa, jolloin ei voida lähteä liikkeelle ajatuksesta, että kyseiseen valtioon perustettaisiin yhtiöitä pääasiassa veronvälttämistarkoituksessa.[19] Väliyhteisöverotus saattaa olla myös verosopimusten kannalta usein kyseenalaista[20]. EU- ja ETA-valtioiden osalta verotus ei saa myöskään johtaa SEUT- tai ETA-sopimuksen vastaiseen vapaan sijoittautumisoikeuden rajoittamiseen[21].

---

[17] Ks. Karhu 2009, s. 179.

[18] Ks. tuomion 68 kohta. Tuomion 64 kohdassa lähdettiin siitä, että toimintaa toisessa jäsenvaltiossa voidaan pitää puhtaasti keinotekoisena, jos seuraavat tekijät toteutuvat: 1) subjektiivinen tekijä eli tahto saada verotuksellinen etu ja 2) objektiivisia ulkopuolisten tarkasteltavissa olevia väliyhteisön fyysisen olemassaolon tunnusmerkkejä ei ole saavutettu. Ks. lisää puhtaasti keinotekoisesta järjestelystä myös tapauksessa C-341/04 Eurofood IFSC, kohdat 34 ja 35.

[19] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, ETA- ja verosopimusvaltioita koskevat poikkeukset, poikkeusten syyt.

[20] Ks. Vapaavuori 2003a, s. 76–83, Vapaavuori 2003b, s. 399–410, Helminen 2004a, s. 36–38 ja 2004b, s. 204–214. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan ristiriitaa verosopimusten kanssa ei kuitenkaan ole. Ks. KHO 2002:26 ja Vapaavuori 2002, s. 363–370.

[21] Ks. C-196/04 Cadbury Schweppes, Liede – Kuivasto 2006, s. 90–93, Kanervo 2001a, s. 308–312, 2001b, s. 423–427 ja 2006, s. 542–546, Arnold – Dibout 2001, s. 81–88, Wenehed 2000, s. 93–127, Andersson

Sijoittautumisella tarkoitetaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa pysyvästi harjoitettavaa itsenäistä taloudellista toimintaa[22]. SEUT-sopimuksen sijoittautumisvapaussäännöstö pakottaa valtiot miettimään, missä tilanteissa väliyhteisölainsäädäntöä voidaan soveltaa ETA-valtioissa. Säännös ei saa asettaa estettä toiminnan laajentamiselle ulkomaille. Valtioiden edun mukaista ei ole estää liiketoiminnan harjoittamista, koska tällainen rajoitus tarkoittaa usein lopulta myös verotulojen pienentymistä ja konsernien omistusrakenteiden muutoksia. Tämä periaate soveltuu myös toimintaan muualla kuin ETA-valtioissa.[23]

Vapaata sijoittautumisoikeutta koskevat nykyisin SEUT 49–55 artiklat[24]. Keskeisin näistä artikloista on SEUT 49 artikla, jolla on välitön oikeusvaikutus[25]. SEUT 49 artiklassa määritellään, mitä tarkoitetaan vapaalla sijoittautumisoikeudella. Artiklassa todetaan, että jäljempänä olevien määräysten mukaisesti kielletään rajoitukset, jotka koskevat jäsenvaltion kansalaisen vapautta sijoittautua toisen jäsenvaltion alueelle. Artiklassa myös kielletään rajoitukset, jotka estävät jäsenvaltion alueelle sijoittautuneita jäsenvaltion kansalaisia perustamasta kauppaedustajan liikkeitä, sivuliikkeitä ja tytäryhtiöitä.

Lisäksi artiklan mukaan, jollei pääomia koskevan luvun määräyksistä muuta johdu, sijoittautumisvapauteen kuuluu oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia sekä oikeus perustaa ja johtaa yrityksiä, erityisesti 54 artiklan[26] toisessa kohdassa tarkoitettuja yhtiöitä, niillä edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen kansalaisia.

On siis selvää, että väliyhteisöverotus ei ole hyväksyttävää toisissa EU- tai ETA-valtioissa asuvien väliyhteisöjen tapauksessa pelkästään sillä perusteella, että kyseisen jäsenvaltion verotus on Suomen verotusta alhaisempi. Vapaan sijoittautumisoikeuden periaate takaa EU-kansalaisille mahdollisuuden vapaasti sijoittautua verotuksellisesti

---

2000, s. 207–216, Carlberg 2000, s. 217–234, Vapaavuori 1998, s. 54–57 ja 2002, s. 363–370, Dahlberg 2000, s. 308–313, Juusela – Walden 2002, s. 75–76, OECD 1987, s. 70–72 ja OECD:n malliverosopimuksen 1 artiklan kommentaarin 23 ja 26 kappaleet, Helminen 1999, s. 211–212, 2004a, s. 36–38, 2004b, s. 214–218, 2005, s. 117–123 ja 2010, s. 130–132, Malmgren 2008, s. 370–435 ja Sivonen 2005, s. 76–81.

[22] Raitio 2010, s. 537.

[23] Malmgrén 2008, s. 435.

[24] Vastaavat entiset EY 43–48 ja 294 artiklat.

[25] Ks. C-2/74 Reyners.

[26] SEUT 54 artikla: Jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustetut yhtiöt, joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on unionin alueella, rinnastetaan tämän luvun määräyksiä sovellettaessa luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia. Yhtiöillä tarkoitetaan siviili- ja kauppaoikeudellisia yhtiöitä, osuustoiminnallisia yhtiöitä sekä muita julkis- tai yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä, lukuun ottamatta niitä, jotka eivät tavoittele voittoa.

edullisimpaan valtioon. Suomella ei ole oikeutta verotuksellaan poistaa sitä etua, jonka tytäryhtiö saa toisen jäsenvaltion alhaisemmasta verotuksesta, verottamalla ankarammin Suomessa asuvaa emoyhtiötä.[27] Sijoittautumisoikeudesta voidaan kuitenkin poiketa esimerkiksi yleiseen etuun liittyvien pakottavien vaatimusten tai syiden nojalla, mikä tarkemmin täsmentyy EY-tuomioistuimen oikeuskäytännöllä[28].

Tuloverolain säännökset voivat olla avoimesti ja peitellysti syrjivän ohella sellaisia, että niiden soveltaminen johtaa perusvapauksien syrjimättömään rajoittamiseen. Erityyppisiin syrjintätilanteisiin sovelletaan erilaisia oikeuttamisperusteita[29]. Avoimesti syrjivien[30] säännöksien oikeutus voidaan vain rajoitetusti perustaa SEUT-sopimuksen 36 artiklassa eksplisiittisesti mainituilla pakottavan yleisen edun mukaisilla syillä, kuten *yleisen järjestyksen, turvallisuuden tai terveyden nojalla.* Oikeuttaminen lienee mahdollista ainoastaan poikkeustapauksissa, koska avoimesti syrjiviä tuloverolain säännöksiä ei ole EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä kertaakaan hyväksytty.[31]

Peitellysti syrjiviä säännöksiä ja perusvapauksien syrjimätöntä rajoittamista voidaan oikeuttaa, mikäli määrätyt kriteerit ovat olemassa[32]. EY-tuomioistuin on oikeuskäytännössään luonut kohtuullisuusperiaatetta koskevan *ns. rule of reason -testin*, jonka mukaan epäsuora syrjintä[33], joka sinänsä on tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen vastaista, saattaa olla oikeutettua[34]. Jäsenvaltiot ovat usein esittäneet EY-tuomioistuimessa väitteen siitä, että lähtökohtaisesti sisämarkkinavapautta rajoittava verotuksellinen toimenpide on kuitenkin unionioikeuden mukainen, koska se tähtää esimerkiksi veron kiertämisen estämiseen. EY-tuomioistuimen asettamien yleisten edellytysten mukaan tällainen sisämarkkinavapauksia rajoittava toimenpide voi muodostaa hyväksyt-

[27] Ks. Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, ETA- ja verosopimusvaltioita koskevat poikkeukset, poikkeusten syyt ja C-196/04 Cadbury Schweppes. Ks. myös esimerkiksi C-364/01 Barbier, C-212/97 Centros ja C-167/01 Inspire Art. Vanhassa tapauksessa KHO 2002:26 korkein hallinto-oikeus ei ottanut EY:n perustamissopimuksen vaatimuksia riittävästi huomioon; ks. tapauksesta myös Helminen 2003, s. 40–41.
[28] Raitio 2010, s. 538–539.
[29] EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössään luomia ja perustamissopimukseen kuulumattomia oikeuttamisperusteita kutsutaan ”rule-of-reason” -oikeuttamisperusteiksi. Ks. Äimä 2003, s. 15.
[30] Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan avointa kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää on toisen jäsenvaltion kansalaisen kohteleminen avoimesti eri tavalla kansalaisuuden perusteella. Ks. esim. tapaukset C-311/97 Royal Bank of Scotland ja C-270/83 Avoir fiscal.
[31] Äimä 2003, s. 198–210.
[32] Ks. Äimä 2003, s. 209.
[33] Epäsuora syrjintä on todettu EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä kielletyksi. Epäsuoralla syrjinnällä tarkoitetaan tilannetta, jossa muodollisesti neutraalit säännökset asettavat toisten jäsenvaltioiden kansalaiset tosiasiassa eriarvoiseen asemaan. Syrjintäkiellosta tarkemmin ks. Vapaavuori 2003a, s. 218–267.
[34] Oikeuttamisperuste on saanut muotoilunsa erityisesti asioissa C-264/96 ICI, C-324/00 Lankhorst-Hohorst sekä C-436/00 X ja Y.

tävän oikeuttamisperusteen *rule of reason -testin mukaisesti vain*, jos sääntelyä sovelletaan syrjimättömällä tavalla, sitä voidaan perustella yleiseen etuun liittyvällä pakottavilla syillä, sääntely on omiaan takaamaan sillä tavoitellun päämäärän toteuttamisen, eikä se mene suhteellisuusperiaatteen[35] mukaisesti pidemmälle kuin on tarpeellista kyseisen päämäärän toteuttamiseksi.[36]

Työntekijöiden, palveluiden ja pääoman vapaata liikkumisoikeutta sekä sijoittautumisvapautta koskevassa EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä peitellysti syrjivää tuloverolainsäädäntöä on oikeutettu monilla perusteilla. Sijoittautumisvapauteen liittyvät tapaukset kytkeytyvät varsin usein muihin edellä mainittuihin sisämarkkinoiden perusvapauksiin, etenkin palveluiden ja pääoman vapaaseen liikkuvuuteen[37]. Jäsenvaltiot käyttävät yleisesti samanlaisia oikeuttamisperusteita, joista keskeisin on verojärjestelmän sisäisen yhtenäisyyden peruste. Muita yleisiä perusteita ovat verolainsäädännön harmonisoinnin tarve, korvaavat veroedut, verotusvallan tasapainoinen jakautuminen, tehokkaan verovalvonnan vaatimus ja veronkierron estäminen, taloudelliset tavoitteet sekä hallinnolliset syyt. Jäsenvaltiot ovat vedonneet myös moniin muihin oikeuttamisperusteisiin, joista vain osa on menestynyt EY-tuomioistuimessa. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan puhtaasti taloudellista tavoitetta ei kuitenkaan voida pitää yleisen edun mukaisena pakottavana syynä, jolla voitaisiin oikeuttaa syrjivä verolainsäädäntö[38]. Jäsenvaltion veropohjan säilyttäminen tai verotulojen pienenemisen estäminen tai hallinnolliset syyt eivät myöskään ole perustamissopimuksen mukaisia hyväksyttäviä oikeuttamisperusteita. Merkittävin osa EY-tuomioistuimen ratkaisemista asioista on päättynyt verovelvollisen eduksi, mutta tietyissä tilanteissa on hyväksytty myös jäsenvaltioiden esittämiä syrjivän lainsäädännön oikeuttamisperusteita.[39]

Unionilainsäädäntöön ei sisälly eikä siitä ole helposti johdettavissa yleistä veron kiertämisen määritelmää, vaikka verotusta koskevissa direktiiveissä on sinänsä tyypillisesti viitattu jäsenvaltioiden toimivaltaan estää väärinkäytöksiä. Veron kiertämistä tarkoittavat artiklat ovat sinänsä tyhjiä lukuun ottamatta yritysjärjestelydirektiivin 11 artiklaa[40]. Näis-

[35] Suhteellisuusperiaatteesta ks. Vapaavuori 2003a, s. 90.
[36] Ks. esim. asia C-436/00 X ja Y, kohta 49, Urpilainen 2008, s. 538 sekä Dahlberg 2005b, s. 114–124.
[37] Raitio 2010, s. 496.
[38] Ks. C-35/98 Verkooijen, kohdat 47–48 ja C-484/93 Svensson-Gustavsson, kohta 15.
[39] Ks. Äimä 2003, s. 198–210.
[40] Tuloveron kannalta tärkein on yritysjärjestelydirektiivin 11(1) artiklassa, joka sisältää varsinaisen veron kiertämistä estävän säännöksen.

sä puitteissa veron kiertämistä koskevien määritelmien muotoilu on ollut sidoksissa lähtökohtaisesti EY:n perustamissopimuksen vapaata liikkuvuutta koskevien määräysten tulkintaan. Välitöntä verotusta koskevassa EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä veron kiertämistä on arvioitu kahden erilaisen, mutta tiivisti toisiinsa linkittyvän käsitteistön avulla, yhtäältä edellä mainitun rule of reason -testin mukaisena oikeuttamisperusteena ja toisaalta seuraavassa esitettävän oikeuksien väärinkäytön kiellon sovelluksena.[41]

Oikeuksien väärinkäytön kielto on kehittynyt EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä pitkälti muiden asiaryhmien kuin verotuksen kautta ja se on mainittu myös muun muassa EU:n perusoikeuskirjan 54 artiklassa. EY-tuomioistuin vältti pitkään väärinkäytön kiellon tyypittelemistä, mutta on vihdoin uudemmassa oikeuskäytännössään luonnehtinut sitä *yleiseksi unionioikeudelliseksi periaatteeksi*[42]. Periaatteen sisältönä on se, ettei unionilainsäädännön soveltamisalaa saada laajentaa toimiin, joiden tarkoituksena on ainoastaan yhteisön lainsäädännössä säädettyjen etujen väärinkäyttäminen[43]. Oikeuksien väärinkäytön kiellon vastaista voi määrättyjen edellytysten täyttyessä olla muun muassa pyrkimys välttyä kansallisen verolainsäädännön soveltamiselta. Veron kiertämisen estämisen näkökulmasta kiellon merkitystä rajaa kuitenkin vakiintunut tulkinta, jonka mukaan väärinkäytön arvioinnissa on huomioitava unionioikeudella tavoitellut päämäärät[44]. Perustamissopimuksen taloudellisten perusvapauksien ja niitä turvaavien syrjintä- ja rajoituskieltojen lähtökohtaisena tavoitteena on kannustaa rajat ylittävään toimintaan, eikä esimerkiksi hyötymistä toisen jäsenvaltion kevyemmästä verotuksesta voida sellaisenaan pitää oikeuksien väärinkäyttönä[45]. Jäsenvaltiot eivät pääsääntöisesti voi kaventaa taloudellisten perusvapauksien suojaa esimerkiksi verokertymiin liittyvien fiskaalisten syiden nojalla, vaan oikeuksien väärinkäytön kiellon soveltamisalalle tullaan vain, mikäli yksityinen vetoaa taloudellisiin perusvapauksiinsa tavalla, jolla ei ole todellista sisältöä.[46]

Veron välttäminen, veropetokset, rahanpesu ja muut vastaavat toimenpiteet eivät ole yhteisöjen oikeusjärjestyksen suojaamia. Mikäli jäsenvaltion kansalaisten ainoana tavoitteena on välttyä kansallisen lainsäädännön soveltamisesta käyttämällä väärin perustamissopimuksen mukaisia oikeuksiaan, jäsenvaltioilla on oikeus estää tällaiset väärinkäytökset.

[41] Ks. Urpilainen 2008, s. 537.
[42] Ks. asia C-321/05 Kofoed, kohta 38.
[43] Ks. 212/97 Centros, kohta 24.
[44] C-212/97 Centros, kohta 25.
[45] C-196/04 Cadbury Schweppes, kohta 38 ja C-294/97 Eurowings, kohta 44.
[46] Ks. Urpilainen 2008, s. 538.

Ennen toimenpiteisiin ryhtymistä tulee kuitenkin arvioida, onko kyseinen toiminta yhteisön päämäärien mukaista vai niiden väärinkäyttöä. Arvioinnissa on otettava huomioon, että on täysin hyväksyttävää saavuttaa verosuunnitteluetuja rajat ylittävällä toiminnalla[47]. Jäsenvaltion veroviranomaisilla saattaa sen sijaan olla oikeus puuttua täysin keinotekoisiin järjestelyihin, joihin ei liity liiketaloudellisia perusteita[48].[49]

5.2.2. Puhtaasti keinotekoiset järjestelyt

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen mukaan henkilö, jonka tilanteeseen muuten sovellettaisiin yhteisön oikeutta, voi menettää yhteisön lainsäädäntöön perustuvat oikeutensa, jos hän yrittää käyttää niitä väärin. Kyseiset tapaukset ovat poikkeuksellisia: väärinkäytöstä on kyse ainoastaan silloin, kun yhteisön säännöstön tavoitetta ei saavuteta, vaikka säännöstön edellytyksiä on muodollisesti noudatettu, ja tietty etuus halutaan saada luomalla keinotekoisesti sen saamiseen tarvittavat edellytykset[50].

Välitöntä verotusta koskevassa oikeuskäytännössään EY-tuomioistuin on myös todennut, että veronkierron tai väärinkäytön ehkäisemisen tarvetta voidaan pitää yleisen edun mukaisena pakottavana syynä, jolla voidaan perustella perusvapauksien rajoittamista[51]. Komission tiedonannon mukaan veronkierron käsite rajoitetaan kuitenkin täysin keinotekoisiin järjestelyihin, joilla pyritään kiertämään asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön vaikutusta. Ollakseen laillisia kansallisten verosääntöjen on oltava oikeasuhteisia ja niiden erityisenä tavoitteena on oltava *täysin keinotekoisten järjestelyjen* ehkäiseminen.[52] Välittömässä verotuksessa kriteeri puhtaasti keinotekoinen järjestely kuuluu keskeisiin jäsenvaltion toimivaltaa rajaaviin perusteisiin ja muodostaa samalla tärkeän osan veron kiertämistä koskevasta doktriinista unionioikeudessa[53]. EY-tuomioistuimen välitöntä verotusta koskevan oikeuskäytännön keskeisen osan muodostaa perustelulausuma, jonka mukaan jäsenvaltion pyrkimys torjua veron kiertämistä voi oikeuttaa ainoastaan sellaisia sisämarkkinavapauksien toteutumista haittaavia toimenpiteitä, joiden erityisenä tavoittee-

[47] Ks. C-212/97 Centros, kohdat 25–27.
[48] Asian C-260/96 ICI, kohdassa 26 todetaan, ettei tytäryhtiön perustamiseen toiseen jäsenvaltioon välttämättä liity veron välttämistarkoitusta. Ks. Terra – Wattel 2001, s. 398, joiden mukaan Yhteisön oikeuden väärinkäyttönä pidettäneen vain keinotekoisia järjestelyitä.
[49] Ks. Äimä 2003, s. 206.
[50] Ks. C-110/99 Emsland-Stärke, 52 ja 53 kohta, ja C-255/02 Halifax, 74 ja 75 kohta.
[51] Esimerkiksi asia C-324/00 Lankhorst-Hohorst, 37 kohta.
[52] KOM(2007) 785 lopullinen, s. 3.
[53] Urpilainen 2008, s. 549.

na on sulkea veroetuuksien ulkopuolelle puhtaasti keinotekoiset järjestelyt, joilla pyritään kiertämään jäsenvaltioiden verolainsäädäntöä.[54]

Tullakseen hyväksytyksi veron kiertämisen estämiseen liittyvän oikeuttamisperusteen alaisuudessa on taloudellisia perusvapauksia rajoittavan sääntelyn periaatteessa aina mahdollistettava verovelvollisten toimenpiteiden tapauskohtainen arviointi. Tähän sisältyy myös verovelvollisen tosiasiallinen mahdollisuus esittää vastanäyttöä toimiensa liiketaloudellisista syistä siten, ettei jouduta noudattamaan liiallisia hallinnollisia velvoitteita.[55] Komission tiedonannossa todetaan, että vastauksena jäsenvaltioiden esittämiin väitteisiin EY-tuomioistuin on yksilöinyt useita tekijöitä, jotka eivät sinänsä edusta väärinkäytöksiä eli täysin keinotekoisia järjestelyjä. Tuomioistuimen mielestä ei esimerkiksi voida katsoa, että tytäryhtiön perustaminen toiseen jäsenvaltioon itsessään saisi aikaan veronkiertoa[56]. Verovelvollinen olisi yhtä hyvin voinut toteuttaa sivutoimipaikan toisessa jäsenvaltiossa toteuttamat toiminnot kotijäsenvaltionsa alueelta. Tämä ei pelkästään oikeuttaisi päättelemään, että kyse on täysin keinotekoisesta järjestelystä[57]. Komission tiedonannon mukaan tuomioistuin on myös nimenomaan vahvistanut olevan täysin laillista, että veronäkökohdat otetaan huomioon päätettäessä tytäryhtiön sijoituspaikasta[58]. Ensisijaisena tarkoituksena oman verotaakan minimoiminen on sinänsä pätevä kaupallinen peruste, jos järjestelyt, joihin on ryhdytty tämän tavoitteen saavuttamiseksi, eivät johda keinotekoisiin voitonsiirtoihin. Tiedonannon mukaan, jos verovelvolliset eivät ole ryhtyneet väärinkäytöksiin, jäsenvaltiot eivät voi estää liikkumisvapauteen liittyvien oikeuksien käyttöä vain sillä perusteella, että verotasot ovat muissa jäsenvaltioissa alhaisempia[59]. Tämä koskee myös muiden jäsenvaltioiden verojärjestelmissä olevia edullisia erityisjärjestelyjä[60].[61]

Komissio toteaa myös tiedonannossaan, että ollakseen aiheellisia väärinkäytön vastaisten sääntöjen on rajoituttava tilanteisiin, joissa on toinenkin väärinkäyttöön liittyvä tekijä. EY-tuomioistuin on antanut tarkempaa ohjeistusta oikeuskäytännössään niistä perusteista,

[54] Keskeisestä oikeuskäytännöstä ks. C-264/96 ICI, C-324/00 Lankhorst-Hohorst sekä C-436/00 X ja Y.
[55] Ks. C-524/04 Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation.
[56] C-264/96 ICI, 26 kohta.
[57] C-196/04 Cadbury Schweppes, 69 kohta.
[58] C-196/04 Cadbury Schweppes, 37 kohta.
[59] C-294/97 Eurowings, 44 kohta.
[60] C-196/04 Cadbury Schweppes, 36–38 kohta.
[61] KOM(2007) 785 lopullinen, s. 3–4.

joilla väärinkäytökset eli täysin keinotekoiset järjestelyt voidaan tunnistaa.[62] Perustuen ja tukeutuen aikaisempaan oikeuskäytäntöön Cadbury Schweppes -tapauksen ratkaisussa tuomioistuin joutui antamaan vastauksen kysymykseen, mitä ymmärretään sanonnalla ”täysin keinotekoiset järjestelyt”[63]. On syytä huomata, että EY-tuomioistuin lähtee argumentaatiossaan siitä, että toimintoja, joita suoritetaan emoyhtiön sijaintimaassa, ei saa keinotekoisesti yrittää siirtää verotettavaksi toiseen jäsenvaltioon. Lähtökohtaisesti, jos toimintoja siirretään, vaikkakin yksinomaan verotuksellisista syistä, väliyhteisösäännöstöjä ei saa soveltaa. Väliyhteisön sijaintimaan alhaisen verotuksen tasolla ei ole merkitystä.[64]

Jos tytäryhtiö on todellisuudessa asettautunut jäsenvaltioon ja tosiasiallisesti harjoittaa siellä taloudellista toimintaa, ei kyseessä ole täysin keinotekoinen järjestely ja näin ollen väliyhteisölainsäädäntöä ei voida soveltaa. EY-tuomioistuin antaa tietyt rajat, mitä edellä olevalla lauseella tulisi ymmärtää:

1) jos väliyhteisö on asettautunut jäsenvaltioon fiktiivisesti harjoittamatta tosiasiallisesti taloudellista toimintaa sen alueella, tämän ulkomaisen väliyhteisön perustamisen on katsottava pitävän sisällään täysin keinotekoisen järjestelyn tunnusmerkit; näin erityisesti ”postilaatikkona” tai ”bulvaanina” toimivan tytäryhtiön osalta;
2) täysin keinotekoisia ovat järjestelyt, joissa väliyhteisön perustaminen ei heijasta (vastaa) taloudellista todellisuutta (ei ole sidoksissa taloudelliseen todellisuuteen);[65]
3) riittävän olemassaolon tulee sitoutumattoman osapuolen todentaa muun muassa tytäryhtiön toimitilasta, henkilöstöstä tai kalustosta[66].

Kaikki tämä liittyy siihen, missä maassa yhtiön toimintoja suoritetaan, missä on yhtiön johtopaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka. On selvää, jos tytäryhtiön päätoimipaikka ja sääntömääräinen kotipaikka ovat samassa valtiossa, toinen jäsenvaltio ei voi omaa väliyhteisölainsäädäntöään soveltaa maassaan sijaitsevaan emoyhtiöön. Siitä huolimatta,

[62] KOM(2007) 785 lopullinen, s. 4.
[63] Ks. tapaus C-264/96 ICI, kappale 26.
[64] Ks. Kanervo 2006, s. 544–545.
[65] Tämä on sanottu Cadbury Schweppes -ratkaisun kappaleissa 55 ja 65. Englannin- ja ranskankielinen versio vastaavat toisiaan, hollanninkielinen versio puhuu sidoksissa olosta taloudelliseen todellisuuteen. Suomenkielinen versio antaa oudon, ehkä vääristetyn kuvan EY-tuomioistuimen tarkoituksesta sanomalla, että väliyhteisön perustamisella tulee olla taloudellinen todellisuuspohja.
[66] Todentamiseen ei tarvittane kaikkia kolmea tekijää.

että tytäryhtiön aktiviteetti on esimerkiksi valmistus-, myynti- tai rahoitustoimintaa tai holdingyhtiönä harjoitettua toimintaa.[67]

Keskeisen aineellisen sisältönsä oikeuttamisperuste saakin oikeastaan vasta kriteeristä *”puhtaasti keinotekoinen järjestely”*: oikeuttamisperuste voi tulla sovellettavaksi vain, mikäli jäsenvaltion toimenpiteiden soveltamisala rajoittuu järjestelyihin, joiden ainoana tarkoituksena on jäsenvaltioiden verolainsäädännön kiertäminen. Uudemmassa oikeuskäytännössä EY-tuomioistuin on käyttänyt keinotekoisista järjestelyistä myös luonnehdintaa, jonka mukaan ne ”eivät heijasta taloudellista todellisuutta”. Lisäksi EY-tuomioistuin näyttää viittaavan niin sanottuun alueperiaatteeseen muotoilussa, jonka mukaan sääntelyn kiertäminen on vapautumista normaalisti maksettavaksi tulevasta verosta.[68] Vaikka kriteeriin on viitattu lukuisissa välitöntä verotusta koskevissa ratkaisuissa, ei ole välttämättä aivan yksiselitteistä määritellä, mitä se sisällöllisesti tarkoittaa – eli mitä tällaiset keinotekoiset järjestelyt itse asiassa oikeasti ovat?

Väärinkäyttöä arvioidaan ensisijaisesti suhteessa unionioikeudessa asetettuihin tavoitteisiin. Kriteeri ”puhtaasti keinotekoinen järjestely” ei EY-tuomioistuimen vakiintuneessa tulkintakäytännössä viittaa sijoittautumisvapauden käyttämisestä koituviin veroetuuksiin tai veromotiivin merkitykseen sijoittautumispäätöksessä, vaan siihen *onko sijoittautumisvapautta tosiasiallisesti käytetty*. Arvioinnin kannalta on siis lähtökohtaisesti merkityksetöntä, onko sijoittautumispäätös tehty yksinomaan tai pääasiallisesti tarkoituksin alentaa verorasitusta.[69] Olennaista on, että yhtiö on perustettu harjoittamaan tiettyä taloudellista toimintaa ja, että *se sitä tosiasiallisesti harjoittaa* siinä maassa yhtiön toiminta-ajatuksen ja tavoitteen mukaisesti. Tällöin yhtiötä koskevat päätökset tulee tehdä tässä maassa ja yhtiöllä tulee olla riittävät resurssit sille asetetun tavoitteen saavuttamiseksi. Ei voida olettaa, että yhtiö hankkisi isompaa toimitilaa, enempää henkilöstöä tai kalustoa kuin mitä on tarpeen. Yhtiön tulee toimia niin tehokkaasti kuin se vain on mahdollista ja tämän voi ainoastaan verovelvollinen itse määrätä.[70]

Asiassa C-524/04, (Thin Cap) kyse ei sen sijaan ollut siitä, oliko asianomaisten verovelvollisten asettautuminen todellista, vaan siitä, voiko asianomainen jäsenvaltio asettaa

[67] Ks. Kanervo 2006, s. 545.
[68] Ks. C-251/06 Firma Ing. Auer, kohta 44. Englanniksi:”do not reflect economic reality”.
[69] Urpilainen 2008, s. 540.
[70] Ks. Kanervo 2006, s. 545.

verorajoituksia konsernin sisäisille rahoitusjärjestelyille. Tuomiossaan EY-tuomioistuin vahvisti, että se seikka, että eri jäsenvaltioissa asuvien etuyhteydessä olevien yhtiöiden välisten rahoitusliiketoimien ehdot poikkeavat ehdoista, joista etuyhteydettömät yhtiöt olisivat sopineet keskenään, on objektiivinen ja tarkistettavissa oleva seikka, jonka avulla voidaan selvittää, onko kyseessä oleva liiketoimi kokonaan tai osittain täysin keinotekoinen järjestely. Tältä pohjalta laadittu lainsäädäntö on oikeasuhteista sillä ehdolla, että verovelvollinen saa mahdollisuuden esittää näyttöä niistä mahdollisista liiketaloudellisista syistä, joiden takia kyseinen järjestely on tehty.[71]

Komissio toteaa tiedonannossaan, että järjestelyjen toteaminen täysin keinotekoisiksi järjestelyiksi edellyttää siis viime kädessä muodon ja sisällön vertailua. Keskeisissä niitä koskevissa testeissä on arvioitava SEUT-sopimuksen mukaisten vapauksien ja yhtiöverotusta koskevien direktiivien tavoitteita ja tarkoitusperiä sekä verrattava niitä mahdollisten edunsaajien (verovelvollisten) tekemien järjestelyjen tavoitteisiin ja tarkoitusperiin. Komission tiedonannon mukaan yhtiön sijoittautumista tarkasteltaessa on väistämättä vaikeaa määrittää taloudellisen toiminnan tasoa ja järjestelyjen kaupallista luonnetta. Tiedonannon mukaan *objektiivisia tekijöitä*, joiden perusteella voidaan selvittää asianmukaisen sisällön olemassaoloa, ovat sellaiset todennettavissa olevat perusteet kuin *liikkeenjohdon todellinen sijaintipaikka, yhtiön fyysinen läsnäolo ja sen ottama todellinen kaupallinen riski*. Komission tiedonannon perusteella ei ole kuitenkaan täysin varmaa, miten näitä perusteita voidaan soveltaa esimerkiksi konsernin sisäisiin rahoituspalveluihin ja holdingyhtiöihin, joiden toiminta ei yleensä vaadi merkittävää fyysistä läsnäoloa.[72]
EY-tuomioistuin on täsmentänyt, mikä on tietyntyyppisten veronkierron vastaisten sääntöjen sallittu soveltamisala, ja vahvistanut joukon perusteita, joilla voidaan arvioida, onko sijoittautuminen todellista ja mikä on verovelvollisten tekemien järjestelyjen kaupallinen luonne. Vaikka oikeuskäytännöstä johtuvien periaatteiden soveltaminen riippuu viime kädessä yksittäisiin tapauksiin liittyvistä tosiseikoista, komission mielestä on kuitenkin asianmukaista tutkia, miten näitä periaatteita käytännössä sovelletaan erityyppiseen liiketoimintaan ja rakenteisiin. Komissio ehdottaa tiedonannossaan, että se tutkii tätä asiaa

[71] KOM(2007) 785 lopullinen, s. 4. Ks. asian C-524/04 Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation, kohta 81, jossa tuomioistuin viittaa keinotekoisuusarvioinnin perusteena vain objektiivisiin, ”kolmansien tarkastettavissa oleviin” seikkoihin.
[72] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 4–5.

yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa, ja toivoo myös yritysmaailman antavan oman panoksensa kyseiseen työhön.[73]

Komission mukaan kannattaisi ehkä selvittää, onko mahdollista laatia alustava luettelo sellaisista seikoista, jotka yleensä viittaavat keinotekoisen järjestelyn olemassaoloon. Luetteloon lukeutuvia seikkoja voisivat olla esimerkiksi sellaisen sivutoimipaikan perustaminen, joka väittää toimittavansa tavaroita ja palveluja toiselta lainkäyttöalueelta, jolla sillä ei kuitenkaan ole aineellista sisältöä tai fyysistä toimintaa. Näitä saattaisivat olla myös sentyyppiset järjestelyt, joilla ei ole mitään liiketoimintatarkoitusta. Lisäksi luetteloon saattaisivat lukeutua myös sellaiset järjestelyt, jotka voivat jopa olla yleisten kaupallisten etujen vastaisia, jos niitä ei ole tehty veronkiertotarkoituksessa.[74]

Tuomioista Cadbury Schweppes[75] ja Thin Cap[76] seuraa, että selvitettäessä sitä, edustaako liiketoimi täysin keinotekoista järjestelyä, väärinkäytön vastaisissa kansallisissa säännöissä voi olla ns. ”turvasatama”-perusteita, joiden avulla pyritään puuttumaan tilanteisiin, joissa väärinkäytön todennäköisyys on suurin. Komissio on samaa mieltä kuin julkisasiamies Geelhoed, joka katsoi asiassa Thin Cap, että järkevien, olettamukseen perustuvien edellytysten asettaminen edistää väärinkäytön vastaisten kansallisten toimenpiteiden tasapuolista soveltamista, koska se on verovelvollisten oikeusvarmuuden mukaista ja veroviranomaisten kannalta käyttökelpoista[77].[78]

Silloin, kun oletetaan olevan kyse täysin keinotekoisesta järjestelystä, verovelvolliselle on annettava mahdollisuus esittää näyttöä niistä mahdollisista liiketaloudellisista syistä, joiden takia kyseinen järjestely on tehty. Tämä ei saa aiheuttaa verovelvolliselle liiallisia hallinnollisia velvoitteita. Näin voidaan varmistaa, että todelliset yritykset ja liiketoimet eivät epäoikeudenmukaisesti joudu seuraamusten kohteiksi. Verovelvollisen tulee osoittaa, että liiketoimet ovat palvelleet vilpittömiä kaupallisia tarkoituksia. Se, missä määrin verovelvolliselle voidaan asettaa näyttövelvollisuutta, tulee ratkaista tapauskohtaisesti.[79]

[73] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 5.
[74] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 5.
[75] Ks. C-196/04.
[76] Ks. C-524/04.
[77] Ks. C-524/04 Thin Cap, kohta 66.
[78] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 5.
[79] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 5–6.

Tältä osin komissio kuitenkin toteaa, että todistustaakan ei pitäisi olla pelkästään verovelvollisella. Lisäksi huomioon olisi otettava myös verovelvollisen yleinen kapasiteetti noudattaa säännöksiä sekä kyseessä oleva järjestelytyyppi. Komission mielestä oikeasuhteisuuden kannalta ratkaisevan tärkeää on myös se, että veroviranomaisten tekemän arvioinnin tulos voi joutua riippumattoman oikeudellisen arvioinnin kohteeksi. Lisäksi verotettavaa tuloa koskevat mukautukset, jotka tehdään väärinkäytön vastaisten sääntöjen soveltamisen jälkeen, olisi rajoitettava siihen osaan, joka liittyy täysin keinotekoiseen järjestelyyn. Konsernin sisäisten liiketoimien osalta on tällöin sovellettava markkinaehtoperiaatetta eli kaupallisia ehtoja, joista etuyhteydettömät osapuolet olisivat sopineet keskenään. Komissio katsoo kuitenkin, ettei tämä saa estää jäsenvaltioita määräämästä seuraamuksia verovelvollisille, jotka ovat veroja kiertääkseen käyttäneet vilpillisiä järjestelmiä.[80]

EY-tuomioistuimen määrittelyn perusteella on selvää, että näin muotoiltuna kynnys *puhtaasti keinotekoisten järjestelyjen* toteamiselle asettuu korkealle. Tältä osin perustelut näyttävät rakentuvan ajatukselle, jonka mukaan puhtaasti keinotekoisesta järjestelystä on kysymys ainoastaan silloin, kun muut syyt voidaan käytännössä sulkea pois. Toisaalta EY-tuomioistuimen tulkinta sijoittautumisvapauden tavoitteista asettaa taloudelliselle toiminnalle tietynlaisen minimisisällön. Tavoitteena on EY-tuomioistuimen mukaan mahdollistaa unionikansalaisen osallistuminen ja integroituminen ”pysyvästi ja jatkuvasti” muun kuin kotivaltionsa taloudelliseen elämään ja hyötyminen tästä osallistumisesta.[81]

Pöytälaatikko- ja bulvaanitilanteiden ohella minimiedellytysten ulkopuolelle näyttävät sulkeutuvan vaikeudetta lähinnä vain eräät valmistelevat toimet. Esimerkiksi pelkästään väliyhteisön perustamiseen liittyvät, kohdevaltiossa maksetut asiantuntijapalkkiot eivät selvästikään täytä edellytyksiä, vaikka ne sinänsä ovatkin kohdevaltioon sijoittuvaa taloudellista toimintaa. Näiden tilanteiden ulkopuolella tuomioistuimen tarjoamat suuntaviivat ovat tulkinnanvaraisempia. Ilmeisesti myös väliyhteisön tosiasiallinen johtopaikka ja johtamisjärjestelyt voidaan ottaa huomioon määritettäessä, heijastaako väliyhteisön perustaminen taloudellista todellisuutta.[82] Taloudellisen läsnäolon fyysisten tunnusmerkkien, kuten toimitilojen, henkilöstön ja kaluston merkitystä on nähtävästi arvioitava harjoitetun toiminnan laadun ja laajuuden kannalta. Toiminta lienee joka tapauksessa verra-

[80] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 5–6.
[81] Ks. 196/04 Cadbury Schweppes, kohdat 53 ja 54 sekä C-55/94 Gebhardt, kohta 25.
[82] Urpilainen 2008, s. 541.

ten helppoa järjestää edellä esitetyt kriteerit täyttäväksi.[83] Erityisesti konsernien verosuunnitteluun ratkaisu 196/04, Cadbury Schweppes, tuo paljon uusia mahdollisuuksia. Esimerkiksi aitoa sijoittautumista koskeva poikkeama merkitsee käytännössä sitä, että suomalaiset yritykset voivat jatkossa hyötyä verosopimusvaltioiden erityisistä veronhuojennuksista, mikäli vaatimus aidosta sijoittautumisesta täyttyy.

Komissio antoi 10.12.2007 väärinkäytösten vastaisten toimenpiteiden soveltamista koskevan tiedonannon, jossa jäsenvaltioita kehotetaan yhteisötyöhön oikeuskäytännöstä ilmenevien suuntaviivojen selkiyttämiseksi sekä sääntelyrakenteen parantamiseksi. Yhtenä tavoitteena tiedonannossa on mainittu keinotekoisia järjestelyjä koskevien yhteisten määritelmien aikaansaaminen, joka voisi tapahtua muun muassa luetteloimalla seikkoja, jotka yleensä viittaavat keinotekoisen järjestelyn olemassaoloon. Tällaisilla määritelmillä ja luetteloilla voisi olla merkittävää ohjausvaikutusta riippumatta niiden oikeudellisen sitovuuden asteesta. Komission ehdottama projekti vaikuttaa lähtökohtaisesti kannatettavalta.[84] Tällä hetkellä väliyhteisölain mukainen verotus on sallittua EU- tai ETA-valtioissa asuvien yhteisöjen osalta ainoastaan, jos se koskee vain puhtaasti keinotekoisia järjestelyitä, joilla pyritään kiertämään normaalisti maksettava Suomen vero[85]. Väliyhteisöverotus voi siten EU- ja ETA-valtioissa sijaitsevien yhtiöidenkin osalta olla sallittua esimerkiksi silloin, jos kyseessä on pelkkä bulvaani tai postilaatikkoyhtiö[86]. Väliyhteisösäännökset eivät kuitenkaan saa ylittää toimia, joita tarvitaan keinotekoisen voitonsiirron estämiseksi[87]. Täten on syytä varmistaa, että säännöt kohdennetaan vain täysin keinotekoisiin järjestelyihin. Tämä on perusteltua, koska väliyhteisöverotusta sovelletaan vain poikkeustapauksissa EU- ja ETA-alueella.

Veron kiertämistä koskevat tulkinnat ja niiden mukana kriteeri ”puhtaasti keinotekoinen järjestely” täsmentyvät todennäköisesti vielä monelta osin EY-tuomioistuimen tulevassa

---

[83] Penttilä – Laaksonen 2008, s. 11. Ks. myös Penttilä 2007, s. 336.
[84] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 10.
[85] Ks. C-196/04 Cadbury Schweppes; ks. esimerkiksi C-264/96 ICI, luku 3; ks. tapauksesta myös Carlberg 2000, s. 219–220; samoin C-324/00 Lankhorst-Hohorst, luku 9, C-9/02 De Lasteyrie du Saillant, luku 4 ja C-446/03 Marks & Spencer, luku 8.
[86] Ks. myös maksukyvyttömyysasetuksen (1346/2000) tulkintaa koskeva asia C-341/04 Eurofood IFSC, kohdat 27–37. Siinä postilaatikkoyhtiöksi määritellään vastaavasti yhtiö, ”joka ei harjoita minkäänlaista toimintaa sen jäsenvaltion alueella, jossa sen kotipaikka sijaitsee.” Tuomioistuimen mukaan sijaintivaltiossa taloudellista toimintaa harjoittavaa yhtiötä ei voida pitää postilaatikkoyhtiönä yksin sillä perusteella, että toiseen jäsenvaltion sijoittautunut emoyhtiö harjoittaa tai voi harjoittaa sen taloudellisia valintoja koskevaa määräysvaltaa. Ratkaisun on katsottu tukevan kriteerin ”puhtaasti keinotekoinen järjestely” suppeaa tulkintaa.
[87] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 7.

oikeuskäytännössä. Konkreettinen puuttumiskynnys vahvistetaan viime kädessä yksittäistapauksittain jäsenvaltioiden viranomaisten ja tuomioistuinten ratkaisuharkinnassa, jota EY-tuomioistuimen tarjoamat varsin niukat suuntaviivat eivät voi aukottomasti ohjata. Siten on mahdollista, että kriteeri ”puhtaasti keinotekoinen järjestely” saa soveltamistasolla sisältöjä, jotka tavalla tai toisella etääntyvät oikeuskäytännössä tarkoitetusta linjasta. Tätä kautta tulkinnat saattavat muodostua joustavammiksi kuin tuomioistuimen piirtämien suuntaviivojen perusteella olisi välittömästi lupa päätellä esimerkiksi tilanteessa, jossa tulkinta-aineistoa tosiasiassa täydennetään kansallisten yleislausekkeiden soveltamiseen liittyvillä näkökohdilla. Toisaalta kriteerin soveltamisala voi muodostua myös siinä määrin kapeaksi, että samalla poistuu enin osa tulkintaongelmista.[88]

5.3. Poikkeuksen pääpiirteet

5.3.1. Yleistä

Joissakin verosopimusvaltioissa verotuksen yleinen taso ei vastaa Suomen verotuksen tasoa ja joissakin valtioissa erityisesti ulkomaisessa omistuksessa oleville yhteisöille saatetaan tarjota erityisiä veroetuja. Tästä seuraa, että edellytyksenä verosopimusvaltiossa asuvan yhteisön jäämiselle väliyhteisölain soveltamisen ulkopuolelle on, että

- valtiossa on Suomen yhteisöverotuksen tasoon verrattava yleinen yhteisöverojärjestelmä ja
- yhteisö ei ole saanut hyötyä asuinvaltionsa erityisistä veronhuojennuksista[89].

Väliyhteisölakiin lisätyn uuden 2a §:n poikkeussäännöksen perusteella, jos kyseessä olevan EU-, ETA-, tai muun verosopimusvaltion kanssa on kuitenkin sovittu riittävästä viranomaisten välisestä verotietojenvaihdosta, väliyhteisölaki voi jäädä soveltumatta riippumatta kyseessä olevan yhteisön saamista veronhuojennuksista, edellyttäen että yhtiö on tosiasiassa sijoittautunut asuinvaltioonsa harjoittamaan taloudellista toimintaa. Lakimuutosten johdosta kansallisten väliyhteisölakien soveltaminen rajoittuu lähinnä ETA-alueen ulkopuolella sijaitseviin verosopimuksettomiin valtioihin. Lain 2a § on rajattu siten, että

[88] Ks. Urpilainen 2008, s. 547–549.
[89] VYL 2.3 §:n 2 kohta.

se vastaa veroviranomaisten mahdollisuuksia saada virka-apua ja tietoa ulkomaisen yhteisön asuinvaltion viranomaisilta[90].

Verosopimusvaltiossa asuva yhteisö, joka ei täytä näitä edellytyksiä, on verosopimuksista huolimatta väliyhteisö samojen yleisten edellytysten täyttyessä kuin muissa valtioissa asuvat yhteisöt.[91] Verosopimusvaltiot voidaan jakaa tällä perusteella kolmeen eri ryhmään, joissa väliyhteisölain soveltamisedellytykset eroavat.

5.3.2. Mustan listan verosopimusvaltiot

Väliyhteisölain muutoksista huolimatta Euroopan talousalueen ulkopuoliset verosopimusvaltiot jaetaan edelleen kahteen ryhmään siten, että niin sanotun mustan listan verosopimusvaltiot nimetään erikseen ja niissä valtioissa sijaitseviin yhteisöihin lakia sovelletaan edellä esitetyn ei-verosopimusvaltioita koskevan pääsäännön mukaan. Väliyhteisölaissa todetaan, että valtio asetetaan mustalle listalle, jos verosopimusvaltion yleinen yhteisöverojärjestelmä katsotaan olennaisesti Suomen järjestelmää edullisemmaksi. Verojärjestelmä on olennaisesti Suomen verojärjestelmää edullisempi, jos keskimääräinen verorasitus asianomaisessa valtiossa on alle ¾ Suomessa suoritettavasta verosta[92]. Aikaisemmin ¾ raja-arvo johdettiin verotuskäytäntöön valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä,[93] mutta uudistuksen yhteydessä katsottiin perustelluksi säätää raja-arvosta lain tasoisesti. Lain 2 §:n mukaan mustan listan verosopimusvaltioista säädetään valtiovarainministeriön asetuksella. Asetustasoinen sääntely on perusteltua, koska ulkomaille etabloituvan verovelvollisen oikeusturvan kannalta on tärkeää tietää ennalta, miten lakia eri valtioiden osalta sovelletaan.

Verosopimusvaltioiden välisen luokittelun säilyttämistä vastaan esitettyyn kritiikkiin on lain esitöissä kommentoitu viittaamalla siihen tosiseikkaan, että verosopimusten tekemiseen voivat joskus vaikuttaa myös muut syyt kuin pelkkä kaksinkertaisen verotuksen välttäminen. On laajasti tiedossa, että Suomen verosopimuskumppaneiden joukossa on valtioita, joissa yleinen yhteisöverotuksen taso ei vastaa Suomen yhteisöverotuksen tasoa,

[90] Ks. VaVM 12/2008.
[91] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, ETA- ja verosopimusvaltioita koskevat poikkeukset, Poikkeuksen pääpiirteet.
[92] 26 %:n yhteisöverokannalla kynnysarvoksi tulee 19,5 %.
[93] VaVM 51/1998.

mutta verotuksen ulkopuoliset syyt ovat näissä tapauksissa vaikuttaneet verosopimuksen tekemiseen. Näin ollen ei ole itsestään selvää, että voimassa oleva verosopimus automaattisesti tarkoittaa sitä, että asianomaisen valtion yhteisöverojärjestelmä olisi Suomen kanssa vertailukelpoinen.[94]

5.3.3. Mustan listan ulkopuoliset verosopimusvaltiot

Jos verosopimusvaltion yleinen yhteisöverojärjestelmä todetaan Suomen verojärjestelmään verrattavaksi, eikä valtiota tästä syystä ole listattu niin sanotulle mustalle listalle, väliyhteisölakia sovelletaan ainoastaan, jos yhteisö hyötyy alueellisista, toimialakohtaisista tai muista edellä esitetyistä erityishuojennuksista, jotka johtavat verotukseen, joka on tosiasiassa alle 3/5 Suomen verorasituksesta. Koska näiden verosopimusvaltioiden osalta lain soveltamisen pääsääntö ei muutu, voidaan olettaa, ettei myöskään lain tulkinta näiltä osin ratkaisevasti muutu. Näin ollen voidaan pitää kohtuullisen todennäköisenä sitä, että mustan listan ulkopuolisessa verosopimusvaltiossa sijaitsevaa yhteisöä, joka ei vanhan lain mukaan ole ollut väliyhteisö, ei vastaavissa olosuhteissa jatkossakaan katsottaisi väliyhteisöksi pelkästään sen takia, että lakiin on otettu uusi Euroopan talousaluetta ja verosopimusvaltioita koskeva huojennussäännös eli 2a §.[95]

Jotta väliyhteisölain verosopimusvaltioita koskeva poikkeussäännös soveltuisi, kysymyksessä tulee olla voimassa olevan verosopimuksen mukaan verosopimusvaltiossa asuva yhteisö, jonka saamaan tuloon kyseistä sopimusta sovelletaan. Tämä edellyttää yleensä sitä, että kyseistä yhteisöä verotetaan kyseisessä valtiossa yleisesti verovelvollisen tavoin[96]. Riittävää ei ole pelkästään, että yhteisö katsotaan verosopimusvaltiossa asuvaksi, vaan verosopimusta tulee myös soveltaa yhtiön saamaan tuloon.

5.3.4. EU-, ETA- ja verosopimusvaltioita koskevat poikkeukset Suomessa

Euroopan talousalueen valtioiden osalta on aluksi syytä todeta, että kaikki edellä esitetyt soveltamisalaa rajoittavat safe harbour -säännöt pätevät luonnollisesti myös Euroopan

[94] Ks. Karhu 2009, s. 180.
[95] Ks. Karhu 2009, s. 180.
[96] Ks. asumis-käsitteestä Helminen 2011, luku 5, Verosopimusten asuinvaltio ja OECD:n malliverosopimuksen 4 artikla.

talousalueella. Periaatteessa siis Euroopan talousalueen jäsenvaltioissa olevat yhteisöt vapautuvat jo verosopimusvaltioina pääsääntöisesti nykyisen lain soveltamisalasta. Väliyhteisölakia sovelletaan Euroopan talousalueen jäsenvaltioissa oleviin yhteisöihin lähtökohtaisesti vain tilanteissa, joissa yhtiö hyötyy erityisistä veronhuojennuksista. Väliyhteisölain soveltamisalaa on kavennettu Euroopan talousalueen ja ei-mustan listan verosopimusvaltioiden osalta entisestään uudella 2a §:llä. Kyseisen pykälän perusteella lakia sovelletaan erityishuojennuksista ja matalasta kokonaisverorasituksesta huolimatta jatkossa ainoastaan poikkeuksellisesti.[97]

Uuden 2a §:n mukaan riippumatta siitä, onko ulkomailla verosopimusvaltiossa asuva yhteisö saanut hyväkseen erityisiä veronhuojennuksia, yhteisö saattaa tietyin edellytyksin jäädä väliyhteisölain soveltamisalan ulkopuolelle. Väliyhteisölakia ei sovelleta ulkomaiseen yhteisöön, jonka kotipaikka on EU- tai ETA-valtiossa taikka sellaisessa verosopimusvaltiossa, jonka verotuksen taso ei olennaisesti eroa Suomen verotuksen tasosta, edellyttäen, että EU:n tietojenvaihtodirektiivi (77/799/ETY) soveltuu kyseiseen valtioon tai kyseisen valtion kanssa on muuten sovittu väliyhteisölain soveltamisen kannalta riittävästä viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta veroasioissa.

Tietojenvaihdon lisäksi VYL 2a §:ssä edellytetään, että yhteisö on todellisuudessa asettautunut asuinvaltioonsa ja tosiasiallisesti harjoittaa siellä taloudellista toimintaa. Vaikka kyseessä olisi sellaisessa EU-, ETA- tai muussa verosopimusvaltiossa asuva yhteisö, jonka viranomaisilta Suomen veroviranomaisilla on riittävät mahdollisuudet saada tietoja, yhteisö jää tietojenvaihtovaltioita koskevan poikkeuksen nojalla väliyhteisölain soveltamisalan ulkopuolelle ainoastaan, jos se on todellisuudessa asettautunut asuinvaltioonsa ja tosiasiallisesti harjoittaa siellä taloudellista toimintaa. Jos näin ei ole, kyseinen yhteisö voi jäädä väliyhteisölain soveltamisalan ulkopuolelle ainoastaan yleisten verosopimusvaltioita ja muita valtioita koskevien poikkeusten perusteella. Tämä on sopusoinnussa EY-tuomioistuimen tuomion C-196/04 Cadbury Schweppes kanssa.[98]

Väliyhteisölain 2a §:ssä todetaan, että yhteisön katsotaan asettautuneen asuinvaltioonsa ja harjoittavan siellä taloudellista toimintaa, kun yhteisön harjoittaman toiminnan luonne huomioon ottaen

[97] Ks. Karhu 2009, s. 181.
[98] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Tietojenvaihtovaltiot, Tosiasiallinen sijoittautuminen.

1) yhteisöllä on käytettävinään asuinvaltiossaan toimintansa harjoittamiseksi tarpeelliset toimitilat ja kalusto;
2) yhteisöllä on käytettävänään asuinvaltiossaan riittävä henkilökunta, joka on toimivaltainen itsenäisesti harjoittamaan yhteisön liiketoimintaa; ja
3) yhteisön henkilökunta tekee itsenäisesti yhteisön päivittäistä toimintaa koskevat päätökset.

Yhtiön asettautumista ja toimintaa arvioidaan toimitilaa, kalustoa ja henkilöstöä koskevien objektiivisten kriteereiden perusteella. Asettamalla väliyhteisölaista vapautuville yhteisöille niin sanottu ”substanssivaatimus” pyritään lain soveltaminen kohdistamaan puhtaasti keinotekoisiin järjestelyihin, joita EY-tuomioistuin on perännyt muissakin ratkaisuissaan.[99] Vaikutelmaksi jää näin ollen, ettei verovelvollisen subjektiivisille tavoitteille anneta asian arvioinnissa merkitystä.

EY-tuomioistuimen mukaan verovelvollisella olisi oltava mahdollisuus osoittaa, että ulkomaille sijoittautumiseen on verotuksen minimoinnin lisäksi liiketaloudellisia syitä ja että ulkomaille on tosiasiassa asetuttu ja siellä tosiasiassa harjoitetaan taloudellista toimintaa. Verotuksen minimointi ei saisi olla järjestelyn pääasiallinen tai yksi pääasiallisista tavoitteista.[100]

Hallituksen esityksessä[101] ja Verohallinnon ohjeessa[102] selvennetään sitä, miten todellisen taloudellisen toiminnan olemassaoloa arvioidaan[103]. Taloudellisen toiminnan harjoittamisen tosiasiallisuutta ja todellista asettautumista asuinvaltioon arvioidaan kokonaisuudessaan toiminnan objektiivisesti havaittavien tunnusmerkkien perusteella, jolloin merkitystä annetaan toimialan erityispiirteille ja toiminnan luonteelle. Jos toiminta on aitoa ja tosiasiallista taloudellista toimintaa eikä kyseessä ole puhtaasti keinotekoinen järjestely, väliyhteisölakia ei voida soveltaa riippumatta ulkomaisen yhtiön toimialasta.

Hallituksen esityksen mukaan ulkopuolisen tarkastettavissa olevana tekijänä voidaan pitää sitä, että ulkomaisella yhteisöllä tulee olla asuinvaltiossa käytössään taloudellisen

[99] Ks. mm. EY-tuomioistuimen ratkaisu asiassa C-524/04 Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation.
[100] Ks. C-196/04 Cadbury Schweppes ja C-201/05 Test Claimants in the CFC and Dividend Group Litigation.
[101] Ks. HE 74/2008, s. 7.
[102] Ks. Verohallinnon ohje Dnro 696/37/2007, 16.5.2007.
[103] Ks. myös. Helminen 2009a, s. 163–164, Myrsky 2009, s. 87 ja Karhu 2009, s. 182–183.

toiminnan kannalta tarpeelliset toimitilat ja kalusto. Toimitila voi olla esimerkiksi toimisto, kauppa, tehdas, muu rakennus tai sen osa, joka on yhteisön käytössä ja hallinnassa toiminnan harjoittamista varten. Vaaditaan siis toimitilaa ja kalusto, mutta kuinka paljon? Hallituksen esityksessä todetaan, että esimerkiksi niin sanottu pöytälaatikkoyhtiö, jolla ei ole sijaintivaltiossaan muuta kuin postilokero, ei täytä aidolle sijoittautumiselle asetettuja kriteerejä. Ulkomaisen yhteisön harjoittaman toiminnan luonne määrittelee toimitilojen riittävyydelle asetettavat vaatimukset. Toimitilojen todellisuutta voidaan arvioida esimerkiksi vuokrakulujen, vuokrasopimuksen tai muiden tositteiden ja asiakirjojen perusteella[104]. Kalusto on kalustoa, mutta sitä on oltava toiminnan kannalta riittävästi (”tarpeelliset”). Tämän perusteella myös toiminnan harjoittamisen kannalta riittävää kalustoa arvioidaan toiminnan luonteen ja toimialan perusteella.[105]

Lisäksi hallituksen esityksessä selvitetään, että aidosti sijoittautuneella ulkomaisella yhteisöllä tulee olla asuinvaltiossaan taloudellisen toiminnan harjoittamisen kannalta riittävä ja ammattitaitoinen henkilökunta, joka on toimivaltainen itsenäisesti harjoittamaan yhteisön liiketoimintaa. Henkilökunnan tulee itsenäisesti tehdä yhteisön päivittäistä toimintaa koskevat päätökset. Myös toiminnan harjoittamisen kannalta riittävää henkilöstöä arvioidaan toiminnan luonteen ja toimialan perusteella.[106] Tässä vaiheessa voidaan esittää kysymys siitä, milloin yhteisöllä sitten on riittävä henkilökunta, joka on yhteisön käytettävissä sen asuinvaltiossa? Henkilökunnan tulee vielä kaiken lisäksi olla toimivaltainen itsenäisesti harjoittamaan yhteisön liiketoimintaa sekä tekemään itsenäisesti yhteisön päivittäistä toimintaa koskevat päätökset. Itsenäisyyttä siis vaaditaan monessa suhteessa. Yleisesti voidaan todeta, että päivittäistä toimintaa koskeva päätöksenteko on riittävää, kun esimerkiksi jonkinlainen niin sanotun perusliiketoiminnan ”pyörittäminen” hoituu ilman, että siirrytään strategis-taktiselle päätöksentekotasolle. Oikeus näiden kyseisten päätösten tekemiseen täytyy olla olemassa (toimivaltaisuus). Lisäksi henkilökuntaa on oltava ”riittävästi”.[107]

Henkilökunnan tulee lähtökohtaisesti olla työsuhteessa tai vastaavassa palvelussuhteessa ulkomaiseen yhteisöön. Taloudellisen toiminnan aitoutta ja tosiasiallista sijoittautumista voidaan arvioida esimerkiksi yhteisölle syntyneiden palkkakulujen tai muiden vastaavien

[104] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Tietojenvaihtovaltiot, Toimitilat ja kalusto.
[105] Ks. HE 74/2008, s. 7 ja Myrsky 2009, s. 91.
[106] Ks. HE 74/2008, s. 7.
[107] Ks. Myrsky 2009, s. 91.

veloitusten, tehtyjen työ- ja palvelussopimusten sekä muiden tarvittavien tositteiden ja asiakirjojen perusteella.[108] Harjoitettu toiminta kuitenkin aina määrittelee ne tunnusmerkit, joita edellytetään kyseisessä toiminnassa aidon taloudellisen toiminnan harjoittamiselta[109].

Mutta mitä lopulta ovat ”itsenäiset” ja ”päivittäiset” päätökset? Nämä ja muut keskeiset 2a §:n käsitteet ovat hyvin väljiä, suhteellisia ja arvionvaraisia, joiden osalta toki liiketoiminnan harjoittajan liiketaloudellisen näkökulman tulee olla määräävä. Tämän vuoksi riittävän uskottava ja laaja selvitys liiketoiminnan sisällöstä nousee keskeiseen asemaan. Toiminnan objektiivisten tunnusmerkkien tarkastelu on tärkeää kytkeä yhteisön toimialaan ja toiminnan luonteeseen, koska toimitilojen, kaluston ja henkilökunnan tarve vaihtelee yksittäisessä yrityksessä ja toimialoittain. Komission tiedonannossa KOM(2007) 785 lopullinen objektiivisina tekijöinä pidetään muun muassa johtopaikkaa, konkreettista läsnäoloa ja todellista taloudellisen riskin ottoa. Objektiivisia tunnusmerkkejä ei pidä tarkastella jokaisen yhtiön kohdalla samalla tavalla, vaan laissa olevaa tunnusmerkkien luetteloa on pidettävä esimerkkiluettelona. Kysymys on jonkinlaisesta kokonaisarvioinnista, jossa merkitystä on myös toiminnan luonteella ja toimialan erityispiirteillä[110]. Kaikkien edellytysten on oltava olemassa, koska tähän viittaa erityisesti VYL 2a.2 §:ssä oleva *ja*-sana. Itse lain tulkinnassa nämä seikat on muistettava, mutta kuitenkin vältettävä korostamasta liikaa VYL 2a §:ssä lueteltuja yksittäisiä tunnusmerkkejä.[111]

Jos näitä tekijöitä tutkimalla todetaan, että ulkomainen väliyhteisö on asettautunut sijaintivaltioonsa fiktiivisesti harjoittamatta tosiasiallisesti taloudellista toimintaa alueella, yhteisön perustaminen on katsottava puhtaasti keinotekoiseksi järjestelyksi. Täyttääkseen väliyhteisölain 2a §:n 2 momentin ehdot ulkomaisen yhteisön on *siis harjoitettava itsenäistä toimintaa sijaintivaltiossaan eikä vain toimittava tosiasiallisesti esimerkiksi emoyhtiön asuinvaltiossa harjoitetun toiminnan kuorena.*[112]

[108] Ks. Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Tietojenvaihtovaltiot, Henkilökunta.
[109] Ks. HE 74/2008, s. 7.
[110] Ks. VaVM 12/2008.
[111] Ks. Myrsky 2009, s. 91.
[112] Ks. HE 74/2008, s. 7–8.

5.4. Käytännön kokemuksia ja näkemyksiä 2a §:n toimivuudesta

Seuraavassa viittaan Tokolan esittämiin näkemyksiin väliyhteisölain uuden 2a §:n poikkeussäännöksen toimivuudesta. Näkemykset perustuvat Tokolan haastattelemien 26 henkilön mielipiteisiin, joihin he ovat päätyneet työelämänsä kokemusten kautta. Haastateltavat työskentelivät muun muassa viranomaissektorilla, kansainvälisissä konserneissa, tilintarkastusyhteisöissä, etujärjestöissä ja asianajotoimistoissa. Haastateltavat olivat alansa huippuosaajia kansainvälisen verotuksen kentällä.

Useiden Tokolan haastattelemien henkilöiden näkemyksen mukaan EY-oikeuden aiheuttaman niin sanotun ”substanssitestiuudistuksen” merkitys ei olisi ollut erityisen merkittävä. Haastateltavat totesivat tämän johtuvan siitä, että muutos lisättiin osaksi vanhaa lakia, sen sijaan, että olisi otettu toimialavapautukset pois ja sovellettu tulevaisuudessa pelkkää niin sanottua substanssivapautusta. Tokola toteaa, että substanssi- tai motiivitesti itsessään tulee kysymykseen suhteellisen harvoin käytännön työelämässä. Sitä vastoin erityisesti siirtohinnoittelun merkitys tulee korostumaan entistä enemmän tulevaisuudessa.[113]

Tokola mainitsee haastattelujensa perusteella, että asianajo- ja konsulttipuolella Cadbury Schweppes -ratkaisua koskevalla lakimuutoksella ei nähty olleen suuria vaikutuksia. Osa haastateltavista kertoi väliyhteisötilanteiden vähentyneen entisestään, mikä johtunee lain soveltamisalan kaventumisesta. Useat haastateltavat totesivat, ettei lakimuutoksella olisi ollut mitään vaikutuksia toiminnan kannalta. Joidenkin haastateltavien mielestä lakimuutos kannusti toiminnan uudelleenjärjestämiseen, koska nyt uskalletaan rohkeammin lähteä järjestelyihin, joita aikaisemmin on haluttu tehdä. Tokolan mukaan keskusteluihin on tullut mukaan myös se, voidaanko jostakin valtiosta saada hyöty, jota ei ole aikaisemmin saatu. Haastateltavat mainitsivat tässäkin yhteydessä erityisesti Maltan ja Kyproksen merkityksen korostuneen lakimuutoksen myötä selvästi.[114]

Tokolan mukaan Cadbury-ratkaisun jälkeen kyselyt asiakkaiden taholta konsulttien suuntaan lisääntyivät, koska monet yritykset tarvitsivat olemassa olevien rakenteiden kommentointia erityisesti Suomi–Viro -rakenteiden takia. Pelkästään Cadbury-ratkaisun no-

[113] Tokola 2010, s. 80.
[114] Tokola 2010, s. 80.

jalla aito taloudellinen toiminta Virossa toi vapautuksen lain soveltamispiiristä. Uuden väliyhteisösäännöksen voimaantulon jälkeen on aikaisemmasta poiketen selvää, että esimerkiksi Viroon tai Latviaan perustetut yhtiöt jäävät väliyhteisölain soveltamisalan ulkopuolelle, jos yhtiöt ovat todellisuudessa asettautuneet sinne ja tosiasiallisesti harjoittavat siellä taloudellista toimintaa. Väliyhteisölaki ei sovellu, vaikka Viroon tai Latviaan sijoittautuneet yhtiöt maksavat vain hyvin vähän tai eivät lainkaan yhteisöveroa asuinvaltiossaan, koska Viro ja Latvia ovat EU-jäsenvaltioita.[115] Tokola kuitenkin toteaa, että muutamien näkemysten mukaan vähäinen käytännön vaikutus johtuu osaltaan siitä, että suomalaiset yritykset ovat kansainvälisesti vertaillen aika konservatiivisia verosuunnittelijoita, eikä mahdollista verosuunnittelutilaa käytetä niin aktiivisesti hyväksi kuin muualla. Yritysten vero-osastot ovat hyvin pieniä, eivätkä resurssit riitä kovin monimutkaisten rakenteiden ylläpitämiseen, joskin trendinä on viime vuosina ollut yritysten lakiosastojen kasvattaminen. Myös kulttuurisilla tekijöillä on tähän oma vaikutuksensa. Tokola mainitsee, että muutoinkin globaalina suuntauksena ovat nykyisin suoraviivaiset ja yksinkertaiset kuviot, joissa raportointi toimii ja efektiivinen verokanta pysyy kohtuullisena.[116]

Lakimuutoksen katsottiin helpottaneen toimintaa Euroopan unionin alueella ja selkeyttäneen oikeustilaa siinä suhteessa, että nyt on selvää, paljonko toiminta edellyttää substanssia. Toisaalta jotkut haastatelluista veroviranomaisista katsoivat, että vanha laki oli siinä mielessä helpompi soveltaa, että aikaisemmin ei tarvinnut arvioida kriteerejä ollenkaan. Kyseessä on siinä mielessä perinteinen konflikti, että veronsaajan on luonnollista asettaa vaatimukseksi riittävä substanssi, mutta se ei välttämättä tosiasiassa kerro yrityksille mitään. Haastateltavien mukaan arvioinnissa on tietysti tärkeää ottaa huomioon alalle tyypillinen substanssi ja se olisi hyvä kirjoittaa myös selkeästi lakiin. Tosiasiassa sitä on kuitenkin äärimmäisen vaikeaa määritellä esimerkiksi erillisellä lainsäädännöllä. Toisaalta haastatteluissa tuotiin esiin myös näkemys siitä, että vaatimus toimitiloista ja henkilökunnasta ei ole järkevä, koska esimerkiksi IT-bisneksessä hyvin mittavakaan toiminta ei vaadi välttämättä yhtään työntekijää konkreettisesti paikalle. Tästä huolimatta toiminnassa ei ole veronkiertotarkoitusta. Jotkut haastateltavista taas totesivat uudesta laista, että EU-maiden vapauttaminen on pragmaattinen ja helppo linja, mutta se tekee kuitenkin lain samalla hampaattomaksi.[117]

[115] Ks. Helminen 2009c, s. 42–45.
[116] Tokola 2010, s. 80–81.
[117] Tokola 2010, s. 81–82.

Haastattelujen perusteella saama suurin kritiikki lakia kohtaan sekavuuden ja tulkinnanvaraisuuden ohella kohdistui liiketoimintasektorin taholta siihen, että väliyhteisölaki ei huomioi riittävästi *yritysten liiketoimintaa eikä sen riskejä*. Jos yritys joutuu esimerkiksi liiketoiminnan luonteen vuoksi toimimaan kehitysmaassa, tai pääasiassa projektiluontoisesti, koettiin kohtuuttomana, että väliyhteisölaki rajoittaa tämänkaltaista aitoa liiketoimintaa. Tokolan mukaan joidenkin mielestä väliyhteisölaki rajoittaa myös yritysten kansainvälistymistä yritysostoin, johtaa tuloksen kaksinkertaiseen verotukseen ja on EY-oikeuden näkökulmasta edelleen syrjivää.[118]

Lakiuudistus lisäsi verosuunnittelumahdollisuuksia siten, että aidon taloudellisen toiminnan kriteerit täyttämällä voidaan välttyä Suomen verotukselta. Haastateltavien mielipiteet jakautuivat sen suhteen, kuinka realistista tämänkaltainen olosuhteiden keinotekoinen luominen aidon taloudellisen toiminnan kriteerien täyttämiseksi on. Jotkut haastateltavista uskoivat, että olosuhteiden luominen ei tule kyseeseen. Heidän kokemustensa mukaan kriteerien määrittely johtaa siihen, että esimerkiksi immateriaalioikeuksia hallinnoiva yhtiö, joka halutaan sijoittaa lainsäädännöllisistä syistä johonkin, joutuu niin sanotusti pelaamaan ”varman päälle” ja sijoittamaan sijaintivaltioonsa enemmän substanssia kuin tosiasiassa olisi edes tarpeen. Haastatteluissa todettiin tämän olevan ongelmallista siinä suhteessa, että lakimuutosta koskevan hallituksen esityksen[119] mukaan ”lain tarkoituksen vastaista olisi olettaa, että yhteisö hankkisi isompaa toimitilaa ja enempää henkilöstöä tai kalustoa kuin mitä yhtiön tehokas toiminta edellyttää. Toisaalta haastateltavat esittivät myös näkemyksiä siitä, jos yhtiö on jossain maassa hyvin kevyellä substanssilla, voidaanko sinne rakentaa voimakkaampi kuvio keinotekoisesti, jotta vältyttäisiin Suomen verolta.[120]

Tokola toteaa, että muutamien näkemysten mukaan lain olisi mentävä siihen suuntaan, että väliyhteisönä ei saa pitää yhtiötä, joka harjoittaa *aitoa aktiivista liiketoimintaa*, riippumatta siitä, onko se sijoittautunut EU-, ETA- tai verosopimusvaltioon. Jos siis suomalainen yhtiö perustaa esimerkiksi vakuutusyhtiön Jerseyhin, joka aidosti myy vakuutuksia, se ei olisi väliyhtiö. Lain uudelleenkirjoituksen lähtökohtana olisi oltava myös se,

[118] Tokola 2010, s. 90.
[119] Ks. HE 74/2008, s. 8.
[120] Tokola 2010, s. 82.

ettei konsernin efektiivinen veroaste nousisi ja väliyhteisölain soveltamisala rajoitettaisiin puhtaasti ns. lipastusyhtiöiden passiivisluontoisiin tuloihin.[121]

Siitä huolimatta, että ”substanssisäännös” *lähtökohtaisesti* vapauttaa kaikki EU- ja ETA-valtioissa tai mustan listan ulkopuolisissa verosopimusvaltioissa asuvat aitoa toimintaa harjoittavat yhteisöt lain soveltamisalan ulkopuolelle, säännöksen soveltamisalaa on rajoitettu siten, että sen soveltamisen edellytyksenä on joko niin sanotun virka-apudirektiivin soveltuminen, jolla katetaan kaikki EU-jäsenvaltiot, tai esimerkiksi verosopimuksessa sovittu tietojenvaihto veroasioissa, joka tosiasiassa mahdollistaa tehokkaan tietojen vaihtamisen.[122] Väliyhteisölain soveltamisalasta vapautumiselle asetettavien aidon toiminnan ja todellisen asettautumisen edellytysten täyttymisen Suomen veroviranomaiset voivat tarkistaa vain, jos he saavat tietoja valtiosta, jossa väliyhteisön kotipaikka on. Sen vuoksi on perusteltua, ettei tätä etua uloteta niihin maihin, joilla ei ole sopimusperusteista velvollisuutta antaa tietoja, koska verovelvolliselta saatujen asettautumista ja aitoa toimintaa koskevien tietojen tarkastaminen olisi tosiasiassa mahdotonta. Säännöksen sanamuoto kuitenkin jättää avoimeksi sen, mitkä verosopimusvaltiot ovat sellaisia, joista tietojenvaihto tosiasiassa toimii. Tulkintaristiriitojen välttämiseksi lienee odotettavissa, että säännöksen soveltamiskriteerit täyttävät verosopimusvaltiot listataan tulevaisuudessa esimerkiksi Verohallinnon ohjeistuksella.[123]

Veronkiertämisen estäminen ja verovalvonnan tehokkuuden turvaaminen muodostavat pääsääntöisesti oikeuttamisperusteen sijoittautumisvapauden rajoitukselle. Lain 2a §:ssä on asetettu väliyhteisölaista vapautumiselle edellytyksiä, joiden täyttyminen voidaan todentaa vain saamalla tietoja kolmannen maan viranomaisilta. EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella on selvää, että jäsenvaltioilla saattaa jossain tilanteissa olla oikeus kieltäytyä myöntämästä perustamissopimuksen turvaamaa vapautta, jos veroviranomaisille osoittautuu käytännössä mahdottomaksi saada näitä tietoja sen vuoksi, että kyseisellä valtiolla ei ole velvollisuutta antaa tarvittavia tietoja.[124]

---

[121] Tokola 2010, s. 91.

[122] Ks. Karhu 2009, s. 181. Ennen vuotta 2005 tehdyissä verosopimuksissa käytetty OECD:n malliverosopimuksen tietojenvaihtoa koskeva artikla antoi sopimusvaltiolle tietyissä tilanteissa mahdollisuuden kieltäytyä vaihtamasta tietoa. Käytännössä väliyhteisölain soveltamiseksi välttämättömien tietojen saaminen anonymiteettisuojaansa puolustavista valtioista on vanhan malliartiklan nojalla mahdotonta. OECD:n malliverosopimuksen 26 artiklaa laajennettiin vuonna 2005. Uusi versio mahdollistaa entistä laajemman tietojenvaihdon, mutta vanha artikla on edelleen monissa Suomen tekemissä verosopimuksissa.

[123] Ks. Karhu 2009, s.181.

[124] Ks. esim. EY- tuomioistuimen ratkaisu asiassa C-101/05 (A).

5.5. Väliyhteisölain 2a §:ään liittyviä tulkintakysymyksiä

Väliyhteisölain tärkeimpänä muutoksena pidettävä VYL 2a § on oivallinen esimerkki eurooppavero-oikeuden ja EY-tuomioistuimen päätösten yhä suurenevasta merkityksestä myös tuloverotuksen puolella niin sanotun negatiivisen integraation osalta: VYL 2a § perustuu suoraan EY-tuomioistuimen päätökseen. Väliyhteisölain viimeisimpien muutosten yhteydessä ei tällä kertaa implementoitu direktiiviä vaan ”implementoitiin” osa EY-tuomioistuimen ratkaisua.[125]

Uudistettu väliyhteisölainsäädäntö on omiaan aiheuttamaan eräiltä osin sangen merkittäviä tulkintaongelmia ja oikeusepävarmuutta. Verotuksessa keskeinen ennakoitavuus ei ole kovin hyvä asia.[126] Verosuunnittelun ja ennakollisten sitovien kannanottojen merkitys korostuvat. Tulkinnallinen epävarmuus koskee erityisesti VYL 2a §:ää. Olennainen tulkinnanvarainen kysymys on se, milloin on kyseessä puhtaasti keinotekoinen järjestely[127]. Milloin taas yhteisön katsotaan tarkkaan ottaen asettautuneen asuinvaltioonsa ja harjoittavan siellä taloudellista toimintaa, kun yhteisön harjoittaman toiminnan luonne huomioon ottaen yhteisöllä on käytettävinään asuinvaltiossaan toimintansa harjoittamiseksi tarpeelliset toimitilat ja kalusto sekä yhteisöllä on käytettävänään asuinvaltiossaan riittävä henkilökunta, joka on toimivaltainen itsenäisesti harjoittamaan yhteisön liiketoimintaa sekä yhteisön henkilökunta tekee itsenäisesti yhteisön päivittäistä toimintaa koskevat päätökset. Juridisen rakenteen lisäksi tarkastellaan näin sitä, mitä todellisuudessa tapahtuu eli kuinka asiat ”oikeasti” ovat.[128]

Monissa tapauksissa ei ole selvää, minkä laajuista sijoittautumista tietyiltä toimijoilta voidaan edellyttää. Väliyhteisölaissa säädetty niin sanottu substanssiajattelu on herättänyt kysymyksiä erityisesti holdingyhtiöiden ja konsernin sisäisten rahoitusyhtiöiden kohtelusta. Tunnetusti holdingyhtiöt ja konserninsisäiset rahoitusyhtiöt erityisesti ovat sellaisia yleisesti käytössä olevia konsernirakenteen osia, joilla ei välttämättä ole jatkuvasti henkilökuntaa tai toimitiloja sijaintivaltiossaan. Asiassa C-196/04 (Cadbury Schweppes) EY-

[125] Ks. Myrsky 2009, s. 91.
[126] Myös kysymys eurooppaoikeudenmukaisuudesta saattaa nousta esille. Kiinteän toimipaikan osalta ks. esimerkiksi Malmgrén 2008, s. 378 ss.
[127] Ks. enemmän puhtaasti keinotekoisen järjestelyn määrittelystä tapauksessa C-341/04, Eurofood IFSC, kohdat 34 ja 35.
[128] Ks. Myrsky 2009, s. 91. Kysymys on samalla EY-oikeudellisesta veronkiertokonseptista. Ks. asiasta tarkemmin esimerkiksi Urpilainen 2008, s. 536 ss.

tuomioistuimen antamasta ratkaisusta ei kuitenkaan voitane vetää sellaista johtopäätöstä, että tuomioistuin katsoisi holdingyhtiöt kategorisesti keinotekoisiksi järjestelyiksi ja näin sijoittautumisvapauden ulkopuolelle jääviksi subjekteiksi.[129]

Milloin esimerkiksi konsernin sisäinen rahoitusyhtiö tai holdingyhtiö täyttää EY-tuomioistuimen asettamat ehdot?

- **Esimerkki A:** Tarkastellaan ensin rahoitusyhtiötä, joka toiminta-ajatuksen mukaisesti tarjoaa lainoja muille yhtiöille. Tällaisen lainamäärän pyörittämiseen ei välttämättä tarvita paljon työtunteja ja saattaa olla, että yhdelle talousalan ihmisille kolme päivää viikossa riittää asioiden hoitamiseen. Näin ollen yhtiöllä tulisi olla riittävä toimitila kalustoineen ja palkattuna riittävän pätevä henkilö kolmeksi päiväksi viikossa hoitamaan yhtiön asioita yhtiön kotipaikassa. Henkilöllä tulee olla mahdollista pyytää neuvoja konsernin rahoitusyksiköltä tai kolmansilta osapuolilta. Kirjanpito ja muita tehtäviä on yhtiön saatava ulkoistaa, jos näin katsotaan parhaimmaksi. Tärkeää on, että yhtiön asioista päätetään yhtiön kotipaikassa. Tämä tarkoittaa myös sitä, että rahoitusyhtiön hallituksen kokoukset ja yhtiökokoukset tulee pitää, ainakin pääsääntöisesti, yhtiön sijaintivaltiossa.[130]

Tokolan tekemissä haastatteluissa nostettiin esille seuraavat kysymykset konsernin sisäisten rahoitusyhtiöiden osalta:

- Mikä on riittävä substanssi konsernin rahoitusyhtiössä?
- Pitääkö esimerkiksi konsernin rahoitusjohtajan tai treasuryn istua paikan päällä?
- Pitäisikö rahoitus jakaa lyhyt- ja pitkäaikaisrahoitukseen, koska lyhytaikaisrahoituksessa tarvitaan yleensä enemmän henkilöstöä päivittäisen toiminnan vuoksi?
- Entä onko rahoitusyhtiön toiminta aktiivista, jos se on ulkoistettu?[131]

Hallituksen esityksen mukaan lain tarkoituksen vastaista olisi olettaa, että yhteisö hankkisi isompaa toimitilaa ja enempää henkilöstöä tai kalustoa kuin mitä yhtiön tehokas toiminta edellyttää[132]. Muun muassa edellä esitetty esimerkki konsernin sisäisestä rahoitusyhtiöstä, jonka toiminta-ajatuksena on ainoastaan tarjota lainoja keskitetysti konsernin

[129] Ks. Karhu 2009, s. 182.
[130] Ks. Kanervo 2006, s. 545.
[131] Tokola 2010, s. 83.
[132] Ks. HE 74/2008, s. 8.

muille yhtiöille, voi täyttää lain vaatimukset, vaikka konsernin lainojen hoitaminen ei edellyttäisi täysipäiväistä työskentelyä. Tämä kuitenkin edellyttää, että yhtiöllä on toimitilat kalustoineen ja riittävän pätevä henkilökunta hoitamaan yhtiön asioita yhtiön kotipaikassa. Yhtiön tehokas toiminta voi myös edellyttää tehtävien ulkoistamista. Tärkeää kuitenkin on, että yhtiön päivittäisistä asioista päätetään yhtiön kotipaikassa.

Holdingyhtiöllä tarkoitetaan yhtiötä, joka hallitsee ja valvoo yhtä tai useampaa yhtiötä omistamalla enemmistön näiden osakkeista. Holdingyhtiö on, ja sen tulee olla, sidoksissa taloudelliseen todellisuuteen ja se on laajasti käytetty taloudellinen tapa toimia[133]. EY-tuomioistuimen ratkaisun asiassa C-196/04, Cadbury Schweppes, ei pitäisi nostattaa kysymyksiä holdingyhtiön asemasta, jos holdingyhtiötä koskevat päätökset tehdään sen sijaintivaltiossa asianomaisten elimien toimesta. Yleisesti voitaneen katsoa, että EY-tuomioistuimen antama määrittely tytäryhtiön riittävästä sitoutumisesta taloudelliseen ympäristöönsä vastaa hyvin paljon OECD-maissa olemassa olevaa niin sanottua substanssi- eli fyysisen olemassaolon vaatimusta.[134]

- **Esimerkki B:** Tarkastellaan seuraavaksi holdingyhtiötä, jolle ominaista on hyvin vähäinen toiminta-aste: useimmiten pelkästään osakkeiden omistamista sekä joskus niiden ostamista että myymistä. Yhtiön hallitus tai yhtiökokous usein tekee näistä päätökset, ja yhtiöllä ei välttämättä ole varsinaista henkilöstöä. Holdingyhtiöille tarvitaan myös ainoastaan ajoittain toimitilaa. EY-tuomioistuimen asettamat substanssitekijät, jotka kolmas osapuoli tulisi todentaa, sopivat huonosti holdingyhtiömalliin. On kuitenkin huomattava, että esitettyään asiassa Cadbury Schweppes kappaleessa 67 nämä kolme tekijää, EY-tuomioistuin jatkaa seuraavassa kappaleessa: jos näiden tekijöiden tutkiminen johtaa siihen toteamukseen, että ulkomainen väliyhteisö on asettautunut jäsenvaltioon fiktiivisesti harjoittamatta tosiasiallisesti lainkaan taloudellista toimintaa sen alueella, tämän ulkomaisen väliyhteisön perustaminen on katsottava puhtaasti keinotekoiseksi järjestelyksi.[135]

Yhteenvetona voidaan todeta, että holdingyhtiöiden perustamiselle voi olla liiketaloudellinen peruste, vaikka holdingyhtiölle on ominaista hyvin vähäinen toiminta, esimerkiksi

[133] Ks. esim. ratkaisu KVL 2010/24.
[134] Ks. Kanervo 2006, s. 546.
[135] Kanervo 2006, s. 545.

osakkeiden hallinta ja kauppa. Väliyhteisölain tarkoituksena ei kuitenkaan voi olla holdingyhtiöiden kategorinen luokittelu väliyhteisöiksi. Toisaalta niitä ei ole jätetty kokonaan väliyhteisölain soveltamisalan ulkopuolellekaan, vaan ratkaisu tulee tehdä VYL 2a §:n kokonaisarvioinnin perusteella kussakin yksittäistapauksessa.

Tällainen kanta on perusteltu myös komission näkökulmasta. Vaikkakin komissio toteaa tiedonannossaan KOM(2007) 785 lopullinen, että ei ole täysin varmaa, miten konsernin sisäisten rahoitusyhtiöiden ja holdingyhtiöiden toiminnan objektiivisia tekijöitä pitäisi arvioida, koska näiden yhtiöiden toiminta ei yleensä vaadi merkittävää fyysistä läsnäoloa.[136] Lähtökohtaisesti toiminnan aitoutta on näissä toiminnoissa arvioitava samoilla perusteilla kuin, jos toimintaa harjoitettaisiin muussa kuin matalan verotuksen valtiossa.

Myös hallituksen esityksen perusteluissa on pyritty selventämään erityisesti holdingyhtiöiden ja konsernin sisäisten rahoitusyhtiöiden asemaa. Perusteluissa painoarvoa on pyritty antamaan sellaiselle substanssin tasolle, jota yhtiön toiminnan tehokas harjoittaminen edellyttää. Käytännössä yhtiöllä tulisi olla käytettävissään yhtiön sijaintivaltiossa toimintansa harjoittamiseksi riittävät toimitilat ja kalusto sekä henkilökunta aina silloin, kun toiminta sitä edellyttää.[137] Poikkeussäännös tuo varmasti mukanaan tulkintaongelmia, joita lain sanamuoto ja perustelut eivät pysty ratkaisemaan. Sen vuoksi odotettavissa onkin, että säännöksen tulkinnan osalta syntyy rajanvetotilanteita koskevaa oikeus- ja verotuskäytäntöä. Erityisesti kysymys holdingyhtiöistä olisi syytä ratkaista selkeämmin. Siten esimerkiksi muiden maiden lainsäädännöistä on saatavissa uudistukseen hyviä aineksia.

Tokola toteaa, että holdingyhtiöiden lukumäärä on Tilastokeskuksen mukaan lisääntynyt radikaalisti. Tässäkin suhteessa niitä koskevat rajanvedot ovat tulevaisuudessa yhä merkittävämpiä. Tokolan mukaan, koska holdingyhtiöt ovat perinteisesti olleet merkittävä väliyhteisölain soveltamisalue, on huomionarvoista myös se, että samanaikaisesti holdingyhtiöiden määrän kaksinkertaistumisen kanssa ilmoitettujen väliyhteisöjen määrä on puolestaan pysynyt jotakuinkin samana.[138] Yhtenä kysymyksenä hänen tekemissään haastatteluissa nostettiin esille se, tunnustetaanko hallituksen esityksessä, ettei holdingyhtiöiden kohdalla tarvita lainkaan varsinaista substanssia? Tokola toteaa, että ainakin holdingyhtiötapaukset on ratkaistu tähän mennessä erittäin tapauskohtaista arviointia noudattaen,

[136] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 5.
[137] Ks. HE 74/2008, 7–8.
[138] Ks. Tokola 2010, s. 35.

eikä ratkaisuista ole vedettävissä selkeää linjaa vielä tässä vaiheessa. Jotkut viranomaissektorin edustajat uskoivat holdingyhtiöistä tulevan verosuunnittelun väline, mutta aika näyttää, mihin suuntaan todella ollaan menossa.[139] Tokolan mielestä ilman varmoja tietoja ja holdingyhtiöitä koskevaa oikeuskäytäntöä aiheen syvällisempi analysointi ei vielä ole tällä hetkellä tarkoituksenmukaista[140].

Siitä miten ja millä perusteilla on arvioitava holdingyhtiöiden kautta tapahtuvan toiminnan keinotekoisuutta, kun toiminta ei ylipäänsä näyttäisi vaativan merkittävää fyysistä läsnäoloa kohdevaltiossa, olisi vaikea hyväksyä kantaa, jonka mukaan mainitunlaisissa toiminnoissa ei koskaan voisi olla kysymys ”puhtaasti keinotekoisista järjestelyistä”. Tämä on perusteltua, vaikka tämänhetkisestä oikeuskäytännöstä ilmenevät perusteet eivät niiden arviointiin hyvin sovellukaan.[141] Sama koskee myös passiivista sijoitustoimintaa[142].

Periaatteessa 2a §:n poikkeussäännös johtanee siihen, että lakia sovelletaan tulevaisuudessa tosiasiassa Euroopan talousalueella ja pääosassa verosopimusvaltioita vain hyvin poikkeuksellisesti, koska erityishuojennuksia on harvassa ja nekin erityisesti EU-alueella ja OECD-valtioissa suurelta osin kuolevia säännöksiä muun muassa yritysverotuksen käytännesääntöjä koskevan jäsenvaltioiden yhteistyön ansiosta. Väliyhteisölain mukaan siltä osin, kun EU-alueelle tai johonkin hyväksyttyyn verosopimusvaltioon sijoittautunut väliyhtiö saa erityishuojennuksia osakseen, sillä on kuitenkin aina oikeus osoittaa toimintansa tosiasiallisuus ja sijoittautumisen aitous. Lain 2a §:ää arvioitaessa merkittävää on se, että pykälän soveltamisala ulottuu näin laajemmalle kuin mitä EU-oikeus edellyttäisi, sillä sijoittautumisvapaus on SEUT:n 49 artiklan perusteella taattu periaatteessa vain jäsenvaltioiden kansalaisille.[143]

[139] Tokola 2010, s. 83.
[140] Tokola 2010, s. 35.
[141] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 5.
[142] Ks. Meussen 2007, s. 17.
[143] Ks. Karhu 2009, s. 182–183.

5.6. EU-, ETA- ja verosopimusvaltioita koskevat poikkeukset Ruotsissa

5.6.1. Väliyhteisölain kehitys

Väliyhteisösäännösten uudistaminen käynnistettiin Ruotsissa kesäkuussa 2007, jolloin muistio väliyhteisölainsäädännön muutoksesta lähetettiin lausuntokierrokselle[144]. Muistiossa esitettiin lakiin lisättäväksi uusi mahdollisuus saada vapautus väliyhteisöverotuksesta, kun väliyhteisö asuu ETA-valtiossa. Vapautus väliyhteisösäännöksien soveltamisesta hyväksyttäisiin, jos väliyhteisö on sijoittunut asuinvaltioonsa ja harjoittaa siellä liiketaloudellisesti perusteltavaa toimintaa. Kyseisestä asiasta annettiin hallituksen esitys lokakuussa 2007[145].

Samalla esitettiin muutoksia IL 30 a kap. 7 §:n valtiolistaan, jossa arvioidaan, onko verotuksen taso matala[146]. Valtiolistassa mainittua väliyhteisösäännösten soveltamisesta vapautettua ETA-valtion yhteisöä voidaan pitää väliyhteisönä konsernin sisäisen rahoitus- ja vakuutustoiminnan osalta. Näin ollen Ruotsi soveltaa väliyhteisösäännöksiä ainoastaan ETA-valtiossa asuvan yhteisön pankki-, rahoitus- ja vakuutustoimintoihin, jos yhteisön verotusta pidetään matalana. Verosopimusvaltioiden osalta Ruotsi soveltaa väliyhteisölainsäädäntöä vain niihin tuloihin, joihin verosopimusta ei sovelleta.[147]

Pääosin muistion ja hallituksen esityksen mukaisesti lakiin lisättiin uusi IL 39 a kap. 7 a §, jossa mainituilla edellytyksillä ETA-alueella asuvaa yhteisöä ei pidetä väliyhteisönä[148]. Samassa yhteydessä muutettiin myös valkoista listaa. Ruotsissa on sovellettu uusia väliyhteisösäännöksiä 1.1.2008 lähtien. IL 39 a kap. 7 a §:n mukaan arvioitaessa sitä, onko yhteisö tosiasiallisesti sijoittunut asuinvaltioonsa ja harjoittaako se liiketaloudellisesti perusteltua toimintaa otetaan seuraavat seikat erityisesti huomioon:

1) onko ulkomaisella yhteisöllä toimintaan nähden tarvittavat toimitilat ja varusteet asuinvaltiossaan,

[144] Ks. Promemoria 2007.
[145] Ks. Prop. 2007/08:16.
[146] Ks. Promemoria 2007, s. 11–12, jossa selvitetään tarkemmin listaan tehtävistä muutoksista. Muutokset koskevat Bulgariaa, Kyprosta, Islantia, Marokkoa, Serbia-Montenegron valtioliittoa ja Unkaria.
[147] Ks. Promemoria 2007, s. 7 ja Dahlberg 2005a, s. 131–132.
[148] Ks. SFS 2007:1254.

2) onko ulkomaisella yhteisöllä asuinvaltiossaan henkilökuntaa, jolla on tarvittava pätevyys toiminnan itsenäiseen harjoittamiseen ja
3) tekeekö ulkomaisen yhteisön henkilökunta itsenäisiä päivittäisen toiminnan päätöksiä.[149]

Lainmuutoksen tarkoituksena on antaa verovelvolliselle EY-tuomioistuimen tuomion mukaisesti mahdollisuus osoittaa, että ulkomaisen yhteisön toiminta on tosiasiallista ja aitoa toimintaa[150]. Valtiopäiväkäsittelyssä valiokunta selvitti lakiluonnoksessa olevaa vaatimusta ”liiketaloudellisesti perustellusta toiminnasta”[151]. Aikaisemmassa lausuntokeskustelussa oli ehdotettu, että säännöksessä selkeästi todettaisiin, että väliyhteisösäännöksiä voitaisiin soveltaa *vain keinotekoisiin järjestelyihin*[152]. Valiokunta ei kuitenkaan katsonut tarpeelliseksi muuttaa esitettyä lakiehdotusta.[153]

Lakiehdotuksen sanamuodon perusteella verovelvollisella on velvollisuus esittää selvitys tosiasiallisen taloudellisen toiminnan harjoittamisesta. Näin veroviranomaisten näyttövelvollisuus jätettiin minimaaliseksi. Perusteluna kyseiselle ratkaisulle katsottiin olevan se, että verovelvollisen on helpompi esittää näyttöä kuin veroviranomaisten. Vaikka valtiopäivien valiokuntakäsittelyssä lain sanamuodosta poistettiin näyttövelvollisuuden asettaminen verovelvolliselle, valiokunta kuitenkin katsoi, että näyttövelvollisuus yleisten periaatteiden mukaan on verovelvollisella.[154] Ruotsissa omaksuttua näkökantaa verovelvollisen näyttövelvollisuudesta voidaan pitää EY-oikeuden vastaisena, koska komission tiedonannossa lähdettiin siitä, että näyttövelvollisuutta taloudellisen toiminnan aitoudesta ei pitäisi asettaa vain verovelvolliselle[155].

Ruotsin lainvalmistelumuistiossa todetaan, että väliyhteisön tulee harjoittaa todellista toimintaa, paikallisen henkilökunnan on päätettävä yhteisön päivittäiset asiat ja päätök-

---

[149] Pohdinnasta Ruotsin osalta ks. esimerkiksi Lindström-Ihre – Karlsson 2008, s. 605 ss. De nya CFC-reglerna – är en verklig etablering affärsmässig eller ej?
[150] Ks. asia C-196/04, Cadbury Schweppes, kohta 70.
[151] Ks. Sundgren 2008, jossa käsitellään Ruotsin lainsäädännön käsitettä ”en verklig etablering från vilken en affärsmässigt motiverad verksamhet bedrivs”. Sundgren toteaa, että verovelvollisella on velvollisuus esittää liiketaloudellisten syiden olevan olemassa. Sundgren lisäksi toteaa, että asiassa C-524/04, Test Claimants in Thin Cap Group Litigation, ja asiassa C-231/05, Oy AA, EY-tuomioistuin yhdisti toisiinsa keinotekoiset järjestelyt ja liiketaloudellisen syyn puuttumisen.
[152] Ks. Lagrådsremiss 19.9.2007, s. 11.
[153] Ks. perustelut Betänkande 2007/08:SkU13, s. 8.
[154] Ks. Betänkande 2007/08:SkU13, s. 10–11.
[155] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 5.

sentekoa saa rajoittaa vain asuinvaltion lainsäädäntö[156]. Lakiehdotuksesta poistettiin muistiossa ollut maininta käteisvarojen hallinnasta ja päätöksenteon rajoittamisesta asuinvaltion lainsäädännössä[157]. Muistion perusteella voidaan olettaa päätöksen tekemisellä tarkoitettavan päivittäisten asioiden hoitamista eikä toimintaa, joka voisi muodostaa yhteisölle johtopaikan perusteella yleisen verovelvollisuuden tai kiinteän toimipaikan[158]. Yleisen verovelvollisuuden tai kiinteän toimipaikan johtopaikka edellyttää yleensä koko toimintaan vaikuttavia päätöksiä[159].

Ruotsissa on jo aikaisemmin vapautettu väliyhteisösäännösten soveltamisesta muut kuin ETA-alueen konsernin sisäistä pankki-, rahoitus- ja vakuutustoimintaa harjoittavat yhteisöt. Väliyhteisösäännösten muutos tarkoitti, että nämäkin yhteisöt voidaan vapauttaa jatkossa väliyhteisölain soveltamisesta. Edellytyksenä on, että yhteisö osoittaa sijoittautuneensa asuinvaltioonsa ja harjoittavansa liiketaloudellisesti perusteltua toimintaa. ETA-alueen erityistä vapautussäännöstä ei lakimuutoksessa poistettu, vaikka uusi yleissäännös lisättiin lakiin. Lainvalmistelutöissä todettiin, että aikaisemman säännöksen poistaminen lisäisi väliyhteisön osakkaiden hallintoa, kun he joutuisivat selvittämään, että toiminta yhteisön asuinvaltiossa on tosiasiallista.[160]

Ruotsissa ei väliyhteisösäännösten muutoksen yhteydessä muutettu verosopimusvaltioiden tilannetta muutoin kuin muokkaamalla verosopimusvaltioiden listaa. Väliyhteisölainsäädäntöä ei sovelleta lainkaan osaan verosopimusvaltioista, koska ne on vapautettu valkoisella listalla[161]. Ruotsissa IL:n liitteenä on lista valtioista, joihin väliyhteisösäännöksiä ei sovelleta (valkoinen lista), joihin säännöksiä sovelletaan (musta lista) ja valtiot, joissa harjoitettuun matalan verotuksen konsernin sisäiseen rahoitus-, pankki- ja vakuutustoimintaan säännöksiä sovelletaan (harmaa lista). Valkoisella listalla on 153 valtiota, mustalla listalla on 54 valtiota ja harmaalla listalla on 21 valtiota[162]. Suomen tilanne on lähempänä Ruotsin tilannetta nyt, kun verosopimusvaltioiden musta lista on otettu käyt-

[156] Ks. Promemoria 2007, s. 10.
[157] Ks. Prop. 2007/08:16, s. 6–7 ja 22.
[158] Ks. Lagrådsremiss 19.9.2007, s. 14. Ks. myös HE 74/2008, s. 7, jossa muutosehdotuksen 2 a §:n 2 momentin 3 kohdassa viitataan päivittäistä toimintaa koskeviin päätöksiin.
[159] Ks. johtopaikasta asuinvaltion ja kiinteän toimipaikan luovana kriteerinä, Malmgrén 2008, luvut 3, 4 ja 5.
[160] Ks. Prop. 2007/08:16, s. 22–23.
[161] Ks. Dahlberg 2005a, s. 132 ss., jossa kerrotaan Ruotsin yhdistetystä mustasta ja valkoisesta listasta.
[162] Ruotsissa valtiolistaa on päivitetty 1.1.2008 lukien, jolloin väliyhteisösäännöksiä muutettiin SFS 2007:1254. Ks. Ruotsin listan rakenteesta Sundgren 2008.

töön. Jos Ruotsilla on täydellinen verosopimus yhteisön asuinvaltion kanssa, pankki-, rahoitus- ja vakuutustoiminnan tuloihin voidaan soveltaa väliyhteisösäännöksiä vain, jos tulon verotusoikeutta on rajoitettu sopimuksessa.

5.6.2. Verohallinnon muutosehdotus vireillä Ruotsissa

Määrärahakirjeessä varainhoitovuodeksi 2009[163] Skattevarket[164] sai tehtäväkseen käydä läpi (IL 39 a kap. 7 §) ETA-alueen erityistä vapautussäännöstä ja sen liitteessä olevaa verosopimusvaltioiden listaa (IL 39 a kap). SKV joutui analysoimaan käsitteitä ”rahoitustoiminta ja muu taloudellinen toiminta”[165], koska kyseiset termit ovat mukana vapautussäännöksessä ja sen edellä mainitussa liitteessä. Tämä tehtävä oli seurausta RR:n tekemistä ratkaisuista RÅ 2008 ref. 11 I ja II, joissa väliyhteisösäännöksien soveltamisalaan ei katsottu kuuluvan tavaramerkkioikeudet ja lisenssit. Vastaavia oikeuksia ei pidetty ”rahoitustoimintana tai muuna taloudellisena toimintana”. Voimassa olevien väliyhteisösäännösten valmisteluasiakirjat kuitenkin korostavat, että tarkoituksena ei ollut alun perinkään jättää lainsäätämisen yhteydessä muun muassa rojaltituloja ja lisenssimaksuja väliyhteisösäännösten soveltamisen ulkopuolelle[166]. RR kuitenkin huomautti asiassa RÅ 2008 ref. 11, että ”jotta toiminta täyttäisi rahoitustoiminnan vaatimukset, toiminnassa tulisi olla enemmän konkreettisia taloudellisia tekijöitä”. RR:n mukaan tavaramerkkioikeuksista ja lisensseistä puuttuu tällaisia elementtejä, joita vaaditaan muulta rahoitustoiminnalta[167].[168]

Edellä mainittujen seikkojen seurauksena SKV on ehdottanutkin muutoksia Ruotsin väliyhteisösäännöksiin. SKV ehdottaa muistiossaan, että väliyhteisösäännökset soveltuisivat myös patentteihin, lisensseihin, tavaramerkkeihin ja muihin vastaaviin oikeuksiin, koska tällaisten immateriaalioikeuksien luovutuksista saatuja tuloja verotetaan erittäin kevyesti ulkomailla. Muutosehdotus toteutettaisiin täydentämällä valtiolistaliitettä IL 39 a ylimää-

[163] Ks. Regleringsbrevet för budgetåret 2009.
[164] Jäljempänä SKV eli Ruotsin verohallinto.
[165] ”Finansieringsrörelse och annan finansiell verksamhet”.
[166] Prop. 2003/04:10, s. 74.
[167] Ks. RÅ 2008 not. 59 ansågs dock koncernintern förvärv av förfallna fordningar från uppdragsgivare i inkassoverksamhet vara sådan annan finansiell verksamhet än bank- och finansieringsrörelse som avses i bilaga 39 a till IL.
[168] Ks. Skatteverkets promemoria 2010, s. 3.

räisellä poikkeussäännöksellä. Lisäksi SKV ehdottaa, että ETA-valtioita koskeva poikkeus IL 39 a kap. 7 § toinen kappale poistettaisiin kokonaan vapautussäännöksestä.[169]

Nykyiset Ruotsin väliyhteisösäännökset otettiin käyttöön vuonna 2004 ja kyseistä valtiolistaa on sittemmin päivitetty tietyiltä osin ainoastaan vuonna 2007. Edellä esitetyt ehdotetut muutokset valtiolistaan ovat seurausta eri maiden verolainsäädäntöjen huolellisesta tarkastamisesta ja läpikäymisestä. Nyttemmin SKV on huomannut, että esimerkiksi useissa ETA-valtioissa on erittäin suotuisat verosäännökset muun muassa patenteille, lisensseille, tavaramerkeille ja muille samankaltaisille immateriaalioikeuksille. Tämä saattaa johtaa matalaan verotukseen kyseisten tulojen osalta. Tällaisia valtioita ovat muun muassa Kypros, Libanon, Singapore, Bulgaria, Viro, San Marino, Sveitsi, Unkari, Montenegro, Belgia, Irlanti, Alankomaat ja Luxemburg. Lisäksi ehdotuksen tarkoituksena olisi laajentaa poikkeussäännös koskemaan myös muutamia muita valtioita, jotka eivät aikaisemmin ole olleet kyseisellä valtiolistalla. Tällaisia valtioita ovat Kirgisia, Turkmenistan, Uzbekistan, Albania, Bosnia-Hertsegovina, Kosovo, Kroatia, Makedonia, Moldova, Serbia ja Georgia. Valtiolistan tarkoituksena on lisätä ennustettavuutta ja helpottaa väliyhteisösäännösten soveltamista niin veronmaksajan kuin verohallinnon kannalta. Jos kyseinen ehdotus toteutetaan, lukeutuvat tietyn tyyppiset matalasti verotettavat tulot väliyhteisölain soveltamisalaan.[170]

Jos ehdotetut muutokset toteutetaan, ne saattavat vaikeuttaa ruotsalaisten konsernien toimintaa ulkomailla, jos yritysten toiminta koskee immateriaalioikeuksien hallintaa tai jopa pelkkää konsernien sisäistä rahoitustoimintaa. Periaatteessa niin kauan, kun ulkomainen yhteisö on sijoittautunut ETA-alueelle, pitäisi olla mahdollista välttää väliyhteisöverotus täyttämällä vapautussäännöksen IL 39 a kap. 7 a §:n edellytykset aidosta ja todellisesta sijoittautumisesta. Kuitenkin Samuelsonin ja Karlssonin mukaan, vaikka laissa on annettu tietyt kriteerit tosiasialliselle sijoittautumiselle, on edelleen epäselvää, kuinka paljon ”substanssia” tosiasiallinen sijoittautuminen vaatii, jotta varmasti täytettäisiin lain edellyttämät kriteerit[171]. Poistamalla laista ETA-valtioita koskeva erityispoikkeus ja säilyttämällä pelkästään niin sanottu ”substanssipoikkeus” vaikeutetaan ennakoitavuuden käsi-

[169] Ks. Skatteverkets promemoria 2010, s. 3.
[170] Ks. Skatteverkets promemoria 2010.
[171] Det är möjligt att det svenska kravet på en ”verklig etablering” är mer långtgående än de inskränkningar i etableringsfriheten som enligt EG-domstolen får specifikt träffa ”rent konstlade upplägg”, jfr mål C-196/04 Cadbury Schweppes plc och Cadbury Schweppes Overseas Ltd mot Comissioners of Inland Revenue, REG 2006, s. I-07995, p. 51.

tystä esimerkiksi ruotsalaisten konsernien sijoittautuessa ETA-alueelle. Samuelsonin ja Karlssonin mukaan ei ole itsestään selvää, että olisi mahdollista saada ennakkotieto tai luotettava vastaus SKV:ltä siitä, milloin toiminta täyttäisi aidon ja tosiasiallisen sijoittautumisen edellytykset.[172]

Samuelson ja Karlsson mainitsevat, että ehdotus sisältää myös lakiteknisiä epäselvyyksiä, jotka saattavat aiheuttaa tulkintaongelmia. Tällä he viittaavat ensisijaisesti siihen, mitä ehdotuksessa tarkoitetaan lauseella: ”beskattas med den normala inkomstskatten”. Heidän mukaansa ei ole täysin selvää, kuinka lausetta tulisi tulkita oikein. Edellä mainittu lause esitetään valtiolistan muutosehdotuksessa muun muassa Belgian, Irlannin, Luxemburgin ja Alankomaiden kohdalla.[173]

Lisäksi Samuelsonin ja Karlssonin mukaan, jos ETA-valtioita koskeva poikkeus poistetaan (IL 39 a kap. 7 § andra stycket) lakitekstistä, saattaa tavallinen varainhoito tulla joissakin ETA-valtioissa väliyhteisölain piiriin, siltä osin kuin se kuuluu käsitteen ”*finansiell verksamhet*” soveltamisalaan valtiolistan poikkeussäännöksessä (IL i bilaga 39 a). Nykyisissä säännöissä on vain ”*finansieringsverksamhet inom samma intressegemenskap*” koskeva poikkeus, jonka perusteella ETA-alueella olevaa yhtiötä voidaan verottaa. Termi *”finansiell verksamhet”* on epäselvä, mutta se ulottuu ainakin laajemmalle kuin vastaava termi siviilioikeuden puolella. Tämän osalta ja väliyhteisölain alkuperäisen tarkoituksen perusteella ei ole poissuljettua, että (verovapaita) noteerattujen osakkeiden myyntivoittoja, joita tekee esimerkiksi ruotsalaisomisteinen yritys Kyproksella, voitaisiin verottaa omistajien tulona Ruotsissa, jos ETA-valtioita koskeva poikkeus poistetaan.[174]

Samuelsonin ja Karlssonin mukaan, kun kyse on toiminnasta ETA-alueen ulkopuolella, saattaa ehdotuksella olla merkittävämpiäkin vaikutuksia. Esimerkiksi, jos kyse on ruotsalaisomisteisesta konsernista Sveitsissä, joka saa tuloja patenteista, lisensseistä, tavaramerkeistä ja muista vastaavista oikeuksista. Sveitsi ei kuulu ETA-alueeseen, joten edellä esitettyihin tuloihin voitaisiin soveltaa väliyhteisösäännöksiä ilman mahdollisuutta osoittaa toimintansa aitous ja tosiasiallisuus. Näin ollen konserneille, jotka harjoittavat tosiasiallista toimintaa, saattaisi olla tarpeellista muuttaa toimintansa ETA-alueelle, jotta ne

[172] Ks. Samuelson – Karlsson 2010, s. 534.
[173] Ks. tarkemmin tulkintaongelmista Samuelson – Karlsson 2010, s. 534–535.
[174] Ks. Samuelson – Karlsson 2010, s. 534.

pääsisivät takaisin vapautussäännöksen soveltamispiiriin. Sama ongelma on noteerattu myös verosopimuksissa, jotka on tehty ennen väliyhteisösäännöksien voimaantuloa, koska ne eivät välttämättä estä näitä uusia väliyhteisösääntöjä soveltumasta[175].[176]

Väliyhteisösäännösten tarkoituksena on estää tai tässä tilanteessa puolustaa ruotsalaista veropohjaa rapautumiselta hyödyntämällä matalasti verotettavia yhtiöitä ulkomailla. Vapautussäännöksen liitteeksi kootun valtiolistan avulla voidaan verotusta rajoittaa sellaisiin maihin ja tuloihin, joita ei ole pidetty hyväksyttävinä väliyhteisölain näkökulmasta. Lisäksi tämä kyseinen valtiolista lisää joustavuutta ja edistää ennakoitavuutta sekä helpottaa lain soveltamista. Samuelson ja Karlsson kuitenkin korostavat, että toisaalta liian usein tehdyt muutokset valtiolistaan vaikeuttavat myös ennakoitavuutta. Heidän mielestään onkin suuri haaste seurata verosäännösten nopeaa kehitystä eri valtioissa.[177]

SKV:n ehdotus periaatteessa tarkoittaa sitä, että sellaiset taloudelliset tulot, jotka eivät tällä hetkellä lukeudu väliyhteisölain soveltamisalaan, kuuluisivat jatkossa lain soveltamispiiriin. Samuelsonin ja Karlssonin mukaan se olisi linjassa väliyhteisösäännösten alkuperäisen tarkoituksen kanssa. Kuitenkin heidän mielestään, jotta valtiolista voisi täyttää tehtävänsä, täytyy erityisesti listalla olevien poikkeusten olla selkeästi suunniteltuja. Heidän mukaansa esityksessä on puutteita myös tältä osin. Samuelson ja Karlsson toteavat, että ehdotus ei muutenkaan näytä olevan valmis kokonaisuudessaan. Erityisesti ETA-valtioita koskevan poikkeuksen eliminoiminen aiheuttaisi sen, että tosiasiallisen toiminnan vaatimus saisi aikaisempaa suuremman merkityksen, mikä olisi valitettavaa erityisesti valtiolistan tarkoituksen kannalta. Ehdotuksessa ei ole viitattu tarkemmin sen voimaantulopäivään. SKV on antanut ehdotuksena valtiovarainministeriölle jatkotoimia varten. Samuelson ja Karlsson ovat sitä mieltä, että ehdotus tulee herättämään paljon keskustelua ja se saattaa muuttua vielä lainsäädäntöprosessin aikana.[178]

[175] Ks. RÅ 2008 ref. 24. Rättsläget beträffande sådan eventuell ”treaty override” kommer förhoppninsvis att klarna när Regeringsrätten avgör överklagade förhandsbesked avseende tillämpning av tioårsregeln i 3 kap. 19 § IL i förhållande till skatteavtal.
[176] Ks. Samuelson – Karlsson 2010, s. 535–536.
[177] Ks. Samuelson – Karlsson 2010, s. 536.
[178] Ks. Samuelson – Karlsson 2010, s. 536.

5.6.3. Suomen ja Ruotsin lainsäädännön eroavaisuuksista

Ruotsin väliyhteisösäännöksiä muutettiin viimeksi 1.1.2008 lukien siten, että ETA-valtiossa toimiva yhteisö on vapautettu säännöksistä, jos se on tosiasiallisesti sijoittunut kyseiseen valtioon ja harjoittaa siellä liiketaloudellisesti perusteltua toimintaa[179]. Eri valtioiden väliyhteisösäännöksissä on eroja esimerkiksi siinä, onko edellä esitetyt tunnusmerkit kuvattu lakitekstissä vai ohjeissa. Ruotsissa lainmuutos on toteutettu siten, että tunnusmerkit on esitetty lakitekstissä. Myös Suomi on omaksunut saman linjan. Verrattaessa Suomen ja Ruotsin lainsäädäntömuutoksia tosiasiallisen toiminnan vaatimus eli niin sanottu substanssivaatimus näyttää lähtökohtaisesti samalta. Molempien valtioiden lainsäädännössä edellytykset kytketään väliyhteisön toimintaan. Muutoksesta huolimatta säännösten eroina säilyivät edelleen säännöksissä aikaisemminkin esiintyneet erot, kuten Ruotsissa jo aikaisemmin voimassa ollut laaja ETA-valtioissa asuvien yhteisöjen vapautus väliyhteisösäännösten soveltamisesta. Ruotsissa säännöstöä on voitu soveltaa ETA-alueelle sijoittautuneisiin yhteisöihin pääsääntöisesti vain konsernin pankkitoimintaan sekä sisäiseen rahoitus- ja vakuutustoimintaan[180].[181] Toisaalta on syytä muistaa, että myös Suomessa hallituksen esitysluonnoksessa väliyhteisölain muuttamiseksi rahoitus- ja vakuutustoiminnan ehdotettiin lukeutuvan passiivituloihin ja näin kuuluvan väliyhteisölain soveltamisalaan myös ETA-alueella. Lopulta ehdotuksesta kuitenkin luovuttiin, koska mainittuja passiivituloja syntyy väistämättä aidossa taloudellisessa toiminnassa ja passiivituloon perustuvaan ratkaisumalliin katsottiin liittyvän liian monia tulkintaongelmia.[182]

SKV on tuoreessa muistiossaan ehdottanut muutoksia voimassa olevaan Ruotsin väliyhteisölainsäädäntöön. Uudistuksen tarkoituksena olisi saattaa väliyhteisösäännökset koskemaan myös sellaisia tuloja, jotka kertyvät patenteista, lisensseistä, tavaramerkeistä ja muista vastaavista oikeuksista. Kyseinen ehdotus tiukentaisi Ruotsissa voimassa olevia säännöksiä. Muutoksen seurauksena erityisesti ETA-valtioita koskevan poikkeuksen eli-

[179] Ks. SFS 2007:1254.
[180] Ks. SRN 2005-07-08, jossa tavaramerkin luovutusta pidettiin konsernin sisäisenä muuna rahoitustoimintana. SKV on pyytänyt päätöksen vahvistamista RR:ltä. Ks. Sundgren 2008, jossa todetaan, että Ruotsi voi soveltaa väliyhteisösäännöksiään ETA-valtioista vain Belgiassa, Kyproksella, Virossa, Islannissa, Irlannissa, Luxemburgissa, ja Alankomaissa oleviin pankki-, rahoitus- ja vakuutustoimintaa harjoittaviin yhtiöihin. Sundgren toteaa, että muutoinkin Ruotsin väliyhteisösäännöksiä sovelletaan vain harvoihin verokeidasvaltioiden ulkopuolella oleviin yhtiöihin. Sundgrenin mukaan Ruotsin väliyhteisölainsäädäntö on yksi maailman lievimmistä väliyhteisösäännöksistä.
[181] Ks. Malmgrén 2008, s. 422–423.
[182] Ks. FK 2008 ja Keskuskauppakamari 14.8.2007.

minoiminen aiheuttaisi sen, että tosiasiallisen toiminnan ”substanssivaatimus” saisi aikaisempaa suuremman merkityksen. Tämä olisi valitettavaa erityisesti valtiolistan alkuperäisen tarkoituksen kannalta. Kaiken lisäksi Ruotsissa jouduttaisiin pohtimaan uudemman kerran sitä, milloin ulkomaisen yhteisön toiminta täyttää tosiasiallisen sijoittautumisen ja todellisen taloudellisen toiminnan edellytykset. Tämä olisi perusteltua, koska lain soveltamisala laajenisi sellaisiin tuloihin, jotka eivät välttämättä vaadi merkittävästi toimitilaa, kalustoa ja henkilökuntaa täyttääkseen aidon toiminnan kriteerit.[183]

Myös Suomessa aidon taloudellisen toiminnan kriteerit täyttämällä voidaan välttyä väliyhteisöverotukselta. Jos kyseiset uudistukset Ruotsissa tulevat voimaan, kriteerien määrittelyn painottaminen saattaa johtaa esimerkiksi siihen, että immateriaalioikeuksia hallinnoiva yhtiö, joka halutaan lainsäädännöllisistä syistä sijoittaa ETA-alueelle, voi joutua pelaamaan niin sanotusti varman päälle substanssivaatimuksen johdosta ja sijoittamaan myös ETA-alueella olevaan toimipaikkaankin enemmän substanssia kuin tosiasiassa olisi edes tarpeen. Jos verrataan kyseistä kuviteltua tilannetta Suomen säännöksiin, Suomessa aiheutuisi ongelmia ainakin sen suhteen, että lakimuutosta koskevan hallituksen esityksen[184] mukaan ”lain tarkoituksen vastaista olisi olettaa, että yhteisö hankkisi isompaa toimitilaa ja enempää henkilöstöä tai kalustoa kuin mitä yhtiön tehokas toiminta edellyttää”.

Vielä tällä hetkellä Ruotsissa voimassa olevien säännösten ongelmana voidaan pitää korostettua verovelvollisen näyttövelvollisuutta sekä laissa lueteltujen objektiivisen taloudellisen toiminnan edellytysten painottamista. Muun muassa toimitilojen ja henkilöstön korostaminen erityisesti hallituksen esityksen perusteluissa voi olla ristiriidassa EU-oikeuden kanssa[185]. Laissa mainittujen objektiivisten tekijöiden olemassaoloa tulisi EY-tuomioistuimen[186] ratkaisun ja komission tiedonannon[187] perusteella tarkastella yhteisön toiminnan ja toimialan edellyttämistä objektiivisista tekijöistä lähtien. Objektiivisten tekijöiden arviointi ja tarpeellisuus pitäisi arvioida tapauskohtaisesti erikseen ja laissa luetellut edellytykset olisi käsitettävä vain esimerkeiksi.[188]

---

[183] Ks. Skatteverkets promemoria 2010.
[184] Ks. HE 74/2008, s. 8.
[185] Ks. Prop. 2007/08:16.
[186] Ks. C-196/04, Cadbury Schweppes.
[187] KOM(2007) 785 lopullinen.
[188] Ks. Malmgrén 2008, s. 423.

6. Muut väliyhteisöjen käyttöä rajoittavat normit

6.1. Sisäisen lainsäädännön tarjoamat keinot

Väliyhteisölain olemassaolo tekee väliyhteisöoperaatioihin puuttumisen helpoksi silloin, kun verovelvollinen hoitaa oman ilmoittamisvelvollisuutensa. Väliyhteisölain soveltamisedellytysten täyttyessä verottajan ei tarvitse miettiä verovelvollisen motiiveja verottaakseen väliyhteisötuloa. Väliyhteisöoperaatioihin on mahdollista kuitenkin puuttua myös muiden normien perusteella ja tilanteissa, joissa väliyhteisölain soveltamisedellytykset eivät täyty. Sellaisiin tapauksiin, joihin väliyhteisölaki ei sovellu, voi olla mahdollista puuttua esimerkiksi yleisen veronkiertopykälän VML 28 § tai muiden Suomen veron välttämisen estämiseen tähtäävien säännösten esimerkiksi VML 31 § avulla. Kyseiset pykälät voivat soveltua myös esimerkiksi laivanvarustustoimintaan, vaikka väliyhteisölaki ei siihen soveltuisikaan.[1]

Verotusmenettelystä annetun lain[2] 28 §:ssä säädetään veron kiertämisestä. Yleislauseke mahdollistaa perusteettomien veroetujen hankkimisen estämisen ja sellaisten olosuhteiden ja toimenpiteiden sivuuttamisen, joille on annettu asian varsinaista luonnetta vastaamaton oikeudellinen muoto. Säännöksen soveltamisen ongelmana on käytännössä kuitenkin rajanveto sallitun verosuunnittelun ja kielletyn veron kiertämisen välillä sekä veroviranomaisten vaikeudet saada säännöksen soveltamiseksi tarpeellisia tietoja.[3]

Väliyhteisölakia ei ole tarkoitettu kaventamaan veronkiertopykälän soveltamismahdollisuutta[4]. Kuitenkin VML 28 §:n nojalla kynnys ulkomaisen väliyhteisön sivuuttamiseen Suomen verotuksessa on melko korkea. Epäsymmetrinen informaatio verottajan ja verovelvollisen välillä onkin johtanut siihen, että yleinen veronkiertosäännös on monissa tilanteissa riittämätön, sillä verovelvollisen subjektiivisen veronkiertotahdon osoittaminen objektiivisin kriteerein on usein veroviranomaisille erittäin vaikeaa. Sen vuoksi onkin katsottu välttämättömäksi säätää veronkiertämisen estämisestä myös erityissäännöksin.[5]

---

[1] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Muut väliyhteisöjen käyttöä rajoittavat normit, Sisäinen lainsäädäntö.
[2] Ks. VML (1555/1995).
[3] Ks. Karhu 2009, s. 175.
[4] Ks. VM 1994:13 ja HE 155/1994, Yleisperustelut luku 2.1: Lainsäädäntö ja käytäntö.
[5] Ks. Karhu 2009, s. 176.

Yleiseen veronkiertopykälään perustuva verotus edellyttää veronkiertomotiivin olemassaoloa. Toistaiseksi ei ole olemassa oikeuskäytäntöä, josta voitaisiin päätellä, milloin olosuhteiden katsottaisiin olevan niin räikeät, että verokeidasoperaatioihin puututtaisiin yleisen veronkiertopykälän nojalla. Tästä huolimatta voidaan kuitenkin todeta, – erityisesti sellaisissa räikeimmissä tapauksissa joissa ulkomainen verokeidasvaltiossa sijaitseva passiivinen yhtiö on suomalaisten omistama, yhtiötä johdetaan Suomesta ja kaikki sen toiminta on tapahtunut Suomesta käsin – että kysymyksessä on sellainen veronkierto, johon voidaan puuttua yleisen veronkiertopykälän nojalla. Tällaisessa kuvitellussa tilanteessa on periaatteessa mahdollisuus verottaa väliyhteisötuloa.[6] Sen vuoksi yksi vaihtoehto väliyhteisölainsäädännölle voisi olla myös yleisen veronkiertosäännöksen (VML 28 §) soveltamisalan laajentaminen tulevaisuudessa.

Eräs teoreettinen mahdollisuus puuttua ulkomaisten väliyhteisöjen käyttöön olisi laajentaa yhtiön kotipaikan käsitettä siten, että veronkiertotarkoituksessa perustetut väliyhteisöt voitaisiin katsoa kotimaisiksi ja väliyhtiöitä verotettaisiin sen perusteella Suomessa yleisesti verovelvollisina. Voitaisiin esimerkiksi ajatella, että jos yhtiön johtopaikka on Suomessa, yhtiö katsotaan kotimaiseksi ja siksi Suomessa yleisesti verovelvolliseksi. Edellä esitetyssä tapauksessa verosopimustilanteessa syntyisi kaksoisasumiskonflikti, joka kuitenkin ratkeaisi Suomen hyväksi, ja verotus olisi mahdollista verosopimuksesta huolimatta. Ainakaan toistaiseksi Suomessa sijaitsevan johtopaikan ei kuitenkaan ole oikeus- tai verotuskäytännössä katsottu aiheuttavan yleistä verovelvollisuutta Suomessa. Kotimaiseksi on katsottu veronkierronomaisia piirteitäkin sisältäneissä tapauksissa ainoastaan Suomen lainsäädännön mukaan perustetut tai Suomessa rekisteröidyt yhtiöt.[7]

Väliyhteisön ja sen suomalaisten omistajien välisissä transaktioissa on noudatettava markkinaehtoisia hintoja yhtä lailla kuin muidenkin keskenään etuyhteydessä olevien tahojen välillä, jotta vältyttäisiin VML 31 §:n mukaiselta tulonoikaisulta Suomessa[8]. Tulonoikaisuun saatetaan ryhtyä esimerkiksi silloin, jos verokeidasyhtiöön siirretään aineetonta omaisuutta alihintaan siinä tarkoituksessa, että ulkomaiseen yhteisöön ryhdytään

[6] Ks. veronkiertopykälän VML 28 § soveltamisesta väliyhteisöoperaatioihin, Andersson 1992, s. 115–116 ja VM 1994:13.
[7] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Muut väliyhteisöjen käyttöä rajoittavat normit, Kotipaikka-käsite.
[8] Ks. tällaisista ns. siirtohinnoitteluoikaisuista Helminen 2011, luku 8: Kansainvälisen konsernin erityiskysymyksiä, Siirtohinnoittelu.

keräämään rojaltituloja[9]. Veroparatiisiyhtiöiden ollessa kyseessä verottaja saattaa seurata erityisen tarkasti tällaisia etuyhteystransaktioita ja näyttövelvollisuuden voidaan katsoa tällaisessa tilanteessa kuuluvan vahvemmin verovelvolliselle[10].

Tuloverolain 9.3 §:n perusteella verottajalla on mahdollisuus puuttua verokeidasoperaatioihin myös kiinteän toimipaikan verotusta koskevien normien nojalla. Ulkomaisten yhteisöjen tuloa on mahdollista verottaa Suomessa verosopimuksettomassa tilanteessa silloin, kun ulkomainen yhteisö harjoittaa liikettä Suomessa, ja verosopimustilanteessakin silloin, kun ulkomaisella yhtiöllä katsotaan olevan kiinteä toimipaikka Suomessa. Kiinteän toimipaikan verotus on mahdollista esimerkiksi silloin, kun ulkomaisen yhtiön johtopaikka on Suomessa tai kun ulkomaisella yhtiöllä on sivuliike tai edustus Suomessa.[11]

Veroparatiisiyhtiöiden kannalta keskeistä on johtopaikan muodostuminen Suomeen. Johtopaikan voidaan katsoa olevan Suomessa esimerkiksi pelkästään sen perusteella, että Suomessa on asianajotoimisto, jossa prokuran nojalla työskentelevä henkilö tekee veroparatiisiyhtiötä koskevia liikkeenjohdollisia päätöksiä. Verokeidasyhtiöitä koskevassa oikeuskäytännössä esimerkiksi hallituksen sijaintipaikka on todettu sellaiseksi johtopaikaksi, joka muodostaa kiinteän toimipaikan Suomeen tilanteessa, jossa hallitukselle oli kuulunut yhtiön operatiivinen johtaminen ja juoksevan hallinnon hoitaminen.[12]

6.2. Verosopimusten veroedut ja rajoitukset

Verosopimukset voivat taata verosopimusvaltioissa asuville yhtiöille sellaisia veroetuja, että verosopimusvaltioihin perustetaan yhtiöitä pelkästään sopimuksista hyötymiseksi. Verosopimusverkoston hyväksikäytöstä käytetään usein termiä verosopimuskeinottelu tai treaty shopping. Tällainen keinottelu aiheuttaa eri valtioissa sellaisia verotulojen menetyksiä, joita verosopimusten solmimisella ei ole alun perin tarkoitettu. Edellä mainittuja tilanteita on käsitelty tarkemmin luvussa kaksi.

[9] Ks. KHO 27.12.1999 T 4219.
[10] Ks. Linnakangas 1999a, s. 87–95
[11] Ks. Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Muut väliyhteisöjen käyttöä rajoittavat normit, Kiinteä toimipaikka.
[12] Ks. KHO 1999:25, ks. tapauksesta myös Linnakangas 1999b ja Malmgrén 2000, s. 315–319; kiinteiden toimipaikkojen verotuksesta tarkemmin Helminen 2011, luku 6: Kiinteä toimipaikka.

Sen tähden myös verosopimuksissa saattaa olla erilaisia säännöksiä, jotka tekevät väliyhteisöjen käytön vähemmän houkuttelevaksi. Verosopimuksissa voi olla säännöksiä, joiden mukaan sopimusetuihin ei ole oikeutettu sopimusvaltiossa asuva yhtiö, joka on sellaisten henkilöiden määräysvallassa, jotka eivät asu sopimusvaltiossa. Lisäksi verosopimusten soveltamisalan ulkopuolelle saatetaan jättää kokonaan sellaiset sopimusvaltion yhtiömuodot, joita koskee sopimusvaltion sisäisen lainsäädännön mukainen poikkeuksellisen edullinen verokohtelu.[13]

Samoin veroetuja saatetaan rajoittaa myös siten, että sopimusvaltiossa asuvan yhtiön toisesta sopimusvaltiosta saaman tulon osalta sopimusetu myönnetään ainoastaan siinä tapauksessa, että tuloa on verotettu kyseisessä toisessa sopimusvaltiossa[14]. Lisäksi saatetaan esimerkiksi sopia, että sopimusvaltiossa asuvan yhtiön toisesta sopimusvaltiosta saaman tulon verotuksessa ei sovelleta sopimusetuja, jos yhtiö on sellaisten henkilöiden kontrollissa, jotka eivät asu sopimusvaltiossa, ja jos yli 50 % yhtiön tuloista tulee kyseisille henkilöille esimerkiksi korkojen tai rojaltien muodossa[15].

[13] Helminen 2011, luku 7: Väliyhteisöt, Muut väliyhteisöjen käyttöä rajoittavat normit, Verosopimukset.
[14] Ns. subject-to-tax-säännökset.
[15] Ns. limitation of benefits; ks. enemmän erilaisista veronkierron estämiseen tähtäävistä verosopimusnormeista Helminen 2011, luku 4: Veropaon estäminen, Veropaon estäminen verosopimuksilla.

7. Kokoavia päätelmiä

7.1. ”Kahden vaiheen” -vapautusmalli ja toimialaluettelon täydentäminen

EY-tuomioistuimen tuomio asiassa C-196/04 (Cadbury Schweppes) merkitsi sitä, että monessa EU:n jäsenvaltiossa väliyhteisösäännöksiä muutettiin. Kyseisessä tuomiossa väliyhteisölainsäädäntöä ei kuitenkaan kokonaisuudessaan pidetty EY:n perustamissopimuksen sijoittautumisoikeuden vastaisena. Väliyhteisölainsäädäntö on oikeutettu, jos sen tarkoituksena on puuttua *täysin keinotekoisiin järjestelyihin*, jotka eivät kuvasta taloudellisia tosiseikkoja ja joilla pyritään välttämään veroa toisessa jäsenvaltiossa. Järjestely voidaan katsoa keinotekoiseksi, jos sen subjektiivisena tavoitteena on ollut veron välttäminen ja objektiivisesti voidaan todeta, että tytäryhtiötä ei ole perustettu harjoittamaan aitoa taloudellista toimintaa. Väliyhteisölainsäädännön hyväksyttävyys rajattiin silloisessa päätöksessä vain keinotekoisiin järjestelyihin, koska EY:n perustamissopimuksen vapauksia rajoittavat toimet eivät saa ylittää niiden päämäärien saavuttamisessa tarvittavia keinoja suhteellisuusperiaatteen mukaisesti.[1]

Myös Suomen väliyhteisölakiin tehtiin Cadbury Schweppes -tuomion vaatimat muutokset vuoden 2009 alusta lukien[2]. Tästä huolimatta väliyhteisölainsäädäntöä voitaisiin vielä jatkossa kehittää Suomessa esimerkiksi seuraavalla oikeuskirjallisuudessa esitetyllä ”kahden vaiheen” -vapautusmallilla:

1) Selkeät ”aktiiviset” toimialat vapautettaisiin lain soveltamisesta. Tällä turvattaisiin lain hallinnollinen tehokkuus ja vältettäisiin turhat selvitykset. Säännöstä sovellettaisiin yhteisön asuinvaltiosta riippumatta.
2) Aidon taloudellisen toiminnan vapautusta sovellettaisiin ETA-valtioissa ja verosopimusvaltioissa oleviin yhteisöihin silloin, kun valtioiden kanssa on sovittu

[1] Ks. Malmgrén 2008, s. 530–531.
[2] Ks. EY-tuomioistuimen tuomio asiassa C-298/05, Columbus Container Services, jossa katsottiin, että Saksan kansallisen lain säännös, jonka mukaan verosopimuksessa oleva vapautusmenetelmä voitiin tiettyjen edellytysten täyttyessä muuttaa hyvitysmenetelmäksi, ei ollut ristiriidassa sijoittautumisvapauden tai pääoman vapaan liikkuvuuden kanssa. Saksassa sisäisen lainsäädännön määräystä pidetään osana väliyhteisösäännöksiä. Tuomion on katsottu olevan ristiriidassa asiassa C-196/04, Cadbury Schweppes, annetun tuomion kanssa. Ks. European Parliament 2008, s. 76 kohta 202, jossa viitataan edellä mainittuihin päätöksiin ja todetaan, että EY-tuomioistuimen tuomioissa ongelmana on niiden ennustamattomuus.

tiedonvaihdosta, joka on mahdollinen myös valtion sisäisen lainsäädännön mukaan.

3) Edellä 1 ja 2 kohdassa mainittujen vapautusten ulkopuolella väliyhteisölainsäädäntöä sovellettaisiin, jos väliyhteisön asuinvaltion verotus olisi laissa määritellyllä tavalla matala verrattuna verotuksen tasoon Suomessa.[3]

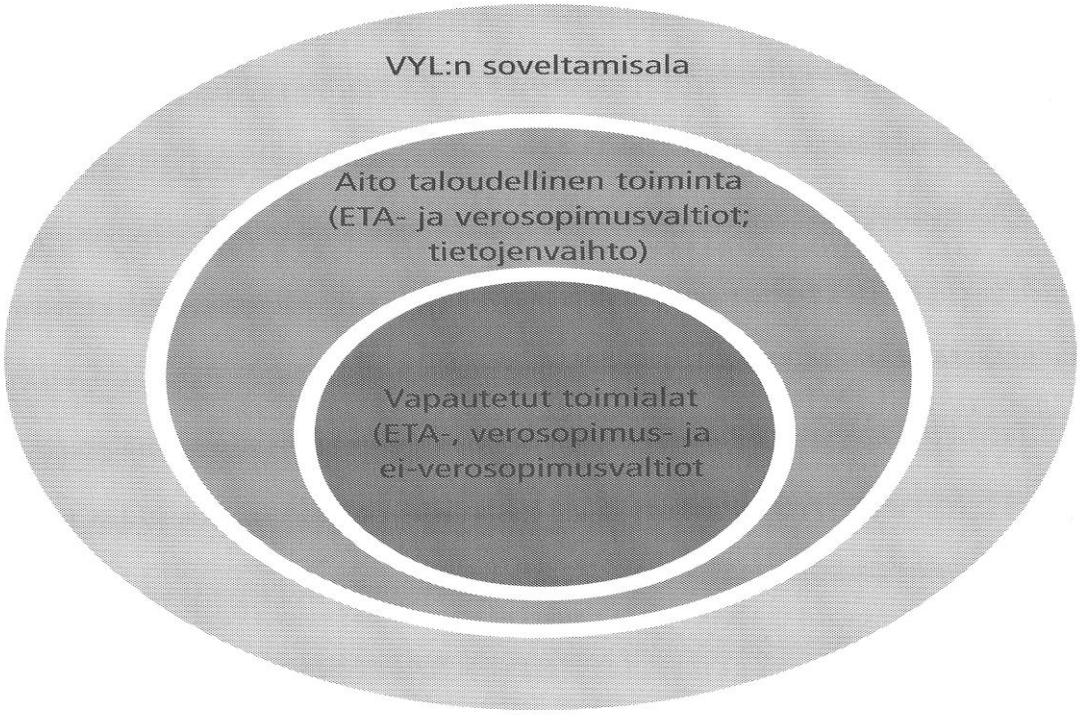

Kuvio 8: Väliyhteisölain kahden vaiheen -vapautusmalli, jossa vapautus lain soveltamisesta määritetään vapautettujen toimialojen ja aidon taloudellisen toiminnan avulla.[4]

Marianne Malmgrénin väitöskirjassaan esittelemä malli selkeyttäisi vallitsevaa oikeustilaa ja toisi säästöjä hallinnollisissa kustannuksissa, kun yhteisön toiminnasta ei tarvitsisi tehdä enää niin kattavia selvityksiä kuin ennen. Muutos voitaisiin käynnistää vanhentuneesta toimialalistasta, koska viimeisimpien muutosten yhteydessä vuonna 2009 säilytettiin väliyhteisölain 2.2 §:n 2 kohdan vapautettujen toimialojen luettelo entisellään. Tämä olisi perusteltua, koska osaltaan luettelon voidaan katsoa rajaavan lain soveltamisen ulkopuolelle myös aitoa toimintaa. Toimialavapautusta sovelletaan ETA-valtioissa ja muissa kuin mustan listan verosopimusvaltioissa asuvien yhteisöjen lisäksi mustan listan valtioissa ja ei-verosopimusvaltioissa asuviin yhteisöihin. Kyseisen säännöksen voidaan

[3] Ks. Malmgrén 2008, s. 417–419.
[4] Malmgrén 2008, s. 417.

katsoa olevan edelleen merkittävä, vaikka VYL 2a § eli niin sanottu ”substanssisäännös” on tullut voimaan.[5]

Vapautettujen toimialojen luettelon laajentaminen väliyhteisölain alkuperäisestä toimialaluettelosta turvaisi sen, että laissa mainittujen toimialojen osalta ei tarvitsisi erikseen tutkia VYL 2a §:n aidon taloudellisen toiminnan edellytysten täyttymistä. Tietenkin myös vapautettujen toimialojenkin osalta olisi edelleen tulkittava, milloin toiminta on mainittua vapautettua toimintaa. Toisaalta tulkintaongelmia liittyy myös VYL 2a §:ssä säänneltyyn aidon taloudellisen toiminnan määrittelyyn, jotka olisi syytä ratkaista ennen uutta lakimuutosta.[6]

Kahden vaiheen -vapautusmallissa muut kuin vapautettujen toimialojen luettelossa mainitulla toimialalla matalan verotuksen valtiossa toimivat yhteisöt vapautuisivat väliyhteisölain soveltamisesta ainoastaan, jos yhteisön kotipaikka on ETA-valtiossa tai mustan listan ulkopuolisessa verosopimusvaltiossa ja VYL 2a §:n edellytykset täyttyisivät.[7]

Vapautettujen toimialojen luetteloa voitaisiin kehittää esimerkiksi lisäämällä siihen huolto-, suunnittelu-, tutkimus- ja tuotekehitystoiminta sekä vähittäis- ja tukkukauppatoiminta. Kyseisillä toimialoilla yhteisön todellinen asettautuminen asuinvaltioonsa ja taloudellisen toiminnan tosiasiallinen harjoittaminen asuinvaltiossa on tyypillinen liiketaloudellinen edellytys. Yritykset ovat jo pitkään muuttaneet liiketoimintaansa niin, että ne luopuvat valmistustoiminnasta, mutta pitävät itsellään esimerkiksi suunnittelutoiminnan. Valmistus teetetään tällöin ulkopuolisella alihankkijalla. Yleisen toimintamallin tulisi olla samanlaisessa asemassa väliyhteisösäännöksiä sovellettaessa kuin väliyhteisölain toimialaluettelossa alkuaan ollut valmistustoiminta.[8]

Jo hallituksen esityksen mukaan toimialaluettelon päivittäminen olisi perusteltua myös siksi, että väliyhteisölain tarkoituksena on veronkierron estäminen[9]. Veronkierroksi ei voida katsoa toimintaa luettelossa jo olevilla ja siihen lisättäväksi ehdotetuilla toimialoilla. Kyseisillä aloilla toimintaa harjoitetaan myös matalan verotuksen valtioissa usein sen

[5] Ks. Malmgrén 2008, s. 416–417.
[6] Ks. Malmgrén 2008, s. 418.
[7] Ks. Malmgrén 2008, s. 418.
[8] Ks. Malmgrén 2008, s. 418.
[9] Ks. HE 74/2008, s. 3.

takia, että markkinat eli kysyntä on näissä valtioissa. Syynä siirtymiselle uuteen valtioon ei ole tällöin toimintavaltion matala verotus. Luettelon täydentämiselle on tarve myös sen vuoksi, että väliyhteisölaki on säädetty vuonna 1994 ja se on tullut voimaan vuoden 1995 alusta lukien. Yritysten toimintatavat ovat muuttuneet merkittävästi vuoden 1995 jälkeen. Näin ollen myös elinkeinoelämän näkökulmasta toimialakohtaiset vapautukset saattavat olla hieman vanhentuneita.[10] Tähän päivään mennessä toimialapoikkeuslistaa on täydennetty ainoastaan Verohallinnon ohjeella, joka menee vapautusten tilanteessa hieman itse lakia pidemmälle[11].

Toimialaluettelon täydentämisellä turvattaisiin hallinnollinen tehokkuus, kun aidon taloudellisen toiminnan kriteerien selvittämiseen ei tarpeettomasti kulutettaisi viranomaisten aikaa[12]. Vapautettujen toimialojen avulla voidaan sulkea selkeä aito toiminta lain soveltamisen piiristä. Toimialojen lisääminen luetteloon selkeyttäisi aidon taloudellisen toiminnan käsitteen tulkintaa ja parantaisi siten verovelvollisen oikeusvarmuutta[13]. Näin uudistettu säännöstö vastaisi myös komission väliyhteisösäännöksille asettamaa suhteellisuuden vaatimusta eli säännöstö olisi suhteessa sillä tavoiteltavaan päämäärään[14].

7.2. Väliyhteisölainsäädännön tilasta, kehittämisestä ja tulevaisuudennäkymistä

Euroopan Unionin keskeisenä tavoitteena on taloudellinen yhdentyminen ja yhteis- ja sisämarkkinoiden muodostaminen. Kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi EU:n alueella tulee taata neljä liikkumista koskevaa vapausoikeutta.[15] Vapaa liikkuvuus jakautuu henkilöiden, tavaroiden, palveluiden ja pääoman vapaaseen liikkuvuuteen[16]. Kyseisille vapausoikeuksille on tyypillistä välitön oikeusvaikutus, joten osapuolet voivat vedota niihin

[10] Ks. Malmgrén 2008, s. 418.
[11] Ks. Verohallituksen yritysverotustiedote 3/1999.
[12] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 5, jossa komissio katsoo, että näyttövelvollisuus toiminnan aitoudesta ei pitäisi olla pelkästään verovelvollisella.
[13] Ks. Prop. 2007/08:16, s. 22–23, jossa katsottiin, että Ruotsissa uuden väliyhteisölainsäädännön aitoon toimintaan perustuvan vapautussäännöksen käyttöönottamisen takia ei ollut syytä poistaa jo aikaisemmin ETA-valtioissa oleviin yhtiöihin sovellettavaa IL 39 a kap. 7 §:n säännöstä. Ruotsin hallituksen esityksessä todettiin, että säännöksen poistaminen lisäisi tiettyjen ulkomaisten yhteisöjen omistajien hallinnollista rasitusta. Vastaavalla tavalla Suomessa toimialahuojennuksen laajentaminen olisi perusteltua.
[14] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 5.
[15] Ks. Eerola ym. 2000, s. 214–215.
[16] Vapausoikeuksista yleisesti ks. Eerola ym. 2000, s. 214–290 ja Joutsamo ym. 2000, s. 413–512. Välittömän verotuksen kannalta tarkemmin ks. Vapaavuori 2003a, s. 97–108 ja Äimä 2003, 131–210.

suoraan kansallisissa tuomioistuimissa. Vapausoikeudet tarkoittavat sitä, etteivät jäsenvaltiot ole oikeutettuja pitämään voimassa tai säätämään eivätkä soveltamaan sisäisiä säännöksiä, joilla rajoitetaan vapausoikeuksien toteutuminen. Tämä koskee myös tuloverotusta, vaikka se lukeutuukin jäsenvaltioiden omaan toimivaltaan.[17] EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella on selvää, että syrjinnän ja epäsuoran syrjinnän lisäksi muutkin vapaan liikkuvuuden esteet ovat kiellettyjä. Vapaata liikkuvuutta haittaavat kaikki säännökset, jotka olematta syrjiviä aiheuttavat haittaa ulkomaalaiselle tai muutoin ovat haitallisia rajat ylittävissä tilanteissa. Jälkimmäisistä voidaan mainita esimerkkinä tilanteet, joissa verolainsäädäntö estää jäsenvaltion omien kansalaisten vapaan liikkumisen tai sijoittautumisen toiseen jäsenvaltioon.[18] Lisäksi vapaaseen liikkuvuuteen kuuluu olennaisena osana oikeus lähteä nykyisestä asuinvaltiosta ilman rajoituksia[19].

Tutkimuksen keskeiseksi tavoitteeksi asetettiin sen selvittäminen, milloin väliyhteisölakia sovelletaan EU-, ETA- ja verosopimusvaltioihin sijoittautuneisiin yhteisöihin. Erityisesti SEUT-sopimuksen sijoittautumisvapaussäännöstö pakottaa valtiot miettimään, missä tilanteissa väliyhteisölainsäädäntöä voidaan soveltaa EU- ja ETA-valtioissa. Tärkeintä on, että säännös ei saa asettaa estettä toiminnan laajentamiselle ulkomaille. Valtioiden edun mukaista ei ole estää liiketoiminnan harjoittamista, koska tällainen rajoitus merkitsee usein lopulta myös verotulojen pienentymistä ja konsernien omistusrakenteiden muutoksia. Tämä periaate soveltuu myös toimintaan muualla kuin ETA-valtioissa.[20]

Suomen väliyhteisölakiin lisätyn uuden 2a §:n poikkeussäännöksen perusteella, jos kyseessä olevan EU-, ETA-, tai muun verosopimusvaltion kanssa on kuitenkin sovittu riittävästä viranomaisten välisestä verotietojenvaihdosta, väliyhteisölaki voi jäädä soveltumatta riippumatta kyseessä olevan yhteisön saamista veronhuojennuksista, edellyttäen että yhtiö on tosiasiassa sijoittautunut asuinvaltioonsa harjoittamaan taloudellista toimintaa. Lakimuutosten johdosta kansallisten väliyhteisölakien soveltaminen rajoittuu käytännössä lähinnä ETA-alueen ulkopuolella sijaitseviin verosopimuksettomiin valtioihin. Lain 2a § on rajattu siten, että se vastaa veroviranomaisten mahdollisuuksia saada virka-apua ja tietoa ulkomaisen yhteisön asuinvaltion viranomaisilta[21].

[17] Ks. tarkemmin van Thiel 2002, s. 12–25.
[18] Ks. Ståhl – Persson-Österman 2000, s. 85.
[19] Ks. tarkemmin van Thiel 2002, s. 236–241.
[20] Ks. Malmgrén 2008, s. 435.
[21] Ks. VaVM 12/2008.

Suomen ja Ruotsin viimeisille väliyhteisölain muutoksille oli yhteistä, että tosiasiallinen taloudellinen toiminta pyrittiin vapauttamaan väliyhteisölain soveltamisesta. Tämä tavoite toteutettiin asian C-196/04, Cadbury Schweppes, annetun tuomion mukaisesti. Toiminnan pitää olla liiketaloudellisesti perusteltua ja sitä pitää objektiivisten tunnusmerkkien mukaan harjoittaa väliyhteisön asuinvaltiossa, jotta väliyhteisösäännösten soveltamista rajoitetaan ETA-valtiossa asuvien yhteisöjen osalta. Objektiivisina tunnusmerkkeinä korostetaan toimitiloja, henkilöstöä ja koneita. Subjektiivinen väliyhteisösäännösten soveltamisedellytys eli verotuksellisen edun tavoitteleminen on jäänyt vähäiselle huomiolle.

Suomessa aidon toiminnan vapautusta sovelletaan ETA-valtioissa asuviin yhteisöihin sekä muihin kuin mustan listan verosopimusvaltioihin, jos viranomaisten välinen tietojenvaihto veroasioissa on käytännössä mahdollinen. Sen lisäksi, että aito toiminta vapautetaan väliyhteisösäännöksistä, myös tietyt erityistoiminnot tai -toimialat jätetään tai ne on jo aikaisemmin jätetty väliyhteisösäännöstön soveltamisen ulkopuolelle. Suomessa väliyhteisölain 2 §:n toimialavapautus on yksi aidon toiminnan vapautussäännös, joka on ollut laissa alusta lukien. Myös Ruotsissa on erityisiä toimialoihin tai toimintavaltioon perustuvia vapautuksia.[22]

Tutkimuksessa on käsitelty useita väliyhteisölain soveltamiseen liittyviä ongelmakohtia ja niihin liittyviä kehittämistarpeita. Sen vuoksi tutkimuksessa havaitut olennaisimmat kehittämistarpeet on syytä tuoda vielä kootusti esille. Ensiksi on syytä palauttaa mieleen, että Suomessa oltiin jo ensimmäisessä tällä hetkellä voimassa olevan väliyhteisölain luonnoksessa siirtymässä Ison-Britannian keskusteluluonnoksessa esitettyyn väliyhteisölainsäädännön uudistamiseen. Tarkoituksena oli jakaa väliyhteisön tulot tulotyyppeihin, joista passiivitulot olisivat olleet väliyhteisötuloa. Jos suurin osa yhteisön tuloista olisi ollut passiivituloja, ETA:n ulkopuolisessa matalan verotuksen valtiossa asuvaa yhteisöä olisi pidetty aina väliyhteisönä riippumatta siitä, onko Suomella verosopimus asuinvaltion kanssa. Vaikka tulotyyppeihin perustuva väliyhteisöluokittelu onkin eräs vaihtoehto uudeksi väliyhteisösäännökseksi, se on kuitenkin hankala ja sitä voidaan pitää EY-tuomioistuimen ratkaisun[23] ja komission tiedonannon[24] vastaisena, jos tosiasiallisen ta-

[22] Ks. Malmgrén 2008, s. 432.
[23] C-196/04 Cadbury Schweppes.
[24] KOM(2007) 785 lopullinen.

loudellisen toiminnan tuloa pidetään passiivisena tulona ja verotetaan väliyhteisötulona.[25] Käytännöllisempi vaihtoehto on noudattaa edellä esitettyä *kahden vaiheen - vapautusmallia* eli ensin vapauttaa keskeiset ja selkeät aktiivisen toiminnan toimialat ja sitten aito taloudellinen toiminta[26]. Näin voidaan turvata se, että väliyhteisösäännöstö soveltuu ainoastaan keinotekoisiin järjestelyihin, eurooppaoikeuden suhteellisuusperiaate toteutuu, säännöstö on hallinnollisesti tehokas eikä liiketoiminnan harjoittamista estetä tarpeettomasti.[27]

Viimeisimmät lakimuutokset rajoittavat joiltain osin vilpittömässä mielessä toimivien yhtiöiden toimintaedellytyksiä ETA-alueen ulkopuolella. Muihinkin uudistuksiin liittyy pieniä tulkintaongelmia, joita oikeuskäytäntö tulevaisuudessa selkeyttänee. Joka tapauksessa olisi toivottavaa, että omaksuttavat tulkinnat erityisesti puhtaasti keinotekoisten järjestelyjen kohdalla huomioisivat riittävästi niitä tosiasiallisia väärinkäytösten mahdollisuuksia, joita sisämarkkinavapauksien pitkälle edennyt suoja saattaa eri toimijoille tarjota ja tätä kautta myös jäsenvaltioiden intressit otettaisiin paremmin huomioon.[28]

On totta, että väliyhteisölainsäädännön ja EU-oikeuden suhteen selvittäminen vaatii vielä uusia EY-tuomioistuimen ratkaisuja muun muassa aktiivi- ja passiivitulon soveltuvuudesta väliyhteisökriteeriksi[29]. Komissio on kuitenkin tiedonannossaan tehnyt ensimmäisen aloitteen väliyhteisösäännösten harmonisoimiseksi. Komissio on ilmaissut kiinnostuksensa selvittää yhdessä jäsenvaltioiden kanssa seuraavia asioita:

- yhteisten väärinkäytösten ja täysin keinotekoisten järjestelyjen määritelmien kehittäminen,
- hallinnollisen yhteistyön lisääminen, jotta voidaan tehokkaammin havaita ja tunnistaa verojärjestelmien väärinkäytökset,
- EU-oikeuden kanssa yhteensopivien parhaiden käytäntöjen tunnistaminen veronkiertosäännösten suhteellisuusperiaatteen varmistamiseksi,

[25] Ks. Malmgrén 2008, s. 432.
[26] Ks. Malmgrén 2008, s. 417.
[27] Vrt. European Commission, s. 7–8, jossa yleisen konsolidoidun veropohjan työryhmä on esittänyt, että yhteisöä pidettäisiin väliyhteisönä, jos sillä on passiivituloja tietty osa kokonaistuloista. Ks. Malmgrén 2008, s. 144–147.
[28] Ks. aiheesta lisää esim. Urpilainen 2008, s. 547–548.
[29] EY-tuomioistuimen linjaa väliyhteisösäännöksistä hämärtää asiassa C-298/05, Columbus Container Services, annettu tuomio, jossa tuomioistuin katsoi, että Saksan niin sanotut switch over -säännökset eivät ole ristiriidassa EY:n perustamissopimuksen sijoittautumisvapauden ja pääoman vapaan liikkuvuuden kanssa. Saksan säännöstä pidetään Saksassa osana paikallista väliyhteisölainsäädäntöä. Ks. Malmgrén 2008, s. 428–430.

- mahdollisesta yhteensopimattomuudesta syntyvän verottamatta jättämisen vähentäminen ja
- veronkiertosäännösten paremman koordinoinnin turvaaminen kolmansiin valtioihin nähden.[30]

Yhtenä tavoitteena tiedonannossa mainitaan keinotekoisia järjestelyjä koskevien yhteisten määritelmien aikaansaaminen, joka voisi tapahtua muun muassa luetteloimalla seikkoja, jotka yleensä viittaavat keinotekoisen järjestelyn olemassaoloon. Tällaisilla määritelmillä ja luetteloilla voisi olla merkittävää ohjausvaikutusta riippumatta niiden oikeudellisen sitovuuden asteesta. Sen tähden komission ehdottama projekti vaikuttaa lähtökohtaisesti kannatettavalta.[31]

Tällä hetkellä väliyhteisölain mukainen verotus on sallittua EU- tai ETA-valtioissa asuvien yhteisöjen osalta ainoastaan, jos se koskee *puhtaasti keinotekoisia järjestelyitä*, joilla pyritään kiertämään normaalisti maksettava Suomen vero[32]. Väliyhteisöverotus voi siten EU- ja ETA-valtioissa sijaitsevien yhtiöidenkin osalta olla sallittua esimerkiksi silloin, jos kyseessä on pelkkä bulvaani tai postilaatikkoyhtiö[33]. Väliyhteisösäännökset eivät kuitenkaan saa ylittää toimia, joita tarvitaan keinotekoisen voitonsiirron estämiseksi[34]. Näin on syytä varmistaa, että säännöt kohdennetaan vain täysin keinotekoisiin järjestelyihin.

Veron kiertämistä koskevat tulkinnat ja niiden mukana kriteeri *”puhtaasti keinotekoinen järjestely”* täsmentyvät todennäköisesti vielä monelta osin EY-tuomioistuimen tulevassa oikeuskäytännössä. Konkreettinen puuttumiskynnys vahvistetaan viime kädessä yksittäistapauksittain jäsenvaltioiden viranomaisten ja tuomioistuinten ratkaisuharkinnassa, jota EY-tuomioistuimen tarjoamat varsin niukat suuntaviivat eivät voi aukottomasti ohjata. Siten on mahdollista, että kriteeri ”puhtaasti keinotekoinen järjestely” saa soveltamista-

[30] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 9.
[31] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 10.
[32] Ks. C-196/04 Cadbury Schweppes; ks. esimerkiksi C-264/96 ICI, luku 3; ks. tapauksesta myös Carlberg 2000, s. 219–220; samoin C-324/00 Lankhorst-Hohorst, luku 9, C-9/02 De Lasteyrie du Saillant, luku 4 ja C-446/03 Marks & Spencer, luku 8.
[33] Ks. myös maksukyvyttömyysasetuksen (1346/2000) tulkintaa koskeva asia C-341/04 Eurofood IFSC, kohdat 27–37. Siinä postilaatikkoyhtiöksi määritellään vastaavasti yhtiö, ”joka ei harjoita minkäänlaista toimintaa sen jäsenvaltion alueella, jossa sen kotipaikka sijaitsee.” Tuomioistuimen mukaan sijaintivaltiossa taloudellista toimintaa harjoittavaa yhtiötä ei voida pitää postilaatikkoyhtiönä yksin sillä perusteella, että toiseen jäsenvaltioon sijoittautunut emoyhtiö harjoittaa tai voi harjoittaa sen taloudellisia valintoja koskevaa määräysvaltaa. Ratkaisun on katsottu tukevan kriteerin ”puhtaasti keinotekoinen järjestely” suppeaa tulkintaa.
[34] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 7.

solla sisältöjä, jotka tavalla tai toisella etääntyvät oikeuskäytännössä tarkoitetusta linjasta. Tätä kautta tulkinnat saattavat muodostua joustavammiksi kuin EY-tuomioistuimen piirtämien suuntaviivojen perusteella olisi välittömästi lupa päätellä esimerkiksi tilanteessa, jossa tulkinta-aineistoa tosiasiassa täydennetään kansallisten yleislausekkeiden soveltamiseen liittyvillä näkökohdilla. Toisaalta kriteerin soveltamisala voi muodostua myös siinä määrin kapeaksi, että samalla poistuu suurin osa tulkintaongelmista.[35]

Pöytälaatikko- ja bulvaanitilanteiden ohella minimiedellytysten ulkopuolelle näyttävät sulkeutuvan vaikeudetta lähinnä vain eräät valmistelevat toimet. Esimerkiksi pelkästään väliyhteisön perustamiseen liittyvät, kohdevaltiossa maksetut asiantuntijapalkkiot eivät selvästikään täytä edellytyksiä, vaikka ne sinänsä ovatkin kohdevaltioon sijoittuvaa taloudellista toimintaa.[36] Näiden tilanteiden ulkopuolella tuomioistuimen tarjoamat suuntaviivat ovat tulkinnanvaraisempia. Todennäköisesti myös väliyhteisön tosiasiallinen johtopaikka ja johtamisjärjestelyt voidaan ottaa huomioon määritettäessä, heijastaako väliyhteisön perustaminen taloudellista todellisuutta. Taloudellisen läsnäolon fyysisten tunnusmerkkien, kuten toimitilojen, henkilöstön ja kaluston merkitystä lienee arvioitava harjoitetun toiminnan laadun ja laajuuden kannalta. Toiminta on joka tapauksessa verraten helppoa järjestää edellä esitetyt kriteerit täyttäväksi.[37] Erityisesti konsernien verosuunnitteluun ratkaisu 196/04, Cadbury Schweppes, tuo paljon uusia mahdollisuuksia. Esimerkiksi aitoa sijoittautumista koskeva poikkeama merkitsee käytännössä sitä, että suomalaiset yritykset voivat jatkossa hyötyä verosopimusvaltioiden erityisistä veronhuojennuksista, mikäli vaatimus aidosta sijoittautumisesta täyttyy.

Tulkinnanvaraisissa tilanteissa, kuten holdingyhtiöiden ja konsernin sisäisten rahoitusyhtiöiden perusteluissa painoarvoa on pyritty antamaan sellaiselle substanssin tasolle, jota yhtiön toiminnan tehokas harjoittaminen edellyttää. Periaatteessa yhtiöllä tulisi olla käytettävissään yhtiön sijaintivaltiossa toimintansa harjoittamiseksi riittävät toimitilat ja kalusto sekä henkilökunta aina silloin, kun toiminta sitä edellyttää.[38] Esimerkiksi holdingyhtiötyyppisessä toiminnassa ei useinkaan ole tarvetta väliyhteisölaissa kuvatunlaiselle infrastruktuurille. Poikkeussäännös tuo varmasti mukanaan tulkintaongelmia, joita lain sanamuoto ja perustelut eivät pysty ratkaisemaan. Sen vuoksi lähitulevaisuudessa odotet-

[35] Ks. Urpilainen 2008, s. 547–549.
[36] Urpilainen 2008, s. 541.
[37] Penttilä – Laaksonen 2008, s. 11. Ks. myös Penttilä 2007, s. 336.
[38] Ks. HE 74/2008, s. 7–8.

tavissa onkin, että säännöksen tulkinnan osalta syntyy rajanvetotilanteita koskevaa oikeus- ja verotuskäytäntöä. Erityisesti kysymys holdingyhtiöistä olisi syytä ratkaista selkeämmin. Siten esimerkiksi muiden maiden lainsäädännöistä on saatavissa uudistukseen hyviä aineksia. Tokola mainitsee holdingyhtiöiden lukumäärän lisääntyneen Tilastokeskuksen mukaan radikaalisti. Tässäkin suhteessa niitä koskevat rajanvedot ovat tulevaisuudessa yhä merkittävämpiä, koska holdingyhtiöt ovat perinteisesti olleet merkittävä väliyhteisölain soveltamisalue.[39]

Keskuskauppakamari esitti viimeisimmän väliyhteisölain uudistamisen valmisteluvaiheessa näkemyksen, jonka mukaan he pitäisivät selkeämpänä ja parempana sellaista perusrakennetta, että väliyhteisölainsäädäntö ei saisi koskea ollenkaan ETA-alueella olevia yhteisöjä[40]. Lisäksi ETA-alueen ulkopuolella olevista yhteisöistä väliyhteisölain piiriin kuuluisivat vain ne yhteisöt, jotka eivät ole tosiasiallisesti sijoittautuneet asuinvaltioonsa eivätkä harjoita siellä aitoa taloudellista toimintaa. Tämä on kuitenkin ongelmallista jo siinä mielessä, että kaikki ETA-valtiot eivät noudata kansainvälisiä pelisääntöjä esimerkiksi tietojenvaihdon suhteen. Eräs vaihtoehto väliyhteisölainsäädännölle voisi olla myös yleisen veronkiertosäännöksen (VML 28 §) soveltamisalan laajentaminen tulevaisuudessa.

Vaikka on esitetty ajatuksia siitä, että johtopaikkaan tai vastaavaan kriteeriin sisäisessä lainsäädännössä perustuva yhteisön asuinvaltioverotus olisi vaihtoehto väliyhteisölainsäädännölle silti näyttää siltä, että asuinvaltion määrittämien johtopaikan tai vastaavan perusteella ei poista väliyhteisösäännösten käyttöä tai tarvetta. Myös OECD:n mielestä väliyhteisösäännöstö on yksi tapa estää haitallista verokilpailua. Todennäköisesti valtiot pyrkivät jatkossakin säilyttämään jonkinlaisen väliyhteisölainsäädännön, koska sillä pyritään torjumaan veropakoa matalan verotuksen valtioihin. Kun tavoitteesta ja keinoista vallitsee riittävä yksimielisyys riittävän monen valtion kesken, väliyhteisölainsäädäntö säilyy. Väliyhteisölainsäädännön säilymistä tukee myös Euroopan komission tiedonannossa KOM(2007) 785 lopullinen esitetty. Tiedonannossa väliyhteisösäännöstä pidetään hyödyllisenä lisänä asuinvaltio- ja siirtohinnoittelusäännöksiin[41]. Lisäksi EU:n selvityksissä yhteiseksi konsolidoiduksi veropohjaksi on otettu huomioon väliyhteisölainsäädän-

[39] Tokola 2010, s. 35.
[40] Ks. Keskuskauppakamari 2007.
[41] Ks. KOM(2007) 785 lopullinen, s. 7.

tö. Yhteisen konsolidoidun veropohjan selvitysten yhteydessä on pohdittu, pitäisikö väliyhteisölainsäädännön olla yhteinen ja mikä säännöstön laajuuden tulisi olla. Laajuuden osalta olisi muun muassa ratkaistava, mihin tuloihin säännöstä soveltuu, onko omistusosuusvaatimuksia, olisiko säännös sovellettavissa vain matalan verotuksen valtiossa asuvien yhteisöjen jakamattomiin voittoihin vai yleensä tiettyihin tuloihin, pitäisikö samojen säännösten soveltua kotimaisiin, CCCTB:n ulkopuolella oleviin, EU-yhtiöihin ja kolmansien valtioiden yhtiöihin.[42] Komission työryhmäraportissa[43] on tarkasteltu väliyhteisösäännösten sisältöä tarkemmin. Raportissa on lähdetty siitä, että väliyhteisösäännöksiä tarvittaisiin niin sanottujen switch over -säännösten lisäksi[44].

Juuselan mukaan lähiaikoina EU-maat joutuvat ratkaisemaan kysymyksen siitä, luovuttavatko ne EU:lle itsenäistä päätösvaltaansa yritysverotuksessa. Unionissa valmistunut direktiiviehdotus yhtenäisestä yhtiöveropohjasta voi olla lähtölaukaus koko yhtiöverotuksen harmonisoinnille, jos jäsenmaat sille tielle lähtevät. Juuselan mukaan veropohjan yhtenäistämisen jälkeen EU-maiden olisi vaikea säilyttää suuria eroja yhtiöverokannoissaan. Lopputuloksena olisi lopulta muunkin yritysverotuksen yhdenmukaistuminen, koska kovin pitkään ei olisi järkevää pitää rinnakkain sekä kansallista että EU:n yritysverojärjestelmää. Eurooppalaiseen verojärjestelmään siirtyminen tietäisi siten myös lähtölaskentaa kansalliselle väliyhteisölainsäädännölle. Juusela kuitenkin huomauttaa, että yhtenäiseen veropohjaan on vielä matkaa, koska tämänkin esityksen teko kesti 10 vuotta, ja esitys voi vielä kaatuakin. Parhaimmassa tapauksessa EU saisi harmonisoinnilla hyvin kilpailukykyisen yritysverotuksen, huonoimmassa tapauksessa kilpailukyky ja verotuototkin menetettäisiin. Komission esitys on menossa nyt EU:n valtiovarainministerien eli Ecofinin käsittelyyn, jonka jälkeen alkaa kova keskustelu siitä, tarvitaanko yritysverotuksen harmonisointia ja jos tarvitaan, mikä on sen sisältö ja minkälainen olisi yhteinen veropohja.[45]

Lisäksi OECD:ltä olisi tärkeää saada kannanotto verosopimusten ja väliyhteisölainsäädännön suhteesta asiassa C-196/04, Cadbury Schweppes, annetun tuomion jälkeen. Muutoin näyttää siltä, että verosopimusvaltioissa asuvat yhteisöt ovat monessa valtiossa vä-

[42] Ks. European Commission 2007 kohta 129 ja jäsenvaltioiden kommentit.
[43] Ks. European Commission 2008, s. 6–8.
[44] Ks. C-298/05, Columbus Container Services. Switch over -säännöksissä jäsenvaltio muuttaa toisesta valtiosta saadun tulon kaksinkertaisen verotuksen poistamismenetelmän vapautusmenetelmästä hyvitysmenetelmäksi tiettyjen edellytysten täyttyessä.
[45] Juusela 2011, s. 4–5.

liyhteisölainsäädännön osalta samassa asemassa kuin ei-verosopimusvaltioissa asuvat yhteisöt, vaikka verotustietojen vaihdosta yleensä sovitaan verosopimuksissa.[46] Tämä johtuu siitä, että väliyhteisölain soveltamisala suhteessa verosopimusten säännöksiin on toisinaan epäselvä. Tokola toteaa, että useiden haastateltavien mielestä verosopimuksiin pitäisi ottaa oma artikla, jossa määritellään väliyhteisölain soveltamisala käytännössä[47].

Tokolan mukaan väliyhteisölain ”substanssitestiuudistus” ei kuitenkaan ilmeisesti ollut mitenkään erityisen merkittävä sen enempää yksityisen kuin julkisenkaan sektorin näkökulmasta. Yleinen näkemys valvontaviranomaisen puolella oli, että yksin väliyhteisölakia muuttamalla ei todellisiin ongelmiin päästä käsiksi, vaan valvontaan on saatava lisää välineitä luottolaitoksia koskevan vertailutietotarkastuksen ja kansainvälisen tietojenvaihdon kehityksen muodossa, minkä lisäksi tarvitaan yhteistä poliittista tahtoa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla veroparatiisitalouden kitkemiseksi. Haastateltavien keskeisimmät viestit yrityssektorin puolelta olivat, että ensinnäkin väliyhteisölaista pitäisi poistaa rajoitus siitä, että myynnin ja markkinoinnin on kohdistuttava vain yhtiön sijaintivaltioon. Uutta lakia säädettäessä pitäisi miettiä perustapauksia, mitä konserneilla tulee vastaan, miten yhtiöt toimivat ja mitä niiden toiminnasta halutaan verottaa. Lisäksi haastateltavat totesivat, että kuten oikeuskäytäntökin osoittaa, on tärkeää, että ns. musta lista valtioista on ajantasainen ja selkeä sekä verovelvollisten saatavilla. Yrityssektorin edustajien haastatteluissa koettiin tarpeelliseksi ottaa huomioon alalle tyypillinen substanssi ja asettaa toimialamääritelmiä tärkeämmäksi eri toimintojen yhteys liiketoimintaan.[48]

Tokolan mukaan väliyhteisölain pitäisi haitata mahdollisimman vähän kansainvälisten yritysten toimintaa, sillä niiden tulos koituu lopulta veronsaajan ja Suomen talouden hyväksi. Samanaikaisesti pitäisi kyetä verottamaan myös oikeudenmukaisesti. Haastatteluissa esitettiin yksityiseltä sektorin kysymys siitä, koska heidän mukaan suurin osa yhtiöistä on rehellisiä, voitaisiinko lakia kohdentaa enemmän sen keskeisiin ongelmakohtiin jakamalla se esimerkiksi konsernien kansainväliseen liiketoimintaan ja yksityishenkilöiden sijoituksiin.[49]

[46] Ks. Malmgrén 2008, s. 431–432.
[47] Ks. Tokola 2010, s. 92.
[48] Ks. Tokola 2010, s. 91
[49] Ks. asiasta tarkemmin Tokola 2010, s. 92.

Väliyhteisölain keskeisinä ongelmina nähtiin myynti- ja markkinointitoimintaa koskeva säännös, väliyhtiötulon laskemista ja vähentämistä koskevien tarkempien säännösten puuttuminen, teollisen tuotantotoiminnan määritelmä ja vapautettujen toimialojen listan suppeus, joka ei huomioi tarpeeksi liiketoiminnan nykyisiä käytäntöjä. Tokolan mukaan ylipäätään ongelmallisena nähtiin, että laki on lyhyt eikä siinä ole säännelty tarkemmin käytännössä esiin tulevista asioista. EY-tuomioistuimessakin keskeisimmät ongelmat ovat koskeneet juuri väliyhteisötulon laskentasäännöksiä. Tokola toteaa, että käytännössä laki tulee kuitenkin melko vähän vastaan yritysten toiminnassa ja se on lähinnä yrityskaupoissa ja muissa toimenpiteissä taustalla huomioitava seikka. Valvontaviranomainenkaan ei ole päässyt kovin merkittävästi hyödyntämään lakia ja lakimuutoksen myötä järjestelyihin puuttuminen vaikeutui entisestään. Hyvän lain keskeisiin piirteisiin kuuluu soveltamisen ennakoitavuus ja tässäkin suhteessa uusi väliyhteisölaki ei lukuisine tulkinnanvaraisine määritelmineen ole parhaimmasta päästä. Toisaalta myös Tokola toteaa, että tapauskohtaiselle arvioinnille on jätettävä luonnollisesti paljon tilaa väliyhteisöproblematiikkaa koskevissa asioissa, koska kaikkien huomioon otettavien tekijöiden luetteloiminen laissa on mahdoton tehtävä.[50]

Kuten edellä on todettu, monimutkaiseen lakiin on tullut vielä sitä monimutkaistavia, mutta tärkeitä muutoksia, joista on syytä olla tietoinen. Tulkinnallisia tilanteita ja sen mukaisia muutostarpeita on laissa aika paljon. Väliyhteisölain viimeisimmät muutokset edustavat eräänlaista pakollista päivitystä. On toivottavaa, että väliyhteisölaki otetaan kohtuullisen ajan kuluessa kokonaisuudessaan systemaattisen arvioinnin ja sen pohjalta tehtävän perusteellisen valmistelun alaiseksi jo ihan sen vuoksi, että se olisi läpinäkyvämpi ja helpommin hallittavissa[51]. On syytä muistaa, että väliyhteisölain kaltaista erityissääntelyä uudistettaessa lainsäätäjän haasteena on luoda sääntely, joka ei rajoita liikaa yhtiöiden toimintavapauksia, mutta samalla peittää veropohjan aukot riittävän tehokkaasti. Kuten edelläkin tuli ilmi käytännössä liiketoiminnan harjoittamisen kirjo johtaa siihen, että kaikkien mahdollisten huomioon otettavien tekijöiden tyhjentävä luetteloiminen on mahdoton tehtävä, mikä on myös hyväksytty tosiasia jo aikaisemmissa lainvalmisteluissa. On ilmeistä, että voimassa oleva väliyhteisölaki rajoittaa joltain osin myös vilpittömässä mielessä toimivien yhtiöiden toimintaedellytyksiä erityisesti Euroopan talousalueen ulkopuolella. Tämä on katsottu veronsaajan näkökulmasta kuitenkin välttämättömäksi, jotta

[50] Ks. Tokola 2010, s. 114–119.
[51] Uudistamistarpeeseen viitataan myös valtiovarainvaliokunnan mietinnössä VaVM 74/2008.

lain tarkoitus pystytään turvaamaan, jottei laki jää vain kuolleeksi kirjaimeksi ilman veronkiertämistä estävää tarkoitusta.